

له بلاو كراوه كانی مائپه ری بهه شت

جیهاد و تیكۆشان له پیناوی خوادا

جوړه كانی حوكمه كانی

چونیه تی تیگه یشتنی و پیهه لسانی

روونكردنه وهیه کی شه رعیا نه و هه لسه نگان دنیکی واقعیانه

نوسینی

د عبداللطیف أحمد مصطفی

کۆچی ۱۴۳۳

چاپی دووهم

مائپه ری بهه شت

ba8.org

مائپه رنکی ئیسلامی زانستی پهروه دهیی یه و له پیناوی بلاو كردنه وهی نه و ئیسلامه یه كه سه له فی
صانح - پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لانی (رضی الله عنهم) له سه ری بوون -
وه سه ر به هیج گروپ و لایه نیکی حیزبی نیه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئينهوه شهريانه بلاو دهكاتەوه كه دەبنه هۆي:

١. شارەزاکردنی موسولمانان و پهروهردەکردنیان لەسەر ريگا راستەكەي ئيسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسەنه كەي ئيسلام، كه بریتی یه له قورئان و سوننهت، به تېگهشتنی پيشين و پيشهوايانی ئوممهت.

٢. پاک کردنهوهی بیروباوهپ و رهوشتی موسولمانان، له دیاردهکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پالاولتن و تهصفیه کردنی ئایینی ئيسلام له بیدعه و بۆچونه داهینراوهکان.

٤. وربا کردنهوهی موسولمانان له شوپنهواری خراپی ریوايهته لاواز و ههلبهستراوهکان.

٥. پته و کردنی برایهتی یهکی راستهقینه لهسەر بناغه فراوانه جیگیرهكەي ئيسلام و نههپشتن و كهمکردنهوهی دهمارگیری مهزههبي و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمه‌لگایه له ئيسلامی رهسەن و دروستکردنی تاك و کۆیهتی بۆ تېگهشتن له سه‌رچاوه‌کانی كه بریتین له قورئانی پیروژ و سوننهتی صه‌حیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانهی كه نامۆن به ئيسلام و خراونه‌ته نیویهوه به چه‌ندین دهسته‌واژهی ده‌نگ و په‌نگ و نوسراوی له بواره‌کانی بیروباوهپ و رهوشت و ئاکار و پهروه‌رده و زانست و پزیشکی و گه‌شه‌ی کۆمه‌لایه‌تی.

خودایه داوات ئی ده‌کەین دامه‌زراومان بکهیت ، وته‌وفیقمان بدهیت بۆ هه‌ر کار وگوفتاریکی جوان وچاک به‌و شیوه‌یه‌یی که‌خۆت لێی رازیت.

ستافی مائپهري بههشت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

﴿ يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ

الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾

سورة المائدة: ٣٥

﴿ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴾ سورة الفرقان: ٥٢

﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَءَاتُوا

الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشِيَةِ

اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشِيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كُتِبَ عَلَيْنَا الْقِتَالُ لَوْلَا أَخَّرْنَا

إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَنَعَ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَلَا

نُظَلِّمُونَ فَنِيلاً ﴾ سورة النساء: ٧٧

خطبة الحاجة

إن الحمد لله نحمده، ونستعينه، ونستغفره، ونعوذ بالله من شرور أنفسنا ومن سيئات أعمالنا، من يهده الله فلا مضل له، ومن يضلله فلا هادي له، أشهد أن لا إله إلا الله وحده لا شريك له، وأشهد أن محمدا عبده ورسوله.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ ۖ وَلَا تَمُونَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴾ (١).

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَنَجَدٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا

كثِيرًا وَنِسَاءً ؕ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ ۖ وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴾ (٢).

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٥﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ

ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴾ (٣).

أما بعد :

(١) سورة آل عمران: ١٠٢.

(٢) سورة النساء: ١.

(٣) سورة الأحزاب: ٧٠-٧١.

فإن أصدق الحديث كتاب الله وخير الهدي هدي محمد ﷺ وشر الأمور محدثاتها، وكل محدثة بدعة، وكل بدعة ضلالة، وكل ضلالة في النار^(٤).

---

(٤) هذه خطبة الحاجة التي كان رسول (صلى الله عليه وسلم) يفتتح بها خطبه، ويُعلمها أصحابه، وروي هذه الخطبة ستة من الصحابة - رضوان الله عليهم - وقد أخرجها جمع من الأئمة في مصنفاتهم، مثل: الأمام أحمد في (المسند) (٢٧٢/٥)، ومسلم في (الصحيح) (٤٦٧/٥٩٢/٢) وفي (١٥٣/٦، ١٥٦، ١٥٧ بشرح النووي)، وأبو داود في (السنن) (١٠٩٧)، والنسائي في (المتجيب) (١٠٤/٣)، والنسائي (١٨٨/٣)، وابن ماجه في (السنن) (١٨٩٢)، والحاكم في (المستدرک) (١٨٢/٢ - ١٨٣)، والطيالسي في (المسند) رقم (٣٣٨)، والبيهقي في (السنن الكبرى) (١٥٣٥)، (١٤٦/٧) و (٢١٤/٣)، وصححه الشيخ الألباني في (صحيح سنن ابن ماجه) (١٣٣١) وفي (المشكاة) (٣١٤٩) وفي (الكلم الطيب) (٢٠٥)، وانظره بتوسع في (خطبة الحاجة) ص (١٤ - ١٩).

به ننی به کم

۱. فه زلی جيهاد له پيناوی خوا
۲. ترسناکی وازهينان له جيهاد

الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله:

فهزلى جيهاد له پيناوی خوا

برای موسلمانى دلسوز - خواى پهروهردگار هيديايه تى من و توش بدات بو حهق - بزانه که جيهاد لوتکه ي بهرزي ئيسلامه^(۱) و سياحت^(۲) و په هبانيه تى^(۳) ئيسلامه، شهركى سه رشانه و سه بهرزه كره ي موسولمانان و سه رشوپرکه ي دوزمنانه^(۴)، وه هوى به خته وهرى پروادارانه و ريبازى پيغه مبه رانه - عليهم الصلاة والسلام -. وه ازهيټان ليى نيشانه ي نيفاقى ناو دلان و ناته واويټى ئيمان وه ئاكامه كه شى زه ليل بوونى موسولمانانه .

وه به لگه ي راستيټى ئهم حوكمانه ش بريټى يه له م ثايه ت و حهديسانه :

(۱) وهك له م حهديسه دا هاتووه: ﴿رأس الأمر الإسلام، من أسلم سلم، وعموده الصلاة، وذروة سنامه الجهاد﴾ ترتيب صحيح الجامع الصغير وزيادته (۲۱/۲).

(۲) وهك له م حهديسه دا هاتووه: ﴿إن سياحة أمتي الجهاد في سبيل الله﴾ أخرجه أبو داود عن أمامة مرفوعاً صحيح أبي داود: ۱۲۴۷. ترتيب صحيح الجامع الصغير وزيادته (۱۴/۲).

(۳) وهك له م حهديسه دا هاتووه: ﴿وعليك بالجهاد فإنه رهبانية الإسلام﴾ أخرجه أحمد مرفوعاً، (سلسلة الأحاديث الصحيحة: ۵۵۵).

(۴) وهك له م ثايه ته دا ده رده كه ويټ: ﴿قَاتِلُوهُمْ يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ بِأَيْدِيكُمْ وَيُخْزِيهِمْ وَيَصْرِكُمْ عَلَيْهِمْ وَيُشْفِ صُدُورَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِينَ﴾ (التوبة: ۱۴).

۱. موجهيد له پيناوی خوا به خالیسی، باشتړینی موسولمانانو به رزترین پله و پایه ی هیه لای په روهردگار:

❖ په روهردگار مان فرمویه تی: ﴿ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْبَرُ دَرَجَةً عِنْدَ اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴾ (التوبة: ۲۰).

واته: نه وانه ی باوهرپان هیناوه و کوچیان کردوه و جیهادیشیان کردوه له پیناوی خوا به مالیان و به گیانیان، نه وانه گه وره ترین پله و پایه یان هیه لای خوا، وه هر نه وانه سهر فرازو سهر که وتوو.

❖ وه په روهردگار مان فرمویه تی: ﴿ لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَبِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسَيْنِ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴾ (النساء: ۹۵).

واته: نه و نیماندارانه ی که دانیشتون (جیهاد ناکه ن) - مه گهر نه وانه یان که ناته واون به هو ی کویری و شلی و نه خشی و هتد - له گهل نه وانه دا که جیهاد ده که ن به مال و گیان و سامانیان یه کسان نین. بیگومان خوی گه وره فزل و ریزو پله یه کی تایبه تی بریاراوه بو موجهیدان به مال و گیانیان به سهر نه وانه دا که دانیشتون و جیهاد ناکه ن، وه خوی گه وره به لینی چاک و باشی به هه موو لایه کیان داوه، به لام فزل و ریزو پاداشتی گه وره و بی سنووری موجهیدانی داوه به سهر دانیشتونواندا.

❖ پیغهمبهر (صلی الله علیه وسلم) فرمویه تی: (إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَةِ إِلَى الدَّرَجَةِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِهِ)^(۵).
 واته: له به هشتدا سه د پله ههیه، که نیوانی هه ر پله یه که بۆ یه کیکی تر وه کو نیوانی ناسمان و زهوی وایه، خوی گه وړه ته رخانی کردووه بۆ موجهیدان له پیناوی خویدا.

❖ وه نه بو سه عیدی الخدري ﷺ فرموی پرسیارکرا له پیغهمبهر (صلی الله علیه وسلم): کی له خه لکی باشتین که سه؟
 نه ویش (صلی الله علیه وسلم) فرموی: باشتین که س پیاونیکه جیهاد ده کات له پیناوی خوا.^(۶)

۲. جیهاد بازرگانی یه که، خاوه نه که ی رزگار ده کات له سزای خوا، وه ده بیته هوئی پاک بوونه وهی خاوه نه که ی له گونا ه و، سه رفرازیبه کی گه وړه له دونیا و دواړوژو، چوونه به هه شتی خوشتی و نه براوه:

❖ په روه ردگارمان فرمویه تی: ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذْكَرٌ عَلَيْكُمْ تَحْرِيقَ نُجُجِكُمْ مِنْ عَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿۱۰﴾ تُوْمَنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿۱۱﴾ (الصف: ۱۰ - ۱۱).

واته: نه ی نه وه که سانه ی که باوه رتان هیناوه بازرگانیه کتان پیشان بده م که له سزای به تیش رزگارتان بکات؟!.

(۵) صحیح البخاري: ۲۷۹۰، صحیح مسلم: ۱۸۸۴.

(۶) صحیح سنن الترمذي: ۱۳۵۷.

ټهو بازرگاني يهش بريتي يه له باوه ره پيښان به خواو پيڼغه مبه ره که ي (صلي الله عليه وسلم) ټينجا جيهاد کردنتان له ريگاي خوا به مال و گيانتان، بيگومان ټهو کاره تان چاکترو خيتره بوټان ټه گهر بزنان.

❖ په روه ردگارمان فهرموويه تي: ﴿ يَتَّيِّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا

إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ (المائدة: ٣٥).

واته: ټه ي ټهوانه ي باوه رپتان هيڼاوه ته قواي خوا بکن و پاريزگارين، وه هه موو هوکارو کرده و ديه کي چاک بگرنه دهست بو گه يشتن به رهامه ندي ټهو، هه ميشه هه ول و کوشتش و جيهاد بکن له پيڻاوي رپيازو رهامه ندي ټهودا بو ټهوه ي سه رفرابن له هه ردوو جيهاندا.

❖ پيڼغه مبه ر (صلي الله عليه وسلم) فهرموويه تي: (من أَعْبَرْتُ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيَّ النَّارَ) (٧).

واته: هه رکهس دوو پييه کاني تو زواي بن له پيڻاوي خوا، ټهوا په روه ردگار حهرام و پاريزراوي ده کات له ناگر.

٣. موجهيد کاته کاني ژياني پر نوورو به رکه ت ده بيت و کاره چاکه کاني شي به

باشترين شيوه پاداشتيان بو داده نريت:

❖ په روه ردگارمان فهرموويه تي: ﴿ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا

نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظَ الْكُفَّارَ وَلَا

(٧) صحيح البخاري: و ترتيب صحيح الجامع الصغير وزيادته (١٤/٢) رقم ٥٣.

يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نَيْلًا إِلَّا كُنْبا لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ

الْمُحْسِنِينَ ﴿التوبة: من الآية ١٢٠﴾.

واته: بهرپرستی هیچ تینویتی و ماندوو بوون و برسپه تی بهک تووشی موجهیدان نه ده هات، وه نه ده چونه هیچ شوینیک و پیمان نه ده خسته هیچ جیگه بهک که بی باوه ران پیی سه غله ت بن و، ده ستیان له هیچ دوژمنیک نه ده وه شاندا، نیللا ده بووه هوئی نه وهی به کارو کرده وه به کی چاک بویان تو مار بکریت، بهرپرستی خوا پاداشتی چاکه کاران به فیرو نادات.

❖ وه پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: (رباط یوم فی سبیل الله خیر من الدنیا وما علیها. وموضع سوط أحدکم من الجنة خیر من الدنیا وما علیها. والروحة یروحها العبد فی سبیل الله أو الغدوة خیر من الدنیا وما علیها) (۸).
واته: تاکه روژنیک پاسه وانیتی و سنور پاریزی له بهرامبهه دوژمن له پیناوی خوا، خیرتره له دونیاو نه وهش که له سهه رووی زه ویدایه. وه تاکه دوا نیوه روژیهک تا نیواره جیهاد کردن له پیناوی خوادا، یاخود تاکه به یانیهک، خیرتره له دونیاو نه وهش که له سهه رووی زه ویدایه.

❖ وه پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: (رباط یوم وليلة خیر من صیام شهر وقیامه، وإن مات أُجری علیه الذی کان یعمله وأُجری علیه رزقه، وأمن من الفتان - أي فتنة القبر-) (۹).

(۸) صحیح البخاری: ۲۸۹۲.

واته: پوژو شهويک پاسه وانيتي و سنور پاريزي له بهرامبهر دوژمن له پيئاوي خوا، خيتره له شه و نوپو به پوژوو بوني مانگيک، وه ته گهر مرديش ته وه بهرده و ام ته وه کرده وه چاکانه ي بؤ دهنوسرين که له ژيانيدا ده يکردن. وه ته وه کهسه شه هیده و دوا مردنيسي لای خوا هر زيندووه و له رزق و پوژي به ههشت ده خوات، وه ته مينيش ده بيت له نارحه تي و تاقیکردنه وه و پسياري دوو فريشته که ي ناو گوژ.

٤. جيهاد له باشترين کرده وه کانه له دواي ئيمان:

❖ ته بو زهر (رضي الله عنه) فهرموي: پسيارم کرد له پيغه مبهه (صلي الله عليه وسلم) چ کرده وه يه که باشترين کرده وه يه؟ ته ویش (صلي الله عليه وسلم) فهرموي: ئيمان به خوا و جيهاد له پيئاويدا...^(٩).

❖ وه پيغه مبهه (صلي الله عليه وسلم) فهرمويه تي: (موقف ساعة في سبيل الله، خير من قيام ليلة القدر، عند الحجر الأسود)^(١٠).

واته: راوه ستاني سه عاتيک له جيهاددا بهرامبهر دوژمن له پيئاوي خوا خيتره له شه و نوپو شه وي شه و قه در له لای بهرده ره شه که.

❖ وه پيغه مبهه (صلي الله عليه وسلم) فهرمويه تي: (قيام ساعة في الصف للقتال في سبيل الله خير من قيام ستين سنة)^(١١).

(٩) صحيح مسلم: ١٩١٣.

(١٠) صحيح البخاري: ٢٥١٨.

(١١) ترتيب صحيح الجامع الصغير: ٢٥/٢، رقم: ٦٠.

(١٢) ترتيب صحيح الجامع الصغير: ٢٠/٢، رقم: ٣٩.

واته: راوهستانی سه عاتیک له جيهاددا بهرامبهر دوژمن له پيئاوي خوا خیرتره له شهونویژی شهست سال.

۵. هیچ که سیک ناکات به موجهید، تنها نه و خوا په رسته نه بیت که به رده وام شهوان شهونویژ بکات و روژانهش به پوژوو بیت:

❖ نه بو هورهیره ﷺ فرموی: پیاویک هاته لای پیغه مبهه (صلى الله عليه وسلم) ووتی: کرده ویه کم پیشان بده بکات به جيهاد؟
ته ویش (صلى الله عليه وسلم) فرموی: هیچ کرده ویه کم دست ناکه وی بکات پیی.
نه و جا فرموی: نایا ده توانیت کاتیک که موجهید دهرده چی بو غهزا، تو بجیته شوین نویژه که ت و به رده وام راوه ستیت نویژ بکهیت بی وهستان، وه ههروه ها به پوژوو بیت به به رده وام تا وه کو موجهیده که ده گه پرتته وه!
کابرا ووتی: جا کی تاوا به به رده وامی ده توانیت (۱۳)؟

❖ په روه ردگارمان فرمویه تی: ﴿ أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ الْحَاجِّ وَعِمَارَةَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَجَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللَّهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴾
(التوبة: ۱۹).

واته: نایا ئیوه به رده واتان دانا که تاو به خشین به حاجیان و تاوه دان کردنه وهی مزگه ووتی حدرام، وه که نه و کسه وایت که باوه ری پته وی به خواو به پوژوی دواپی هیئاوه و جيهادی

(۱۳) صحیح البخاری: ۲۷۸۵.

کردوه له پيڼاوی خوادا؟!، ټه دوو دهسته يه وهک يه نين و يه کسان نين لای خوا، وه خواي گورهش هيدايتي قهومي سته مکار نادات.

٦. جيهاد ده بيته هوی زياتر هيدايتدانی خاونه کهي:

❖ په روهردگارمان فرمويه تي: ﴿ وَالَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا وَإِنَّ اللَّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ ﴾ (العنكبوت: ٦٩)

واته: ټه وانه ي که له پيڼاوی ټيمه دا، وه بو به ده ست هيڼاني ره زامه ندي ټيمه هه ول و تيگوشانيان کرد، سويند بيت به دل ټيبي ټه وانه هيدايت ده ددين بو هه موو ريگايه کي چاکي خو مان، وه بيگومان په روهردگار هه ميشه له گه ل چاکه کارانه.

٧. خير له جيهاد دا يه و پاداشت و به خته وهري و سهرکه و تنيش بو مواهيدانه:

❖ په روهردگارمان فرمويه تي: ﴿ أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ (التوبة: ٤١).

واته: ټه ي ټيمانداران هه رکاتيک داوا کران بو غه زا له لايه ن پيشه وای موسلمانانه وه، ټه وه به چه کي سووک و قورس، وه به سوارو پياده تانه وه، ده ريجن و جيهاد بکه ن به مال و سامان و گياتان له پيڼاوی خوادا، ټه وه چاکتره بو ټيوه ټه گهر بزائن.

❖ په روهردگارمان فرمويه تي: ﴿ لَنْ يَكُنَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ (التوبة: ٨٨).

واته: به لآم پیغه‌مبهر (صلی الله علیه وسلم) و نه‌وانه‌ی که له‌گه‌لیدا باو‌د‌ریان هی‌ناوه، جیهادیان کردووه به‌مال و سامان و گیانیان، تا نه‌وانه هه‌رچی خپرو خوشی هه‌یه به‌شیانه و نه‌وانه سه‌رفرازو سه‌ربه‌رزو رزگارن.

۸. جیهاد له پیناوی خوا نیشانه‌ی راستیتی نیمانه:

❖ په‌روه‌د‌گارمان فه‌رموویه‌تی: ﴿ إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ ﴾ (المحجرات: ۱۵).

واته: بی‌گومان نیماندارانی راست نه‌وانه‌ن که باو‌د‌ریان به‌خواو پیغه‌مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) هی‌ناوه و پاشان نه‌که‌وتوونه‌ته هه‌چ گومان و وودلی‌یه‌که‌وه، وه به‌خو‌یان و سه‌رو مال‌یشیانه‌وه جیهادیان کردووه له‌پیناوی خوا، ته‌نها نه‌وانه نیمانداری راستن.

❖ په‌روه‌د‌گارمان فه‌رموویه‌تی: ﴿ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ آوَأُوا وَنَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴾ (الأنفال: ۷۴).

واته: نه‌وانه‌ش که باو‌د‌ریان هی‌ناوه و کو‌چیان کردووه جیهادیان کردووه له‌پیناوی خوا، وه نه‌وانه‌ش که کو‌چه‌رانیان حه‌واندووه‌ته‌وه، هه‌ر نه‌وانه برواداری راسته‌قینه‌ن، وه‌لی‌خوش بوون و رزق و رۆزی به‌پیترو پر به‌ره‌که‌تیا‌ن بۆ هه‌یه له‌به‌هه‌شتی به‌ریندا.

❖ وه فه‌رموویه‌تی: ﴿ وَلَنْبَلُونَكُمْ حَتَّى نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّادِقِينَ وَنَبَلُوا أَخْبَارَكُمْ ﴾ (عمد: ۳۱). واته: سویند بیت شی‌مه به واقیعی ده‌تا‌نخه‌ینه به‌ر تا‌قی‌کردنه‌وه تا به‌واقیعی موجاهیدو خو‌را‌گران‌تان ده‌ربه‌که‌ون.

❖ وه فەرموویه‌تی: ﴿ اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ جَاهَدُوْا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلَا رَسُوْلِهٖۙ وَلَا الْمُؤْمِنِيْنَ وَلِيْجَةًۭ وَاللّٰهُ خَبِيْرٌۭ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ﴾ (التوبة: ۱۶).

واته: ئه‌ی ئیمانداران ئایا واتان حساب کردووه که هه‌روا وازتان لیّ ده‌هینریت بیّ تاقیکردنه‌وه! له‌کاتی‌کدا که هیشتا په‌روه‌ردگار له واقیعدا ته‌وانه‌ی ده‌رنه‌خستووه له‌ئیه‌ودا که جیهادیان کردووه جگه له‌خوا و پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی و ئیمانداران، که‌سانی تریان نه‌کردووه به‌دۆست و جیی متمانه‌ی خۆیان. په‌روه‌ردگاریش هه‌میشه ناگاداره به‌وه‌ی که‌ئیه‌ ده‌یکه‌ن، به‌لام ده‌یه‌ویت به‌واقیعی بۆ هه‌موو لایه‌ک ده‌ربکه‌ویت.

۹. جیهاد ده‌رگایه‌که له‌ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شت. وه‌ده‌بیته‌هوی رامائینی غه‌م و

په‌ژاره:

پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فەرموویه‌تی: (علیکم بالجهاد فی سبیل الله، فإنه بابٌ من أبواب الجنة، ینهب الله به‌الهمم والغم)^(۱۴). واته: جیهاد بکه‌ن له‌پیناوی خوا، چونکه به‌راستی جیهاد کردن ده‌رگایه‌که له‌ده‌رگا‌کانی به‌هه‌شت، وه‌خوای گه‌وره به‌هوی جیهاد کردنه‌وه غه‌م و خه‌فت و دلته‌نگی لاده‌بات.

تیبینی: نه‌مه‌ی که باسما‌ن کرد تهنها به‌شی‌که له‌فه‌زله‌کانی جیهادو موجاهیدان، وه‌له‌هه‌مووش دلخۆشکه‌رتتر فه‌زله‌کانی شه‌هیدانی ریگای

(۱۴) ترتیب صحیح الجامع الصغیر: ۱۹/۲، رقم: ۳۲.

خودان، که پله و پړنو پاداشتيکي زور زور گه وره يان هه يه لای خوا^(۱۵)، خوا بمانکاته موجهيدي پاک و راسته قينه و پله ي بهرزي شه هاده تيشمان به نسيب بکات له پيناوي خوځي، به فزل و کهره صي خوځي.

ترسناکي وازهينان له جيهاد

❖ په روه ردگارمان فرمويه تي: ﴿ قُلْ إِنْ كَانَ ءَابَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرَبَّصُوا حَتَّى يَأْتِيَ اللَّهُ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴾ (التوبة: ۲۴).

واته: ئه ي نيدر اوي خوا، به موسولمانان بفرموو: ئه گهر باب و باپيرانتان و منال و نه وه کانتان، براکانتان و هاوسه ران و عه شيرت و هوژتان و مال و سامانيکيش که به دهستان هيناوه و بازرگانيه کيش که ترسي شکان و دابه زاندي ليده که ن، وه خانوبه ريه کيش که دلخوشن پي، هه ريه که له و هه شت شته لاتان خو شه ويست تر بيت له خوا و پيغه مبه ره که ي (صلي الله عليه وسلم) و جيهاد کردن له پيناويدا، ئه وه چاوه دروان

(۱۵) وه که لهم هه ديسه دا به شيکي دهرده که وي ت: (للشهيد عند الله سع خصال: يُغفر له في أول دفعة من دمه، ويرى مقعده من الجنة، ويُحلى حلة الإيمان، ويُزوّج اثنين وسبعين زوجة من الحور العين، ويجار من عذاب القبر، ويامن من الفزع الأكبر، ويوضع على رأسه تاج الوقار، والياقوتة منه خير من الدنيا وما فيها، ويشفع في سبعين إنسانا من أهل بيته) ترتيب صحيح الجامع الصغير: ۳۰/۲، رقم: ۲۱.

بن تا تۆلای خواتان بۆ دیت، وه خوای گه‌وره هیدایه‌تی قه‌ومی یاخی و له سنوور ده‌رچوو نادات.

❖ وه په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی: ﴿يَتَّيَّمُوا الَّذِينَ آمَنُوا مِن بَيْنِكُمْ عَنِ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ ذَلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾ (المائدة: ٥٤).

واته: ئەوی ئەوانەیی که باوه‌رتان هیناوه، هه‌رکه‌سی له‌تیوه له‌تاین و به‌رنامه‌که‌ی هه‌لگه‌رپه‌ته‌وه، ئەوه له تاینده‌دا په‌روه‌ردگار قه‌ومیکی تر ده‌هینیت که خۆی خۆشی ده‌وین و ئەوانیش ئەویان خۆش ده‌ویت و مل که‌چ و نه‌رم و نیانن به‌رامبه‌ر برواداران و سه‌ربلندو به‌عیزه‌تن له‌تاستی بی باوه‌ران، وه له‌پیناوی خوادا جیهاد ده‌که‌ن و له لۆمه‌ی لۆمه‌کارانیش ناترسن.

❖ وه په‌روه‌ردگار فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ﴾ (البقرة: ١٩٥).

واته: مال و سامانتان به‌خشن له‌پیناوی خوا، وه هه‌روه‌ها جیهاد بکه‌ن به‌نه‌فس و گیانیشتان له‌پیناوی خوا، وه به‌ده‌ستی خۆتان خۆتان به‌ره‌و به‌هیلاک چوون مه‌به‌ن به‌وازه‌یتان له جیهاد به‌نه‌فس و مال، چونکه ره‌زیلی و وازه‌یتان له جیهاد مایه‌ی تیاچوونه، وه هه‌میشه خپرو چاکه ئەنجام به‌دن و چاکه‌کاربن، چونکه خوا چاکه‌کارانی خۆش ده‌ویت.

❖ وه پهروهردگار فهرموويه تي: ﴿إِلَّا نَفِرُوا يُعَذِّبَكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبَدِلَ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (التوبة: ٣٩).

واته: نه گهر دهر نه چن بو غهزا - کاتيک پيشه وای موسولمانان بانگتان بکات - نه واپهروهردگار سزايه کي زور به نازارو ئيشتان دهدات و ئيوهش لادهبات و قهوميکي تر دينيته شوينتان، وه به دهنگوه نه هاتنیشان هيچ زيانتيک به پهروهردگار ناگه يه نيټ.

کهواته موسلmani راست و ته و او نه و که سه يه که جيهاد دهکات، وه ههرکه سيک بريټ و جيهادي نه کردبيټ، وه نييه تي کردنيشي نه بووبيټ، نه واپهسر پوليک له پوله کاني نيفاق مردووه، وهک پيغه مبهه (صلي الله عليه وسلم) فهرموويه تي:

(مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يَحْدِثْ نَفْسَهُ بِالْغَزْوِ مَاتَ عَلَىٰ شُعْبَةٍ مِنَ النِّفَاقِ) (١٦).

به لام ناي:

- ❖ جيهادي شهرعي چونه؟
- ❖ وه چهند جوړه؟
- ❖ وه مبهه ستي سه ره کي له جيهاد کردن چي يه؟
- ❖ وه حوکمه که ي چي يه؟
- ❖ وه بو کي جيهاد بکه ين؟
- ❖ وه بوچي؟ وه بهرامبهه کي؟ وه که ي؟

(١٦) ترتيب صحيح الجامع الصغير: ١٢/٢، رقم: ٢٥.

جا فہرموو و ہلامی تہم پرسیارانہ بہ پشتیوانی خوی بہرزو پړہوا، بہ بہ لگہی قورٹان و سوننہت و سیرہتی پیغہ مبهری پیشہوا (صلی اللہ علیہ وسلم).

به شي دووهم

- مانای جيهاد
- جيهادی کی بکين و چوّن و به چی بیکين؟

- ۱- نه فس و دهروونی خوّت .
- ۲- شهيطن
- ۳- کافر و موشريکه کان
- ۴- مونافيق و موپته ديح و زالم و فاسقان

ماناي جيهاد

جيهاد کردن بریتي يه لهسرف کردني هه موو ټهو توانايانه ي بهنده هه يه تي به دل و به زمان و دهست و لاشه و مال له پيڻاوي خوا، بو سهرکه وتن به سهر نه فس و شه يتان و دوژمناني خوا، تاوه کو ته نها خوا بپه رستريت و ووشه ي ټهو به بهر ز راگيريت، وه حوکمي ټهو سه قامگير بکريت، وه هاوبه شي بو خودا دانه ريت، نه له بواري به ندياه تي و په رستن بو کردن، وه نه له بواري په روهر دگاري تي و حوکم کردن، وه نه له بواري گه وره دانان و وه سف کردن. وه لهم جيهاده شدا له لومه ي لومه کاران نه ترسي ت.

جيهادي کي بکه ين و چون و به چي بيکه ين؟ يه که م: جيهادي نه فس و دهرووني خوت

يه که مين شت پيوسته موسولمان جيهادي هه واو نه فسي خزي بکات، چونکه نه فسي مروّف هه ميشه فرماني خراپه ده کاته خاوه نه که ي ﴿إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ﴾ (يوسف: ٥)، وه بزيه پيغه مبهري خو شه ويست (صلى الله عليه وسلم) فرموويه تي: (المجاهد من جاهد نفسه في ذات الله)^(١)، واته موجهيد ټهو که سه يه که جيهادي نه فسي خزي بکات له پيڻاوي خوا.. وه فرموويه تي: (أفضل الجهاد أن يجاهد الرجل نفسه وهواه)^(٢)، واته: باشرين جيهاد ټه وه يه که مروّف جيهادي نه فس و ثاره زووي خزي بکات. چونکه جيهادي هه واو نه فس بنچينه و بناغيه به بو توانيني جيهادي دوژمناني خوا، هه روه ها جيهادي

(١) ترتيب صحيح الجامع الصغير: ٣٥/٢، رقم: ٥.

(٢) ترتيب صحيح الجامع الصغير: ٣٥/٢، رقم: ٣.

ناوخت له پيشتره له جيهادی دهره کی، وه که سيک جيهادی ههواو نه فسی خوئی پی نه کریت بيگومان ناشتوانیت جيهادی دهره کی (واته دوژمنانی خوا) بکات بهو جوړه ی خوا دهيهویت، هه رچهنده وا دهرجات که جيهادی دوژمنانی ئيسلام دهکات، نهوا بيگومان خه له ليک هه يه له نيه ته که ی، يا له چو نيه تي جيهاده که ی، جا يا بو خوا ی نيه به لکو بو زه عامه ت و دونياو شوهره ت و مبه ستيکی تريه تي له گه له نيه ته که ی بو خوا، وه يا نيه تي پا که بو خوا به لام کاره که ی جيهادیکی پيغه مبه رانه نی يه به لکو رکه به رايه تي و دوژمنايه تي يه که و ناوی جيهادی لی دهنیت به گومانی خوئی، وه يان له جيهاده که يدا لاسایی که ره وه و شوین که وته ی دوژمنانی خوا ده بیت له برپارو ربه تارو ناشتی و جهنگانيدا!.

چونکه که سيک جيهادی نه فسی ناو لاشه ی خوئی نه کردییت به شيويه کی وه ها که پابه ندی بکات به شه ريعه ته که ی خوا، وه واجبه کان بکات به گویره ی توانا، وه له حه رامه کان خوئی پاريزیت، مومکين نيه به توانیت به دل سوژی و به راستی جيهادیکی شه رعی دوژمنانی خوا بکات.

جیی داخه موجهیدی وا هه بیت هاوار بکاته غه يری خواو بيده بکات و پشت له سونه ت هه لکات و ...، وه له هه مان کاتيشدا بلیت من موجهيدم و جيهادی دوژمنانی خوا ده که م!.

(قوناعه کانی جيهادی نهفس)

يه کهم: جيهادی نهفسی بکات بۆ **فيربوونی** هيدايت و بهندايتی راست بۆ خوا.

دووه م: جيهادی نهفسی بکات بۆ **کارکردن** بهو زانیاری بهی فيری دهبيت.

سيپه م: جيهادی نهفسی بکات بۆ **بانگه وازکردنی** خه لکی بۆ لای خوا بهرنامه کهی، نهک بۆ لای حزب و دارو دهسته کهی.

چوارهم: جيهادی نهفسی بکات بۆ **ئارام گرتن** له سه ر نارپه حه تی بانگه وازی و تازاردانی له لایه ن دوژمنانی خوا، وه نهفسی پهروه رده بکات که دان به خۆیدا بگري ت و خۆراگر بيت بهرام بهر تازارو ته شکه نجه و لۆمه ی نهفام و فاسق و مونافيق و بی باوه ران. وهک پيغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) له سه رخۆو به ئارام و دان به خۆدا گربوو له ئاستی دلّ پهقی و بی ته ده بی و نهفاميتی و دوژمنایه تی هاوه لّ پهیدا که ران و مونافيقان، وه له کاتیکدا نوپۆی ده کردو له سوجه دا بوو له بهرده م (که عبه) دا موشري که کان ورگ و پيخۆله و نواسکی وو شتری سه رپراویان ده خسته سه رپشتی، ته ویش هه ر دانی به خۆیدا ده گرت، وه ههروه ها که له (طائف) گه راپه وه له بانگه وازی کردندا به لیدراوی و دلّ شکاوی و لاشه ی خویناوی به وه، خوا ی گه و ره فریشته ی کپوه کانی نارد بۆ لای و پپی فه رموو ته گه ر ئیزنت له سه ره ته وا ته و دوو کپوانه ی ده وری ته و موشري کانه به یه کدا ده ده م و له ناویان ده به م. به لām پيغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) په حمه تي که و بۆ هه موو جيهان ني درراوه نهک دوژمنی ئاده ميزاد بيت و مه به سستی

سهرخستنې خوځی بیت له سهر حيسابې خوین رشتنی خه لکی. بویه فه رموی: (بل أرجو
الله أن یرج من أصلابهم من یرعبد الله وحده لا یشرك به شیئا)^(۳)

واته: نه خیر پازی نیم به وه و په لهی له ناوچوونیان ناکه م، به لکو ته مه لم وایه که خوای
په روه ردگار له نه وهی ته وانه که سانیک دروست بکات که خوا به ته نها بپه رستن و شه ریکی
بو دانه نیښ. ته ری توخوا ته گهر تیمه ی به په لهی بی نارامی دل په ق له شوینی پیغه مبه ری
خوا بو بوباین (صلی الله علیه وسلم) ، نایا وه لآمان چی ده بوو؟!.

وه هاوه لآنی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) جوړه ها سزای توند ده دران له لایه ن
موشریکه کانه وه، ده هاتنه لای پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) وه ده یانگوت: بو
دوعامان بو ناکه یت، بو داوای سهرکه و تنمان بو ناکه یت؟ ته ویش ده یفه رموو:
موسولمانانی پیش نیوه هه بووه که نیوهی لاشه ی خراوته ناو گل و به مشار سه ری
کراوته دوو پارچه، وه هه بووه که به شانهای ناسنی گوشت و نیسقانیان له یه که
جیاکراوته وه به مه ش له دینه که بیان هه ل نه ده گه رانه وه!. وه خوای په روه ردگاریش ته م
دینه ی خوځی هه ر سهرده خات به لآم نیوه په له ده که ن (و لکنکم تستعجلون).

قال الشيخ ابن عثيمين في الشرح (الحديث: ٤١) من رياض الصالحين ١/١٩٢:

((فالواجب على الإنسان أن يقابل ما يحصل من أذية الكفار بالصبر والإحتساب
وإنتظار الفرج؛ ولا يظن أن الأمر ينتهي بسرعة وينتهي بالسهولة، وقد يتلى الله

^(۳) متفق عليه: خ (٣٢٣١) م (١١١)، باب ما لقي النبي من أذى المشركين والمنافقين.

عزوجل المؤمنين بالكفار يؤذونهم وربما يقتلونهم كما قتلوا الأنبياء. فإذا صبر وثابر وسلك الطرق توصل إلى المقصود ولكن بدون فرضى وبدون استنفار وبدون إثارة بطريق منظمة. لأن أعداء المسلمين من المنافقين والكفار يمشون على خطى ثابتة منظمة ويحصلون مقصودهم.

أما السطحيون الذين تأخذهم العواطف حتى يثوروا ويستنفروا فإنه قد يفوتهم شيء كبير وربما حصل منهم زلة تفسد كل ما بنوا إن كانوا قد بنوا شيئاً!

لكن المؤمن يصبر ويتتد ويعمل بتؤدة، يُوطن نفسه ويخطط تخطيطاً منظماً يقضي به على أعداء الله من المنافقين والكفار ويُفوت عليهم الفرض. لأنهم يتربصون الدوائر بأهل الخير يريدون أن يثيروهم حتى إن حصل من بعضهم ما يحصل حينئذٍ استعلوا عليهم وقالوا: هذا الذي نريد وحصل بذلك شرٌ كبير. فالرسول عليه الصلاة والسلام قال لأصحابه اصبروا، فالمؤمن فيمن قبلكم - وأنتم أحق بالصبر منه - كان يعمل به هذا العمل ويصبر فأنتم يا أمة محمد أمة الصبر والإحسان فاصبروا. فأنت أيها الانسان كُن أطولَ منهم - أي القائمين بالفتنة من الكفار والمنافقين - نفساً وأشدَّ منهم مكرًا)). واته: بيويسته لهسر مرۆقى موسولمان بهرهنگارى تهو نازاردانهى بى باوهړان ببيتهوه بهسهبرو دان بهخوداگرتن و بههيوای خير گهيشتن و چاوهړى كردنى دهورى خير و ناسايش و رزگار بوون.

چونکه خواى پهروهردگار برواداران تاقي دهکاتهوه بهنارهحتى توش بوون لهلايهن بى باوهړان، بهشيويهكى وها کهجاری وا دهبيت برواداران بکوژن وهک چوڼ بيغه مبهرانيشيان دهکوشتن...

جا نه گهر سهر بگریت و بهرده وام بیت و ریځگای راستی سوننهت بگریته بهر له ده عوه و بانگه وازیدا تهوا ده گات به مه بهست و ثاوات به لام به بی تاژاوه و بی هه لچوون و هه لنان و هاندان بو تاژاوه دروست کردن.

تهو کاته تهو ساویلکانهی که سوزو عاتیفه دهیانگریت و وایان لی ده کات شوړش بکهن و ده ریچن دژی کافره سته مکاره کان، تهوانه جاری وا هه یه خیریکی زوریان له ده دست ده چیت. وه جاری واش هه یه به په له و هه لچوون و نارام نه گرتن هه له یه کی وا گه وره ده کهن که هه رچی هه نگاویکی باشی پیشوویان نابیت هه لی ده وه شیننه وه. واته: دهیانگریپنه وه سهر سفرو رپسه که یان لی ده که نه وه به خوری ته گهر شتیکیان کرد بیت. به لام پرواداری تهواو دان به خویدا ده گری و سهر و خوراگر ده بیت و به نارامی هه نگا و ده نیت و به ریځ و پیکی نه خشه ده کی شیت، نه خشه یه کی وا که سه ریجات به سهر کافرو مونافیقان، وه هه ل و بواریان ناداته دهست، چونکه کافرو مونافیقان تاواته خوازی ته وهن موسولمانی راست زوو هه لچیت و هه لویستیکی توندو رهقی بیت بو ته وهی بو یان بره خسیت و بیانویان بیت بو لیدان و له ناو بردنی. وه به وهش موسولمان زهره ر ده کات بو یه پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) به هاوه لانی ده فرموو سهر بگرن چونکه تهوانه ی پیش نیوه له نیوه زیاتر ته زیهت ده دران وه دان به خودا گرو خوراگریش بوون. که واته پیویسته توی موسولمان پشو (نه فسه) دریزتر بیت له کافران و لیزاتر بیت له وان. وه هه رچهنده تاژارت بدن بو ته وهی توشی هه لچوونت بکهن، نابیت هه لچیت و بکه ویته داویانه وه. به لام به داخه وه موسولمانانی ته مرؤ زوربه مان دان به خوماندا ناگرین

و بى نارام و بهپهلهين و ههنگاوى ناسوننه تانه دهنين و خومان بهدهستى خومان شهرو
 فيتنه دهكرين و ئاواته خوازى بهرهنگار بوونه وهى دوژمنين له كاتيكددا فهرمويه تى: (لاتنمنوا
 لقاء العدو...) (٤) ، واته ئاواته خوازى بهرهنگار بوونه وهى دوژمن مه بن. وه بهداخه وه
 بههوى نارام نه گرتن له سه ر نارحه تى به كه مى بى ئاگان له ئيسلام، وه بهپه رچ
 دانه وه به كه ناشه رعيانه له هه نديك هه رزه كارو خوين گهرمى هه لچووى دوور له زانست،
 ريگا ره خسا بو ده سه لاتداران له هه موو جيهاندا كه كويرانه وه گشتيانه - به ئاگايى و بى
 ئاگايى - دوژمنايه تى موسولمانى پابه ند به دين و سوننه ت بكرىت و رى خو شكرا بويان
 كه به هه موو شيوه به ك فشار بخريته سه ر ته م بانگه وازه ئيسلامى به ساوايه، چونكه به
 هه لويسته توندر به په له و ناسوننه ته كانيان خزمه تىكى زور به دوژمنانى ئيسلام كراو
 زه مينه يان بو خو شكراو هه ل و بيانويان درايه ده ست و بوونه په يژه به ك و پيايدا
 سه ركه وتن بو زال بوون به سه ر موسولماناندا، جا هه ست به م راستى به بكات يان نا!!.

(٤) البخاري: ٣٠٢٥، ومسلم: ١٧٤١.

نایا کی یه هوئی نه م فیتنه یه؟

وه گله یی له کی ده کړی؟

په روه ردگارمان فهرموویه تی: ﴿أَوْلَمَّا أَصَبْتَكُمْ مُصِيبَةً قَدَّ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْتُمْ أَنْ هَذَا قُلُّ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (آل عمران: ۱۶۵).

واته: نه گهر موسیبه تیکتان تووش هات... ده لاین له کوپوهو چوون تووشمان بوو؟ خوی پهره ردگاریش له وه لآمدا ده فهرمویت: بفهرموو: نهی (محمد) نهو فیتنه و به لایه لای خودی خو تانه وه هاتوه! واته خو تان به سر خو تان هی ناوه و نیوه سه به بن.

وه ابن القیم ده فهرمویت: ((تالله ما عدا عليك العدو إلا بعد أن تولى عنك الولي، فلا تظن أن الشيطان غلب ولكن الحافظ أعرض))^(۵)

واته: وه لآهی دوژمن زال نه بووه به سر تدا تاوه کو په روه ردگارت پرووی لی نه سوراندیت، جا و گومان مه به که شهیتان سرکه و تووه، به لکو پاریزه رو په روه ردگارت لیت تووره بووه.

که واته گله یی له خو مانه و خه تابار خو مانین وه هیچ کاتیک گله یی له که سانیکی کافر ناکریت که به ناسکراو به زاینه وه دژایه تی نه م دینه و موسولمانان ده که ن، چونکه به رنامه که بیان بریتیی به له مه، به لآم ره خنه له که سیکه که به ناوی دینه وه بانگه وازی بکات و موخاله فیه شی بکات!.

(۵) الفوائد: ص ۷۹.

وه بېنگومان موخاله فهی سوننه تی پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) هوی به هیلاک چوونه، وهک پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: (فَإِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ كَثْرَةَ مَسْأَلِهِمْ وَاخْتِلَافُهُمْ عَلَى أَنْبِيَائِهِمْ) (۶) واته: ته وهی که ته وانهی پیش ئیوهی به هیلاک برد، ته نها موخاله فه کردنی پیغه مبهه رانیان بوو.

وه فهرموویه تی (صلی الله علیه وسلم): (وَجَعَلَ الذَّلَّةَ وَالصَّغَارَ عَلَى مَنْ خَالَفَ أَمْرِي)^(۷)

واته: خوی پهروه ردگار زه لیلی و ریسوایی و سه رشوړی له سهه ر تهو که سانه داناوه که سهه ریچی فه رمانی من ده که ن.

ته نها یهک موخاله فهی فه رمانی پیغه مبهه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له جهنگی (توحد) دا بوو به هوی شکانی موسولمانان و بریندار کردنی پیغه مبهه ری خو شه ویستی خوا (صلی الله علیه وسلم). ته ی که واته ئیمه بهو هه موو بیدعه و تاوان و پشت گوی خستنه ی سوننه تی پیشه و امان ده مانه ویت خوا سه رمان بجات به سهه ر دوژمنانی ئیسلام دا؟!

با باش بزاین شکست و زه لیلیمان له خو مانه وهیوه ته گه ر خوی گه ورهش به به زه بی و لیبوره نه بیت له زوربه ی تاوانه کا مان، ته وا تووشی تیشکان و زه لیلی زیاتر ده بووین وهک له وهی ئیستا. وهک خوی گه وره ده فه رمویت: ﴿ وَمَا أَصْبَحَ مِنْكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ ﴾

فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَتَعَفُّوا عَنْ كَثِيرٍ ﴿ (الشوری: ۳۰).

(۱) حدیث صحیح أخرجه مسلم: ۱۳۳۷.

(۲) أخرجه أحمد وصححه ابن رجب.

دهی برای خوښه ویست تووړه مېبه له ناموژگاریه کمه و پېی دل گران مېبه و گومانی خراپیش به برای ناموژگاری کارت مېبه، سویند به خوا تهنها مېبه ستم رېزاهندی خویوه و شوین کهوتنی سوننه تی (رسول الله) یه (صلی الله علیه وسلم). به لام وورد به روه له حالی موسولمانان و سهیری دووریان بکه له سوننه تی پیشه وایان و هانی نه فسی خویشته بده به جيهاد کردن له سهه فیربوون و کاری کردن و بانگه وار بو کردن و نارام گرتن و دان به خوداگرتن و په له نه کردن، خوا هیدایه تمان بدات، وه هه رکه سیکیش بهم چوار قوناعه جيهادی نه فسی خوئی نه کات ته وه زهره رمه نندی دونیاو دواړوژه، وه که په روه ردگار سویندی خواردوه به کات که هه موو مروقیک زهره رمه ننده تهنها ته وانه نه بن که:

۱- ئیمانیکي راستیان هیناوه به گویره ی زانستیکی دروست له قورثان و سوننه ت.

۲- کرده وه ی چاکه ش ده کهن به گویره ی ئیمانیه کیهان.

۳- وه ده عوه و بانگه وازیش ده کهن بو حهق و ریبازی راستی خواپه رستی.

۴- وه سه بریش ده گرن له سهه ر نازارو نارپه حه تی و هانی یه کتری ده دن له سهه ری.

وه که له سهه رته تی (العصر) دا په روه ردگار ده فه رمویت:

﴿ وَالْعَصْرِ ﴿١﴾ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ ﴿٢﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَّصَوْا بِالْحَقِّ

وَتَوَّصَوْا بِالصَّبْرِ ﴿٣﴾ (العصر: ۱-۳).

با وريا بين چه زکردن له جيهاد و امان لي نه کات به دواي شهردا بگهړيږي و به لاو فيتنه و ناشوب بو سر خو مان و موسلمانان بهينين!!

گومانی تيدا نښه که جيهاد کردن بو به زکردنه و هې ووشه ي (الله)، له پيرزتريني کاره کانه. وه هر نارېحه تي و شهکه نجه و تازاريکيش له م رپيه دا تووشی موسولمان بيټ نه وه بوې به ټه جرو پاداشت دهنوسریت، به لام نايټ به دهستي خو مان، خو مان تووشی زه ليلي و فيتنه و ناشوب بکهين، چونکه هرچه نده تاقیکردنه و هې خوايي سوودی زوره و دهبيته هوی درخستنی راست و ناراست و به توانو بې توانو جياکردنه و هيان له يه کتری، وه هر و هها رهشکردنه و هې گونا ه و تاوان و بهرزکردنه و هې پله و دهرجات و ټه جرو پاداشت، به لام خوی گه و ره هانی داوین که خو مان پياريزين له به لاو موصيبت سهره تا پيش نه و هې تووشمان بيټ، وه هه و لي لادانیشی بدهين دواي نه و هې که تووشمان دهبيټ. هر و هه ک چون نه خو شی دهبيته مایه ي رهشکردنه و هې گونا ه، به لام ټه مه ټه وه ناگه يه نيټ که:

- ❖ به ويستی خو مان، خو مان تووشی نه خو شی بکهين!! □
- ❖ وه هر و هها خو پاراستن له نه خو شی (الوقاية من المرض) حهرام بيټ!! □
- ❖ وه هر و هها خو چاره سهر کردن و دهرمان به کارهينانیشمان لي قه دهغه بيټ!! □

چونکه ههریه کيک له م دووانه خوږاړيزی و خوچاره سه رکردن له شه رعدا رينگيان پي دراوه. وه ههروه ها هه رچه نده شه هيد بوون له پيئاوی خوا له کاتی جهنگدا پله يه کی بهرزه و خوی گه وره هانی داوین بوی، به لآم ته مه ته وه ناگه يه نيټ که موسولمان بهويستی خوی، خوی ته سلیمی کافره کان بکات بو ته وهی بيکوژن و شه هيد بيټ، به لکو پيوسته له سه ری خوږاړيزی و ووريایي و هزه ری ته واو بکات له کاتی جهنگدا بو ته وهی به ئاسانی نه که ويته به رده ستي کافره کان، به لآم که به ليژانانو دانایانو به جه رگانه جهنگا، وه له گه ل ته وه شدا بريندار بو و کوژرا، ته وکاته ان شاء الله ته جری خوی هه يه و به شه هيد حيسابه و هيچ گله يه کيشی له سه ر نييه له شه رعدا.

* به لآم به داخوه زورتيک له نه فامان وا دهزانن که موسولمان کاتيک ئيمانه که ی راسته و مه نه هه که ی سه ليمه، که به لاو گيروگرتی زوری تووش بيټ و زوو زوو بگيريت و زيندانی بکريت و ته شکه نه بديت.

وه هه ر موسولمان يکيش که هه کيمانه و نازايانه بانگه واز بکات و خوی له فيتنه پاريزيت به گوپړه ی توانا به يارمه تی خوا، بي ته وهی ته نازوليش بکات له عه قیده که ی، ته وه ته و موسولمانه به ناراست حيساب ده که ن، وه بگره به عه ميل و به کری گيراویشی له قه له م ده دن هه ندي جار!.

وه له بهر ته م بوچرونه هه له يه ده بينين موسولمانی ساده و دل سوژی وا هه يه که به ده ستي خوی، خوی تووشی فيتنه ده کات، بي ته وهی تو سقاليکيش سوود به موسولمانان

بگه يه نيټ، به لکو ټاکامه که ی به زهره ر ته او د بېټ بؤ موسولمانان، ههروه کو چؤن د بېستين جار جار موسولمانيتکی د لسؤزو نيټه پاک له (فلسطين) يه کان ده چي خوی ده ته قينيتته وه (که خوا ريگای به م کاره نه داوه) وه له ټاکاميشدا جووله که يه ک بريندار ده بي يان نا! وه دواي ته وهش جووله که کان هيټش ده به نه سهر موسولمانانی بي تاوانی فلسطينی وه خه لکيکی زؤريان لي کوزراو بريندار ده که ن و خانووه کانينان به سهر دا کاول ده که ن!.

به لام به لای فيداکاره که و هاو پیرانی ته و ئيشه ئيشيکی پالّه وانانه و مواهيده انيه، چونکه لایان وايه نيشانه ی راستيتی ئيمان، زو و خوتوش کردنی ته شکه نجه و نازاره!.

*** وه جاری وا هه يه (نه ک له فلسطين) بؤ ته وه خوی توشی فيتنه ده کات، تاوه کو خه لکی بلين به راستی ته وه يه خزمه تکاری ئيسلام و فيداکاری راست!!.

وه توشی رپایی و سومعهش د بېټ و گونا هبارش ده بېټته وه له سهری، چونکه نيټه ته که ی به پاکي ته نها بؤ خوا نه بو به لکو بؤ ته وه ی پي بلين نازاو به جهرگ و فيداکاره. وه ک له حه ديسي ته بو هوره يره هاتوه که يه که م که سانیک که رؤژی دوايی ناگری دؤزه خيان پی هه لده گيرسيټريت ته و سی که سهن که له عيبادهت و خواپه رستی و جيهادو مال به خشين و قورئان خویندن و بانگه واز کردنياندا له سه دا سه د نيټيان خوا نه بووه، به لکو مه به ستيشيان ته وه بووه خه لکی به خواپه رستی چاک ناويان ببيستن و مه دحيان بکه ن.

***

*****

***

وه له كتيبى (السنن الإلهية في الأمم والجماعات والأفراد في الشريعة الإسلامية)
نوسه ره كهى^(٨) ناماژه يو ته م باسهى پيشوو ده كات و دلّيت:

حذار من جلب المحن أو الحرص عليها

المحن، وإن كانت مما جرت به سنة الله ابتلاءً عباده المؤمنين وفيه تمحيص لهم وتمييز بين الصادق والكاذب والخبيث والطيب كما قلنا، وإن هذه السنة تسري على الجماعة المسلمة ولكن حذار أن تجلب الجماعة المسلمة المحنَ على أنفسها أي تسعى لجلبها لنفسها أو تستعجل وقوعها لها مدفوعة بالحماس لنصرة الإسلام، أو مستحضرة في نفسها أن المحن والشدائد لا بد منها، وإنها بدون المحن تنصب عليها تتهم بالضعف والقصور في خدمة الإسلام والدعوة إليه مما يفقدها رضا الناس وثقتهم بها وتأييدهم لها وإقبالهم عليها... وهذا منها خطأً جسيماً مرده:

الجهل بمعنى سنة الله في الفتن والابتلاء أو طلبها السمعة والرياء أو تصورها الخاطئ لما تحصل به ثقة الناس، وهذا مانوضحه في الفقرات التالية:

أولاً- أستعجال المحن لجهل الجماعة المسلمة:

أي الجهل بمعنى سنة الله في الفتنة والإمتحان وما يجب أن يكون عليه موقفها تجاه هذه السنة الربانية.

(٨) د. عبدالكريم زيدان: (ص: ١٠١ - ١١١).

وبيان ذلك أن هذه السنة تعني فيما تعنيه أن المحن والشدائد مما يلاقيه المؤمنون الداعون الى الله، ولكن لاتعب وجوب أو استحباب أو إباحة تقصد جلب هذه المحن وتعتمد إيقاعها بالجماعة. كما لاتعني هذه السنة عدم جواز الحذر أو الوقاية من الفتن والمحن والشدائد لثلاً تقع ولا تمنع من رفع الحنة إذا وقعت وعلى هذا فالموقف الصحيح للجماعة المسلمة من هذه السنة الإلهية في الضوء المعنى الصحيح لها هو: لا تستغرب الجماعة المسلمة ولا تندهش إذا أصابتها المحن والشدائد، وإنما غير ممنوعة من الوقاية من هذه المحن لثلاً تقع، وإذا وقعت فعليها أن تقابلها بالصبر الجميل - والتأمل في أسبابها وهل وقعت على المصابين بها على وجه العقوبة لهم على معاصيهم فيقلعوا عنها؟!، أو أنها جاءت بسبب تقصيرهم في وسائل الحمية المشروعة فلا يعودوا إلى تقصيرهم - مع سعيها الحثيث لرفعها لأن الشرع قد أذن أو ندب لذلك أو أوجبه عليها.

ثانياً. رياء الجماعة المسلمة يجلب المحن:

وقد يكون الدافع للجماعة المسلمة في سعيها لجلب المحن لنفسها، هو رياءها وطلبها السمعة لنفسها عند الناس.

وتتعتمد الجماعة المسلمة المواجهة والمقابلة مع عدوها وهي تعلم عجزها مواجهته ومنازلته وتعلم أنها يسمعها شرعاً أن لاتفعل ذلك ولكنها تفعله وتصر على فعله طلباً للسمعة والمنزلة عند الناس وحتى يقولوا ما أشجع هذه الجماعة وما أجرأها، ويكون الثمن الذي تقدمه ثمناً باهظاً جداً:

- ١- إنه سخط الله عليها لأنها لم تقصد بعملها وجه الله وطاعته ومرضاته، وإنما أرادت بعملها هذا مرضاة الناس، ومن طلب مرضاة الناس بسخط الله أسخط الله عليه الناس.
- ٢- ومع سخط الله فإنها تعرض أعضائها - وهم أمانة عندها - إلى الأذى وتنكيل الأعداء بهم وزجهم بالسجون ومصادرة أموالهم والإعتداء على أعراضهم وتعريضهم للفتنة وزعزعة إيمانهم إلى غير ذلك من البليات العظام التي سببتها لهم جماعتهم أو قيادتهم.
- ٣- ثم مع هذا الذي ذكرته ستضيق سبل العمل على الجماعة وينفض ضفاف الإيمان من حولها خوفاً من أن يسهم الأذى، وقد كان من المأمول تقوية إيمانهم لو بقيت الجماعة قي منأى عن البلاء الذي نزل بها، كما أن الناس لا يقبلون على الجماعة خوفاً من تنكيل خصومها بهم.
- ٤- و سيصيبها زيادة على الحن التي جلبتها لنفسها انكشاف رياتها للناس وما يترتب على ذلك من ذمهم لها وازدراؤهم لها.
- ٥- و أيضاً، إن في تعريض الجماعة أعضائها إلى الحن التي تعدت وقوعها طلباً للسمعة والرياء إذلالاً لهم على أيدي أعدائها من الكفرة الفجرة، وهي ممنوعة من ذلك شرعاً، قال (صلى الله عليه وسلم): (لا ينبغي للمؤمن أن يذل نفسه. قالوا كيف بذل نفسه؟ قال يتعرض من البلاء لما لا يطيق)^(٩)، والظاهر أنه في حق من يتعرض إلى

(٩) أخرجه الترمذي: ٢٢٥٤. من طريق علي بن زيد بن جدعان. وهو ضعيف لكن الترمذي حسن الحديث لأن علي بن زيد صدوق عنده.

البلاء لظنه بقدرته على ذلك، ومع هذا جاء النهي عنه، فكيف بالذي يتعرض إلى بلاء للسمعة والرياء وهو يعلم أنه لا يطيق هذا البلاء؟.

ثالثاً - التصور الخاطئ للجماعة يحملها على جلب المحن لنفسها :

وقد تقع الجماعة في الوهم والتصور الخاطئ وسوء التقدير بما تحصل به الجماعة على ثقة الناس ورضاهم فتعتقد أن ذلك لا يحصل لها إلا إذا أوذيت وقدمت أعضائها إلى أعدائها ليجلدوهم ويعذبوهم بأنواع العذاب... وبهذا - في صورتها- تُقدّم الجماعة (الشهادة حسن السلوك) لنفسها لجماهير الناس حتى يثقوا بها ويرضوا عليها وهذا خطأ جسيم.

قنبييه: أنا لم أقصد بكلامي أن على الجماعة المسلمة أن تقعد ولا تعلم حتى تنجو وينجو أعضاؤها من المحن وإنما قصدت بكلامي شيئين:

الأول: تعمد وقوع المحن من قبل الجماعة وسعيها إلى استجلابها وإيقاعها على نفسها وعلى أعضائها وقد بينت خطأ ذلك ودليله.

الثاني: بيان ما يدفع الجماعة المسلمة إلى سعيها إلى استجلاب المحن لنفسها ولأعضائها، فقلت بأن هذا الدافع:

❖ قد يكون الرياء وطلب السمعة. □

❖ وقد يكون التصور الخاطئ لما يجلب لها ثقة الناس ورضاهم عليها وبيّنت أن هذا لا يجوز شرعاً. □

وتذکر اخیر، أقول: إن من السهل لكل إنسان أن يتعمد تقديم نفسه إلى عدوه ليأسره أو يؤذيه أو يقتله، ولكن ليس من السهل لكل إنسان أن يجاهد عدوه ويخادعه في جهاده معه ولا يعينه على أن يأسره أو يؤذيه.

جوړی دووهم له وانهی که جیهادیان دژ دهکری: ﴿شهیتان﴾

ثم جیهادهش بهردهوام واجبه له سهر هموو بهندهیهک به دوو چهک:

چهکی یه که میان: بریتی یه له زانیاری و یه قین پهیدا کردن بؤ بهرپه رچ دانه وهی شوبه وه گومانه کانی. چونکه مروقی نهزان و نادلتیا زوو هه لده خه له تیت به شوبه وه گومانه کانی شهیتان.

چهکی دووهم: بریتی یه له سه برو دان به خؤداگرتن له بهرامبه ر هیرشی ناره زوو بازی و شهوهه کانی شهیتان. چونکه شهیتان هموو شتیکی حرامت لا شیرین دهکات، بویه پیویسته سابرو دان به خؤداگر بیټ و نه که ویتنه شوین شهیتان بؤ شهوهت بازی. وه مروقی که بهردهوام جیهادی ثم شهیتانه دوزمنه نهکات ثهوا به هیچ شیوهیهک ناتوانیت جیهادی کافرو موشریکان بکات، چونکه ده بیته رینگر له جیهاد کردنیان و ده ترسینیت له کوشتن و جیهیشتنی مال و سامان و خیزان... وه ههروه ها که چهکی یه که می دژ به شهیتانی پی نه بووه، ثهوا له خشتهی دهبات و ناحقی به حقه پیشان ده دات و گومرای دهکات.

جوړی سیئهم له وانه ی که جیهادیان دژ ده کړی: ﴿کافران و

موشریکان﴾

ئهم جیهادهش به چوار شت ده کړیت:

یه کهم - به دل: حه زنه کهیت به کافرو موشریک و له بهر خوا رقت لییان بیټ.

دووم - به زمان: به رپه رچی پروپاگه نده نارو واکانیان بده یته وه.

سیئهم - به مال: له پیناوی خوا مال کهت سهرف بکه یت بو هه لوه شاننده وهی پیلان و هیږشی بی باوه ران و پته وکردن و پالپشتی کردنی ئیسلام و موسولمانان و بو بلا وکردنه وهی راستی ئیسلام.

ئهم شیوه مال سهرف کردنهش جیهاده و خیری زوره، وهک پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فرموویه تی: (من جهز غازياً في سبيل الله فقد غزا، ومن خلف غازياً في سبيل الله في أهله بخير فقد غزا) (۱۰)

وه به یارمه تی دانی ئه وانه ی که خو یان یه کلا کردو وه ته وه بو بانگه وازی ئیسلامی، وه به بلا وکردنه وهی کتیب و نامیلکه و شریتی به سوود که به گویره ی قورثان و سوننه ت بیټ.

چوارهم - به لاشه و چهک: تیبکوشیت بو به رپا کردنی تنها په رستنی خوا و په یره وکردنی به رنامه که ی، وه نه هیشتنی شیرک و گروهه که ی.

(۱۰) حدیث صحیح: أخرجه البخاري: ۲۸۴۳.

وه پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) فهرموويه تى: (جاهدوا المشركين بأموالكم وأنفسكم وألسنتكم)^(۱۱). واته: جيهادى موشريکان بکهن به مالتان و نه فس و لاشه و زمانتان.

وه فهرموويه تى: (أفضل الناس مؤمن يجاهد في سبيل الله بنفسه وماله. ثم مؤمن في شعب من الشعاب يتقي الله ويدع الناس من شره)^(۱۲)

واته: باشترين خه لکی پرواداريکه که جيهاد ده کات به نه فس و (لاشه) و مالى خوځى. له پاش ته و باشترين که س پرواداريکه که له دؤليک له دؤله کان دوور له فیتنه ى خه لکی ته قواو عيباده تى خوا ده کات و داده بري ت له خراپه کارى خه لکی (ويعتزلُ شرور الناس). وه جيهادى کافران زياتر به چه ک ده کريت وه (الشيخ محمد بن صالح العثيمين) ده فهرمويت: ((أما النوع الثالث: فهو جهاد المبارزين المحاربين وهم الكفار الذين أعلنوا وصرحوا بالكفر، وهذا يكون بالسلاح))، واته: جوړى سيههم: جيهادى شه رکه ره سه رکه شه کانه، که ته و کافرانه ن به ناشکراو بى پورده کوفر ده کهن، وه ته و جيهاده ش به چه ک ده کريت.

(۱۱) صحيح الجامع الصغير.

(۱۲) صحيح الجامع الصغير.

جوړی چوارهم له وانهی که ده بییت جيهاد بکړین:

مونافیق^(۱۳) و موبته د یح^(۱۴) و زالم^(۱۵) و فاسقان^(۱۶):

ثهم جيهادهش به سی قوناغ ده کریت:

۱- به دست که بتوانریت، نه گینا. ۲- به زمان، که به زمانیش نه توانرا. ۳- نهوا به دل پیویسته جيهاد بکړین. ههروهک پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: (ما من نبي بعثه الله في امة قبلي الا كان له من امة حواريون وأصحاب يأخذون بسنته ويقتدون بأمره، ثم انما تخلف من بعدهم خلوف يقولون ما لا يفعلون، ويفعلون ما لا يؤمرون، فمن جاهدهم بیده فهو مؤمن، ومن جاهدهم بلسانه فهو مؤمن، ومن جاهدهم بقلبه فهو مؤمن، وليس وراء ذلك من الإيمان حبة خردل^(۱۷)). واته: هیچ پیغه مبهه ریك نییه که خوا نار د بییتی له گه لیکدا پیش من، ثیللا له گه له که یدا دهسته و هاوه لاتیکی هه بووه، که دهستیان گرتووه به سوننه ته که ی و که وتوونه ته شوین فهرمانه که ی. به لام له پاش نهوان که سانیک دین شتیک ده لین که نایکه ن، واتا نه وه ی به زمان ده لین کرده وه ی پی ناکه ن، وه کرده وه یه که ده که ن فهرمانیان پی نه کراوه. نه وه ی

(۱۳) دوو پروو.

(۱۴) بیده چی.

(۱۵) سته مکار.

(۱۶) تاوانباری له سنوور دهر چوو.

(۱۷) صحیح مسلم.

به دهم دهيلين به کرده وه نايکهن (واتا وهک مونافيقان). وه کرده وه يهک ده کهن که فهرمانيان پي نه کراوه بهو کرده وه يه، به لکو له خوځيانه وه دا يان هيڼاوه - بيدعه چين - (والله أعلم) چونکه ههرکه سيک عيباده تيک بکات که فهرماني پيغه مبهري (صلى الله عليه وسلم) له سهر نه بيت ته وه بيدعه وه داهي تراو ره تکراره يه: ((مَنْ عَمَلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ))^(۱۸)

جا پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) فهرمووي: ههرکه سيک جيهادي ته وه دوو کومه له يه بکات به دهست ته وه پرواداره، وه ههرکه سي جيهاديان بکات به دهم ته وه پرواداره، وه ههر که سي جيهاديان بکات به دل ته وه پرواداره، وه که به دلش جيهاديان نه کات ته وه دياره هيچ تيمان له دلدا ني يه، په نا به خوا.

به لام قوناغی يه کهم تايبه ته به ته هلی دهسه لات و سولتان و گه وره ی موسولمانان يان که سانیک که له لايهن سولتانه وه ريگا پي دراون به گورپني مونکهری خه لکی به دهست. ههروه ها مرؤف ده توانيت به دهست خراپه ی مندال و خيزان و ژير دهسته ی خو ی لابات، به لام لابردي خراپه ی کومه لگا تايبه ته به سولتان و نابيت ههرکه سه له لايهن خو يه وه به دهست هه و لي خراپه لابردي بيات چونکه ده بيته مایه ی ئاژاوه وه فيتنه وه ناشوب و کيشه له نيوان موسولمانان. چونکه سته مکارو خراپه کار له که سيکی ساده قبول ناکات به دهست خراپه که ی لابه ريت، به لام به رامبه ر سولته هيچي پي ناکريت.

^(۱۸) صحيح مسلم.

وه ههروه ها که زانیت به دهست دهتوانیت خراپه يهک لابه ریت و هیچ فیتنه و ناژاوه ی لی
دروست نابیت نه وه دروسته ، وه نه گهر مه ترسی فیتنه و ناشووب هه بوو، نه وا به رزی
ده که یته وه بو سولته ی شهرعی .

به نئی سلی یه م چونیتی گورینی خراپه ی سولته و ناموزگاری و جیهاد کردنی

- حاکمی وولات له دوو حالته تیپه ر ناکات
- ۱- حالته تی یه که م : نه ویه که موسولمان بیت .
- ۲- حالته تی دووهم : نه گهر حاکم و سه ر کرده ی ولات کافر بوو. □
- رای زانا به رزه کان سه باره ت به هه لویستی شهرعی به رامبه ر به حاکمه کان .

چونیتی گوړینی خراپه ی سولته و ناموژگاری و جیهادکردنی

وه ته گهر سولته ش خراپه کارو زالم بوو، شهوا ناموژگاری ده که ی به ووشه ی عه داله ت و په و، به نهرم و نیانی به نومید ی هیدایه تدانی، نهك مولك لى سهندن و وه لانانی. ههروهك چون خوی پهروهردگار پیغه مبهه موسا و هارونی برای نارد بو لای گه ورتیرین کافری سه رپوی زهوی که بانگه وازی بو په رستنی خوی ده کردو ده یفه رموو: ﴿ اَنَا رَبِّكُمْ الْاَعْلَى ﴾، واته: من پهروهردگاری هه ره به رزی نیوه م و ﴿ مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ اِلَهٍ غَيْرِى ﴾، وه نه مزانیوه نیوه په رستراویکی ترتان هه بیته غه یری له من!

له گه لا شه وه شدا خوی پهروهردگار فه رمانی کرد به م دوو برا پیغه مبهه که قسه یه کی نه رمی پی بلین ﴿ فَقَوْلًا لَهُ قَوْلًا لَنَا لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ اَوْ يَحْشَى ﴾ (طه: ۴۴)، واته: به لکو بیربکاته وه یاخود بترسیت، ته گهر به نهرمی بانگی بکه ن. بویه شه دوو پیغه مبهه به رپزه وهك شیوه ی پرسیار نهك فه رمان، ووتیان: ﴿ هَلْ لَكَ اِلَّا اَنْ تَرْكَبَ ۗ وَاَهْدِيكَ اِلَى رِبِّكَ فَتَخْشَى ﴾ (النازعات: ۱۸ - ۱۹)، واته: نه ری حز ده که یت که نه فسی خوت پاک بکه یته وه به تیمان و رینماییت بکه م بو لای خوا، تاوه کو ته قوای بکه یت و له و بترسیت؟.

تا به م شیوه یه به نهرمی و به مه به ستی هیدایه تدان پیویسته بانگه وازو ناموژگاری ده سه لاتداری تاغوت بکریت، نهك به توندی و تووره یی و مه به ستی له ناو بردن له بنه رته دا! چونکه بانگه وازگاری راست هیدایه تدهرو موصلیح و ره حه ته بو هه مووو که سینک نهك تیگدهرو تو قینه رو ویرانکار، وه پیغه مبهه ری خوا (صلی الله

عليه وسلم) نيردراوانی دهناردن بو لای سهرؤك و دهسه لاتداران و پيی راده گهياندن كه شه گهر موسلمان بن، شهوا دوو جار شه جرتان ههيه، شه جری خوټان و شه جری شوين كهوته كانيشتان كه موسلمان بن، نهك پييان رابگه يه ني كه بهزوترين كات عهرش و كورسی خوئی به جيبيهيئت بو موحه مه د (صلى الله عليه وسلم) و هاوه لائی رضي الله عنهم ! .

ئيمه ی شه هلی سوننه ت شهر ناکه ين له سهر كورسی زه عامه ت و پله ی دونيامان ناوئت به لکو داواكاريمان له خاوهن كورسی و دهسه لاتداران گه رانه وه يانه بو لای خواو ته تسليم بوونه بو بهرنامه كه ی تاوه كو به خته وهری دونياو قيامه ت بن و سهر به رزی و كامه رانی قيامه تيشيان دهست بکه ویت له گه ل خوئی دونيادا شه گهر شويني پيغه مبهری خوا بکه ون نهك شويني ئيمه ی تاوانبار.

وه ناموژگاری کردنی دهسه لاتداري سته مکار به وشه ی حهق باشرين جوړی جيهاده، وهك پيغه مبهر (صلى الله عليه وسلم) فهرموويه تی: (إِنْ مِنْ أَفْضَلِ الْجِهَادِ كَلِمَةٌ عَدْلٍ عِنْدَ سُلْطَانٍ جَائِرٍ)^(۱).

وه ناموژگاری سولتانی زالم نايئت له سهر مينبهر به ئاشکرا بيت، چونکه هاندانی خه لک له دهسه لاتداران ته نها فیتنه و خوین ريژی لی دروست ده بيت نهك صولح و چاک بوونی حاکم!

(۱) صحيح الجامع الصغير: ۳۶/۲ رقم: ۸.

وه پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) ناماژهی کردووه بو ټه وهی که حاکمانی سته مکارو موبته ديع و گومړا دینه سهرمان - به هووی تاوان و که مته رخه می خه لکی بهرامبه ر به خوی گوره، وه فهرموويه تی که ټم حاکمانه بانگه وازی ده که ن بو درگای دۆزه خ و ههرکه سيک وه لاميان بداته وه ده پخه نه ناو دۆزه خ. به لام له گه ل ټه وه شدا پيغه مبهري خوا فهرمانی کردووه پيمان به سه برگرتن و دان به خوداگرتن و خوپاراستن له ناحق و فيتنه ی ټه وان و ټينکاری کردنی نارپه وايه کانشيان ټه گهر بتوانريت به بی واقع بوونی فيتنه، ههروه ک فهرموويه تی (صلى الله عليه وسلم): (إِنَّهُ سَيَكُونُ عَلَيْكُمْ أُمَّةٌ تَعْرِفُونَ وَتُنْكِرُونَ) يَعْرِفُونَكُمْ مَا تُنْكِرُونَ، وَيُنْكِرُونَ عَلَيْكُمْ مَا تَعْرِفُونَ) فَمَنْ أَنْكَرَ فَقَدْ بَرِيَءٌ وَمَنْ كَرِهَ فَقَدْ سَلِمَ، وَلَكِنْ مَنْ رَضِيَ وَتَابَعَ (١)

واته: له داهاتوودا کارتان ټه که وپته ده ست پيشه وایانیک که ټه وهی ټیوه لاتان چاکه یه به خراپی دایده نیڼ، وه ټه وهش لاتان خراپه به چاکي داده نیڼ، جا ههرکه سيک ټينکاری بکات له خراپه یان ټه وا ټه وه که سه به ريبه له نیفاق و تاوان، وه ټه وهش نه توانيت ټينکاری بکات به لام به دل پيی ناخوش بیټ، ټه وه سه لامه ته له تاوان، به لام ټه وه که سه تاوانباره که به دل رازی بیټ پیمان و به لاشه ش شوپیان بکه ویت.

(١) صحيح الجامع الصغير.

جيهادی شهرعی به رامبه ر:

﴿ حاکم و سه رکرده کان ﴾

حاکمی وولات له دوو حالت تپه ر ناکات:

حالتی به که م: نه وه به که موسلمان بیت:

واجبه له سه ر موسولمانان گوپراه لئی ثم حاکمه بکه ن له چاکه (معروف) دا، وه له فهرمانی دهرنه چن، وه که هات و فهرمانی به خراپه کردو سته می کرد ئه و نابیت گوپراه لئی بکریت. پیویسته به نه رمی و حکیماننه ناموژگاری بکریت و نه گهر ناموژگاریش وهرنه گریت، ئه و پیویسته به پیی فهرمانی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) سه بر بگریت له سه ر سته م و ده ست دریژی به که ی، نه گهر مالیشته به ناحق بخوات و لیشت بدات به نارپه و او نویژیش له کاتی خویدا نه کات، وه که پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فهرمو به تی: (سیکونُ علیکمُ أمراءُ یؤخرون صلاةَ عن مواقیتها، ویحدثون البدع، قال ابن مسعود: فکیف أصنع؟ قال: تسألني یا ابنُ أمِّ عبدٍ کیف تصنع؟ لا طاعة لمن عصی الله.)^(۳). واته: کارتانه که ویتنه به ردهستی که سانیکمی سه رکرده که نویژه کانتان دواده خن له کاتی خویداو شتی ناشهرعی دیننه ناو دین، جا

(۳) صحیح الجامع.

(عبداللہ ی کوری مه سعود) فرموی: چی بکه له کاته دا؟ فرموی: گوپراه لئی که سیك نه کهیت سه ریچی فرمانی خوا بکات.

به لام له گه له وه شدا دروست نی به ده رچون له فرمانیان و جهنگان دژیان و حیزب پیکه پینان بو لابر دنیان به هیژ.

وهك فرمویه تی: (مَنْ رَأَى مِنْ أَمِيرِهِ شَيْئًا يَكْرَهُهُ فَلْيَصْبِرْ عَلَيْهِ، فَإِنَّهُ لَيْسَ أَحَدٌ يَفَارِقُ الْجَمَاعَةَ شِرًّا فِيمَوْتَ، إِلَّا مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَّةً)^(٤).

واته: هر که سیك خرابه یه کی له ته میرو سه ر کرده کی بینی با سه بر بگریت له سه ری، چونکه هیچ که سیك نی به جیابیته وه له جه ماعت (که ته میرو موسولمانانی ژیر ده ستیه تی) ئیلا که مرد به مردنیکی جاهیلیانه ده مریت!

وه فرمانی کردوه به کوشتنی هر که سیك که بیه ویت پارچه پارچه بی بخاته ناو موسولمانان له کاتیکدا که کۆین له ده وری سه ر کرده یه که ته گهر سته مکارو تاوانبارو مویته دیعیش بیت.

که واته سه بر نه گرتن له سه ر سته می سه ر کرده ی موسولمان، وه شوپش کردن دژی کاریکی شه ری نییه، وه ره واش نی به ناوی جیهادی لی بنریت! چونکه له پراستیدا شوپشی ده رچوانه له گوپراه لئی تیمام (ثورة الخوارج).

(٤) صحیح الجامع.

وه دهرچوون و شوړش کردن دژي پيشه وایان هيچ کاتيک فرماني پيغه مبهري (صلي الله عليه وسلم) له سهر ني يه و تنها زهره رو زيان و فيتنه و ناشوب و خوین پړان و ثابروو چوونی موسولمانانی ليوه پيدا دهبيت، که زهره ري ته مه زور زور زياتره له زولمي پيشه وایان.

وه ههر له کونه وه له ميژوودا تا ته مړوش شوړش دژ به پيشه وایان شهرو زيانیکی زوري داوه، که زياتر بووه له شهرو زيانی پيشه ووا زالمه کان، بو نمونه شوړشه کهی (أشعث) دژ به (عبدالملك) له عيراق، وه ته وانهی دژ به يه زيد له مه دينه کران، وه دهرچوونه کهی ابن المهلب له سهر کوره کهی، وه ته وانهی که له مه دينه و به سره دژ به مه تصور دهرچوون، وه دهرچوونه کهی ته بو موسليم له خوراسان... که ناکامی هه موو دهرچوون و شوړشه کان زهره ريکی زور بووه و به خير نه گه راون. وه کاتيکيش که حوسه ين ﷺ ويستی دهرچيئت دژ به حوکمه کهی يه زيد، زور له هاوه له به ريژه کانی پيغه مبهري (صلي الله عليه وسلم) وه ک عبدالله ابن عمر و عبدالله بن عباس و هتد... ناموزگاريان کرد به دهرنه چوون. بويه دهرنه چوونی ته ویش و غه يری ته ویش تنها فيتنه و تاژاوه و خوین پړانی لی دروست بوو، وه دهرچوونه کهی حسين و شه هيدکرانی فيتنه يه کی دروست کرد که تا ئيستاش دانه مرکاوه ته وه^(۵) !.

(۵) منهاج السنة: (۴/ ۵۲۷).

وه له هيچ فهرموده يه کدا مه دحی دهرچوون نه کراوه، به لام فهرموده ی زور هه يه که تياياندا پيغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) نه هی له دهرچوون ده کات و مه دحی سه برگرتن و دهر نه چوون ده کات.

شيخ الإسلام فهرمووی: ((وكان أفضل المسلمين ينهون عن الخروج والقتال (في الفتنة) ولهذا استقر أمر أهل السنة على ترك القتال في الفتنة للأحاديث الصحيحة الثابتة عن النبي (صلى الله عليه وسلم) وصاروا يذكرون هذا في عقائدهم، ويأمرون بالصبر على جور الأئمة وترك قتالهم، وإن كان قد قاتل في الفتنة خلق كثير من أهل العلم والدين. وباب قتال أهل البغي والأمر بالمعروف والنهي عن المنكر يشتهر بالقتال في (الفتنة)).

((فقد نصح النبي (صلى الله عليه وسلم) المسلمين بأن يصبروا على الاستئثار عليهم وأن يطيعوا ولادة أمورهم وإن استأثروا عليهم وإن لا ينازعونهم. ثم إنه يكون لولي الأمر ذنوب أخرى فيبقى بغضه لاستئثاره يعظم تلك السيئات ويظن المقاتل له أنه يقاتله لئلا تكون فتنة ويكون الدين كله لله مع أن أعظم ما حركه عليه طلب غرضه من ولاية أو مال!)).

واته: به پريزتريني موسولمانان که هاوه لائنن (الصحابه) نه هيان کردوه له دهرچوون له پيشه و ايان و جهنگان له دژيان. بويه رای ته هلی سوننه له سه ر نه وه راوه ستاوه (قه راری گرتووه) که شهرو کوشتار نه کريت له فیتنه دا، له به ر نه وه هموو فهرموودانه ی پيغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم)، وه بويه ته هلی سوننه ت نه م رایه يان له کتیبه عه قیده يه کاندا

باس کردووه و فرمانیان کردووه به سه برگرتن له سهر زولمی پیشه وایان و نه جه نگان دژیان. وه پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) ناموژگاری موسولمانانی کردووه که سه بربرگن له سهر ماف خورانیان له لایهن سه رکرده کانیان و گوپراه لیان بکه ن و ململانیان له گه لدا نه کهن. وه ههروه ها سه رکرده تاوانی تری ده بیته جگه له زهوت کردنی مافی ژیر دهسته کانی، جا رقی ماف خوراوان تاوانه کانی سه رکرده گه وره تر دینیته پیش چاوو گوی و له بهرته وه ماف به خوی دهادت که سه رکرده شایسته ی له ناوردنه تاوه کو شیرک و فیتنه نه می نیته و دین و په رستن ته نها بو خوا بیته، له کاتیکدا که گه وره ترین پالنه ر بو دژایه تی کردنی سه رکرده کهی ، داخوازی یه کهی خو یه تی له دهسه لات و مال و سامان!! وه ناوی جیهادیشی لیده نیته.

وه پیغه مبهه ری خوا ﷺ فه رموویه تی: (سیکون بعدي أئمة لایه تدون به دای، ولا یستنون بسنتی، و سيقوم فیهم رجالاً قلوبهم قلوب الشیاطین فی جثمان إنس) قال حذیفة قلت: کیف أصنع؟ یا رسول الله إن أدركت ذلك؟ قال: (تسمع و تطیع الأمير. وإن ضرب ظهرك، و أخذ مالك، فاسمع و أطع)^(۶) ، واته: پیشه وایانیک دوا ی من کارتان ده گرنه ده ست که ری نیامی ناکهن به ری نیامی من، وه شوین سوننه ت و ری بازی من ناکه ون، وه تی یاندا ده بیته پیوانیک که دلّه کانیان دلّی شهیتانه کانه به لام له لاشه ی مرؤفدان! حوزه یفه فه رمووی: ته ی پیغه مبهه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) چی بکه م ته گه ر

(۶) صحیح مسلم: ۱۸۴۷.

که‌یستمه‌ ته و کاته؟ فہرموی: گونگرو گویړایه‌لی ته‌میرو پیښه‌وا ده‌بیت ته‌گەر له پش‌تیش‌ت بدات و مالیش‌ت به‌ ناراوہ ببات! گوی بیست و گویړایه‌ل به.

که‌واته به هیچ شیوہ‌یه‌ک پیڼغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ریڼگای نه‌داوه به‌ده‌رچوون له‌سەر حاکمی موسولمان ته‌گەر بگاته ته‌وپه‌ری پله‌ی ستم و فاسقی‌ش. ته‌گەر بانگه‌وازی‌ش بکات بو دەرگای دوزخ! ته‌گەر له‌سەر ریڼمای‌ی و سوننه‌تی غه‌یری پیڼغه‌مبه‌ریش ﷺ بیت! وه ته‌گەر دل‌یشی دل‌ی شه‌یتان بیت و تنه‌ها به‌لاشه‌ مروّف بیت! واته ته‌گەر مونافیق‌یش بیت و تنه‌ها له‌روال‌ه‌تدا یا هر به‌ده‌م موسولمان بیت!

ته‌گەر مالیش‌ت بخوات و زولمیش‌ت لی بکات و لیشت بدات، تاوه‌کو کوفری ناشکرای لی نه‌بیست‌ریت که به‌لگه‌ی راست و پروونی هه‌بیت که کوفره.

له شهرحی عه‌قیده‌ی (الطحاوی) دا هاتووه: ((في الصبر على جورهم تكفير السيئات فإن الله ما سلطهم علينا إلا لفساد أعمالنا، والجزاء من جنس العمل، فعلينا الإجتهد في الإستغفار والتوبة وإصلاح العمل. قَالَ تَعَالَى: ﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴾ (الشورى: ۳۰). ﴿ وَكَذَلِكَ نُؤَيِّ بِعَظْ أَلْظَالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴾ (الأنعام: ۱۲۹). فإذا أراد الرعية أن يتخلصوا من ظلم الأمير الظالم فليتركوا الظلم...

واته: به سهبرگرتن له سهر زولمی حاکمه کان گوناھمان رېش ده بیته وه، وه خوی گه وړه زالی نه کردوون به سهرماندا به هوی کرده وه خراپه کافمانه وه نه بیته، وه سزاش به گویره ی تاوانه. جا پیویسته له سهرمان داوای لیپوردن و تویه گیرابون بکهین له خوا وه کرده وه کافمان چاک بکهین. وه خوی گه وړه فهرموویه تهی ئه و موسیبه تهی تووشتان بووه بهرهمی دهستی خوتانه و له زور خراپه ی تریشتان بوراوه و عه فوی کردوون، ئه گینا خراپرتان به سهر ده هات! وه د فهرمویت بهم شیویه هندیك له سته مکاران زال ده کهین به سهر هندیکیاندا به هوی کرده وه خراپه کانی خویان.

جا ئه گهر خه لکی ژیر ده سته ی حاکمی زالم بیانوهیته رزگاریان بیته له زولمی ئه میرو حاکم، ئه و با خویان سهره تا واز له زولم بهینن.

وه ئیمام (الحسن البصري) له گه ل ئه وه شدا که (حجاج) ی زالمی به کافر داده نا به لام ریگه ی نه دده دا شوړش دژی بکریت و دهی فهرموو:

((إِنَّ الْحَجَّاجَ عَذَابُ اللَّهِ، فَلَا تَدْفَعُوا عَذَابَ اللَّهِ بِأَيْدِيكُمْ وَلَكِنْ عَلَيْكُمْ بِالِاسْتِعَانَةِ وَالتَّضَرُّعِ، فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يَقُولُ: ﴿وَلَقَدْ أَخَذْنَاهُمْ بِالْعَذَابِ فَمَا اسْتَكَانُوا لِرَبِّهِمْ وَمَا يَضُرُّهُمْ﴾ (المؤمنون: ۷۶).

واته: حجاج سزای خوایی یه بو سهرتان، وه سزای خوا به ده سته تان لاناچیت به لام بگه ریینه وه لای خوا به زه لیلی و پارانه وه به لکو لیتنان ببوریت و له سهرتان لابه ریته. خوی

گورهش فهرموويه تی: (سزامن بو سهر هینان به لام نه گهړانه وه لای خواو لیبشی ناپارینه وه و گهردن که چ نابن بوئی!).

وه زانای فهرمووده ناس (الحدث) ی پایه بهرز نه لبانی ره همه تی خوای لی بیت، دواي ووته که ی شهر حی (الطحاوي) فهرمووی:

((قلت: وفي هذا البيان لطريق الخلاص من ظلم الحكام الذين (هم من جلدتنا ويتكلمون بألسنتنا) وهو أن يتوب المسلمون إلى ربهم، ويصححوا عقيدتهم ويربوا أنفسهم وأهلهم على الإسلام الصحيح تحقيقاً لقوله تعالى: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ (الرعد: ١١). وإلى ذلك أشار أحد الدعاة المعاصرين بقوله: (أقيموا دولة الإسلام في قلوبكم، تقم لكم على أرضكم). وليس طريق الخلاص مايتوهم بعض الناس، وهو الثورة بالسلاح على الحكام. وبواسطة الانقلابات العسكرية، فإنها مع كونها من بدع العصر الحاضر، فهي مخالفة لنصوص الشريعة التي منها الأمر بتغيير ما بالأنفس، وكذلك فلا بد من إصلاح القاعدة لتأسيس البناء عليها ﴿وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَن يَنْصُرُهُ﴾ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ ﴿ (الحج: ٤٠).

واته: لهو فهرموودانه ی شهر که دا پروون کرایه وه ریگای پژگاریبون له زولمی حاکمه کان، نه وانه ی که به سه رمانه وهن له وولاته نیسلامی به کان و به زمانی خو مان قسه ده که ن. ریگای پژگاری به که ش نه و دیه که موسولمانان تو به بکه ن و بگه پینه وه لای په روه ردگاریان و عه قیده و بیروباوه دریان راست بکه نه وه و په روه رده ی نه فسی خو یان و

خيڙانيان و دهوړوبهريان بکهن له سهر ئيسلام، چونکه خواي گه وړه فهرموويه تي: ﴿ اِنَّ
 اللّٰهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا بِاَنْفُسِهِمْ ﴾ (الرعد: ۱۱).

واته: خواي گه وړه خيړو شهرو حال و وه زعي هيچ قهوميك ناگورپيت له خوځشي يه وه
 بوځا خوځشي، يان له زه ليلي يه وه بو سه ربه رزي، يان له گراني يه وه بو هه رزاني تا وه كو خويان
 شه ودي كه به نه فسي خويان ده كريت نه يگورن و نه يکهن.

وه يه كيك له بانگه وازكاراني هم سه رده مه فهرموويه تي ده وله تي ئيسلامي له خوتاندا
 بهيښنه دي، خواي گه وړه ش له زه ويدا بوتان ده هيښته دي.

وه ريگاي رزگار بوون له شورشي چه كداريدا نييه دژ به حاكمه كان و به هوځي ئينقيلابي
 عه سكه ري نابيت. چونکه هم وه سيله يه له گهل شه وهدا كه شتيكي داهي نراوي هم
 سه رده مه يه، پيچه وانه ي به لگه ي شه رعيشه كه فهرمانان پي كراوه جاري خومان چاك
 بکه ين تا وه كو خواش حاكمه كانان چاك بكات. وه هه وړه ها پيوسته بناغه چاك بكرت
 كه گهل و ميلله ته، تا بتوانريت بيناي له سهر دروست بكرت. چونکه هم خه لكه ي
 شه مړو هه ر شايسته ي هم حاکمانه ن، وه هه ركاتيک شه وان به ره و چاكي چوون حاکميش
 چاك ده بيت يان خواي گه وړه ده يگورپيت.

حاله تى دووهم

نه گهر حاکم و سهر کردهس وولات کافر بوو:

ثوا هیچ موسولمانیک کیشهی نی یه له به کافردانان و ههولئی وه لانانیو دانانی حاکمیکی موسولمان له جیگای، به لام ثم ههولش به بی تواناو دهسه لات و حکمهت و لیزانین نابیت بکریت، ته گینا زهره ری زیاتر ده بیت بو سهر موسولمانان. وه ههر ههولیکیش زهره رو زیانی زیاتر بوو له قازانج و سوودی ثوا ههولیکى ناشه رعیه وه خوا لیى نارازییه، ته گهر له ژیر ناوی جیهادو فرمان به چاکه وه نه هی له خراپه شدا بیت! وه ک (شیخ الإسلام ابن تیمیة) په همه تی خواى لی بیت ده فهرمویت: ((لکن إذ لم یزل المنکر إلا بما هو أنکر منه، صارت إزالته على هذا الوجه منکرًا، وإذا لم یحصل المعروف إلا بمنکر مفسدته أعظم من مصلحة ذلك المعروف، کان تحصیل ذلك المعروف على هذا الوجه منکرًا))^(۷).

واته: ته گهر کارى خراب (منکر) لانه چوو به مونکه ریکی گهره تر نه بیت، ثوا لابر دنی ثو مونکه ره یه کهم بهم شیویه تاوانه و خوئی مونکه ره و خراپه. وه ته گهر چاکه یه ک ده ستگیر نه بیت به مونکه ریکی نه بیت که مه فسه ده که ی گهره تر بیت له مه سله حه تی چاکه که، ثوا ده ستگیر کردنی ثو چاکه یه بهم شیویه، خراپه و تاوانه و مونکه ره.

^(۷) پروانه منهاج السنة: (۴/۵۲۷).

وه له (مجموع الفتاوى/۲۸) ده فهرمويت: ((فإن الأمر والنهي وإن كان متضمناً لتحصيل مصلحةٍ ودفع مفسدةٍ فينظر في المعارض له، فإن كان الذي يفوت من المصالح أو يحصل من المفاسد أكثر، لم يكن مأموراً به، بل يكون خروماً إذا كانت مفسدته أكثر من مصلحته، لكن اعتبار مقادير المصالح والمفاسد هو بميزان الشريعة)).

واته: فهرمان به چاکه و نهی له خراپه هه چهنده چاکه یه کیان پی دهست ده که ویت و خراپه یان پی به لاوه دهنریت به لآم ده بیت سهیری نه نجام و بهرهمی هم فهرمان به چاکه و نهی له خراپه بکریت، چونکه نه گهر مه سلّحه ت و خیریکي گهره تر به وانه له دهست چوو یان خراپه و زیانیکی گهره تر هاته جی پی هئا ته وکاته فهرمان به چاکه و نهی له خراپه کاریکی فهرمان پی کراوو شه رعی نابن، به لکو حه رامن نه گهر زیان و مه فسه ده یان زیاتربوو له مه سلّحه ت. به لآم نه ندازه دانان بو مه سلّحه ت و مه فسه ده ت به ته رازووی شه رع (نهک به ته رازووی هه و او نه فس و حیزب و شه خص). که واته هه چهنده شه رع ریگا نادات که موسولمانان رازی بن به حاکمیکی کافر به سهر خویانه وه و پیویسته لابریت، به لآم شه رعی ئیسلامی پیروژ سهیری مه سلّحه ت و مه فسه ده ت ده کات و به گویره ی توانای موسولمانان خوی گهره تهرک و ته کلیف داده نیت، جا نه گهر هاتوو موسولمانان له توانایاندا هه بوو هم حاکمه کافره لابه ن، هئا لابر دنی پیویسته له سهریان، به لآم که بی تواناو بی ده سلّات بوون هئا ﴿لَا يَكْفُرُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا أَوْسَعَهَا﴾ (البقرة: ۲۸۶). خوی پهروه ردگار ته کلیف له کهس ناکات ته نها هه وه نه بیت که له توانایاندا یه وه مه شه قه ت و حه ره ج و خویه هیلاک دانی له سهر به نده موسولمانه کانی دانه ناوه بویه

لهم حالته لاوازییهدا پیویسته موسولمانان سهبربگرن و خوینی موسولمانان بهبی سوود بهفیرۆ نهدهن و دان بهخۆیاندا بگرن و خۆراگرین لهسهرا تازارو ئهشکهنجهو ستهم و زولمی حاکی کافر، وه جیهادی کافرو موشریکهکان بکهن بهدهعهوه بانگهوازو پراگهیاندنی حق تاوهکو خهڵکی بهرهو خوا بگهڕینهوهو بهتهنها بیپهرستن و واز لهگوپرایهلی و شوین کهوتنی تاغوت بهینن بۆ گوپرایهلی و شوین کهوتنی پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) تاوهکو پهتی تاغوت لاواز بیته و حالی موسولمانان بههیزو پتهو بیته و ورده ورده نامادهبن بۆ جیهادی کافر بهدهست و لاشهو جهنگایش. وه بهم شیوهیهش موسولمان بهردهوام لهجیهادکردندا دهبیته، چونکه دوو جۆر جیهادی سهرهکی ههیه:

۱- جهادٌ بالحجة والبيان والدلیل والبرهان. واته: جیهاد کردن به بهلگه و روون کردنهوهو بانگهوازوه.

۲- جهادٌ بالید والحدید. واته: جیهاد به دهست و چهک. جا که دووه میشیان نه توانریت له ههندی بارودوخدا، ئهوا بهردهوام یه که میان ههر ده کریت و ده بیته.

رای زانا بهرزهکان سه بارهت به هه لویستی شهری بهرامبه به حاکمهکان

۱- الشیخ صالح الفوزان

زانای پایه بهرز له (هیئة الکبار العلماء، الشیخ صالح الفوزان) فهرموویه تی:

((منهجنا في التعامل مع حاکم المسلم السمع والطاعة... ويقول (صلى الله عليه وسلم) (أسمع وأطع، وإن أخذ مالك وضربَ ظهركَ) ^(۸).

فولِيُ الأمر المسلمین يجب طاعته في طاعة الله فإن أمر بمعصية فلا يُطاع في هذا الأمر، يعني في أمر المعصية، لكنه يُطاع في غير ذلك مما لا معصية فيه.

وأما التعامل مع الحاکم الکافر فهذا يختلف باختلاف الأحوال، فإذا كان في المسلمین قوة وفيهم استطاعة لمقاتلته وتنحيته عن الحكم وإيجاد حاکم مسلم، فإنه يجب عليهم ذلك، وهذا من الجهاد في سبيل الله، أما إذا كانوا لا يستطيعون إزالته فلا يجوز لهم أن يتحرشوا في الظلمة والكفرة لأن هذا يعود على المسلمین بالضرر والإبادة، والنبي (صلى الله عليه وسلم) عاش في مكة ثلاث عشرة سنة بعد البعثة، والولاية فيها للكفار، ومعه من أسلم من أصحابه ولم ينازلوا الكفار، بل كانوا منهيين عن قتال الكفار في هذه

(۸) رواه مسلم.

الحقبة، ولم يؤمروا بالقتال إلا بعد ما هاجر (صلى الله عليه وسلم) وصار له دولة وجماعة يستطيعُ بهم أن يقاتل الكفار.

هذا هو منهج الإسلام.

فإذا كان المسلمون تحت ولاية كافرٍ ولا يستطيعون إزالتها فإنهم يتمسكون بإسلامهم وبعقيدتهم، ولكن لا يخاطرون بأنفسهم ويغامرون في مجابهة الكفار، لأن ذلك يعود عليهم بالإبادة والقضاء على الدعوة.

أما إذا كانت لهم قوة يستطيعون بها الجهاد فإنهم يجاهدون في سبيل الله على الضوابط المعروفة عند أهل السنة)^(٩).

واته: مهنه جمان - نيمه ئه هلى سوننهت - له مامه له و ته عامول كردن له گهلا حاكمى موسلمان گوپرايه لى بوكردينه تى ته گهر مائيشت زهوت بكات و ليشت بدات! وهك فه رمانى پيغه مبهرى (صلى الله عليه وسلم) له سه ره، چونكه حاكم و سه رو كى موسولمان پيويسته گوپرايه لى بكرت له كارى شه رعيدا به لام ته گهر فه رمانى به سه ريچى كردنى خوا كرد، نهوا له و سه ريچى به گوپرايه لى ناكريت، به لام له غه يرى نه وه كه سه ريچى نه بيت گوپرايه لى ده كريت.

(٩) فتاوى - بروانه (مراجعة في فقه الواقع السياسي).

به لآم هه لويست و مامه له کردمان له گه ل حاکمي کافر، نه وه يان ده گوړيت به گوړه ي
گوړاني حال و وه زع.

نه گه ر موسولمان هيژو تواناي نه وه يان هه بوو که بجه ننگن دژي و لايي بهن و حاکمي کي
موسولمانيش له شوييني دابنيڼ، نه وه له و حال ته دا واجب له سهريان هه لسان به و کاره وه
نه وه به جيهاد له پيڼاوي خوا داده نريټ. به لآم نه گه ر نه يانتواني لايي بهرن و توانايان نه بوو،
نه وا دروست نييه بويان که هه ل بجه نه وه به رووي نه و کافرو سته مکاره ده سه لاتدارانه،
چونکه نه و سه رکه شي و جه نگان و دژايه تييه چه کداريه يان دژي حاکم له و حال ته دا
به زهره ر ده گه ر پيټه وه بو سهريان و موسولمانان تووشي زيان ده بن و له ناو ده چن.

وه پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) سيازده سال دواي بووني به پيغه مبهري له
مه که ژياوه و حوکم و ده سه لاتيش له ده دست کافرو موشريکه کاندا بوو. وه کومه ليکيش
له هاوه لاني له گه ل بوو، به لآم مملاني کافريان نه ده کرد به لکو نه هيش کرابوون
له جه نگان و به ربه رچ دانه وه ي کافره کان له و ماوه يه دا، وه فرماني جه نگان يان پي نه کرا
ته نها دواي هيجه رته ي پيغه مبهري (صلي الله عليه وسلم) نه بيت بو مه دينه، وه ده ولت و
کومه ل و هيژي کي بو دروست بوو که بتوانيټ شه ر له گه ل کافراندا بکات و جيهاد
به ده دست بکات. نه وه يه مه نه ه جي ئيسلام.

جا نه گه ر موسولمانان له ژير ده سه لات و حوکمي کي کافردا بوون وه له تواناياندا نه بوو
نه م حوکمه لايي بهن نه وا ده بيت ده دست بگرن به ئيسلامه که يان و بيروباوه ر په که يان، به لآم

نابيت نه فسي خوځيان تووشي مه ترسي بکهن و نه فامانه به رهنگاري کافران بښه وه، چونکه به رهنگار بوونه وهی کافره کان له حاله تي بي دسه لاتيدا به زهره ر ده گه رپته وه يو سهر موسولمانان و له ناو ده چن.

به لام ته گه ر هيژو توانايان به و نه ندازه يه هه بوو که جيهادي چه کداری پي بکهن، نه و جيهاد ده کهن له پيئاوي خوا به پيی ته و شيوه و قاعیده يه ی که زانراوه لای ته هلی سوننه ت ((.

وه ته م زه و ابیت و شيوازه ش که به و پييه ته هلی سوننه ت جيهاد ده کهن، له ووته کاني زانای پایه به رز (شيخ عبدالعزيز بن باز) په جمه تي خوی لی بیت دهرده که ویت:

۲ - الشيخ عبدالعزيز ابن باز

زانای پيشه و او پایه به رز ئيمامي ته هلی سوننه ت و جماعت له م سه رده مه دا، موفتي گشتی وولاتی سعودي و سه ر و کی ده زگای گه وره زانايانی سعودي (شيخ عبدالعزيز بن عبدالله بن باز) په جمه تي خوی به رجمی لی بیت، وه شوین و پله ی به رزی ته و به هشت بیت. سه باره ت به م باسه فه رمويه تي:

((يجب على المسلمين طاعة ولاة الأمور في المعروف لا في المعاصي، فإذا أمروا بالمعصية فلا يطاعون في المعصية. لكن لا يأتي الخروج عليهم بأسبابها لقوله (صلى الله عليه وسلم):

(من راي من أميره شيئاً من معصية الله، فليكره ما يأتي من معصية الله، ولا ينزغن
يدا من طاعة) (١٠)،

(فإن من خرج عن الطاعة وفارق الجماعة مات ميتة جاهلية) (١١).

وقال عبادة بن الصامت (رضي الله عنه):

فلا يليق بالشباب ولا غير الشباب أن يقلدوا الخوارج والمعتزلة، بل يجب أن يسيروا على
مذهب أهل السنة والجماعة.

فالواجب على الغيورين لله، وعلى دعاة الهدى أن يلتزموا بحدود الشرع وأن يناصروا
من ولاهم الله الأمور بالكلام الطيب، والحكمة والأسلوب الحسن، حتى يكثر الخير، ويقل
الشر، وحتى يكثر الدعاة إلى الله، وحتى ينشطوا في دعوتهم بالتي هي أحسن لا
بالعنف والشدّة... هكذا يدعو الله ويضرع إليه أن يهدي الله ولاة الأمور وأن يعينهم
على ترك الباطل، وعلى إقامة الحق بالأسلوب الحسن بالتي هي أحسن... وبهذا يكثر
الخير ويقل الشر، ويهدي الله ولاة الأمور للخير والإستقامة عليه، وتكون العاقبة حميدة
للمجتمع ((.

واته: پيوسته له سهر موسولمانان گوپرايه لى كاربه دهستان بكن له چاكه دا نهك له خراپه و
بى فرمانى خوادا. وه ته گهر فرمانيان كرد به سه ريپچى كردنى فرمانى خوا ته و

(١٠) أخرجه مسلم: (١٨٥٥).

(١١) أخرجه البخاري: (٧٠٥٣)، وأخرجه مسلم: (١٨٤٩).

گوپړايه لى يان ناکړيت له وهدا، به لام دروست نويه که ده رچيت له گوپړايه لى گشتي له غه يري هم خراپه به هوى ته و فرمانه خراپه ي کرد و بيه تى. چونکه پينغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) فرموده تى: تاگادارين هر که سيک گه وره و سر کرده يه کى هه بوو، وه بينى ته و سر کرده يه له شتيکدا سه رپيچى فرمانى خوا ده کات ته و با ته و سه رپيچى يه پى ناخوش بيت به لام دست نه کيشيته وه له گوپړايه لى کردنى سر کرده کى - واته له غه يري سه رپيچى يه که يدا - چونکه تاوان و سه رپيچى ته مير عوزر نادات به که س که له گوپړايه لى ده رچيت.

وه عوبادى کورى صامت - ره زاي خواى لى بيت - فرمودى: به يعه تمان دا به پينغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) له سه ر گوى بيستى و گوپړايه لى له هه موو حاله تيکماندا؛ له پينخوش بوون و پيناخوش بوونمان، وه بوون و نه بوونمان، وه له حاله تى ماف پينه دانيشمان، وه ملمانينى سولته و ده سه لاتداريى له گه لا پيشه و او سه ر و که کانمان نه که ين.

وه پينغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) فرمودى مه گه ر کورينکى تاشکراى سه ر کرده و حاکم بيستن که به لگه تان پى بيت لاي په روه ر دگار که ته مه کوفره - نه که به عه قل و گومانى خوتان - واته تاوه کو خوتان کورينکى تاشکرا له حاکمه وه نه بيستن، بوتان نويه کيشه له گه لا حاکمه که تاندا بکه ن و ده رچن له گوپړايه لى يان، ته و جار شيخ ابن باز فرمودى: ته و ه ش له به ر ته و هه موو زه ره رو شه ريه که دروست ده بيت له ده رچون له سه ر حاکم. به شيويه کى وا که ته من و تاسايش نامينيت و مافى خه لک ناپاريزريت و زالم و

سته مکاران بهرپه رچ نادرينه وهو ستم ليکراوانيش حه قيان ناسينريته وه، نه گهر حاکم نه ماو مملانې و کيشه و جهنگان دژي دروست بوو، وه پريگاکان ده پردرين و به گشتي شهرو فیتنه يه کی زور روو له موسولمانان ده کات بويه شهرع پريگای پي نه داون که ده رچوون بکه نه سه ر حاکمی زالم و فاسق و تاوانبار ته نها لهو حالته دا نه بيت که:

۱- کوفريکی ئاشکرای لي بیستن و به لگه شيان پي بيت له لايهن خواوه که نه مه کوفري گوره يه. لهو حالته دا بويان هه يه که ده رچن له سه ري و نهو حاکمه لابه رن له سه ر حوکم، به لام به بوونی تم مه رجانهی داهاتووش.

۲- نه گهر ده سه لاتيان هه بوو، به لام نه گهر ده سه لات و توانای لابه رديان نه بيت نه وا ناييت ده رچن له سه ري.

۳- وه هه روه ها فیتنه يه کی گه وره تري دروست نه کرد: چونکه نه گهر ده رچونه که يان زه رور و زيان و شهرو فیتنه يه کی گه وره تري دروست کرد، ديسان بويان نييه ده رچن له سه ري له به رختري پاريزگاری له به رژه وه ندي گشتي. چونکه قاعیده يه کی شهرعی ئيتيفاق له سه ر کراومان هه يه که: ((دروست نی يه شهر لابه ريت به شهر پيکی گه وره تر له خوئی، به لکو پيويسنه شهر لابه ريت به وه سيله يه که که نه يه ئيلايت يان که می بکاته وه، به لام که وه سيله که شهر ي زياتری لن په يداوو وه که لهو شهرعی ده ويستریت لابه ريت، نه وا دروست نی يه به ئيجماعی موسولمانان)). جا نه گهر:

(۱) کوفری ناشکرای گه وره له حاکم بیسترا. (۲) نه وانهش که ده یانه ویت لایبه رن دهسه لاتیان هه بوو. (۳) وه نه مینیش بوون که شه ریکی گه وره تر له شه ری حاکم دروست ناییت له ده رچونه که یان: نه وادروسته و پیویسته لایبه رن. (۴) وه حاکمیکی موسولمانی باش دابنین.

به لآم نه گهر ده رچونه که یان بییت به هژی شهرو تاژاوهیه کی گه وره و نه من و ناسایش نه ماو ستم له خه لکی کراو خه لکی بی تاوان به ناحق کوژران... نه وادروست نییه ده رچن له سهر حاکم با کافیش بییت. به لکو پیویسته سه بر بگرن و تیگوشن بو که مکردنه وهی شهرو زیاد کردنی خیر... **وه ناییت گه نجان و غهیری گه نجانیش بکه ونه لاسایی کردنه وهی خه واریج و موخته زیله** ^(۱۲) به لکو پیویسته له سهر **پیباری نه هلی سونه برۆن.**

وه پیویسته له سهر به په روژشانی دینی خواو بانگه وازکارانی هیدایهت که پابه ندبن به سنووری شه رعه وه و ناموژگاری سه رکرده کان بکه ن به ووتهی نهرم و حکمه تانه و به شیوازی جوان نهک به توندو تووره یی و رهقی. وه له خواهش پاپرینه وه هیدایهت یان بدات... به م شیوهیه خیرو بانگه وازکارانی زیاد ده بن و شه ر که م ده بیته وه و کومه لگا به خته وهر ده بییت.

(۱۲) نه مرۆ به ناوی تره وه هه ن وهک (ته کفریه کان و قوتیه کان و سروریه کان و...).

٣- الشيخ محمد بن ناصر الدين الألباني

ده فهرمويت^(١٣): ((قلت - وما أزال أقول - لهؤلاء الذين يدندنون حول تكفير حكام المسلمين:

هبوا أن هؤلاء الحكام كفار كفر ردة، وهبوا أيضاً - أن هناك حاكماً أعلى على هؤلاء، فالواجب - والحالة هذه - أن يطبق هذا الحاكم الأعلى فيهم الحد.

ولكن؛ الآن: ماذا تستفيدون أنتم من العملية إذا سلمنا - جدلاً - أن هؤلاء الحكام كفار كفر ردة؟! ماذا يمكن أن تصنعوا وتفعلوا؟.

إذ قالوا ولاء وبراء؛ فنقول: الولاء والبراء مرتبطان بالموالاة والمعاداة - قلبية وعملية - وعلى حسب الإستطاعة، فلا يشترط لوجودهما إعلان التكفير وإشهار الردة.

بل إنَّ الولاء والبراء قد يكونان في مبتدع أو عاص أو ظالم.

ثم أقول لهؤلاء - يعني بهم التكفيريين الحماسيين - هاهم هؤلاء الكفار قد احتل من بلاد الإسلام مواقع عدة، ونحن مع الأسف ابتلينا باحتلال اليهود لفلسطين. فما الذي نستطيع

(١٣) (فتنة التكفير: ٣٤ - ٣٩) للشيخ محمد ناصر الدين الألباني. بتقريظ الإمام ابن باز، وتعليق العلامة ابن

عثيمين، رحمه الله.

نحن وأنتم فعله مع هؤلاء؟! حتى تقفوا أنتم - وحدكم - ضد أولئك الحكام الذين تظنون أنهم من الكفار^(١٤)؟!

(١٤) ٤. قال فضيلة الشيخ ابن العثيمين رحمه الله:

هذا الكلام جيد، يعني أن هؤلاء الذين يحكمون على الولاة المسلمين بأنهم كفار، ماذا يستفيدون إذا حكموا بكفرهم؟ أيستطيعون إزالتهم؟ لا يستطيعون، وإذا كان اليهود قد احتل فلسطين قبل نحو خمسين عاماً، ومع ذلك ما استطاعت الأمة الإسلامية كلها عربها وعجمها أن يزيحها عن مكانها فكيف نذهب ونسلط ألسنتنا على ولاة يحكموننا؟ ونعلم أننا لا نستطيع إزالتهم، وأنه سوف تراق دماء وتستباح أموال، وربما أعراض أيضاً، ولن نصل إلى نتيجة.

إذا ما الفائدة؟ حتى لو كان الإنسان يعتقد فيما بينه وبين ربه أنه من هؤلاء الحكام من هو كافر كفوفاً مخرجاً عن الملة حقاً، فما الفائدة من إعلانه وإشاعته إلا إثارة الفتن؟ كلام الشيخ الألباني هذا جيد جداً...

وفي ظني أنه لا يمكن لأحد أن يطبق قانوناً مخالفاً للشرع يحكم فيه في عباد الله إلا وهو يستحله ويعتقد أنه خير من القانون الشرعي، فهو كافر، هذا هو الظاهر. وإلا فما الذي حمله على ذلك؟

قد يكون الذي يحمل على ذلك خوفاً من أناس آخرين أقوى منه إذا لم يطبقه، فيكون هنا مداهاً لهم، فحينئذ نقول: إن هذا كالمداهن في بقية المعاصي.

وأهم شيء في هذا الباب هو مسألة التكفير الذي ينتج العمل، وهو الخروج على هؤلاء الأئمة، هذا هو المشكل. نعم، لو أن الإنسان عنده قوة ومقدرة يستطيع أن يصفى كل حاكم كافر له ولاية على المسلمين، كان هذا مما نرحب به، إذا كان كفوفاً بواحاً عندنا فيه من الله برهان لكن المسألة ليست على هذه الصفة وليست هيئة!

* وقال الشيخ رحمه الله جواباً على من قال: أن هؤلاء الحكام المبدلين وضعوا قوانين وضعية من عندهم فارتدوا وكفروا، فيجب قتالهم ولا يُنظر إلى حالة الضعف لأن حالة الضعف قد نُسخت - كما يقولون - بآية السيف!

فأجاب رحمه الله عن هذه الشبهة فقال: إن عندنا نصوصاً محكمة تبين هذا الأمر، وتوضحه، منها قوله تعالى: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ (البقرة: من الآية ٢٨٦). فالله سبحانه لا يكلف نفساً إلى وسعها وقدرتها.

والله سبحانه يقول - أيضاً- ﴿فَأَنْقُزُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ (التغابن: ١٦).

هلا ترکتتم هذه الناحية جانباً، وبدأتم بتأسيس القاعدة التي على أساسها تقوم قائمة الحكومة المسلمة، وذلك باتباع سنة رسول الله (صلى الله عليه وسلم) التي ربّى أصحابه عليها، ونشأهم على نظامها وأساسها.

٥- فضيلة الشيخ عبدالله بن جبرين

پرسیاری لى کرا: ته گهر حاکمی وولات خه لکى مه منع کرد له چاکه و ریځگاشی بو شه پر ناسان کرد، وه به ناسکرا له راگه یاندنه کانی کوفری خوی دهرپریت، ثایا دروسته دژی دهریچین و شوړشی لى بکه یین؟ له وه لامدا فهرمووی:

((ننصح بعدم الخروج، ولو كان مثل هذا، وذلك الخروج شر كبير.

نرى أنهم لا يستطيعون الخروج، مادام أنهم ليس بأيديهم قوة، ولا عندهم منعة، وأنّ القوة بأيدي الدولة، لكن إذا استطاعوا أن يستقلوا بأنفسهم، وينفردوا في قرية، أو في برية، كمهاجرين يستقلون عن هذه الدولة، ويقيمون أمرهم بأنفسهم، حتى لا يكونوا تحت ولاية دولة كافرة، فهو أولى. وإذا لم يستطيعوا، صبروا وعبدوا الله كما يستطيعوا، وأقاموا عبادته، وحققوا ما أمروا به، وأنكروا بقلوبهم، وقالوا اللهم إنه منكر وإننا له منكرون، واكتفى بذلك عن أن يشهروا السلاح الذي يكون فيه إذلال لهم وقمع لكلمة أهل الخير، وتسلط من الدولة على كل من أظهر التدين والصلاح، واتهام لهم بأنهم المفسدون في الأرض، وبأنهم إرهابيون متطرفون، يعيشون في الأرض فساداً، أو بسبب

فلو فرضنا أن الخروج المشار إليه على هذا الحاكم واجب، فإنه لا يجب علينا ونحن لانستطيع إزاحته، فالأمر واضح.. ولكنه الهوى يهوي بصاحبه.

تشدد بعضهم على بعض الدول، صار كثير من الدول تسلط هممتها على أهل التدين والصالح، فيجعلونهم هم الخطر الكبير على الدول، وكل من رأوه ملتزماً و متمسكاً، قالوا هذا من الذين يحاولون انقلاباً، أو يحاولون خروجاً على الدولة، أو يجمعون ثواراً يقومون بشورة، فلا يزالون يتسلطون عليهم. فلو مثلاً أنهم استسلموا للأمر، وعبدوا الله تعالى، وأنكروا بقلوبهم وأصلحوا أحوالهم، وأحوال من تحت أيديهم، وحرصوا على نشر الإسلام بصورة طاهرة، وبيان محاسنة، وحرصوا على التمسك به، وتركوا للدولة شؤونها، إذا لم تقبل منهم، ولم يستطيعوا إصلاحها، كان في ذلك خير كثير، والأحوال تختلف بحسب المناسبات ((^{١٥}).

^(١٥) مجموع رسائل وفتاوى الشيخ ابن جبرين، العقيدة (الجزء الثامن). وانظر (كيف نعالج واقعا الأليم) (ص ٨٥) أبو أنس علي بن حسين.

به شني چواردم

جيهادي دوژمني ددره کي دوو جوړي سهره کي هه يه

جوړي يه که م: جيهاد به جهنگ کردن

جوړي دوو دم: جيهادي بانگه وازي

• کاته کاني نه م دوو جوړه سهره کي يه که ي جيهاد
و قوناغه کاني

به شرع بوونيان

• هه ردوو جيهادي بانگه وازي و چه کداری دا پيويسته
به ليژاني و دانايي

و له سهرخويي بکريين .

وه دابين کردني به رژه وه ندي ئيسلام و موسولمانان
له بهرچاو بگيريت

له نه انجامدانيدا

وه وريابين له کورت رهوي و زنده رهوي تياياندا.

جيهادی دوژمنی دهره کی دوو جوړی سره کی هیه

وه زیاتر جيهادی کافرو مونافیقان بهم دوو جوړه ی خواره وهیبه:

جوړی به کمه: جيهاد به جهنگ کردن: واته: به دهست و شمشیرو چهك که به تايبه تی تر له گهل کافره کان ده کریت. وه ئهم جوړه جيهادهش موسولمانانی زور به شداری ده کهن به زانوا نه زانه وه، وه به خوینده وارو نه خوینده وار وه.

وهك (ابن القيم) فهرموويه تی^(۱): ((النوع الأول: جهاد باليد والسنان: وهذا، المشارک فيه كثير وجهاد الكفار أخص باليد وجهاد المنافقين أخص باللسان. فإن المنافقين لم يكونوا يقاتلون المسلمين، بل كانوا معهم في الظاهر، وربما كانوا يقاتلون عدوهم معهم، ومع هذا فقد قَالَ تَعَالَى: ﴿يَتَأَيَّهَا أَلْنَيْ جَهْدِ الْكُفَّارِ وَالْمُنَافِقِينَ وَأَعْلُظْ عَلَيْهِمْ﴾ ومعلوم أنَّ الجهاد المنافقين كان بالحجة والبرهان.

جوړی دووهم: جيهادى بانگه وازى: الجهاد بالحجة والبيان؛ وهذا جهاد الخاصة من أتباع الرسل، وهو جهاد الأئمة (والقائمون به أفراد في العالم، والمشاركون فيه، والمعانون عليه، وإن كانوا هم الأقلين عددا، فهم الأعظمون عند الله قدراً) وهو أفضل الجهادين لعظم منفعتيه وشدة مؤنته وكثرة أعداءه، قال الله تعالى في سورة الفرقان وهي مكية ﴿

(۱) مفتاح دار السعادة (۷۰/۱).

وَلَوْ شِئْنَا لَبَعَثْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ نَذِيرًا ﴿٥﴾ فَلَا تَطْعَمُ الْكُفْرِينَ ﴿٦﴾ وَجَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا ﴿٧﴾ فهذا جهادٌ لهم بالقرآن، وهو أكبر الجهادين، وهو جهادُ المنافقين أيضاً.

واته: جوړی دووهم: جهاد به به لگه و ده لیل و روونکردنه وه و بانگه وازی، وه شه وه ش
 جهادی پرواداره تاییه ته کانه له شوینکه و توانی پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) (أهل السنة، السلفیون)^(۲). وه جهادی پیشه وایانی ئیسلامه و شه وانه ی بهم جهاده هه لده ستن
 تاك تاكهن له جیهاندا و پالپشت و یاریده ده رانی شه جهاده ش هه چنه نده که مترینی
 که سانن له ژماره دا، به لام به رزترینی موسولمانانن لای خوا له پله و پایه دا. وه شه
 جهاده باشت رینی دوو جهاده که یه، چونکه سوودی زوره بو تیکرایی موسولمانان. وه
 شه کیشی گرانه و دژمنانیشی زورن. وه خوی په روه ردار له مه که که فه رمانی کرد
 به پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) به جهاد کردنی کافران به به لگه و بورهانی قورئان،
 شه جهاده ش گه و ره ترینی دوو جهاده که یه.

وه جهادی مونافیقانیش بهم جهاده ده کریت، چونکه مونافیق ه کان به جهنگان و کوشتن
 دژایه تی موسولمانانینان نه ده کرد، به لکو له واره تدا له گه موسولمانان بوون و جاری

(۲) به لام به ناو و مواهیده کانی په روه ده ی غیره منهجه می سه له ف شه جوړه جهاده (جهادی روونکردنه وه و بانگه وازی)
 به جهاد دانانین و بگره جهاد کردن دژی موبته دیع و خورافی و هاویه شی په یدا کاران به کوسپ داده نین له ریگای جهاد،
 وه ده لئین باسکردنی ته وحیدی خوا، له په رسز اویتی و ناو و سیفه ته کانیدا کیشه مان بو دروست ده کات و خه لکمان لی
 زویر ده کات و ته فیه قه دروست ده کات!

کوا جهادی هماسیه کان به به لگه و ده لیل و روونکردنه وه به رامبهه موبته دیع و خورافی و هاویه شی
 په یدا کاران، وه به رامبهه ده مارگیری مه زه به ی و ریوایه تی هه لبه سز اوو بیرو باوهری پوچ و ناروا؟!!

واش هه بوو که به شداری جهنگانی موسولمانانیاں ده کرد دژی کافران، وه له گه له ته وه شدا خوای گه وره فه رمانی کرد به پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) که جیهادی مونا فیه کانی ش بکات. وه دیاره جیهاد کردن دژ به مونا فیه کان به به لگه و بورهان و پروونکردنه وه بووه نه که به ده ست و چهک و جهنگان دژیان. وه به لکو ریگای نه دا به هیچ شیوهیه که مونا فیه زور ئاشکراکانیش بکوژرین چونکه ده ترسا له وهی که خه لکی نه زان وا پروپاگهنده بکن که گوايه (محمد صلی الله علیه وسلم) موسولمانان ده کوژیت.

جا پیویسته برای موجهیدی شوینکه وتووی پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) توش هه لویستت به رامبهه به مونا فیه کان وهک پیشه واکهت بیت. به لکی مونا فیه زورن وه دژایه تییه کی زوری موسولمانی راست ده کهن، به لام زاهیری واده رنابرن که له ناخی خویندا بی باوه رن، به لکو واده رده برن بو تیگراییی خه لکی ساده که موسولمانان و نه وانن موسولمانی ره سه ن!

جا شه رعی نییه که تو په لاماری چهک بده دیت دژیان وه خه لکی بلین: نه مانه موسولمانان ده کوژن!

پیغه مبهه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه جهنگا دژی مونا فیه کان له کاتیگدا که خوی خاوه نی ده سه لات و هیژ بوو، وه مونا فیه کان بی ده سه لات و زه لیل بوون.

نه دی چون تو ی گه نجی بی په ل و بال، ده جهنگی دژی مونا فیه کان زالا؟!

کاتی دوو جوړه سهره کی يه که ی جيهاد

جيهاد به گشتی به رده وامه تا روژی قیامت

(الجهاد ماض الی یوم القیامة) به لآم به م شیوه یه ی خواره وه :

۱- جيهاد کردن به به لگه و پروونکردنه وه و بانگه وازی ده بیټ به رده وام بیټ تا روژی قیامت، وه کاته که ی هم موو کاتی که ، به لآم به حه کیمانہ . وه تهنه نه م جيهادهش فرمانی پیکر ابو له مه کهه - کاتی لاوازی و ناسه ربه خو بی موسولمانان .-

۲- جيهاد به دهست و چهک له کاتی بوونی توانادا. به لآم که موسولمان بی دهسه لات بوون ئه وا ﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ﴾ .

وه نه گهر سهیری سیره ی پیغه مبهری موجهید (صلی الله علیه وسلم) بکه ین ده بینین جيهادی به دهست و چهک نه کرد تا وه کو بناغه یه کی ئیمانی و تهنه خواپه رستی پته وی له کو مه لی کدا دروست نه کرد. وه تا وه کو هیجره تی نه کرد بو مه دینه و بنکه یه کی سه ربه خو ی دوور له موشریکانی بو دروست نه بوو!، وه تا وه کو هیزو پشتیوانی یه کی دابین نه کرد .

وه تا وه کو ریزی موسولمانان له ریزی کافران لیك جیانه بو وه وه :

((وه گومانس تیډا نی یه که دامه زران دنس ده ولته تی نیسلانس به ره هس بانگه وازی یه کهس بوو بو تهنه پهرستنس خوا. نه ک به ره هس چه ک

هه لگرتن و جهنگان و جيهادى چه کدارى)). چونکه پينغه مبهه (صلی الله عليه وسلم) سهره تا فرمانی پیکرا به بانگه وازی کردنی خه لک بو دین وه ئیزنی پینه درا به جهنگان دژی هیچ که سیک له سهر ته وه، تا وه کو هیجره تی نه کرد.

وه شیخ الإسلام ابن تیمیة ده فرمویت: ((والكتاب هو الأصل، ولهذا أول ما بعث الله رسوله أنزل عليه الكتاب، ومكث بمكة لم يأمره بالسيف حتى هاجر وصار له أعوان على الجهاد))^(۳).

وه ابن القيم فرمویه تی^(۴): والله سبحانه يأمرهم بالصبر والعفو والصفح حتى قويت الشوكة واشتد الجناح فأذن لهم حينئذٍ في القتال ولم يفرضه عليهم.. ثم فرض عليهم القتال بعد ذلك لمن قتلهم دون من لم يقاتلهم فقال ﴿ وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ ﴾ ثم فرض عليهم قتال المشركين كافة.

وكان محرماً، ثم مأذوناً به، ثم مأموراً به لمن بدأهم بالقتال، ثم مأموراً به لجميع المشركين إما فرض عينٍ على أحد القولين، أو فرض كفايةٍ على المشهور)).

۱- واته خوی پهروه ردگار فرمانی ده کرد له کاتی لاوازی و بی توانایی موسولمانان له مه ککه و هسه ره تاي مه دینه ش به سه برو دان به خودا گرتن و لیبوردن تا وه کو هیزو توانایان په یداکرد. نه وکاته:

(۳) مجموع الفتاوی: (۲۳۴/۲۸).

(۴) زاد المعاد: ۳/۶۲ - ۶۴.

۲- روخسه تی دان بجهنگن چونکه زولمیان لی کرابوو. بهلام واجبی نه کرد لهسهریان.

۳- لهپاش شهوه واجبی کرد بجهنگن و جیهاد بهچهک بکنه تنها دژی شهوانه ی دژیان دهجهنگان.

۴- لهپاشان جیهادی چه کی واجب کرد دژ بهتیځپای موشریکهکان.

کهواته جیهاد بهدهست و چهک لهسهره تادا (کاتی بی توانایی) حهرام بوو، دواپی روخسه تی پیدرا، دواپی فهرمان بهکردنی کرا دژ بهوانه ی دژیان دهجهنگان، دواپی دژ بههه موو موشریکهکان..

وه پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) تاوه کو بواری هه بوو له مه کهکه جیهادی کرد به بهلگه و روونکردنه وه و راگه یاندن تا شه و شه وه که پیلانی کوشتنیان بژ داناو هیجره تی کرد! وه سابرو نارام گرتوو بوو لهسهر نارپه حه تی سه ره (طاغوت) ه کافره کانی قوره یش و ده و روبه ره که ی، بهه مان شیوهش هانی هاوه له کانی ده دا که سه بر بگرن و په له نه کهن و دان به خویناندا بگرن بژ نمونه کاتیک که به لای (آل یاسر) یاسرو خیزانی و عه ماری کوپیدا رویشت که زور به بی و یژدانانه و وه حشیانه سزا ده دران، هه لویستی پیغه مبهر (صلی الله علیه وسلم) له بهرام بهر شه دیارده درپندانیه تنها شه وه بوو فه رموی: (أصبروا یا آل یاسر فإن موعدکم الجنة.)، واته: سه بر بگرن لهسهر شه نارپه حه تی و سزادانه، چونکه دلنیابن بهه هشت چاوه رپیتانه. وه تیځوښان و هه ولی چه کدارانه و بهرپه رچ دانه وه و پت کردنه وه ی زولم و سته می تاغوتانیان لی حه رام کرابوو به ده دست.

وه نه ده چوو هيژنيکی چه کداری له هاوه لاتی دروست بکات به ناوی جيهاد له م حاله تهيان، چونکه له تواناياندا نه بوو، وه زيانی زياتری لی ده که و ته وه، وه خوی داناو زاناو حکيم ريځگای ته وهی پی نه دان. وه به نه ندازه یی تواناو بوارو گونجانی موسولمانان ټه رکي ده خستنه سهر. بویه له سهره تا ته نها باسی به هه شت و دوزخ و پاداشت و سزاو مردن و زيندوو کړنه وه و مو حاسه به کړنی دواړو ژ باسکرا له قورئاندا، وه به و ريځگایانه خه لکی بانگ ده کرا بو وازه ينان له کوفرو شيرک و به ره و ته نها په رستنی خوا. وه باسی حه لال و حه راميش نه ده کرا، جا چو ن ټه رکي جهنگيان به سهر دا بدریت. تاوه کو هي جره تيان کړو پته و بوون و دامه زران، ټه و کاته و ورده و ورده حوکمه شه رعيه کان دابه زين و قوناغه کانی جهنگانیش هاتن به دواي يه کدا به و شيوه يه ی که باسکرا.

هه ردوو جيهادی بانگه وازی و چه کداری پيوسته به ليژانی و دانایي

و له سه رخویي بکړين. وه دابین کړنی به رژه وهندی نیسلام و

موسولمانان له بهرچاو بگيریت له نه جامدانياندا وه وريابین له

کورتره وهی و زياده ره وهی تياياندا

زانيمان كه پتغه مبهه (صلى الله عليه وسلم) فرمويه تى: (إِنَّ الْمُؤْمِنَ يَجَاهِدُ بِسَيْفِهِ
 ولسانه)^(۵)، واته: برودارى ته او جيهاد ده كات به شمشيره كى و به زمانيشى.
 وه پيوستيشه كه بزاني چوڼ بهم دوو جيهاده هه لسين، وه چى له بهرچاو بگرين تياياندا.

شيخ الإسلام ابن تيمية رحمه تى خوى لى بيت فرمويه تى:

فمعلومٌ أن الأمرَ بالمعروف والنهي عن المنكر وإتمامه بالجهاد هو من أعظم المعروف
 الذي أمرنا به؛ ولهذا قيل: ليكن أمرك بالمعروف ونهيك عن المنكر غير منكر، وإذا كان
 هو من أعظم الواجبات والمستحبات لا بد أن تكون المصلحة فيها راجحةً على المفسدة؛
 إذ بهذا بُعِثَتِ الرسل ونزلت الكتب، والله لا يجب الفساد..

فحيث كانت مفسدة الأمر والنهي أعظم من مصلحته لم تكن مما أمر الله به، وإن
 كان قد ترك واجب وفعل محرم، إذا المؤمن عليه أن يتقى الله في عباده وليس عليه
 هداهم، وهذا معنى قوله تعالى: ﴿يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا عَلَيْكُمْ أَنفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَن ضَلَّ إِذَا
 أَهْتَدَيْتُمْ﴾. والإهتداء إنما يتم بأداء الواجب، فإذا قام المسلم بما يجب عليه الأمر
 بالمعروف والنهي عن المنكر كما قام بغيره من الواجبات لم يضره ضلال الضلال. وذلك
 يكون تارةً بالقلب، وتارةً باللسان وتارةً باليد. فأما القلب فيحب بكل حال“ إذ لا ضرر في
 فعله.. وهنا يغلط فريقان من الناس:

(۵) صحيح الجامع، رقم: ۱۹۹۴.

۱- فريقٌ يترك ما يجب من الأمر والنهي تأويلاً لهذه الآية؛ كما قال أبو بكر الصديق (رضي الله عنه) في خطبته: إنكم تقرأون هذه الآية: ﴿عَلَيْكُمْ أَنْفُسُكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا أَهْتَدَيْتُمْ﴾ وإنكم تضعونها في غير موضعها، وإني سمعت النبي (صلى الله عليه وسلم) يقول: ﴿إِنَّ النَّاسَ إِذَا رَأَوْا الْمُنْكَرَ فَلَمْ يَغْيُرُوهُ أَوْشَكَ أَنْ يِعْمَهُمُ اللَّهُ بِعِقَابٍ مِنْهُ﴾.

۲- والفريق الثاني: من يريد أن يأمر إما بلسانه وإما بيده مطلقاً، من غير فقهٍ وحلمٍ وصبرٍ ونظرٍ فيما يصلح من ذلك وما لا يصلح، وما يقدرُ عليه وما لا يقدر، كما في حديث أبي ثعلبة الخشني: سألتُ عنها رسول الله (صلى الله عليه وسلم) قال: (بل اتمروا بالمعروف وتناهوا عن المنكر، حتى إذا رأيتُ شحاً مطاعاً وهوى متبعاً وديناً مؤثراً وإعجاب كل ذي رأيٍ برأيه، ورأيتُ أمراً لا يدان لك به، فعليك بنفسك ودع عنك أمر العوام؛ فإن من ورائك أيامُ الصبر فيهنَّ كأجر خمسين رجلاً يعملون مثل عمله)^(٦).

فيأتي بالأمر والنهي معتقداً أنه مطيعٌ في ذلك لله ورسوله وهو معتدٍ في حدوده، كما انتصب كثيرٌ من أهل البدع والأهواء، كالخوارج والمعتزلة والرافضة، وغيرهم ممن غلط فيما أتاه من الأمر والنهي والجهد على ذلك، وكان فسادُهُ أعظم من صلاحه؛ ولهذا أمر النبي (صلى الله عليه وسلم) بالصبر على جور الأئمة؛ والنهي عن قتالهم ما أقاموا الصلاة، وقال: (أدوا إليهم حقوقهم، وسألوا الله حقوقهم).

(٦) مجموع الفتاوى.

ولهذا كان من أصول أهل السنة والجماعة لزوم الجماعة وترك قتال الأئمة، وترك القتال في الفتنة، وما أهل الأهواء - كالمعتزلة - فيرون القتال للأئمة من أصول دينهم! ويجعل المعتزلة أصول دينهم خمسة: (التوحيد) الذي هو سلب الصفات. (والعدل) الذي هو التكذيب بالقدر. (والمنزلة بين المنزلتين)، (إنقاذ الوعيد) و (الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر) الذي منه قتال الأئمة.

واته: شيخ الإسلام ابن تيمية - رحمه تي خواى لى بيت - فهرموى:

زانراوه كه فهرمان به چاكه و نهى له خراپه كه ته و او كارى بيه كهى به جيهاده له گه و ره ترينى چاكه يه كه فهرمانمان پى كراوه پى. بويه و و تراوه: با فهرمان كردنه كه ت به چاكه و نهى كردنه كه ت له خراپه (وه جيهاده كه شت) به خراپه نه بيت.

جا ته گهر تهو (فهرمان به چاكه و نهى له خراپه و، جيهاده) له گه و ره ترين واجبات و موسته حبه بات و (سوننه ت) بيت. تهوا پيوسته واجبات و موسته حبه بات، مه سله حه ت تيباندا زياترو زالتز بيت وهك له زهره رو زيان؛ چونكه بو تهو هينانى مه سله حه ت و لابردي مه فسه ده ته، پينغه مبه ره كان نيژدراون و په راوه كان دابه زي تراون. وه خواى په روه ردگاريش زيان و فسادى خو ش ناويت.. جا هه ركاتي ك مه فسه ده ت و زيانى فهرمان به چاكه و نهى له خراپه گه و ره تر بوو له مه سله حه ته كه يان تهوا تهو كاته خوا فهرمانى نه كردووه بهم فهرمان به چاكه يه و نهى له خراپه يه - چونكه زهره ريان زياتره-! هه رچه نده واجبي كيش وازى لى هينراييت و حرام كراو يش كراييت! چونكه پروادار

پېویسته له سهري كه ته قواي خوا بكات له هه لسوكه وتي له گه له بنده كاني خوادا، به لام له سهري نويه كه هيدايه تيان بدات، وه ته وهش بریتیه له مانای ته و فرموده یه ی خوی په ورو دگار:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَنْ ضَلَّ إِذَا أَهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فِيمَنْبَتِكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴾ (المائدة: ١٠٥).

واته: نه ی پرواداران خوتان له سه ره و زیانتان لی نادات ته وه ی كه گومرا بووه له سه ر ټیوه حساب نییه، نه گه ر ټیوه هیدايه تتان وه رگرتبیت و به ته ركه كانی هیدايه ت هه لسابن كه فه رمان كړنی به رامبه ر به چاكه و نه هی كړنیه تی له خراپه.

به لام لیړه دا - له تیگه یشتنی نه م ټایه ته و بابته تی فه رمان به چاكه و

نه هی له خراپه و جیهاد كړدن - له مانه دا دوو كومه ل به هه له دا چوون:

كومه لی یه كه م: وازده هی نن له هه لسان به و واجباتانه: نه مر به چاكه و نه هی له خراپه، چونكه وا به هه له له ټایه ته كه تیگه یشتوون كه مرؤف خوی چاكه ی كړدو له خراپه دوور كه وته وه له سه ری نامیتیت هه لسیت به بانگه واز كړنی غهیری خویشی بو كړنی چاكه و از هی نن له خراپه.

وه ابوبكری صدیق - ره زای خوی لی بیت - فه رموی له ووتاره كه یدا: ټیوه نه م ټایه ته ده خویننه وه له جیگای خوی داینانین و به راستی لیکی ناده نه وه. وه من له پیغه مبه رم

(صلى الله عليه وسلم) بيستووه دهيفه رموو: خه لکى ته گهر خراپه يان بينى و نه يان گوري
ته وه نزيکه خواى په روهر دگار عقوبه يه کى خوى گشتى بکات بو سر هر همويان -
به خراب و چا کيانه وه.

که واته دهر که وت که کومه لى يه که م، که مته رخه م و کور تره و بوون و هه لنه ستاون به واجبي
فرمان به چاکه و نه هى له خراپه .

کومه لى دووم: ته وانه که ده يانه و پت فرمان بکه ن به چاکه و نه هى بکه ن له خراپه، يا
به زرويان يا به ده ست به گشتى (به موتله قى) به بى يگه يشتن له دين و بى دان به خودا گرتن
و نارام گرتن و تيرواينى مه سلله حه ت و مه فسه ده ت و ته وهى که له توانا يان دايه و ته ویش
که ناتوانن^(۷).

به لام پيويسته ته م به ندانهى سه روو له به رچاو بگيرين، وه ک له حه ديصى (أبو ثعلبة) دا
هاتووه ده فهرمويت پرسيارم کرد له پيغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) - سه باره ت
به ثايه ته کهى پيشوو- ته ویش فهرموى: به لکو فرمان بکه ن به چاکه و نه هى بکه ن
له خراپه، تا ته و کاتهى ته گهر به خيلى يه کى گوپرايه لى کراو - به قسه کراوت - بينى و

---

(۷) به لگه ش له سه ر ته وهى که نه توانى خراپه بگوريت له سه رت نه يه، فهرمو وهى پيغه مبه ره (صلى الله عليه
وسلم): (ما من قوم يعمل فيهم بالمعاصي، هم أعز وأكثر ممن يعمله، ثم لم يغيروه، إلا عمهم الله تعالى بعقاب منه)
صحيح الجامع الصغير، رقم (۵۷۴۹) صحيح. واته: هر قوم يک که سه ريچيان له ناودا بکريت و ته وایش
(زياترين و به يتر بن له وانهى خراپه ده که ن) وه خراپه که نه گورن ته و خواى گه وره سزايه کى گشتى ده تيترته
سهريان. که واته بوونى توانا مهرجه بو هه لسان به گورين.

ههواو نه فسيکي شويڼ که و تراو دونيایه کی هه لږ ټير دراو هه رکه سه موعجه ب و دلخوش و سه رسام بوو به پای خوئی، وه خراپه یه کت بينی که توانات نییوه له دهسه لاتی تودا نییوه گوړپینی، شهوکاته خه ریکی خوت بهو و ازبهیینه له حالی خه لکی. وه شهی شهعله به له پاش تو روظانیک دین ، تیاندانا سه برگرتن له سه ر شهو ریبازهی ئیوهی له سه رن وه کو چنگ گرتنه له يشکؤ! وه لهو روظانه دا شهوهی له سه ر ریبازی ئیوه بیت پاداشتی په نجا که سی هه یه .

به لام کومه لی دووه م به پیی شه م حه دیسه له ثایه ته که نه گه يشتون، به لکو ده لپن فه رمان به چاکه هه ر ده که یین و نه هی له خراپه ده که یین به زمان یان به ده ست به بی گویدان به حاله تی توانا و ناتوانایی، وه به بی سه یرکردنی مه سلله حه ت و مه فسه ده ت وه به بی تیگه يشتن و دان به خوداگرتن و سه برگرتن. وه باوه رپان وایه که خوا له خو یان رازی ده که ن، وه به وه گوړپایه لی خوا و پیغه مبه ریان (صلی الله علیه وسلم) کردوه. به لام له راستیشدا له سنووری خوا ده رچوون. هه روه کو زور له شه هلی ههواو بیدعه ت وه ک ده رچوه کان (الخوارج) و دابراهه کان (المعتزله) و (رافضة) کان و غه یری شه وانیش که به هه له دا چوون لهو فه رمان کردن و نه هی کردن و جیهاده ی که ده یکه ن، وه فه سادو شهرو زیانی جیهادو ده عوه که یان زیاتره له چاکه یان.

بو یه له بنجینه (أصول) هکانی شه هلی سوننه ت و جه ماعه ت پابه ندبوونه به جه ماعه ت و ازبهیینه له جه نگان دژی سه رکرده کان و نه جه نگان له سه رده م و حاله تی فیتنه و ناژاوه دا.

به لآم ئه هلی ئه هوا (ئهوانه ی شوین ههواو نهفس و هماسه تی خویمان ده کهون به ناوی دین) وهک موعته زیله (دابړاو) هکان، پرایان وایه که جهنگان دژ به حاکم و پیشه واکان له بنچینه و بنه ماکانی دینه که یانه.. چونکه شه پرکردن دژ به حاکم به جیهاد و فرمان به چاکه و نه هی له خراپه ده زانن.

ئهمه پروون کردنه وهی شیخ الإسلام بوو. وه منیش ده لیم: سبحان الله ما أشبه اللیلة بالبارحة: ئه مرؤش موعته زیله و خهوار بجه کان گهرچی ناویشیان نه مابیت، یا گؤرابیت، بنچینه و بنه ماکانیان هه ر ماون لای ئهوانه ی که بانگه وازکردن و په روه رده کردن و خه لک کؤ کردنه وه و جهنگان یان بو ئامانجی گه وره یانه که گه یشتنه به سولته، وه به ده ست هی نانی حاکمیه ته (الحاکمیه). وه جهنگان دژی حاکمه کان و کوشتاری کاتی فیتنه بنچینه ی گه وره و به ندی سه ره کی پهیره وو پرؤگرامیانه و به جیهادی ده زانن! به پیچه وانه ی ئه هلی سوننه ت و جه ماعه ت.

بو یه ده بیستریت ئه وانه به رده وام باس له زولم و سته می سولته ده کهن و هانی خه لکی ده دن بو لابرندی سولته به بی چاره سه رکردنی هو ی زولمی حاکمه کان و پاک کردنه وه ی عه قیده ی خه لکی له شیرک و خورافیات و درؤو ده له سه، وه به بی گه رانه وه و تۆبه کردن بو لای خواو به بی په روه رده کردنی خویمان و ده وره به ر له سه ر ئیمان و کرده وه ی چاکی موافیقی سوننه ت.

وه گومانیشی تیدا نی یه که نه گهر له سهر نه م حالته برؤن نهوا فیتنه و ناژاوه و
کوشتارو گومرایی و زولم و سته م زیاد ده کات نه ک که م بیته وه - په نا به خوا - ، وه
مه حاله زولم به زولم چاره سهر بکریت .

به‌ئشی پینجه‌م

ئامانج و مه‌به‌سته سه‌رده‌کیه‌کانی ئیسلام له

جیهاد کردن:

- ۱- ئامانجی ئیسلام له جیهادی دیفاعی نه‌هیشتن و لادانی زولم و سته‌مه .
- ۲- ئامانج له جیهادی هجومی رامائینی کو‌سپه‌کانی ریگای بلاوکردنه‌وه‌ی حه‌ق و دادپه‌روه‌ری یه .
- ۳- ئامانج له جیهادی چه‌کداری و جیهادی بانگه‌وازی
- ۴- مه‌به‌ستی پیغه‌مبه‌ران له بانگه‌وازی و جیهاد‌کردن‌یان، وه سوننه‌ت و ریبازیان له‌م باره‌یه‌وه
- ۵- گه‌رانه‌وه‌ی ده‌ولته‌تی ئیسلامی و حوکم کردن به ئیسلام، به‌رهمی بانگه‌وازی کردن بو‌ته‌وحید و سه‌بر و دان به‌ خوداگرتن و کرده‌وه‌ی چاک بوو .
- ۶- که‌واته پیویسته له بناغه‌وه‌هه‌ولئی پاک کردنه‌وه‌ی بیوباوه‌ری تیکرای خه‌لکی بده‌ین، نه‌ک له

لوتکه وه مملانی له گهل حاکمه کان بکهین له سه ر
سولته .

۷- له کویوه ده ست به ده عوه بکهین ، وه له چی یه وه ؟
• طرقتان لا يلتقیان ، شتان بین مشرق و مغرب .

نامانجی ئیسلام له جیهادی دیفاعی نه هیشتنی زولم و ستمه

وه نامانج له جیهادی هجومی رامالینی کو سپه کانی ریگای

بلاوکر دنه وهی حهق و داد په روه دری یه .

نهک بو نه وه بیټ :

خه لکی به زور بکرین به موسولمان

وه ئیسلام به کوشنار بلاو بکریتته وه

له ئیسلام دا دوو جوړ جیهاد هیه :

جیهادی دیفاع وه جیهادی طه له ب و هجوم .

وه هه ده ف و مه به سټیکې پروژو ره وا هه یه له هه ردوو جوړه که دا ، وه بوونی تم جیهاده پیویسته بو به خته وه دری و مرو قایه تی ، وه بریتی نی یه له توند په ویتتی و زوره ملییی .

زانای پیښه واو (محدث) محمد ناصرالدین الألبانی - په همه تی خوی لی بیټ - ده فه رمویټ :

((اعلم أن الجهاد على قسمين: الأول: فرض عين، وهو ضد العدو المهاجم لبعض البلاد المسلمين، كاليهود الآن الذين احتلوا فلسطين، فالمسلمون المستطيعون - جميعاً آثمون حتى يخرجوهم منها .

والآخر فرض كفاية، إذا قام به البعض سقط عن الباقي، وهو الجهاد في سبيل نقل الدعوة الإسلامية إلى سائر البلاد حتى يحكمها الإسلام، فمن استسلم من أهلها فيها، ومن وقف في طريقها قُتل حتى تكون كلمة الله هي العليا، فهذا الجهاد ماضٍ الى يوم القيامة فضلاً عن الأوّل. ومن المؤسف أنّ من الكتاب من ينكره، وليس هذا فقط بل إنّهُ يجعل ذلك من مزايا الإسلام!)).

واته: جيهاد دوو جوړه: يه که میان فەرزى عهینە. ئەو هشیان بهرپه رچ دانەوهی دوژمنی هیرش بهره بو سەر وولاتی موسولمانان. وهک یه هود که ته مرۆ فله ستینیان داگیر کردوه، موسولمانان گونا هبارن - ئەوانه ی که توانای یارمه تی دانیان ههیه - تا جوله که له وی بمینن.

وه جوړی دووهم فەرزى کيفائی یه: ئەگەر کۆمه لێك پيی هه لسن له سەر ئەوانی تر لاده چیت، ئەم جوړهشیان جيهاد کردنه له پيڼاو گواستنه وهی بانگه وازی ئیسلامی بو تینکراییی وولاتان تاوه کو ئیسلام حوکمرانییان بکات. جا هەر یه کیتک ته سلیم بیّت به حوکمی ئیسلام - ئەگەر موسولمانیش نه بیّت - ئەوه چاکه، وه هه رکه سیکیش بوه ستیت له ریی، شه پری له گه لدا ده کریت تاوه کو ته نها ناوی خوا بهرز ده بیّت (واته تاوه کو خوا به ته نها ده پهرستریّت و په رستن ته نها بو ئەو ده بیّت و له گه ل ئەودا هه یچ که سیکی تر نا په رستریّت).

وه ئه و جيهادهش بهرده و امه و تا رۆژى دوايى هه ر ده مېنى سهره پراى جيهادى يه که م. وه جياگای داخه که هه نديک له نووسه ران ته مېرۆ ئينکارى له م جوړه ده که ن، وه هه ر به وهش ناوه ستيت که ئينکارى بکات به لکو نه هيشتن و نه بوونى ته م جوړه جيهاده به سيفاته تايبه تى يه کانی ئيسلام داده نيت!

واته ده لیت له جوانيتى ئيسلام ته وه يه که جيهاد ته نها بۆ ديفاعه به لام بۆ بلا و کردنه وهى ئيسلام جيهاد نا کریت!

وه شيخ عبدالله بن عبدالرحمن البسام دهه رموت:

((وَيُعَلِّمُ مِنَ الْمَرْحَلَةِ الْآخِرَةِ فِي الْقِتَالِ - وَقَتْلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ)) (الأنفال: من الآية ٣٩) - وجوب قتال الكفار ومهاجمتهم بعد دعوتهم والإعذار إليهم، حتى تكون كلمة الله هي العليا. وأن قتال الكفار في الإسلام ليس مدافعة فقط، بل هو حركة جهادية حتى يكون الدين كله لله^(١).

وه ته گه ر به ويژدانه وه وورد بابينه وه له (جهاد الطلب) ده بينين هيچ جوړه زۆرلى کردن و سته م و زولمىكى تيدا نى يه و برى تى يه له و په رى عه داله ت و دادپه روه رى و په حم و به زه يى و حى که مه ت.

(١) توضیح الأحكام (٥: ٣٦٠).

چونکه ټو پوره ردگاره ی که دروستی کردوین هه ر ته نها خو ی بهر ژه وندی به نده کانی به ته وای ده زانیت و ده زانیت به خته وهری و کامه رانی راسته قینه یان له چیدایه . وه هه ر خو ی پوره ردگاری هه موو بوونه وهره (رب العالمین) وه به به زه بی و بهر په جمه له گه لیان (الرحمن الرحیم) ، بویه مرؤقی دروست کردووه بو پهرستنی خو ی ، چونکه به خته وهری و خو شبه ختی مرؤق له ته نها خواپه رستی دایه ، وه هه موو سه ر زه ویشی خستوته ژیر بهر ژه وندی مرؤق وه رزق و رپزیشی ده دات تا بتوانیت به ټه رکه سه ره کی یه که ی هه لسیت که ته نها خواپه رستی یه ، وه بهر نامه ی ژیانیشی بو ناردووه ته خو ارو پیغه مبهرو پیشه وایشی بو ناردووه . که چی له گه ل ټه م هه موو نیعمه ته خوا بیانه دا زور له خه لکی یه کیکی تر ده په رستن له غه یری خو او سوپاسی غه یری خوا ده که ن و کوفرانه و دژایه تی پوره ردگاریان ده که ن . بویه عه داله تی پوره ردگار ټو له ی خراپه به سزا ده داته وه ﴿ وَحَزَّوْا سَبَّحَةً سَبَّحَتْهُ مِثْلَهَا ﴾ و خراپکارو هاوبه شی په یدا کاران که پی پیکی پیسی درنده ی ناژهلین ، ټه م پیړه زیان به خشه که ریډه گرن له بلا و کړنده و ی دینی خو ای پوره ردگار ، خو ای گه وره به وه ټو له یان لی ده سینیتته وه له دونیا که موسولمانانی موجهید له ناویان بهرن ، بویه فرمانی به موسولمانان کردووه که دینه که ی خوا بگه یه نن بهر په وایی و عه داله ت وه ناسنیشی ناردووه ته خو اروه وه (چهک) بو لیدان و لابر دنی ټه و کوسپانه ی دینه رپی بانگه وازه که وه :

﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيُقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ
وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ وَرُسُلَهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ

عَزِيْزٌ ﴿٢٥﴾ (الهدید: ٢٥). وه جيهاد کردن دژي ريگرانی بانگه وازی ئيسلام ئه وپه پري عه داله ت و حیکمه ته، چونکه بانگه وازی خه لکی بو لای خوا مایه ی به خته وهری و که رامه ته و نابیت پري بگيریت له م به خته وهری به که بگات به خه لکی، وه ريگران زیان به خشن به خویمان و خه لکیش وه ره که زیتکی پیسن (انَّ المشرکین نجسٌ) له بیرو با وهردا پیسن، وه له هه لئس و کهوت و ته عامولیاندا پیسن له ره وشت و ئه خلاقیاندا، بویه جيهاد کردنی ئه م موشریکه پیسه زیان به خشه ريگرانه سوود و قازانجی گشتی تیدایه بو تیکرایی خه لکی.

وه له دونیادا ئه گهر مندا لا به قسه ی باوکی خو ی نه کات یان خزمه تکار به قسه ی گه وهری خو ی نه کات یان قوتابی به قسه ی ماموستای خو ی نه کات، ئه و شایسته ی سزا و عقوبه ده بن و ئه و سزادانه ش عه داله ته و به زولم و ستم دانانریت، چونکه هه ریه که له باوک و ماموستا و گه وره خویمان ماندوو کردوو له گه ل ژیر ده سته کانیا ن و په وهرده یان کردوون و چاکه یان له گه لدا کردوون، بویه نابیت پاداشتی ئه و چاکانه به خراپه بدریته وه.

وه هه وره ها ئه گهر چاکه یه که له گه ل که سیکدا بکه ییت چا وهر پي پاداشتی چاکي لی ده که ی، وه هه ر نه بیته هه لو یستی باش بیته به رامبه رت، به لام ئه گهر هاتوو به پیچه وانه وه بوو ئه و شایسته ی لومه کردن و توله لی وهر گرتنه.

که واته ئه دی چو ن ئه و په وهره دگاره ی که له نه بوونه وه مرؤقی هی نا واته بوون وه به شیوه یه کی زور ته و او و جوان و پیک و پیک دروستی کردوو وه عه قل ویستن و بینین و ده ست و قاچی بو داناو ه. وه سه ره پای ئه و هه زوی بو را خستوو به فهرش، وه ئاسمانی

بۆ کردوو به سه قف، وه بارانی بۆ دهبارینی و رووه کی بۆ دهروینی و، گیانله بهرانی بۆ دهله و دهپینی و، رزق و رۆزی جوړاو جوړی بۆ بهرهم دینی و، تهو مروقه یی ده ژینی، سهره پای ته هم هه موو نیعمه ته هه ست پیکراوه ماددیانه که خوراکی لاشه و به ده نیه تی، نیعمه تی معنه ویشی پی به خشیوه؛ که خوراکی روح و دل و عه قلیه تی، که بریتی به له نیعمه ته کانی رینمایی کردن و هیدایه تدان بۆ به خته وهری دونیاو قیامت به هوی ناردنه خواره هی قورثان و ناردنی پیغه مبه ران (علیهم الصلاة والسلام).

جا که هاتوو مروقه سوپاسی ته هم هه موو نیعمه ته خویبانه ی نه کردو، به پیچه وانوه کوفرانه ی کردو، پشتی له خوا کردو، شهریکی بۆ برپارداو، کافر بوو پی و ریگی گومرپیه تی هه لبارد - که بهم هه لویسته خراپانه شی زهره له خوی ددهات پیش هه موو که سیك و زهره ی پی له خوا ندریت - لیبه دا په روه ردگار خوی و مالیانی حه لال کردوو به لکو بترسن و بگه رینه وه بۆ لای خوا وازبهینن له ریازی گومرپیه تی و شهیتان و تاغوت په رستی. که واته ته هم حه لال کردنه ی خوی و مالیشیان وه سیله یه که بۆ گه رانه وه یان بۆ لای خوا و ره حه ته بۆیان ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُم بِالْأَسْوَ وَالضَّرَآءِ لَعَلَّهُمْ يَضُرُّونَ﴾ (الأنعام: ٤٢).

وه ته گه ر هه ر نه شگه رانه وه بۆ لای خوا وازیان نه هینا له دژایه تی خوا و دوستانی، وه به رده وام بوون له سه ر کوفرو شهریک بۆ دانانی، ته وکاته ته وپه ری عه داله ته که په روه ردگاری به به زه بی و خاوه ن به خشش تۆله یان لی بسینیت و رسوایان بکات

به دهه ستي دوستاني خوځي و خوځين و ماليشيان حه لال بکات بو دوستاني خوځي که خوځين و ماليان د بهه خشن له پيښاوي په روه ردگاريان!

وه هه روه ها هم جيهاده په حمه تيکي زور گه ورهيه به مرؤفايه تي تيکرا، چونکه نه گهر پرېگا نه درا به موسولماناني پاک و راست و خيږخواز که موشريکه پيس و زيان به خشه کان رامالن و زهليليان بکهن، تهوا زهوي تووشی فساد دهبوو وه ژيان تيک دهچوو وه زولم و ستم زور دهبوو و فسادى و خراپه په رهي دهسه ندو سه رکرده تاغوته کان خه لکيان دهچه وسانده وهو دهيان کردنه ژيړدهسته و خزمه تکارى خوځيان و عه دالهت و ناسايش

نه ده ما، وهک په روه ردگار ده فهرمويت: ﴿وَلَوْلَا دَفْعُ اللَّهِ النَّاسَ بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لَّفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (البقرة: ۲۵۱).

کهواته هم جيهاده فهزل و په حمهت و که رهمى خوايه له سه ر بوونه وه نه گهر مرؤفا ههست و شعورى هه بيټ و بيربکاته وه ليى.

وه شيخ عبدالرحمن حبنکه له کتيبي (الجهاد) دا ده فهرمويت:

((إن الضرورة في المجتمع البشري قد تدعوا إلى القتال انتصاراً لحق المظلومين، ورفع حيف الطغاة عنهم، ليروا الحق والهداية، فيدينوا بالدين الذي يرتاحون إليه وتؤمن به قلوبهم.

بعد هذا البيان لا يجد العقلاء المنصفون حاجة للاعتذار عن ركن الجهاد في سبيل الله بقتل الطغاة البغاة الظلمة المستبدين، الذين يكرهون الناس على ما يريدون.

إِنَّ قِضِيَةَ الْجِهَادِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِالْقِتَالِ لِتَأْمِينِ رِسَالَةِ الدَّعْوَةِ وَحِمَايَتِهَا، وَإِقَامَةِ الْعَدْلِ قِضِيَةَ حَقِّ رَبَانِي، وَإِنَّ غَايَتَهُ مِنْ أَشْرَفِ الْغَايَاتِ وَأَنْبَلِهَا.

ومن عجيب المفارقات أن كثيراً من الذين يُشنعون على الإسلام في شأن هذا الواجب العظيم، يمارسون أقبح صور الإكراه في الدين، وأقبح صور التعصب ضد المسلمين، أو يستخدمون ضدهم كل وسائل العنف لإلزامهم بأن يتركوا دينهم وعقائدهم ومفاهيمهم، ويوجهون ضدهم حروب إبادةٍ جماعية ما وجدوا إلى ذلك سبيلاً)).

واته: کومه لگای به شهریه ت جاری واهیه زهرورته واپیویست دهکات جهنگ و کوشتر اه بیته بو سه رختنی سته م لی کراوان و لابر دنی زولم و سته می تاغوتان له سه ریان.

وه مه سه له ی جیهاد له پیناوی خوادا به جهنگ بو ته مین کردنی ریگای بانگه واز و پاراستنی دادپه روه ری، مافیکی په روه رد گاره. وه بیگومان مه به ست و هده ده فه کانی جیهاد پیروزترین و بهرترین هده ف و مه به ستن (چونکه مه به ست له جیهاد نه هیشتنی شیرک و کوفره تاوه کو عیبادت و دین ته نها بو خوا بیته) ﴿وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كَلَهُ لِلَّهِ﴾ وه بو ته وه یه خه لکی له به ندایه تی و ژیر ده ستایه تی و چه وساندنه وه ی تاغوته سه رکه شه کان رزگار بکرین بو لای په روه رد گاری زوی و ئاسمان. وه بو له ناوبردنی زولم و سته م و بلا و کردنه وه ی عده اله ت و که رامه ت و مرو قایه تی.

وه زور سهيره ده بينين زوربهى ئەوانه‌ى ږه‌خنه له‌ئيسلام ده‌گرن سه‌بارت به‌م ئه‌ركه پيويسته‌ى كه جيهاده بۆ بلاو كړدنه‌وه‌ى بانگه‌وازو به‌رنامه‌ى په‌روه‌ردگار - له‌كاتيكا كه ئه‌م ږه‌خنه‌گرانه خوږيان ته‌وپه‌ږي زوره مليى له‌خه‌لكى ده‌كهن له‌ديندا، به‌شيوه‌يه‌ك زور له‌موسولمانان ده‌كهن بۆ ده‌ست به‌ردان و دووركه‌وتنه‌وه له‌دينه‌كهيان وه هم‌مو وه‌سيله‌يه‌كى توند به‌كارده‌هينن بۆ وازه‌ينانى موسولمان له‌عه‌قيده‌و به‌رنامه‌كه‌ى. وه شپږي كومه‌ل كورځى و له‌ناو‌بردنيان دژ ده‌كهن ته‌وه‌نده‌ى كه‌ږيگان بيا ت.

به‌داخه‌وه سته‌مكاره كافر‌ه‌كان ته‌م زولم و سته‌م و زورلي‌كړدنه‌ى خوږيان به‌لاوه جينگاي ږه‌خنه نويه!، به‌لام هه‌ر له‌بنه‌ږه‌ته‌وه جيهاد كړدن دژ به‌كه‌سانيكى كافر دژ به‌خواو ثابينه‌كه‌ى كه‌ده‌بنه كوسپ له‌ږي گه‌ياندنې بانگه‌وازي‌يه‌كه‌ى، جيهاد كړدنې ته‌وانه‌يان به‌لاوه زورلي‌كړدن و توندږه‌ويتى و ږه‌هابه‌و ده‌لين موسولمانان به‌زور خه‌لكى ده‌كهن به‌موسولمان!.

وه له‌پراستيدا هه‌رچه‌نده كه ئيسلام جيهادى تيدايه بۆ نه‌هيشتنى كوسپى سه‌ر ږينگاي ده‌عوه، به‌لام ته‌م جيهاده بۆ زورلي‌كړدنې خه‌لكى نويه بۆ هاتنه‌ ناو ئيسلام، هه‌روه‌ك كومه‌ليك له‌ دوژمنانې ئيسلام له‌ غه‌ربيه‌كانيان و شوي‌نكه‌وته‌كانيان ږوپاگه‌نده‌ى ته‌وه ده‌كهن كه ئيسلام به‌ بانگه‌واز بلاونه‌بووه‌ته‌وه، به‌لكو به‌ شمشيرو شه‌رو زورلي‌كړدن سه‌پيناوه‌ به‌سه‌ر خه‌لكيدا. وه جيهاد به‌توندږه‌ويتى و ږه‌هاب و دواكه‌وتويتى داده‌نين.

ئو پروپاگنده يه ش يان له که سيکی ناشاره زبا به ئيسلام و سيره تي پيغه مبهروه (صلى الله عليه وسلم) دهرچوه، يان له ده مارگيري و دل رده شيتي که سيکی دوژمن به دين په يدا بووه. چونکه له راستيدا مرؤف که سه يري سه ره له دانی ئيسلام بکات هر له سه ره تاوه تاوه کو دواي خه ليفه کانيش بؤي دهرده که ويئت که ئيسلام دينيکی ره حمهت و به ره کهت و به خته وهري و ناشتي و ئاسوده يي بووه بؤ مرؤفايه تي، وه خواي پهروه ردگاري به ره حمه پيغه مبهري (صلى الله عليه وسلم) نارد به ره حمه تيك بؤ گشت جيهان ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ ﴾ نه که تنه ا بؤ موسولمانان! بؤيه ده بينين پيغه مبهري (صلى الله عليه وسلم) زؤري له هيچ کهس نه کردوه له سه ره موسولمان بوون، چونکه پهروه ردگار فه رمويه تي: ﴿ لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ ﴾، واته: زؤر له کهس مه کهن له سه ره هاتنه ناو ئيسلام، چونکه ئيسلام خؤي ئاشکراو پروونه و راست و په وايه و کامل و ته واره، بؤيه پيويست به وه ناکات زؤر له خه لکی بکريت بؤ موسولمان بوونيان.

وه خواي پهروه ردگار پيي ده فه رموو:

﴿ وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَن فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّىٰ يَكُونُوا مُؤْمِنِينَ ﴾

(يونس: ۹۹).

واته: نه گهر پهروه ردگارت بيه ويئت نه واه خه لکی سه ره زه وي هه موويان باوه ر دينن - جا که خواي گه وره وای نه ويستوهه - تو ته ي موحه مه ده - زؤر له خه لکی ده که يت تاوه کو

بښه برودار؟! کهواته زورت پي لى ناکرین و بهزور ناکرین به برودار نه گهر خوا نه یه ویت.

بویه پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) بانگه وازی خه لکی ده کرد به نهرم و نیانی و ره وشتی جوانی و فرموده کانی، وه له سه ره تادا سه بریشی ده گرت له سه ره نازاری بی باوهران وه که تواناو ده سه لاتیشی په پیداکرد تنها روخسه تی نه وهی پیدرا که بجه نگیټ دژ بهوانه ی که شه ری له گه لدا ده کهن، وه واز به یټیت له غهیری شه رکهران، وه دواپی فرمانی پیکرا به جه نگان دژى هم موو نهو موشریکانه ی که خوا دروستی کردوون و غهیری نهو ده په رستن، وه خوا رزق و روژیان ده داتی و سوپاسی غهیری نهو ده کهن. وه خوی په روه ردگار نیعمه ت و به خشینی به سه ردا رشتوون و نهوانیش کوفرانه ی ده کهن و دژایه تی خواو به برنامه که ی ده کهن! وه دینی مرؤفایه تی هه لئنا بژیرن و نازهلئ و درندانه و سته مکارانه ده ژین و باوهر به خواو روژی دواپی ناهینن.

﴿ قَنِلُوا الَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَلَا بِالْیَوْمِ الْآخِرِ وَلَا یُحَرِّمُوْنَ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهُ، وَلَا یَدِیْنُوْنَ دِیْنَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِیْنَ اٰوْتُوْا الْکِتٰبَ حَتّٰی یُعْطُوْا الْجِزْیَةَ عَنْ یَدٍ وَهُمْ صٰغِرُوْنَ ﴾ (التوبة: ۲۹).

وه په روه ردگار ده فرمویت: ﴿ وَقَنِلُوا الْمَشْرِكِیْنَ كَافَّةً كَمَا یَقْنَلُوْنَكُمْ كَافَّةً ﴾، واته: بجه نگان دژ به هه موو موشریکان و کوشتاریان بکه ن هه روه ک چون نهوان کوشتاری گشتی نیوه ده کهن.

به لآم کافرو موشريکينک که به لئين و په يمانيان هه بيټ له گه لآ موسولمانان بو شه ر نه کردن،
 نهوا پينغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) شه رې له گه لآ نه ده کردن تا نه وان به لئينه که يان
 هه لئه وه شان دبايه وه و خيانه تيان نه کردبا ﴿فَمَا اسْتَقَمُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ﴾.

وه که پينغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) هاته (مه دينه) سولخ و په يمانى به ست له گه لآ
 جوله که کانی مه دينه، وه تا وه کو نه وان خيانه تيان نه کرد پينغه مبه ر (صلى الله عليه
 وسلم) شه رې له گه لآ نه کردن. ﴿وَإِنْ نَكَثُوا أَيْمَانَهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا فِي دِينِكُمْ
 فَقَبَلُوا أَيْمَةَ الْكُفْرِ إِنَّهُمْ لَأَ أَيْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ﴿١٢﴾ أَلَا تَتَذَكَّرُونَ قَوْمًا
 ذَكَرُوا أَيْمَانَهُمْ وَهَمُّوا بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ بَدَءُوا بِكُفْرِكُمْ فَأُولَئِكَ مَتَرُؤُنَهُمْ
 فَأَلَّ اللَّهُ أَحَقُّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (التوبة: ١٢ - ١٣).

وه په روه ردگار به موسولمانانى فرموو ﴿لَا يَنْهَكُكُمْ اللَّهُ عَنِ الَّذِينَ لَمْ يُقَاتِلُوكُمْ فِي الدِّينِ وَلَمْ
 يُخْرِجُوكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ أَنْ تَبَرُّوهُمْ وَتُقْسِطُوا إِلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ﴾ (الممتحنة: ٨).

واته: په روه ردگار تان نه هيتان لى ناکات له وان هى شه رې دينيان له گه لآ نه کردون وه له
 وولاتان دهر يان نه کردون که چا که يان له گه لآ بکه ن و عادل و رهوا بن به رامبه ريان
 شه گه ر کافريش بن - چونکه په روه ردگار داد په روه رو عاديلانى خو ش ده ويټ.

وه که سه يري هه رسي جه نکه گه وره کانی ئيسلام بکه ين (بدر، أحد، خندق) بکه ين
 ده بينين بى باوه ران هيرش به رو ده ست دريژکار بوون، له جه نگی به در کو مه لئیکى که م
 له موسولمانان چونه سه ر ريڼگای قافله بازرگانى يه که ي (قوره يش) بو نه وه ي
 بازرگانى يه که ده ستگير بکه ن له به رامبه ر نه وه هه موو مال و سامانه ي موسولمانان
 که موشريکه قوره يشه کان ده ستيان به سه ردا گرت.

به لّام قوره يشي يه كان به مه يان زانی و هيژيكي گه وره ی زوريان هيئا بو سهر تهو كوومه له كه مه ی موسولمانان و جهنگ دروست بوو .

وه له جهنگی (أحد و خندق) به تاشكرا دياره كه بي باوه ران هيژشيان هيئا بو سهر موسولمانان بو شاری مه دينه به هه موو هيژو توانايه كيانه وه .

كه واته ده ركوت كه جيهاد بو زورليكردي خه لكی نييه بو هاتنه ناو ئيسلام، چونكه ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ﴾ واته به زور ناييت كه س بكریت به موسولمان. به لكو ته م جيهاده بو ته وه ده كریت حوكمی ئيسلام كه حوكمی په روه رد گاره كار بكات له سهر هه موو خه لكی و به شه ريعه تي ئيسلام زينده گی بكریت و نيزام به رپوه بجیت، نهك به قانون و شه ريعه ت و نيزامی ده ستردی ئاده ميزادی نه فامی سته مكار .

وه له م باره يه وه الشيخ محمد بن صالح العثيمين ده فهرمويت :

((نحن لانريد أن نلزم الناس بالإسلام، نريد أن يلتزم الناس بالإسلام، أي بأحكامه حتى يكون الإسلام هو العالي، وكلمة الله هي العليا هذا هو الصحيح، وأن قتال الكفار لا لإلزامهم بالإسلام، ولكن لإلزامهم بالخضوع لأحكام الإسلام)).

واته: ئيمه نامانه ويټ به زور خه لكی به ستي نه وه به ئيسلام و موسولمانيان بكه ين، به لكو ده مانه ويټ خه لكی خويان ده ست بگرن به ئيسلامه وه و پابه ندبن به ئيسلام واته به حوكمه كانی ئيسلام، بو ته وه ی ئيسلام سه روه ر بي و ووشه ی (الله) به رز بيټ وه له گه ل خوا هيچ يه كيكي تر حيسابی بو نه كریت و له گه ل به رنامه كه ی ته ويشدا حيساب بو هيچ به رنامه يه كي به شهر نه كریت .

وه جهنگان دژ به کافران بو ته وه نويه به زور موسولمانيان بکهين و ببنه موسولمان، به لکو بو ته وه يه پابه ندبن به ژيربار بوون بو حوکمه کانی ئيسلام - ته گهر له سهر بيرو باوه رې خویشی بمینیتته وه. بويه پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) که موجهيدانی دهنارد بو بانگه واز کردنی قه وميک سی رینگای بو موجهيده کان داده نا:

۱- داوا له قه ومه که بکهن موسولمان بن و واز بهینن له شيرک و کوفر.

۲- ته گهر موسولمانيش نابن زوریان لی مه کهن به لام با سهرانه (جزیه) بدن به ده ولته تی ئيسلام، وه ده ولته تیش له موقابیلی ته وه دا پاريزگاريان لی ده کات وه ته وانیش حوکمه گشتی يه کانی ئيسلاميان به سهر دا جی به جی ده کریت. واته مهنع ده کرین له دزی و زیناو قهتل و... وه ههر يه کیک له وانه تاوانیکی وا بکات ته وا وه کو موسولمانان سزا ده دریت. دز دهستی ده بردریت و زیناکار (۱۰۰) جهلدهی لی ده دریت و که پیاو یان ژن بوو ره جیش ده کریت و قاتل تولهی لی ده سه ندریت و... هتد.

۳- وه ته گهر به يه کهم داخوازی که موسولمان بوونه رازی نه بوون وه ههروه ها به دووه میش که ژیر فرمان بوونی حوکمی ئيسلامه. ته وکاته شایسته ی ته وهن که بکوژرین و خوین و مالیان هه لال بکریت. به لام له حالته تی سییه میشدا سنور دانراوه:

۱- نابیت غه در بکریت.

۲- نابیت گالته به کوژراویان بکریت واته نابیت ده م و لووت و گوچکه یان و ... بردریت و ناشیرین بکریت.

(۳- ۵) نابیت پیاوی پیرو مندالی بچوک و ثافره تانیا بکوژرین.

۶- نابیت تازه لیان بکوژریت.

۷- نابیت ثاوه دانی یان تیک بدریت.

۸- وه ناييت درهختی به بهر بېردريت، يان بسوتينريت.

بهم شيويه هه رکه سينک يان هه ر شتيک به شداري شه ر نه کات و نه بيته بهر په رچی ده عوه ناييت ده ستي بو دريژ بکريت.

هه روه ک سوله يمانی کورې بوره يده له باو کيه وه بو مان ده کيرپيته وه (رضي الله عنه) ده يفه رموو:

((كان رسول الله (صلى الله عليه وسلم) لإذا أَمَرَ أميراً على جيشٍ أو سريةٍ أوصاهُ في خاصَّتهِ بِتَقْوَى اللَّهِ وَبِمَنْ مَعَهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ خَيْراً، ثم قال:

۱- اغزوا على اسم الله،

۲- في سبيل الله،

۳- قاتلوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ،

۴- اغزوا ولا تَعْلُوا،

۵- ولا تغدروا،

۶- ولا تُمَثِّلُوا،

۷- ولا تقتلوا وليداً،

۸- وإذا لقيت عدوك فادعهم إلى ثلاث خصالٍ فأيتهنَّ أجابوك فاقبلُ مِنْهُم وَكُفَّ عَنْهُم:

أَدْعُهُمْ إِلَى الْإِسْلَامِ، فَإِنْ أَجَابوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ، ثُمَّ ادعهم إلى التحول من دارهم إلى دار المهاجرين، فَإِنْ أَبوا فَأخبرهم بأنهم يكونون كأعراب المسلمين ولا يكون لهم في الغنيمة والفية شيء إلا أن يجاهدوا مع المسلمين.

ب - فَإِنْ هُمْ أَبوا فاسأَلْهُمُ الْحِزْبِيَّةَ، فَإِنْ هُمْ أَجَابوكَ فَاقْبَلْ مِنْهُمْ،

ج - فَإِنْ هُمْ أَبوا فاستعين عليهم بالله تعالى، وقَاتِلْهُمُ^(١).

کهواته: دواترین قوناغ پهنا دهریته بهر شپرو کوشتار، وه شپرو جهنگانه کهش بو مه بهستیکی زور پیروزه: ((اغزوا على اسم الله، في سبيل الله، قاتلوا مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ))، واته: به پشٹیوانی خوا غهزا بکهن وه له پیناوی خوادا به تنهها نهک له پیناوی شتی تر ، وه دژ بهوانه بجهنگن که کافر بوون به خوا.

کهواته مه بهست له جیهاد، بهرزکردنه وهی ووشه ی (الله) یه وه پیناوی خوایه. وه توخوا چ ووشه یه کی تر غهیری ووشه ی (الله) شایسته تره بهرتر بیت له ووشه ی (الله)؟! چه ند پیروزه تهو جیهاده ی که بو بهرزکردنه وهی تهو ووشه پیروزه بیت؟!

کهواته تهو هه ده فی جیهاده له ئیسلام، وه بو غهیری تهو هه ده فه ئیسلام ریگا نادات کوشتارو جهنگ بکریت.

شیخ عبدالله آل بسام ده فهرمویت:

(١) صحیح مسلم.

((وبهذا فالإسلام لا يبيح القتالَ لغاياتٍ عدوانيةٍ، أو مقاصدٍ ماديةٍ، بسيادةٍ عنصراً على عنصراً، أو شعبٍ على شعب، أو طبقةٍ على طبقةٍ أُخرى، أو توسيع رُقعة مملكةٍ، أو أغراضٍ حربيةٍ أو مكاسبٍ إقتصاديةٍ أو أسواقٍ تجاريةٍ أو غير ذلك مما تتخذهُ الدولُ وسيلةً لإشعال الحروب، وهدم السِّلْم الدائم، فليس ذلك كله في شيءٍ مما أباح الإسلام القتالَ لأجله، ذلك لأنَّ غاية الإسلام مبادئ كريمة يعمُّ نفعُها الناسَ جميعاً))^(٢).

وه ههروهها:

((إنَّ الإسلامَ يستبعد الحروبَ التي تثيرُها المطامعُ والمنافعُ، وحروبُ الإستعمار والإستغلال، والبحث عن الأسواقِ والحامات، واسترقاق المرافقِ والرجال، كما يستبعدُ أيضاً الحروبَ التي تثيرها حُبُّ الأُمجاد الزائفةِ والمغانمِ الشخصيةِ، فلا مكانَ لهذه الحروبِ))^(٣).

واته: زال بوونی قهومیك بهسهر قهومیکی تردا یاخود چینیک بهسهر چینیک تردا یاخود فراوان کردنی سنوری وولات یاخود بهرژه وهندی تابووری یان بازرگانی یاخود زهعامهت و کهسایهتی وهدهست هینان.. هیچ کام له مانه و هاشیوهیان ههدهف و مهبهستی جیهادی ئیسلامی نین و ئیسلام شهپرکردن لهسهر ئەم ههدهف و مهبهستانه بهدروست نازانیت و ریگی پی نادات.

(٢) توضیح الأحكام: (٣٧٣/٥).

(٣) توضیح الأحكام: (٣٨٠/٥).

واته: جيهاد له ئيسلامدا بو ړاگه يانندن و گه يانندنی ده عوهی ئيسلامی، هه ده ف و مه به ستيکی پيرؤزو ره وای هه يه، بوونی ئه م جيهاده زه رووره بو به خته وهری مرؤقايه تی و بریتی نی يه له توندره ويی تی و زؤره مليی.

ئامانجه کانی جيهادی بانگه وازی

زانای پایه بهرز الشیخ بکر بن عبدالله أبو زید پرونی کردووه ته وه جیاوازی نیوان غایه ت و وه سیله ی بانگه وازی پیغه مبه ران له گه ل غایه ت و وه سیله ی بانگه وازکاران بو دامه زرانندی ده ولت، ده فه رمویت^(۴):

((ولن تتحقق أهداف الدعوة من العمل على:

۱- هداية العباد، ۲- إقامة الشريعة بينهم، ۳- وإظهار الحجّة على الخلق، ۴- والإعذار الى الله تعالى. إلا بالبيان الكامل لدين الله حسب الوسع والطاقة، ولن يفوت على الداعي بعد نصف مراده من أهداف دعوتِه: إما الهداية وإقامة الشريعة، أو الإنذار والإعذار إلى الله تعالى...

ولا تلتفت بعد إلى إشارة الرهج، وتصعيد النظر بأسئلة الإنهزام أمام دعواتِ التغريب:

(۴) حکم الأتتماء الى الفرق والأحزاب والجماعات الإسلامية: (۱۵۶- ۱۶۴) بکر بن عبدالله أبو زید.

أین التنظيم؟! أین القوالب؟! أین الخطوط العامة؟! أین الترتيبات الإدارية؟!... وهكذا من النداءات التي نهايتها دعوة الى تغيير حقيقة الدعوة على منهاج النبوة.

وما علموا أن الدعوة الإسلامية على منهج النبوة لها **غاية** تتميز عن أية غاية لأي

دعوة: تحقيق التوحيد و ترسيخ الإيمان.

واته: هدهدهه كانی بانگه واز كه بریتین له:

۱- هیدایه تدانی بنده کان، ۲- بهرپاگردنی شه ریعت له ناویاندا، ۳- پروونکردنه وهی بهلگه له سهر خه لکی، واته نه هیشتنی بیانوی حهق پی نه گه یشتن بو خه لکی، ۴- وه عوزر بوون لای پهروه ردگار كه بانگه وازگار هه لساوه به ته رکی سهرشانی له بانگه وازی کردن بو لای خوا.

ثم هدهده و غایه تانه نایه نه جی ته نها به پروون کردنه وهی ته واو نه بیّت بو دینی ئیسلام به گویره دهسه لات و توانا. وه دواى ئه و پروونکردنه وهیهی ئیسلام بو خه لکی و بانگه وازی کردنیان بو لای خوا به ههر شیوهیه ک بیّت نیوهی هدهدهه کانی دهعه له دهه دست بانگه وازگار ناچیت، چونکه یان بانگه وازکران هیدایهت وهرده گرن و شه ریعت بهرپا ده بیّت له ناویاندا. وه یان بهلگه ی پروونی به خه لک گه یاندروه و خه لکی بی عوزر کردوه و بیانویان نه ماوه. وه ئه و کاتهش خوئی عوزری ههیه لای پهروه ردگار كه خه لکی هیدایه تیان وهرنه گرتوه چونکه ئه و بانگه وازکاره هه لساوه به ته رکی سهرشانی خوئی كه پروونکردنه وهی بهلگه کانی ئیسلامه بو خه لکی.

وه دواى شهوى كه بانگه وازى به شپوهيه كى واكرد كه به لايه نى كه مه وه نيوى هه ده فه كانى ده ست ده كه ویت تهو كاته ناوړ نادریتته وه بو پرسىارى دژاوو پوچ، كه پرسىار ده كريت:

كوا ته نزميم؟ كوا رپكخستن؟ كوا پؤل و شانه و لق و مه لېه ند؟! كوا رپبازه گشتى يه كانى كار كردن؟! .. وه ههروه ها چهن دان پرسىارو داواكارى تريش كه كو تا يى يه كه ي بانگ كونه بو گوړينى حه قيقه تى بانگه وازى له سه ر مه نه ه جى پيغه مبه ريه تى.

وه نه يان وانيوه - شه م حكومت خوازانه - كه بانگه وازى ئيسلامى له سه ر مه نه ه جى پيغه مبه ريه تى غايه ت و هه ده ف و مه به ستى كى هه يه جيا له غايه ت و هه ده فى هه موو بانگه وازى كى تر: كه برى تى يه له:

(چه سپاندنى ته و حيدو ته نها خواپه رستى و پته و كردنى ئيمان له دلئ بانگه واز كراواندا).

جا بو يه وه سيله ت و غايه تى شه م ده عويه تايه ت و ديارى كراوه.

مه به سستی سهره کی له جيهادی چه کداری چی به ؟

مه به سستی سهره کی له جيهاد بریتی به له نه هیشتنی شيرک و هاوبه شی دانان بو خواو
به رپا کړنی ته و حیدو ته نه ها خوا به رستی، هه روه ک په روه ر دگار ده فه رمویت:

﴿ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ فَإِنْ أَنَّهُمْ فَلَاعُدُوْنَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴾ (۵).

﴿ وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنَّ أَنتَهُمْ فَأَبَتْ اللَّهُ
يَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴾ (۶).

وه له ته فسیرى ته م نایه ته په روزه پی شه وای موفه سیرینی قورثان نین جه ریری الطبری -
په جمه تی خواى لى بیټ - فه رموویه تی:

((يقول تعالى ذكره لنبيه محمد (صلى الله عليه وسلم):

وقاتلوا المشركين الذين يقاتلونكم ﴿ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةً ﴾ يعنى: حتى لا يكون شرك

بالله، وحتى لا يعبد دونه أحد، وتضمحل عبادة الأوثان والآلهة والأنداد، وتكون العبادة

والطاعة لله وحده دون غيره من الأصنام والأوثان، كما قال قتادة: قوله: ﴿ حَتَّى لَا

تَكُونَ فِتْنَةً ﴾ قال: (حتى لا يكون شرك).

(۵) (البقرة: ۱۹۳).

(۶) (الأنفال: ۳۹).

وساق أسانیده بهذا التفسير إلى قتادة ومجاهد والسُّدِّي وابن عباس.

ثم قال: المراد بالدين الذي ذكره الله في هذا الموضع فهو العبادة والطاعة لله في أمره ونهيه. ثم ساق إسناده إلى الربيع: (ويكون الدين لله) يقول: حتى لا يعبد إلا الله، وذلك لا إله إلا الله، عليه قاتل رسول الله عليه وآله وسلم وإليه دعا^(٧).

واته: پهروه ردگار به پيغهمبه ره که ی (صلى الله عليه وسلم) فهرموو: بجهنگن له گهل ته م موشريکانه ی که شهرتان له گهل ده کهن، بو شهوی فیتنه له تارادا نه بیټ، که شه ویش بریتیه له شهريک بو خوا برپاردان. واته بجهنگن له گهل یان بو شهوی تنهها خوا په رستريت، وه چتر عبادته تی بت و پیاوچا کان نه کهن و تنهها گوپرایه لی و ملکه چی بو الله بکريت.

قتاده: له ته فسیری (حتى لا تكون فتنه) ده فهرمویت (حتى لا يكون شرك).

واته فیتنه ی به شيرك ليك دايه وه.

وه به هه مان شيوه ته م ليكدانه وه يه ده داته پال مواهيدو سوددی و تبين عه باس.

تبينجا ده فهرمویت: مه به ست له (الدين) له م ثايه ته دا ﴿وَيَكُونُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيَلْبِسُوا﴾^(٧) بریتیه له عبادته و گوپرایه لی کردنی پهروه ردگار له فهرمان و نه هییه کان.

(٧) جامع البيان عن تأويل آية القرآن. ابن جرير الطبري (٢/٢٦٦).

وه ههروهها له روبرو به یعهوه ده گێریتتهوه که ده فهرمویت (ویکون الدین لله)، واته: تاوه کو عیبادهت تهنها بو الله ده کریت، وه ئه م ئایه تهش بریتیه له مانای لا إله إلا الله، وه هه ر له سه ر ئه م ووشه یه ش پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) شه رو جهنگانی ده ست پی کردوو و بانگه وازیشی هه ر بو ئه م ووشه یه بووه .

کهواته :

پێویسته چهند شتیگ تسی بگهین :

۱- مه بهستی پیغه مبه ران - علیهم الصلاة والسلام - له بانگه وازو جیهاد کردنیان .

۲- له کوئوه ده ست به ده عوه بکهین ، وه له چی یه وه؟

مه به سستی پیغهمبه ران

. عليهم الصلاة والسلام .

له بانگه وازو جیهاد کردنیان

سوننه ت و رپیازی پیغهمبه ر (صلی الله علیه وسلم)

له بانگه وازکردنی بو لای خواو دامه زرانندی دهوئته ت و جیهاد کردندا^(۸) :

۱- یه کهم شت که پیغهمبه ری ئیمه ش و پیشووش - عليهم الصلاة والسلام - فرمانیان

پی کرد بیت، تنهها خواپه رستن (التوحید) بووه، ﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ...﴾ .

وه یه کهم شتیش که نه هیان لی کردووه، شيرك و هاوهل بو خوا دانان بووه له په رستندا،

﴿... وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا﴾ .

وه گه وره ترین کیشه لایان نه وه بووه که خه لکی خوا به تنهها ناپه رستن، به لکو

پیغهمبه رانی وهک (عیساو عوزهیر) و پیاوچا کانی وهک (ود، سواع، یغو، یعوق، نسر،

لات)، وه فریشته و جنوکه و بت و په یکه رو رۆژو مانگ له گهل خوادا ده په رستن و؛ نه زرو

سه بر پینان بو ده کردن و، هاواریان ده کردن و، داوای یارمه تی و فریا که وتنیان لی

ده کردن: ﴿وَأَنَّهُ كَانَ رِجَالٌ مِّنَ الْإِنسِ يَعُوذُونَ بِرِجَالٍ مِّنَ الْجِنِّ...﴾ وه دهیان کردن به واسیته

له نیوان خویان و خوادا: ﴿مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى﴾، وه باوه ریان وابوو

(۸) بگه ریوه بو بابته تی (کاتی نه م دوو جوړه سه ره کی یه جیهاد) لهم کئیبه ی به رده ست.

شه فاعه تيان بؤ ده کهن لای خوی گه وره: ﴿وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعَتُنَا عِنْدَ اللَّهِ﴾ (يونس: من الآية ١٨).

وه شه وو رۆژ پيغه مبه ران - عليهم الصلاة والسلام - داوايان له گه له کانيان ده کرد، که واز له پهرستنی غه یری خوا بهینن و، شه ریکی بؤ دانه نین و، باوه ریان و ابیت که هیچ په رستراویک شایسته ی پهرستن نییه جگه له (الله). وه پيغه مبه ری پيشه و اشمان (صلى الله عليه وسلم) یه که م داوا ی له خه لکی شه وه بوو، وه که له حه دیسی (أبو سفیان) بؤ هیره قل ده رکه وت: (يقول: اعبدوا الله وحده ولا تشرکوا به شیئا) صحیح البخاری.

٢- وه هه رچه نده که له سه رده می شه ویشدا خه لکی حوکمیان به ئیسلام نه ده کرد به لکو حوکم کردنیان:

یان به: ده ستوری عه شایه رای و هوژایه تی بوو وه که له ناو عه ره به کان.

وه یان به: دینی گوږاوی ده ستکاری کراوی جو له که و گا وره کان بوو له ناو خو یاندا.

وه یان به: ده ستورو قانونی رۆمانی و یونانی بوو.

وه له هیچ شوینیک حوکم نه ده کرا به ئیسلام. به لآم پيغه مبه ری شوین که وتوویی وه حی خوا یی (صلى الله عليه وسلم)، له بناغه وه ده ستی پی کرد که خه لکی ته نها خوا بپه رستن و واز له شیرک بهینن له پهرستندا. وه نه چوو له لوتکه وه ده ست پی بکات، که حاکمه کانن، چونکه تیک چوونی حوکم به شیکی بچوو که له تیک چوونی ته وحیدو ته نها خوا پهرستی، وه هه روه ها حوکم نه کردنی حاکمه کان به ئیسلام، به ره ه می خوا به ته نها نه پهرستنی

خوځيان و خه لکه به گشتی؛ چونکه وینهی حوکم له گهل ته وحید، وه کو به ریک (الثمره) وایه له گهل په گ و پيشال.

جا نه گهر په گي درهخت فاسد بوو و، تیک چوو، شه وکاته به ره که یشی تیک ده چیت و، ناشتوانریت به ره که چاک بکریت به بی چاک کردنی په گ.

۳- وه دواي شه وهی که پیغهمبر (صلى الله عليه وسلم) بنچینه و بناغهی ته نها خواپه رستی دامه زرانده دلی کومه لیکي باش له هاوه لانی، وه له تاکارو په وشتیاندا په گي دایه وه“ شه کاته بناغهی ده وله تیکي ئیسلامیشیان بو دروست بو له مه دینه، وه حوکمی ئیسلامیش به ره به ره ته تبیق کراو حوکمی غه یری ئیسلامیش له مه دینه نه ما.

۴- وه گه رانه وهی ده وله تی ئیسلامی و حوکم به ئیسلام به ره می بانگه واز بو ته وحیدو سه برو دان به خودا گرتن و کرده وهی چاک بوو، وه که درده که ویت له پروونکردنه وه که ی الشیخ أبو الحسن الندوي:

زانی بانگه وازکارو په روه رده کاری خاوهن ته جروبه:

الشیخ أبو الحسن الندوي

فهرموویه تی: ((امتازت دعوة الأنبياء وجهودهم بتجردها من التكفير في المنافع المادية والثمرات العاجلة، فكانوا لا يبتغون بدعوتهم وجهادهم إلا وجه الله، وامثال أوامره، وتأدية رسالته.

تجددت عقولهم وأفكارهم من العمل للدينا، ونيل الجاه، وكسب القوة لأسرتهم أو أتباعهم، والحصول على الحكومة، حتى لم يخطر ذلك ببال أصحابهم وأتباعهم. وكانت هذه الحكومة التي قامت لهم في وقتها، والقمة التي حصلت لهم في دورها لم تكن إلا جائزة من الله، ووسيلة للوصول إلى أهداف الدين، وتنفيذ أحكامه، وتغيير المجتمع، وتوجيه الحياة، كما قال الله تعالى:

﴿ الَّذِينَ إِنْ مَكَنْتُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ﴾

ولم تكن هذه الحكومة - قط - غايةً من غاياتهم، أو هدفاً من أهدافهم، أو حديثاً من أحاديثهم، أو حلماً من أحلامهم، إنما كانت نتيجةً طبيعيةً للدعوة والجهاد، كالثمرة هي نتيجةً طبيعيةً لنمو الشجرة وقوة إثمارها.

ولقد بعث الله سبحانه نبيه محمد (صلى الله عليه وسلم) فدعا الناس إلى الإسلام، فالتفت حوله ﴿... فَتِيَّةٌ ءَامَنُوا بِرَبِّهِمْ وَرَدَّنَّهُمْ هُدًى ﴾.

وكان هؤلاء الفتيان هدف كل قوةٍ وظلم واضطهادٍ وبلاءٍ وعذاب، وقد قيل لهم من قبل ﴿ أَحْسِبَ النَّاسُ أَنْ يَتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا ءَامَنَّا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ﴾ ﴿٥﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِيَعْلَمَنَّ اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلِيَعْلَمَنَّ الْكَاذِبِينَ ﴿٦﴾ فصمدوا لكل ما وقع لهم، وثبتوا كالجبال وقالوا ﴿ هَذَا مَا وَعَدَنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَصَدَقَ اللَّهُ وَرَسُولُهُ ﴾ حتى أذن الله في الهجرة، ولم تزل الدعوة تشق طريقها، وتؤتي أكلها، حتى قضى الله أن يحكم رجالها في العالم، ويقوموا القسط

ويُخرجوا الناسَ من الظُّلماتِ إلى النور، ومن عبادةِ العبادِ إلى عبادةِ اللهِ وحدهُ، ومن ضيقِ الدنيا إلى سَعَتِها، فقد عرف أنهم إذا تولوا وسادوا ﴿ أَفَأَمُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ﴾ وهكذا جاءت الدعوةُ بالحكومة، كما تأتي الأمطار بالخصب والزرع، وكما تأتي الأشجار بالفاكهة والثمر، فلم تكن هذه الحكومة إلا ثمرةً من ثمرات هذه الدعوة الإسلامية، ولم تكن هذه العزة والقوة إلا نتيجة ذلك العذاب الذي تحملوه من قريشٍ وغيرهم، وذلك الهوان الذي لقوه في مكة وغيرها. **وفرق كبيرٌ بين الغاية التي تقصد، والنتيجة التي تظهر:** ويظهر هذا الفرق في نفسية العامل والساعي:

فالذي يقصد الحكومة **يتواني ويقعد إذا لم ينلها أو انقطع أمله فيها، ويستغل بها عن الدعوة، ويطغى إذا نالها.** وخطرٌ على كل جماعةٍ تتكون عقليتها بحب الحكومة والسعي لها أن تقعد عن الجهاد في سبيل الدعوة أو تنحرف وتزيغ عن قصدها لأن أساليب الوصول إلى الحكومة تخالف أساليب الدعوة^(٩).

واته: بانگه وازو تيکوشانی پينغه مبهران جيهاده بيته وه له هه موو بانگه وازه کانی تر به پاکی و دارپانی له بيرکردنه وه له سوودی ماددی و بهرهمی زوی دونیا. چونکه پينغه مبهران مه بهست و داخوایان نه بوو له بانگه وازو جيهاده که بیان ته نها ره زامه ندى خواو جی به جی کردنی فه زمانه کانی و گه یانندی بهرنامه که ی نه بیته. وه ره زابوونی خوا له دونیاو

(٩) من أول هذا البحث إلى هنا اقتباس من رسالة (أريد أن أتحدث إلى الإخوان) ص ٢٠-٢٢ لأبي حسن

ناخبرهت و شادبوون به به ههشت و پرزگار بوون له ناگرو هاتنه وه و پيښکاو پيښکي له گهڼ قورئان و سوننهت نه وه به تنهها غايهت و مبههست و ثاوات و ثامانجه، وه هه موو نه و تيگوشان و هه ول و ههنگاوانه ي تر تنهها وه سيله ن بو گه يشتن به م غايهت و ثامانجه .

پيغه مبهه ران - عليهم الصلاة والسلام - هوش و بيريان پاک و پروت بووه له بيري کار کردن بو مبههستي دونياو دهست که وتني پله و سومعهت و به دهست خستني هيږو دهسه لات بو خيژان و نه وه شوين که وتوانيان و حاصل کردني حکومت، وه نه و پيرو مبههسته هه ر به خيال و دلي هاوه لانيشياندا نه ده هات.

وه نه و حکومت هه ش که له کاتي خویدا بويان دروست بوو، وه نه و هيږو توانايه ي بويان په يدا بوو، تنهها پاداشت و جاييزه يه ک بوو له لايه ن په روه ردگار ه وه وه وه سيله يه ک بوو بو گه يشتن به ثامانجه کانی دين و جيبه جيکردني حوکمه کانی و گوړيني کو مه لگا به ره وه چاکتر، هه روه ک په روه ردگار فه رمويه تي: ﴿ الَّذِينَ إِن مَكَّنَّهْم فِي الْأَرْضِ أَفَامُوا الصَّلَاةَ وَعَاتَوْا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ﴾ . واته: خواي په روه ردگار نه وانه سه رده خات که خوا سه رده خه ن به گوړيايه لي کردن و بانگه وازو جيهاد بو لاکردني نه وانه ي که نه گه ر نيشته جيبي و دهسه لات و تواناو ده وله تمان پي به خشين له زه وي دا، زياتر خوا په رستي ده که ن و گوړيايه لي ده که ن به نو يژ کردن و زه کات دان و فه رمان به چاکه کردن و نه هي له خراپه کردن. (واته دهسه لات و حکومت وه ک وه سيله يه ک به کار دهه يتن بو جيبه جيکردني فه رمان ي خواو چاکه کاری نه ک خودي دهسه لات و حکومت ثاوات و مبههست و غايه تيان بيت).

وه ئه و حکومته هېچ کاتيک غايهت و هه ده فيک نه بوو له غايهت و هه ده فه کانيان، وه هه روه ها قسه و باس و خوو خه ياليشيان حکومت دامه زانندن نه بووه. به لکو نه تيجه يه کي سروشتي بانگه وازو تيگوشانه کهيان بووه، وه ک چوڼ به رو بووم نه تيجه يه کي سروشتي يه بو گه شه کردني درهخت و به هيز بووني (واته که درهخته که پيگه يشت سه ربه خو بهر دروست ده بيت).

وه خواي په روه ردگار پيغه مبه ره که ي نارد بانگي خه لکي کرد بو ئيسلام، جا کومه له لاويک له ده وري کوبونه وه که له هه موو هيزيکه وه سزاو نازار ده دران و ده چه وسپترانه وه، به لام په روه ردگار پيي ووتبون: که به ته نها به ووتني (باوه رمان هينا) به ده م وازيان لي ناهي نريت به لکو تاقي ده کرينه وه به زور نار په حه تي و نه بووني و سزا وه ک چوڼ موسولماناني پيش نه واني تاقي کرده وه، وه نه وکاته ده رده که وپت کي پاست بوو له ووتنه کهيدا که ووتی: (باوه رم هينا) وه کيش دروزن بوو، بويه هاوه لاني نازارو چه وساننده و هيان به تاقي کرده وه ي خوايي زاني و خوړاگر بوون له به رده م ئه وه موو نازارو نه شکه نجه يه ي به سهريان هاتبوو. به لکو ووتيان: پيشتر خواو پيغه مبه ر ئه م وه عده يان پي داوين. وه دانيان به خو ياندا گرت تاوه کو خوا ئيزني هيجره ت کردني پيدان، وه به رده وام بانگه وازيش ريگاي خو ي ده بري وه به ره هه مي خو ي ده بوو، تا خواي په روه ردگار وايکرد که ئه م کومه له برواداره بانگه وازکاره نازار دراوه چه وساو ده ربه ده رکاروه دان به خو دارگه خوړاگره، حوکمراني بکه ن له جيهانداو عه داله ت بلا و بکه نه وه و خه لکي رزگار بکه ن له تاريکايي يه کانه وه بو پروناکي ئيسلام وه له عيباده تي خه لکي بو عيباده تي (الرحمن)،

چونکه په روږدگار دهیزانی نه گهر نه و کومه له دهسه لاتیان که وته دهست وه بوون به گه وره و کار به دهست، ﴿ أَفَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ﴾.

واته: زیاتر عیبادهت و شه ریعته تی خوا به رپاده کهن له نویزو زه کات و فرمان به چاکه و نه هی له خرابه.

به و شیوه یه: **د عوه و بانگه واز، حکومتی به بهرهم هیئا**، هه روه ک چوڼ باران سه وزایی و پروه ک په ی داده کات، هه روه ک چوڼ دره خت میوه و بهر بهرهم دینیت، بهم شیوه یه ش نه و حکومت ته تهنانهت بهرهم میک بوو له بهرهمه کانی نه و بانگه وازی یه ئیسلامی یه. وه نه و عزیزهت و هیزه ی که بو یان په ی دابوو تهنه ا بهرهم می نه و سه برو دان به خو دا گرتنه یان بوو له سه ر نه و هه موو سزاو تازاره ی که توشیان بووه له لایهن قوره یش و کهسانی تریش، وه نه نتیجه ی نه و سووکی و بی ریژی یه بوو که له مه که به سه ریان هات.

(که واته که سیک نارحه تی و تازارو نه شکه نجه نه چیژیت له ریگای نه م ده عوه یه و سه بری له سه ر نه گریت ناگات به عزیزهت و هیزو دهسه لات له داهاتوودا)، (إِنَّ الْفَرْجَ مَعَ الْكَرْبِ وَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا، وَإِنَّ الْفَرْجَ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا).

که واته جیا وازی هه یه له نیوان نه و غایهت و نامانجه ی که مه بهسته له کارکردن و بانگه وازدا (که په زامه ندی خوا یه). وه له نیوان نه و نه نتیجه و بهرهمه ی که درده که ویت و بهرهم دیت له بانگه وازو کارکردن (که به دهست که وتنی دهسه لات

و حکومه‌ته). وه نهو جیاوازی‌یه‌ش له‌نه‌فسیه‌ت و ده‌روونی بانگه‌وازکارو تیگۆشه‌ردا ده‌رده‌که‌وێت، چونکه ته‌وه‌ی له‌بانگه‌وازو کاره‌که‌یدا مه‌به‌ستی حکومه‌ت به‌ده‌ست که‌وتنه‌و ده‌ولت دامه‌زراندنه:

۱- ده‌به‌زی و وازده‌هینیت له‌ده‌عه‌وه بانگه‌وازو داده‌نیشیت ته‌گه‌ر ده‌ستی نه‌که‌وت یاخود بی‌ئومید بوو له‌ده‌ولت دامه‌زراندن.

۲- وه ته‌گه‌ر ده‌ستیشی که‌وت ته‌وکاته له‌به‌ر زه‌عامه‌ت و لێپرسراویتی و سه‌رکرده‌یه‌تی بی‌ئاگا ده‌بی‌ت له‌ده‌عه‌وه دووریش ده‌که‌وێته‌وه له‌مه‌نه‌ه‌ج و زیاده‌ره‌ویش ده‌کات و هه‌ر‌ال ده‌بی‌ت^(۱) ﴿ إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِٖٓ اَكْرَهًا ۚ اَنْ رَّاهُ اَسْتَفْعٰٓءَ... ﴾.

چونکه شی‌وازو وه‌سیله‌کانی گه‌یشتن به‌حکومه‌ت جیاوازن له‌شی‌وازو وه‌سائیلی بانگه‌واز بۆ لای ته‌نها خواپه‌رستی‌یه‌ت.

*****

به‌لام نایا ئه‌م سیره‌یه‌ی پێشه‌وامان به‌رنامه‌یه بۆ ئه‌م سه‌رده‌مه‌ی ئێمه‌ش؟

وه‌لامی ئه‌م په‌رسیاره‌ش لای خوای په‌روه‌ردگاره که‌ده‌فه‌رموێت:

﴿ لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا ﴾.

(۱) وه به‌لکو له‌وانه‌یه پێچه‌وانه‌ش بێته‌وه و دژایه‌تی نه‌و که‌سانه‌ش بکات که خه‌لکی ته‌نها بۆ لای خوا بانگ ده‌که‌ن و ته‌وحیدیان فێرده‌که‌ن و ده‌یان‌به‌ستنه‌وه به‌سوننه‌تی پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) و هاوه‌لانی رضی الله عنهم.

واته: بؤ ئيوه هه يه پيشه ننگ و نمونه يه کي باش له پينغه مبهري قودوه و پيشه واتاندا (صلي الله عليه وسلم). به لام که سيک دهرس له م پيشه وايه وهرده گريت که ره جای خواو پرژي دوايي بکات و يادي خوا زور بکات.

وه نه مرړي موسولمانانيس، سهرده ميک نييه که جيا بيت له پرژانې پينغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم)، وه سهرده ميک نييه که بوتريت سوننه ت و سپرته تي ته وي بؤ ناشيت. به لکو پينغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) سوننه ت و سپرته ت و ريبازي بهرده و امه بؤ هه موو سهرده م و شوينتيک. وه خواي په ورو دگاريس واجبې کردوه له سه ر هه موو موسولمانان چاو له و بکه ن و، شوين ته و بکه ون له هه موو سهرده ميکدا، وه له هه موو شوينتيک، وه له هه موو بواريکدا؛ له بواري عيباده ت و خواپه رستي، وه له بواري ده عوه و بانگه واز، وه له بواري هيجه رته و جيهاد، وه له بواري ده ولته دامه زراندن و حوکم پرائي .. هتد.

به لام که سيک که مبه ستي کورسي و زه عامه ت و دونيا بيت، نه ک ته نها دوا پرژ، ته وا بيگومان چاو له پينغه مبه ر (صلي الله عليه وسلم) ناکات و، ته و ناکاته قودوه و پيشه ننگ بؤ خو، به لکو سهر کرده دونيايي يه کان ده کاته قودوه و لاسايي ته وان ده کاته وه. وه ک پينغه مبه ر (صلي الله عليه وسلم) فه رمويه تي:

(لتتبعن سنن من كان قبلکم، شبراً بشير، وذراعاً بذراع، حتى لو دخلوا جحر ضبً لسلكتموه. قالوا يا رسول الله: من اليهود والنصارى؟ قال: فمن اذاً؟)^(۱).

(۱) رواه البخاري: (۱۴۵۶)، ومسلم: (۲۶۶۹).

که واته پيوسته له سهر موسولمانانی ته مرؤش چاو له پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) بکن چؤن شهوو رؤژ بهرده وام بوو له جيهاد به ده عوهو راگه ياندن و پروونکردنه وه (جهاد بالدليل والبيان)، وه گرنگيدانی ته و او به ته نها پهرستنی خواو، ووريا کردنه وه له شيرک، چونکه بانگه وازی هه موو پيغه مبهران - عليهم الصلاة والسلام - له پيش هه موو شتيک بؤ ته نها پهرستنی خوا بووه، نهك بؤ ده ولت دامه زانندن و حوکمرانی له سهر خه لك: ﴿ وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴾ (الانبیاء: ۲۵).

که واته ئيمه ی شوین که و ته ی پيغه مبهريش (صلى الله عليه وسلم) پيوسته وه کو ئه و بين که:

جيهادی بهرده وام بکه ين به به لگه و بورهان بؤ ته نها پهرستنی خواو، دوورخستن ه وه ی خه لك له هه موو شيرک و تاغوتيک، چونکه شيرک زؤر بلاؤه له ناو موسولمانان به هه موو شيوه کانی:

❖ **له بواری پهروه ردگاريتی (الشرك في الربوبية):** که که سانیکي زؤر نوزان هه ن له موسولمانان شيرک بلاؤه له ناويانداو باوهريان وايه زهره رو قازانج، وه خو شی و ناخو شی، لای غه يری خوايه، وه هه يه باوهري به پهروه ردگاريتی خوا نيه به ته نها، وه هه يه ده لیت فرمان و بريار له غه يری خوا وهرده گيریت. □

❖ **وه له بواری په رستندا، غه يری خوا ده په رستريت (الشرك في الألوهية)،** وه هاوار ده که ريته فريشته و پيغه مبهران و پياوچاکان و، داوای يارمه تيان

لی ده کریت و، ته واف به ده وری گوړی پیاوچا کانددا ده کریت و، قوربانی و سهر برین و نه زریان بو ده کریت و، به (غوث) و فریاگوزارو واسیته یان ده زانن؛ که نه مانه ش هه موو شیرکن په نا به خوا. □

❖ **وه له بواری ناوو سیفته به رزه کانی خوادا،** چندان سیفته تی خوا لار اووه و

دراوه به دروست کراوان و ته شبیهی خوا کراوه به به نده یه کی مه خلوق و چندان که سیش به رز کراونه ته وه بو ریزی خوا له زور سیفته تی تاییه ت به خوا! □

وه جیگای سهر سورمان نییه که شیرک له ناو موسولماناندا بیینی؛ چونکه خوی گه ورده ده فهرمویت: ﴿ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴾ (یوسف: ۱۰۶).

واته: زور به یان که باوهر دینن که خوا په روهر دگاریانه، له گه ل نه و باوهره شیان شهریک بو خوا داده نین له په رستندا! که واته زور له خه لکی به نه زانی و نه فامی شیرک ده کهن، وه پیغه مبهری خواش (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: (لا تقوم الساعة حتی تلحق قبائل من أمتي بالمشركين وحتى يعبدوا الأوثان..) (۱۲).

واته: رژی دواپی نایه ت تاوه کو چندان هوژو عه شیره ت له نوممه تی من ده چنه پال موشریکه کان و، شیرک ده کهن و، غه یری خوا ده په رستن.

(۱۲) أحمد (۲۷/۵)، الترمذي (۲۲۱۹)، أبو داود (۴۲۵۲)، وابن ماجه (۳۹۵۲). وه هه دیسیکی راسته.

کهواته پيويستنه

له بناغوه ههولې پاک کردنه وهی بیروباوهری تیگرای خه لکی

بدهین

نهک له لووتکه وه ملمانې له گمل حاکمه کان بکهین له سر سولته

بهلام سهر له وه دایه که هه نديک موسولمانی به ناو سیاسی ده لاین ته مړو شیرکی گورپه رستی و شیرک له خواپه رستیدا نه ماوه، وه شیرکی ته م سهرده مه بریتیه له شیرکی حاکمه کان که له کوشکه کاندان نهک له گوره کان! بویه ده لاین به سه باسی شیرکی قه بره کان مه کهن و خه ریکی دژایه تی کردنی شیرکی قه صره کان بن^(۱۳)!

وه به داخوه ته مړو که سانیک و کومه لانیک له موسولمانانی دل سوژیش زورچار وا گومان ده بن که کیشهی ته مړو موسولمانان جیاوازه له کیشهی سهرده می پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) وه هه روه ها هه نگاوی جیاواز ده گرنه بهر بو دامه زانندی ده ولت و له جیاتی ته وهی له بناغهی میلله ته وه که خه لکی ساده و رهش و پروته ده ست پی بکهن، ده چن له حاکمه وه ده ست پی ده کهن! وه له جیاتی ته وهی له بناغهی دینه وه که ته وحید - ته نها خواپه رستییه - ده ست پی بکهن، ده چن له لووتکه وه ده ست پی ده کهن که فهرز کردن و چه سپانندی حوکمی ئیسلام و ده ولت دامه زاننده!

(۱۳) له وه لاهی ته م بوچونه سهرده دا ده لاین به سه بو روونکردنه وهی ته م راو بوچونه هه له یه، ته نها ته م نایهت و حه دیسهی که پیشوو باهمان کرد، وه هه روه ها واقعی ش پیش به لگه شه رعیه کان ره دیان ده داته وه، وهک ناماژه مان بو هه نديکی کرد.

وه ئهه ههنگاوه پېچه واناننه يان به سیره تى پېغه مېبه ر (صلى الله عليه وسلم) له ووتو پرؤگرامه کانيان و هه لويسته کانيان دهرده که ویت.

بؤ نمونه (۱۴) (محمد بن سرور) که يه کيکه له شويين که وتوانی (قوطبي) و موحامی و که شه پېده ريه تى، له کتیبی (منهج الأنبياء في الدعوة الى الله) ۲ / (۷۵ - ۸۱) ده لیت:

((ولا يجادل مسلم عالم منصف في أن أخطر مشكلات وانحرافات هذا العصر استبعاد وتنحية شريعة الله، والاحتكام الى الشرائع الأراضية المجازة الفاسدة، وإلى أقوال وأراء رجال منحرفين)).

واته: که وره ترين کيشه کان و لادانه کانی ئهه سه رده مه دوور خستنه وه و لادانی شه ريه تى خوايه و حوکم کردنه به بهرنامه ی زه مینی سته م و فاسد (واته قانونی دانراو له لایه ن مروّقه وه).

وه که باوه رپی وایه ئه مه که وره ترين کيشه يه، باوه رپیشی وایه که شیرک له پهرستندا له لایه ن تیکرایی خه لکی گشتی کيشه يه ک نییه که بانگه وازکاران خو یانی پپوه مه شغول بکه ن و کاتی خو یانی پی به فیرو بدنه، چونکه شیرکی گوړپهرستی و غه یری خواپهرستی کون بووه و خو خه ریک کردن به نه هی کردن له وه خزمه ت به ئامانجه کانی موجه یدان ناکات، به لکو خزمه ت به حاکمه زالمه کان ده کات. پروانه (۲ / ۸۱ - ۸۲):

(۱۴) ووتو بوچوونی ووناربیژو جولینه رو کادیره کانی وولاتی خو مان باس ناکه ین، به لکو تنه ا قسه ی ماموستاو پېشه واکانيان باس ده که ین که نه مانه ی خو مان موقه للیدو ده هول بؤ لیده ریانن به دره نگه وه!

((ما بال ناس من الناس يبغونها عوجاً... يواجهون الفقراء المستضعفين بشركياتهم وبدعهم، ويسكتون عن شركيات وانحرافات عليّة القوم.. يهدرون أوقاتهم في عرض قضايا عفى عليها الزمن، ولا تخدم الأهداف والغايات التي يجاهد الدعاة المخلصون من أهل السنة لتحقيقها في هذا العصر... نصبوا أنفسهم محامين عن الظلمة)).

وه تھو بۆچوونهی سرور پوختهی بۆچوونی زۆربهی حیزبه کانه. بۆیه گوره ترين کيشه به لایانه وه که هه موویان یه که دهنگن له سه ری- کيشه ی حوکم به دهست هینان و لابردي حاکم و دهسه لاتدارانه، به بی تاوردانه وه بۆ بیروباوهرو عه قیده و منه جی خه لکی و خویشیان! وه بۆیه بهردهوام مملانییانه له گه لا سولته ی ناوچه کانیان، جا مملانیییه کی سیاسی یانه بیت وه که هندیکیان یان مملانیییه کی چه کدارانه وه که کومه له چه کداره کان، یان به ههردوو شیوه به گویره ی مه سه له حهت و گونجان.

جاریک به هه له بژاردن بۆ به دهست هینانی کورسی په رله مان و وه زارهت، وه جاریکیش به جهنگان و کوشتار له ههردوو لایان!

به لام ته هلی سونهت و قورئان، شوینکه وتوانی پیغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) و هاوه لاتنی، له ژیر رۆشنايي قورئان و سونهت دهروانه تهم کيشانه و خراپه ی حوکم و لاپرێ حاکم و مه حکوم، نه که به چاری حیزب و حه ماسهت و تهمه لی کورسی و بیروپرای (قوطني).

بۆیه لای ته هلی سونهت به به لگه ی قورئان و سونهت وایه که:

۱- گوره ترين کيشه بریتي نییه له حوکم نه کردن به ئیسلام، چونکه هرچنده ئه ویش تاوانیکی گوره بیه، به لآم ئه وه به شیکه له چندان به شی تر که ده رچوون له تهنه پهرستنی خوا پرویداوه.

چونکه وهك پيشتر ئامازه مان بو کرد؛ خه لکانیکی زور له موسولمانان تهنه باوهریان به پهره وردگاریتی خوا هه یه وه، ئه ویش به ناته واوی، وهك خوی پهره وردگار ده فهرمویت: ﴿ وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ ﴾، واته: زوربه یان ئیمان ناهینن ئیلا شيرك له پهرستندا داده نین. چونکه:

❖ پیمان وایه که غهیری خوا دهسه لاتی به دهسته و سوودو قازانج و زهره رو زیانی له توانادایه. بیروباوهریان به پیاوچاکیک زیاتره وهك به خوی ئه و پیاوچاکه! وه سویند به خوا بخون به درو، ئاسانتره به لایانه وه وهك سویندی به درو بخون به یه کیك له شیخه کانیان!

❖ وه غهیری خوا له پیغه مبه ران یان پیاوچاکان غهیب ده زانن وه ئاگیان له هاواری خه لکی هه یه و فریایان ده که ون.

وه زور له موسولمانان (واسطه) له نیوان خویان و خوادا داده نین له پهرستندا و هاواریان ده که نی و قوربانی و سهربرین و نه زریان بو ده که ون، به لکو له ناو موسولمانه دلسوزه کانیش به داخه وه! سهره پای باقی موسولمانان، موسولمانانی وا هه یه که گوړ پهرستی و (واسطه) دانان ههر به شیرك نازانیت، چونکه شیرك لای ئه وان تهنه شیرکی سهرۆك وولاته کانن.

❖ وه زوږبهی کهس خوا نانا سیت به حقه به گویره ی ناوو سیفته ته بهرزه کانی ﴿ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ﴾ به لکو سیفته تی خوی گه وره یان گوږپوهو لایانداون و ټینکاری زوږ له سیفته ته بهرزه کانی ده کهن، وه په روه رگاریش هه ره شه ی لی کړدوون، ده فهرمویت: ﴿ وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ (الأعراف: ۱۸۰).

﴿ إِنَّ الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي آيَاتِنَا لَا يَخْفَوْنَ عَلَيْنَا أَفَمَنْ يُلْقَىٰ فِي النَّارِ خَيْرٌ أَمْ مَنْ يَأْتِي ءَامِنًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ ۚ أَعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴾ (نصت: ۴۰).

که واته له بنچینه و بناغه وه شیرک و کوفری گه وره رووی کړدووه ته بناغه ی میلله ت و زوږبه ی خه لکی - نه ک ته نها سه رکرده کان حوکمی ټیسلامیان وه لانا بیته -! که واته چوڼ ټهو هه موو شیرک و کوفره ی بنچینه ی وولات - که خه لکی یه - پشت گو ی بخریت و به کیشه نه زانریت! به لآم ته نها کیشه ی حاکم و پرو به پرو وونه وه ی ټهو، به گه وره ترین کیشه دا بنین!

وه بوچی بهرهنگاری حاکمیکی ده سه لآتداری زالمی زوږدار ده بنه وه، نه ک به نیه تی هیدایه تدانی، به لکو به نیه تی لآبردنی و حوکم لئ زهوت کړدن ی، له کاتی کدا که توانای نه ویشیان نه یه، نه م به چه ک و ده بابو ته یاره، ټیوهش به چه قوو دارو تفهنگ!

وه به زه یی تان به م هه موو خه لکه سه رلیشی و او ده ا نایه ت که شیرکی زوږ له حاکم گه وره تریان ټیدایه، وه له کاتی کدا که توانای ټاموژگاری کړدن ی ټه و اتان هه یه و

بهرده و اميش له گه لياندان له مال و مزگهوت و بازارو کارگه! بو کاريك كه ده ديتوانن نايكه؟ به لام ته وهی كه له تواناندا نيه - بويه پيشتان نه سپيروه -، هه ولى بو ددهن؟ هه وله كه شتان به زهره ر ته واو ده بيت نهك هه ر بو خوتان، به لكو بو تيكرای موسولمانان و بانگه وازی ئيسلامي ش و حاكمه كانيش، چونكه نه وانيش بو پاراستنى كورسى و ده سه لاتيان دژايه تى هه موو كه سيك ده كهن كه مملانيي كورسيان له گه لدا بكات، ته گه ر دژايه تى يه كه شيان بگاته راده ي كوفرو كافر بونى به ناشكرا له نه نجامى (رد الفعل).

چونكه خواى په روه ردگار فه رمويه تى: ﴿وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ﴾ (الانعام: ۱۰۸). واته: نهى موسولمانان جنيو مه دهن به وانهى كه موشريكه كان ها واريان ده كهنى غه يري خوا، چونكه نه وانيش له دژى تيوه له نه نجامى (رد الفعل) به نه فامى جنيو به خوا ددهن.

كه واته موسولمان ده بيت ته و ه سيله يه به كار به نييت كه خه لك زياتر به ره و هيدا يه ت به نييت، نهك زياتر خه لكى بره تى نييت و، بره نجى نييت و، به ره و كوفر بچن به هوى نه زانى ته وه وه.

به لام چونكه شيرك لای سروريه كان و هاو بيرانيان ته نها سه روك وولاته كانن، بويه مملانييان به رده و ام له گه ل ته واندا يه، وه به عه قلى خويان ده يانه و يت كورسى حوكمرانيان لى بسينن و خويان له شوينيان دابنیشن تا وه كو به ئيسلام حوكم بكنن! به لام به داخه وه چونكه بوچوون و هه وله كانيان پيچه وانهى سوننه ت و سيره تى پيغه مبه ره (صلى الله

عليه وسلم)، روژ له دواى روژ خوینی موسولمانان به به لاش دهرژیت به هوئی نه وانه وه و بهره و دواوهش دهرژون، به لکو زیاتر له وهش حاکمه کان زیاتر پته و دهن و به هیژ دهن و سهرده کون به سهر شانی نه واند، وه له رقی نه وان زیاتر له خوا یاخی دهن:

پروانه رووداوی (الحماة) له سوریا که هه زاران موسولمان خوینی به فیرو چوو و سولتهش به هیژتر بوو، ده عوهش بهره و دواچوو!

پروانه جه زائر ته هم هه موو قه سا بخانه یه دانراو به رده وام خوینی موسولمانان به فیرو چوو، سولتهش زیاتر له جارن به هیژتر بوو! وه سیاسیه حیزیه کانیش ناوه دانی بیان جی هیشتووه و ده عوه بیان (عاطل) کردووه!

پروانه میصر چون به رده وام له موسولمانانی سولته خواز ده گیرین و ده کوژرین و دهر به دهر ده کرین و ژن و مندالیان ویل و بهره لا ده کرین!

وه پروانه نه فغانستان! پروانه تورکیا! وه پروانه...!

به لام به داخه وه که سیك که خوا هیدایه تی نه دات، عیبهت و په ندو ناموژگاری وهرناگریت؛ نه له به لگه ی شهرعی، و نه له به لگه ی واقعی!

بویه به رده وامن له سهر کاری حیزبی و مملانیی سیاسی و چه کداری له سهر کورسی.

سهر له وه شدایه که له لایه که سهر کرده کان به کافر داده نین و لابردنیان به واجب داده نین، له لایه کی تریشه وه له هه مان کاتدا ده وله تیان له گه ل پیک ده هیتن و له گه لیان داده نیشن له سهر کورسی وه زارهت. به راستی وه ک پیشینان ووتوویانه (بانیکه و دوو ههوا).

۲- وه لای تههلی سوننهت وایه که تیگچوونی حوکم و دوورخستننهوهی شهريعهتی ئیسلام له لایهن حاکمانهوه، نهتیجهی تیگچوون و دوورکهوتنهوهی تیگچوونی خهلكییه لهپابه‌ندبوون به‌ئیسلام. وه خراب بوونی خهلك، بووته هوی تیگچوونی حاکمیش، چونکه خهلكی چۆن بن کهسی وه‌هایان به‌سهدا زال ده‌کریت، وهک په‌روه‌ردگار فەرمویه‌تی: ﴿وَكَذَلِكَ نُؤَيِّدُ بَعْضَ الظَّالِمِينَ بَعْضًا بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ﴾ (الأنعام: ۱۲۹).

وه ته‌گه‌ر میللهت چاک بوون و وازیان له‌زولم و بی‌شه‌ری هینا، ئەوا بی‌گومان حاکمه‌کانیش باش ده‌بن. چونکه یان چاک ده‌بن، یان لاده‌بریئن و چاک دیته شوینیان. چونکه چاک بوونی لق (فرع) که حاکمه، به‌چاک بوونی بناغه (أصل) هوهیه، نهک به‌پیتچه‌وانه‌وه.

که‌واته نه‌زانییه که‌خه‌ریکی چاره‌سه‌رکردنی لقیک بیت، بی‌چاک کردنی ره‌گ و قه‌ده‌که‌ی، وه بته‌ویت به‌ره‌میك باش بکه‌یت بی‌باش کردنی هویه‌که‌ی.

وه ته‌گه‌ر هات و گه‌لیک باش بوو ئەوا په‌روه‌ردگار سته‌میان لی‌ناکات و حاکمی زالم به‌سه‌ریاندا زال ناکات، وهک ده‌فه‌رمویت: ﴿وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهْلِكَ الْقُرَىٰ بِظُلْمٍ وَأَهْلُهَا مُصْلِحُونَ﴾ (هود: ۱۱۷).

وه ده‌فه‌رمویت: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُعَيَّرًا تَعَمَّةً أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُعِيرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ﴾ (الأنفال: ۵۳).

واته: په‌روه‌ردگار ئەو نیعمه‌ته ناگۆریت که به‌سه‌ر گه‌لیکی داداوه تاوه‌کو خویان له‌خویانی نه‌گۆرن و خراپه نه‌که‌ن.

وه ته گهر سه يری سیره تی پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) بکهین، ده بینین ههر لهو رږزه وه که کرا به پیغه مبهر (صلى الله عليه وسلم) بانگه وازی تی کرای خه لکی ده کرد بو ته نها پرستنی خوا و ازهی نمان له هاو له و شیرک بو دانانی.

وه هوژ به هوژو گوند به گوند ده گه پراو داوی لیان نه وه بوو: (يا أيها الناس قولوا لا إله إلا الله تفلحوا، وتملكون بها العرب، وتذل لكم بها العجم، فإذا آمنتم كنتم مملوكاً في الجنة)^(۱۵).

واته: نهی خه لکینه بلین (لا إله إلا الله) هیچ پرستراویکی راست نییه ته نها (الله) نه بیته. ته گهر وابلین، سهرکه وتوو دهن، وه عه رب هه مووی به وه ده بیته مولکی تی وه عه جه میش (غهیری عه رب) ژیر فرماتان دهن پیی. وه ته گهر ناو ها باوهر بهینن نهک ههر له دونیا سهرکه وتوو و سهر کرده دهن، به لکو دهن به پادشاش له به هه شت.

که واته له بناغه ی (ته وحید) و ته نها پرستنی خواوه، پیغه مبهر (صلى الله عليه وسلم) خه لکی بانگ ده کردو تهو ته نها خوا په رستی یه ی به سه به ب و بناغه ی مولک و ده سه لات و حوکم ده ست که وتن داده نا نهک به پیچه وانوه، وهک ته مرږ که حوکم به ده ست خستن و ده ولت دامه زانندن به هه نگاوی یه که م داده نین.

وه چونکه حوکم به ده ست که وتنیش پیویستی به هیژو جه ماوهری زور هه یه، بویه حیزبه کان له پیناوی گه یشتن به تامانجه گه وره که یان که ده ولت و سولته یه، بیده نگ دهن

(۱۵) زاد المعاد (۳/۳۹). قال الأرنؤوط: أخرجه أحمد، إلى قوله: (تفلحوا) (۴/۳۴۱ و ۳/۴۹۲) بسند حسن، وله شاهد صحيح عند ابن حبان من حديث طارق بن عبدالله الخاربي، ومع الزيادة الأخيرة أخرجه ابن سعد في (الطبقات) (۱/۲۱۷، ۲۱۶) من طريق الواقدي وهو مجمع على ضعفه.

له سهر دهيان و سهدان شيرك و كوفرو بيدعهو خورافات و تاوان و حرام، كه له خه لکی و له شوینكه و ته كانی شيان ده بیترین، وه ده لاین جاریک کاتی باسکردنی تهو شتانه نییه، با خه لکمان لی زویر نه بیته و نه ره نجین. وه له ناویاندا هه یه كه هاوار ده کاته غهیری خوا، وه هه یانه نه فی دهیان سیفته تی په روه ردگار ده کات و، باوهری وایه كه خوا له هه موو شوینیکه و له سهر عه رش نییه، وه هه یانه كه عه قیده ی (وحدة الوجود والحلولية) ی هه یه، واته خوا تی که له بووه له گه له هه موو به شه کانی بوونه و هرو هه موو شتیك له حه قیقه تدا هه ر خوایه!

وه هه یانه عه قیده ی خه واریچی هه یه و موسولمان كه تاوانی گه وره ی كرد به كافی داده نیته. وه هه شیانه به پیچه وانه وه عه قیده ی جه می هه یه و، هه ركه سیك له دلدا خوا بناسیته و باوهری به (توحيد الربوبية) هه بیته، لایان برواداره و ته هلی به هه شته.

وه هه شیانه شه خص و گوړپه رستی و واسیته دانان له نیوان به نده و خوادا له په رستن، به عیرفان و خواناسی و پاك بوونه وه (التزكية والتخلية) ناوده بات!

وه هه یانه عثمان و معاوية رضي الله عنهم به شایسته ی ته وه نازانیت پییان بلین ره زای خویان لی بیته، به لكو به زالم و ناعادلیان ده زانیت!

وه هه یانه به خته وهری و پیشکه وتن له لاسایی كردنه وه ی تاكارو ره فتارو جل و به رگی بی باوهراندا ده بی نیته، وه ده ست گرتن به سوننه ت به جوزئی و مایه ی دواکه وتن داده نیته، وه شاهه ننگ گیزان به مونساه به ته (بونه) داهینراوه کان (مبتدع ومحدث) به شانازی هه ده که ن!

وه هه موو تهو بيروباوهره خوارو کردهه ناشهرعی و، هه لوښسته نائيسلاميانه ده کړين، به لام له گهل ته وهشدا يهک ده گرن له سهر بناغهی تامانجه گه وره که يان“ که گه يشتنه به حوکم و ده سه لات، له سهر حيسابی ئيسلام و عه قیده ی راست. وه شيعاريان:
((تعاون فيما اتفقنا عليه ويعذر بعضنا بعضاً فيما اختلفنا فيه))

واته: هاوکاری يه کتری ده که مين له سهر ته وهی که يهک ده نگين و بيک هاتووين له سهری (حاکميهت و ده ولت دامه زراندين) وه چاوپوشيش له جياوازی يه کتری ده که مين!
واته ته گهر شيرک و کوفرو بيدعه و تاوانيش له هاوه له که ت بينيت، عوزری بؤ دابنی و، چاوپوشی لی بکه!، چونکه کيشهی گه وره بریتی يه له گه رانه وهی ده ولت و حوکمی ئيسلامی! تاوا ده لين به لام له راستيدا هه يانه خو يان له ناو خو يان و خيزانيان و حيزبياندا حوکمی قورنان و سوننهت ته تبتيق ناکهن، جا چون له ناو تيکراپی خه لکی! وه له وهش سه يرتر ته وه يه کاتيک سولته و ده سه لاتيکيان بکه ويته ده ست و بگه نه شتيک له تامانجه سه ره کی يه که يان (الحاکميه والدولة)، ئينجا له و کاته دا ناکوکی و دوو به ره کی له نيوانياندا ده رده که ويته و پته و ده بيته و، ده که ونه دژايه تی يه کتری له سهر سولته^(۱۶).

وه کو ته فغانستان که کوژه رو کوژراو هه ردو و لايان له گروهه ئيسلامی يه کان بوون.

(۱۶) چونکه گه يشتن به سولته يه کی پی گرتبون، نهک په روه رده کراو بووين له سهر ته نها خواپه رستی و برايته تی و ته نها خوا مه به ست بوون و داوا ی به هه شت کړدن.

به لآم پيغهمبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) کيشه ي گه وړه ي ده ولت دامه زراندن نه بوو، به لکو وهک (أبو سفیان) به (هرقل) ي ووت موحه مه د پيمان ده لیت: (أعبدوا الله ولا تشرك به شيئاً، ويأمرنا بالصلاة والصدق والعفاف والصلة)

واته: خوا به تهنهها بپه رستن و هاوبه شي بو پهيدا مه کهن و فرماني نويزو راستگو يي و داوین پاکي و خزمايه تيمان پي ده کات.

که واته گه وړه ترين کيشه لای خوا پيغهمبهري (صلى الله عليه وسلم) نه بوونی ده ولت و حوکم به غه يري ئيسلام نه بوو، به لکو بانگه وازی تهو بو (لا إله إلا الله) بوو.

به لآم به داخه وه زور له حيزبي و لاسايي که ره وانی فيکري (قوטיبي) مانای (لا إله إلا الله) ش به هله ليک ده ده نه وه و ده ليين (لا إله إلا الله) به عنی (لا حاکم إلا الله)، واته: هيچ حاکميک نييه تهنهها (الله) حاکمه. ته مه ش ليکدانه وه يه کی زور که م و کورت و ناته واره، چونکه (إله) له زماني عه ره بيده به عنی (معبود) واته په رستراو به گشتي، وهک خواي گه وړه خوی ليکدانه وه راسته که ي بو (لا إله إلا الله) کرد ووه له م ثايه ته دا:

﴿ ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِن دُونِهِ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴾ (لقمان: ۳۰)

واته: خواي گه وړه به تهنهها په رستراوي راست و ره وايه و هه رشتيکي تريش که هاواري ده که ني و په رستن ي بو ده که ن غه يري خوا ته و ناراست و نار په وايه و پووجه له.

وه پيغهمبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) له خه ياليشي نه بوو که (مه دينه) بييت به ده ولت ي ئيسلامي تا وه کو خواي گه وړه خه لکی ته وي نارد بو لای پيغهمبهري (صلى

الله عليه وسلم) و باوهریان پي هیناوه، بهیعه تی پشتیوانی کردنیان پیداو، پیښوازیان لیکرد بۆ لای خویان.

له کویوه دوست به ده عوه بکهین، وه له چی یه وه؟

من این نبدأ وجم نبدأ؟^(۱۷)

﴿ وَشَهِدَ شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا ﴾ سید قطب په حه تی خوی لی بیّت، وه په روه ردگار له نیمه ش و نه ویش ببوریّت، له م باره یه وه ووتیه کی هیه^(۱۸) که موافقی سونه ته و جیاوازه له بزچوونه قوتی یه کانی تری، وه پوچله که ره وه یه بۆ بزچوونی تیگوشه رانی سولته خوازو سروری و هاویرانی، ده لیّت:

(۱۷) د عبدالکریم زیدان شاهیدی له سهر نه وه داوه، که پیوسته له بناغوه ده ست پی بکهین نهک له لووتکه وه، ووتیه تی: إنّ أساليب الدعوة كثيرة جداً، وقد يكون من أسلمها وأنفعها دائماً الدعوة الفردية الصامته بالقول والفعل والسلوك، وإشاعة الوعي الإسلامي في الناس وتعميقه في نفوسهم وتبصيرهم بحقائق الإسلام وبواجبهم نحوه، ولا تبدأ بمهاجمة الحكام، فإن آخر ما تفعله هي مهاجمتهم*. وأمّاها سوح العمل للإسلام الميسرة المفتوحة كثيرة فلتبدأ بها، حتى إذا ما شاع الوعي الإسلامي وانتشر في المجتمع وصار مسلماً حقاً، فإن الحكومة المسلمة ستنتيق منه، لأن انبثاقها من الشعب المسلم شيء طبيعي كخروج الثمرة من الشجرة. (السنن الإلهية في الأمم والجماعات والأفراد في الشريعة الإسلامية) (ص: ۱۰۵).

** باشر و ابو ووتباي (مواجهه الحكام) له جیاتی (مهاجمة).

(۱۸) ئەم ووتیه ی موافقی سونه ت و سیره تی پیغه مبه ره (صلی الله علیه وسلم) ، له بهر نه وه هینا ومانه ته وه، ههروه کو شیخ علی بن حسن له یه کیك له کتیبه کانی ئەم ووتیه ی هیناوه. وه هه ره که سیك قسه یه کی حقی پی بیّت نه وه لای نه هلی سونه قه بوله، نه گه ر چی له لایه نه کانی تریش نه پییکا بیّت و له راسته ری لایدا بیّت.

((إن الدعوة الإسلامية اليوم تواجه حالةً شبيهةً بالحالة التي كانت عليها المجتمعات البشرية يوم جاء الإسلام أول مرةٍ من ناحية الجهل بحقيقة العقيدة الإسلامية، والبعد عن القيم والأخلاق الإسلامية، وليس فقط البعد عن النظام الإسلامي والشريعة الإسلامية. وفي الوقت نفسه توجدُ معسكراتٌ صهيونيةٌ وصليبيةٌ استعماريةٌ قويةٌ، تحاربُ كلَّ محاولةٍ للدعوة الإسلامية، وتعمل على تدميرها عن طريق الأنظمة والأجهزة المحلية، بتدبير الدسائس والتوجيهات المؤدية لهذا الغرض، ذلك بينما الحركات الإسلامية تشغلُ نفسها في أحيانٍ كثيرةٍ بالاستغراق في الحركات السياسية المحدودة المحلية، كمحاربة معاهدة أو إتفاقية، ومحاربة حزبٍ، أو تأليب خصمٍ في الانتخابات عليه.

كما أنها تشغل نفسها بمطالبة الحكومات بتطبيق النظام الإسلامي والشريعة الإسلامية بينما المجتمعات ذاتها بجملتها قد بَعُدَتْ عن فهم مدلول العقيدة الإسلامية والغيرة عليها، وعن الأخلاق الإسلامية..

ولابد أذن أن تبدأ الحركات الإسلامية من القاعدة: وهي أحياءُ مدلول العقيدة الإسلامية في القلوب والعقول، وتربية من يقبلُ هذه الدعوة وهذه المفهومات الصحيحة، تربيةً إسلاميةً صحيحةً، وعدم إضاعة الوقت في الأحداث السياسية الجارية، وعدم محاولات فرض النظام الإسلامي عن طريق الأستيلاء على الحكم، قبل أن تكون القاعدة المسلمة في المجتمعات هي التي تطلب النظام الإسلامي لأنها عرفتُهُ على حقيقته وتريد أن تحكم به))^(١٩).

(١٩) (لماذا أعدموني) (٢٧- ٢٨) سيد قطب.

((إذ أن الوصول إلى تطبيق النظام الإسلامي والحكم بشريعة الله، ليس هدفاً عاجلاً، لأنه لا يمكن تحقيقه إلا بعد نقل المجتمعات ذاتها، أو جملةً صالحةً منها ذات وزنٍ وثقلٍ في مجرى الحياة العامة، إلى فهم صحيحٍ للعقيدة الإسلامية ثم للنظام الإسلامي، وإلى تربية إسلاميةٍ صحيحةٍ على الخلق الإسلامي، مهما اقتضى ذلك من الزمن الطويل والمراحل البطيئة))^(٢٠).

واته: بانگه وازی ئیسلامی ته مړو پروبه پرووی حاله تیکی هاشیوه ده بیته وه بهو حاله ته ی که کومه لگا کانی به شه ریته تی له سهر بوو، لهو پروژهی که ئیسلام هات، یه که مجار له راستی تی بیرو باوه ری ئیسلامی، وه دووری له ناداب و په وشتی ئیسلامی - نه که هه ر دووری نیزام و حوکمی ئیسلامی به ته نها - وه له گه ل تهو حاله ته شدا له هه مان کات موعه سکه رات و ریڅ خراوی جووله که و ئیمپریالیزمی به هیژ هه یه که دژایه تی هه موو هه ولئیکی راست بو بانگه وازی ئیسلامی ده که ن و ئیش ده که ن و پلانی له ناو بردنی هه وله کانی بانگه وازی ئیسلامی ده ده ن به ریڅ گای ریڅ خراوو به کری گیراوه کانی ناو خوی موسولمانان.

حالی موسولمانان تاوا دواکه وتوویی و نه فامی یه و دوژمنانیش له سهره وه له دهره وه نه خشه و پلانی له ناو بردنی ده کیشن و هه ولئی بو ده ده ن، که چی بزوتنه وه ئیسلامی یه کان خویان خه ریک ده که ن له زوړبه ی کاته کاند ا به روچوون له هه نگانوان و جوولانه وه ی سیاسی

(٢٠) (المراجع السابق) ص: ٢٩.

سنوردراوی ناوځو، وهك دژايه تي كردنی ريځكه ووتنيك يان به لئين به سستنيك، يان دژايه تي كردنی حيزيڼك، وه خه لك هه لنان له دژي له هه لېژارنده كاندا!

وه هه روه ها بزوتنه وه ئيسلامي يه كان خو يان خهريك ده كهن به داوا كردن له و حكومه تانه بو ته تبيق كردنی نيزام و شهريعت و حوكمی ئيسلامي. له كاتيځدا كه كومه لگای خه لکی به گشتی خو يان دوور كه ووتونه ته وه له تيځگه يشتنی مانای بيروباوه ري ئيسلامي و ديفاع كردن له و بيروباوه روه له روه شتی ئيسلامي.

كه واته پيوسته بزوتنه وه ئيسلامي يه كان:

۱- له بنچينه و بناغه وه ده ست پي بكن. كه بريتي يه له زيندو و كرده وي مانای عه قیده ئيسلامي له ناو دل و عه قلی خه لكيدا^(۲۱).

۲- وه هه روه ها نه وانه ی كه هم عه قیده و بانگه وازه و درده گرن په روه رده بكرين به په روه رده يه كي ئيسلامي راست.

۳- وه كاتيان به فيرؤ نه دن له خو خهريك كردن به روه داوه سياسي يه كان كه دين و دهرؤن.

۴- وه هه ولی ته وه ش نه دن نيزام و حوكمی ئيسلامي فهرز بكن به هوی زال بوون به سه ر حوكم، پيش ته وه ی كه خه لکی په روه رده بن له سه ر ئيسلام و نه وان خو يان له كومه لگه دا داوا ی نيزامی ئيسلامي بكن له ناوياندا وه حوكم پرائي يان بكریت پي.

(۲۱) يه كه م شت كه پيغه مبر (صلى الله عليه وسلم) خه لکی بو لای بانگ ده كرد بيروباوه ري عه قیده ی ئيسلامي بوو وه ته نها په رستنی خواو دوور كه وتنه وه له شريك بوو. وه له پال هم بانگه واز بو ته وحيديو عه قیده يه ش، فرمانی پي ده كردن به ناداب و روه شتی ئيسلامي وهك له حه ديسه كه ی أبو سفیان هاتوه.

چونكه گهيشتن به جيّ به جيكردني نيزامي ئيسلامي و حوكم كردن به شهريعه تي خوا نامانجيكى نزيك نيه، چونكه ناتوانرئيت به پئيرئيته دي تهنها دواي ئهوه نه بيئت كه خودى كۆمه لگا - نهك تهنها حاكم - يا خود كۆمه لئيكى باش له كۆمه لگا كه ده وروو كارىگه رى و سهنگئيكيان هه بيئت له كۆمه لدا پهروه ده بكرئين به تيگه يشتنئيكى راست له عه قيدهى ئيسلامي، وه له پاشان تيگه يشتنئيكى راست له نيزامى ئيسلامي، وه به ره و پهروه دركردنئيكى ئيسلامي راست له سه ر په وشتى ئيسلامي. هه رچه نده ئه م تيگه يانندن و پهروه ده كردنه كاتى زۆرو هه نگاوى هيواشيشى بوئيت.

وه گهيشتن به بهرپا كردنى نيزامى ئيسلامي و حوكم كردن به شهريعه تي ئيسلامي له رپئىگاي هه لگه پانندنه وه (انقلاب)ى حوكم كه له لوتكه وه يه نايئت، به لكو به وه ده بيئت كه بيروبوچوون و بيروبا وه رپى تيكرپاي كۆمه ل - يان كۆمه لئيكى باشى - لى بگۆرئيت.

به لام ئه گه ر به م شيويه نه بوون، به لكو توندره وانه و به په له و سه ركه شانە چاويان برييه لوتكه ي حوكم پاننى و كه و تنه ملامنئى له گه ل حاكمه كان، ئه وه ئاكامئيكى خراپ و زه ره رمه ندى ده بيئت، ههروهك له رابردوو بينيمان كه ئه م جۆره هه ولانته نه تيجه كه يان سه ربه راندى گه نجان و، له ناو بردنى تواناو چالاكئيه كانيانه له ته سكا بئى به ندىخانه كانداو، تاريكايئيه كانى گۆره كان (القبور). وه دواي ئه وه هه موو قوربانى و زه ره ره ش هه يچ شوئينه واريكئى باشيان نايئت بو بلاو كردنه وه ي ئيسلام، تهنها وهك خه تكيشان نه بيئت له سه ر ئاو (واته چۆن ئه گه ر به شتئيك له سه ر ئاو خه تئيك بكي شئيت يه كسه ر شوئينه وارى خه ته كه نامئيتت) به هه مان شيوه شوئينه وارى تيگۆشان و جيهاد و پهروه ده و قوربانى

دانی تهو کهسهو لایه نانهی بهرز دهروانن بو قیاده پیش قاعیده، شوینه واری چاکیان زوو
رپهش ده بیته وه به لآم سه لبیات و شوینه واری خراپیان به رده وام تا ماوه یه کی زور
ده مینینه وه و زیان به موسولمانان ده گه یه نیټ و تووشی فیتنه و چه وساندنه وه یان ده کات.
وه چه ندان جار تهو حیزبانهی که دامه زراون له سهر بناغهی بهرز پروانینیکی سیاسی
به تال و پوچ له قاعیدهی ئیسلامی، بوون به هوئی زال بوونی زالم و فاسقی دوور
له ئیسلام به سهر موسولمانانداو له ناو بردن و دروینه وه یان! وه بوون به هوئی به ره و
دواگه رانه وهی ده عوه و پاشه کشه و روخانی بانگه وازکاران و دامرکاندنه وهی ده رچوون بو
ده عوه بو لای خوا.

وه ته گهر به عادیل و ویزدانه وه پروانینه شوینه واری تهو حیزبه ئیسلامی یانهی
تیر پروانینیکی سیاسی بهرتر له خوین هه یه ده بینین واقع و شوینه واریان ته و او
پیچه وانهی شیعارو داخوازی و هه ده فیانه.

تهوان ده یانه ویت عیززهت و ده سه لاتی ئیسلامی بگه رینه وه و بانگه وازی تازاد بیت بو
ئیسلام و بانگه وازکاران گه شه بکه ن و، زوربن و، کوفرو فساد و بانگه وازکارانی، که م و
زه لیل بن!

به لآم به هوئی ته م بهرز پروانینه سیاسی یه هه له یه ی زوربه یان، پیچه وانهی مه به سته کانیان
دیتته جی به قوربانیه کانیان، وه ههر هه نگاویک که ده بینین زیاتر موسولمانان به ره و
زه لیلی و نارحه تی و به ره و دواگه رانه وه ده بن، وه زیاتر بوونه ته هوئی زه لیل بوونی
بانگه وازکاران و، لاوازبوونی ده عوه، وه که ده بینین.

ته گهر راست بکهن باوهر بهم قسانه ده کهن - هر چه نده تالیش بیت - وه هر که سیکیش
 ټینکاری ته وه بکات و وایزانیته هم بووژانه وه ئیسلامییه بهرهمی هه له شهیی و
 هه له چوونی هماسییه کانه، وه شوینه واری چاکه یان زیاتره له زهره ر ته وه واقع به دروین
 ده هیئتیه وه (۲۱).

وه له راستیدا بوونی هم بووژانه وه ئیسلامییه فزلی خوایه، له پاشان مایه ی راستیتی و
 پاکیتی و ته و اهوتی هم ئیسلامه پیروزییه، نه که فزلی هماسهت و حیزب و حیزبینه،
 که بوو ته هوی فشهلی موسولمانان و بواری لی تهسک بوونه و هیان، ته گهر نییه تیشیان
 خزمه تکردنی ئیسلام بیت.

که واته با له سهر کاره باشه کانیان بو خزمه تی ئیسلام بهرده وام بن، وه خوا پاداشتیان
 بداته وه و سهرکه و توویان بکات، به لام پیویسته و از بهینن له ههر وه سیله و بوچوون و
 ههنگاو ټیکیان، که زهره ر مه نده به ده عوه و پیچه و انه ی سونه تیشه.

---

(۲۱) چونکه هر چه نده ده عوه و بانگه وازو ههول و تیگوشانیشیان بووه، به لام له نا کاودا به هوی هه له چوونیکی
 هه له شهیی، فیتنه یه کی گه و ره دروست ده کهن و، نه و کاته هه وله کانیان ته گهر بینای قه سریکیشی کرد بیت،
 له لایه کی تره وه بوو ته هوی ویران بوون و له ده ست چوونی شاریک (بنوا، قصر، و هدموا، مصر). وه
 چه نده ها ههنگاو به ره و دوا ده گه ریته وه.

طريقان لا يلتقيان ، شتان بين مشرقٍ ومغربٍ

الأول: المنهج السلفي:

قال سماحة الشيخ ابن باز رحمه الله:

((إنَّ كان أحد من الدعاة في الجزائر قال عني: قلت لهم: يغتالون الشرطة أو يستعملون السلاح في الدعوة إلى الله هذا غلط ليس بصحيح بل هو كذب، إنما تكون الدعوة بالأسلوب الحسن، قال الله قال رسوله، بالتذكير والوعظ والترغيب والترهيب، هكذا الدعوة إلى الله كما كان النبي (صلى الله عليه وسلم) وأصحابه في مكة المكرمة قبل أن يكون لهم سلطان، ماكانوا يدعون الناس بالسلاح، يدعون الناس بالآيات القرآنية والكلام الطيب والأسلوب الحسن لأن هذا أقرب إلى الصلاح وأقرب إلى قبول الحق، أما الدعوة بالاغتيالات أو بالقتل أو بالضرب فليس هذا من سنة النبي (صلى الله عليه وسلم) ولا من سنة أصحابه، لكن لما ولّاه الله المدينة، وانتقل إليها مهاجرا كان السلطان له في المدينة وشرع الله الجهاد وإقامة الحدود، جاهد (صلى الله عليه وسلم) المشركين وأقام الحدود بعدما أمر الله بذلك)).

وقال العلامة المحدث محمد ناصر الدين الألباني رحمه الله:

((إنَّ النبي (صلى الله عليه وسلم) بدأ بإقامة الدولة المسلمة: بالدعوة إلى التوحيد والتحذير من عبادة الطواغيت، وتربية من يستجيب لدعوته على الأحكام الشرعية حتى صاروا كالجسد الواحد إذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى كما جاء في الحديث الصحيح، ولم يكن فيهم من يصر على ارتكاب الموبقات والربا والزنا

والسرفقات إلاّ ماندر. فمن كان يريد أن يقيم الدولة المسلمة حقاً لا يكتل الناس ولا يجمعهم على ما بينهم من خلاف فكري وتربوي كما هو شأن الأحزاب الإسلامية المعروفة اليوم، بل لابد من توحيد أفكارهم ومفاهيمهم على الأصول الإسلامية الصحيحة: الكتاب والسنة وعلى منهج السلف الصالح)).

الثاني: المنهج القطبي التكفيري، المسمى زوراً بالسلفية الجهادية:

قال سيد قطب (الظلال: ٢/١٠٥٧):

((لقد استدار الزمان كهيتته يوم جاء هذا الدين إلى البشرية ب(لا إله إلا الله)، فقد ارتدت البشرية إلى عبادة العباد، وإلى جور الأديان، ونكصت عن لا إله إلا الله وإن ظل فريق منها يردد على المآذن: لا إله إلا الله دون أن يدرك مدلولها، ودون أن يعني هذا المدلول وهو يرددها، ودون أن يرفض شرعية الحاكمية التي يدعيها العباد لأنفسهم)).

ويقول سيد (الظلال: ٤/٢١٢٢):

((إنه ليس على وجه الأرض اليوم دولة مسلمة ولا مجتمع مسلم قاعدة التعامل فيه هي شريعة الله والفقهاء الإسلاميين)).

ويقول أيضاً (الظلال: ٣/١٤٥١):

((لعلك تبينت مما أسلفنا آنفاً أن غاية الجهاد في الإسلام هي هدم بنيان النظم المناقضة لمبادئه وإقامة حكومة مؤسسة على قواعد الإسلام في مكانها واستبدالها بها وهذه المهمة مهمة أحداث إنقلاب إسلام عام غير منحصر في قطر دون قطر بل مما يريده الإسلام

ويضعه نصب عينيه أن يحدث هذا الانقلاب الشامل في جميع أنحاء المعمورة هذه لا مندوحة للمسلمين أو أعضاء الحزب الإسلامي عن الشروع في مهمتهم بأحداث الانقلاب المنشود والسعي وراء تغيير نظم الحكم في بلادهم التي يسكنونها)).

*****

راجع كتاب:

((براءة علماء الأمة من تزكية أهل البدعة والمذمّة)) ص: ١١٥.

ل(عصام بن عبدالله السناني).

به نثي ننه نهم

* وه سيله شهرعي يه کاني گه يشتن به هه ددهف
و نامانجه کاني دين

* هه ندي له وه سيله داهينراوه کاني نه م سه رده مه:

وه سيله شرعي يه کاني گه يشتن به هه دوه و ثامانجه کاني

دين:

شيخ بکر أبو زيد دواي روونکر د نه وهی ثامانجه کاني بانگه وازی ئیسلامی باس

له وه سيله و ريگا کاني گه يشتنیش به ثامانجه کان ده کات و ده فهرمويت:

((اتحدت وسيلة هذه الدعوة وغايتها، فلا يسوغ لنا مجال أن نلبس الدعوة إلى الله لباس تنظيم أجنبي عنها، واستفراغ الجهد فيه، مما يؤول بالهدم والاسقاط لأصول الدعوة وبنيتها الأساسية وتفريق الكلمة.

فالدعوة تتكون من وسيلة و غاية:

فحقيقة الدعوة (الغاية) توقيفية، لا مجال للإجتهد فيها، حقيقة الدعوة أمر ثابت لا يتغير بتغير الأزمان والمكان والأحوال.

والأصل في وسائل نشر الدعوة كذلك التوقيف على منهاج النبوة.

وقد صح عن النبي (صلى الله عليه وسلم) أنه قال: (من أحدث في أمرنا هذا ما ليس

منه، فهو رد) وفي لفظ (من عمل عملاً ليس عليه أمرنا فهو رد).

ومن رحمة الله تعالى بعباده، وبالع حكمته في تشريع ما يصلح الله به العباد والبلاد،

أنه سبحانه لما شرع الأمر بالمعروف، وشرع تغيير المنكر، وشرع النصيحة، وشرع الدعوة؛

شرع للأمة وسائل متعددة في ذلك، ولم يجعلها إلى عقولهم، بل أحالهم على ما شرعه لهم:

١- فالجهاد بالنفس، والجهاد بالمال، والجهاد بالقوة.

٢- والدفاع كذلك.

٣- وتغيير المنكر باليد، وهذا الذي سلطان، كرجال الحسبة. وباللسان، ومثله القلم، وبالقلب.

٤- والأمر بالمعروف كذلك.

٥- والنصيحة لأئمة المسلمين وعامتهم بالتي هي أحسن: مناصحة بالكلمة، ومناصحة بالكتابة، والتذكير بأيام الله.

٦- والدعوة تكون بالوظائف المرتبة في الإسلام: خطب الجمع والعيدين، والحج، وبالتعليم ومجالس الذكر والإيمان.

٧- والصدعُ بكلمة الحق: ببيانها حتى يكشف الله الغمة عن الأمة.

٨- وبفتوى عالم معتبر: يغير الله بها الحال إلى أحسن، فتعمل ما لاتعمله الأحزاب في عُقود.

٩- وهكذا بعمل فردي من عالم بارع، ينشر في الأمة: في إقليم، في ولاية، في مدينة، في قرية... وهكذا^(١).

١٠- ويعمل جماعي على رسم منهاج النبوة لا غير، كجماعة الحسبة، ودور الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر، ومراكز الدعوة، ورابطة العلماء من كل متأهل لكل عمل

---

(١) وه د.عبدالكريم زيدان شاهيدي له سهر راستى يه داوه ووتويه تى: إن أساليب الدعوة كثيرة جداً، وقد يكون من أسلمها وأنفعها دائماً الدعوة الفردية الصامتة بالقول والفعل والسلوك، وإشاعة الوعي الإسلامي في الناس وتعميقه في نفوسهم وتبصيرهم بحقائق الإسلام وبواجبهم نحوه.

(السنن الإلهية في الأمم والجماعات والأفراد في الشريعة الإسلامية) (ص: ١٠٥).

بحاله، فليست حال العالم كحال من دونه من طلبه العلم، ولا طالب علم كالمبتدي، وهذا ليس كالجاهل، فهذه رتب ومنازل ودرجات ﴿ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴾ (الطلاق: ٣) .
وكما أن المقصر عن رتبته مذموم، فالمتطاول إلى أعلى منها - قبل نضوجه - مذموم،
... بل سقوط مبكر.

و وسائل الدعوة هي في عصرنا وفيما قبله وبعده لا بد أن تكون هي وسائل الدعوة التي
بُعِثَ بها النبي (صلى الله عليه وسلم) وبلغ بها الغاية، ولا تختلف في عصرنا مثلاً إلا في
جوانب منها مرتبطة بأصولها التوقيفية.

فالوسيلة التعليمية اليوم هي ما كانت عليه بالأمس، لكن داخلها شيء من النهج في
الأداء والبلاغ ... وهكذا.

لكن هذا التغيير مأسور بمضمار الشرع، موزون بمقاييس الكتاب والسنة، فمتى اختل شيء
منه وجب إبعاده والبراءة منه.

أما وسيلة مُحدثة يُتَعَبَدُ بها، (فلا) ! هـ.

واته: وهسيله و غايه تي ئەم دهعوويه تاييهت و ديارى كراوه. وه دروست نىيه بۆمان
بههيج شيوهيهك بهرگ و پۆشاكى تهنزيم و رپيكرراوى بيانى (أجنبى) بكهينه بهر
بانگهواز بۆ لاي خوا، ئينجا خۆمان خهريك بكهين بهم تهنزيماته بيانىيه، كه
سهرده كيشييت و كۆتايى ديت بهله ناوبردى بنچينه كانى دهعووه و پارچه پارچه كردنى
يه كيتى موسولمانان.

بانگه واز پيکديت له (غايه ت) و (وه سيله)

❖ غايه ت و هه ده فی ده عوه ديارى کراوه له لايهن خواوه و هيچ بواری ده ستکاری و گوزانکاری تيدا نيه. چونکه شتيکی جيگيره و ناگورپت به گوراني کات و شوين و حال.

❖ وه نه سلیش له وه سائيله کاني بلاو کورنه وهی ده عوه و گه یشتن به غايه ت و

هه ده ف هه ر ديارى کراوه و ه ستين دراوه له سه ر مه نه ه جی پیغه مبه ريتی. □

واته: هه ر وه سيله يه که پیغه مبه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) به کارى نه هيناييت يان رپی پی نه داييت تها دروست نييه و وه سيله يه کی شرعی نييه و ناتگه يه نييت به هه ده ف و غايه تى ده عوه ی ئيسلامی به لکو به ره و هه ده فيکی ترت ده بات. وه پیغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) فه رمويه تى: هه رکه سينک له و دينه ی ئيمه دا شتيک دابه نييت که له ديندا نييه (واته برپارو روخسته تى قورئان و سونه تى له سه ر نه بييت) تها شته داهينراوه و ره تکراوه يه و قه بول نييه.

وه له ره حمه تى خوا به بنده کاني و حیکمه تى له شه ريعة ت دانانى: کاتيک که جيهاد و ديفاع کردن و فه رمان به چاکه و گورپنى خراپه و، تاموزگارى و بانگه وازى داناوه له سه ر بنده کاني، له گه ل تها و ه شدا چه ندين شيوازو وه سيله ی بو داناون له و وه زيغانه دا وه لينه گه راره خه لکی به پيی عه قل و بوچوونى خويان جيهاد بکه ن يان ديفاع يان فه رمان به چاکه يان... به لکو بنده کاني گه راندوه ته وه بو لای شرع (چ وه سيله يه که شه رعی يه بيکه ن و چيش بيانى و خارجيه دوورکه ونه وه ليی).

بو نمونه: جيهاد کردن به نه فس، وه به مال، وه به ده ست و توانا.

وه گورپینی خراپه به ده دست (ته گهر دهسه لاتن دار بوو)، وه به زمان، وه به قه لّم، وه به دل. وه فرمان به چاکه به هه مان شیوه.

وه ناموژگاری بو پیشه وایانی موسولمانان و تیگرای موسولمانانیش به باشتین شیوه: به قسه، به نوسین، وه به بیر خستنه وهی رږژانی توله سه ندنه وهی خواو ترسان له دهسه لاتی.

وه بانگه وازی به ووتاری ههینی و جهژنه کان و حج و، وه به فیترکردن...

وه ده رپرینی قسهی حق به پروونکردنه وهی، وه به فه توای زانیه کی په سه ندو ئیعتیبار بوکراو که په روه ردگار به وه وه حالی موسولمانان به ره و باشی ده گورپیت و کاریگه ری په کی وای ده بیته که گروپه کان به دهیان سال نایان بیته و پیمان ناکریت.

وه هه روه ها به هوئی کاری سه ربه خوئی تاکه که سی زانیه کی لیته اتوو که زانیاری په کی به بلاؤده کاته وه له هه ریمیک بیته یان له ناوچه په کی یان له شاریک یان له گوندیک...

وه به کاریکی کومه لئی و هاوکاری په کی جهماعی له سه ر رپیازی پیغه مبه رایه تی نه ک شیوه و شیوازی تر، وه هم کاره جهماعی په ش وه ک کومه لئی بانگه وازکارو دهسته و

دهزگای فرمان به چاکه و نه هی له خراپه و بنکه کانی دهعه و کورپی زانیان و... هه رکه سه ی هه لسیته به کاری شایسته ی توانای خوئی. وه به بی تواناو زانیاریش ده دست

نه خاته کاروباری زانیان و به توانایان، وه زانیان و دهسه لاتن دارانیش که مته رخمی نه کهن له کاری خوئی، چونکه هه روه ک چون زیاده روهی خراپه، به هه مان شیوه کورت

رپه ویش خراپه، وه دهعه وئیسلا میش به هوئی هم دوو خراپانه کورت هه لدیته و راده وهستیته و زوربه ی خه لکیش به ره و نه فامی و پووجه لئی ده پروات شه و کاته.

وه وه سيله کانی ده عوهو بانگه واز له سرده می ټيمه دا وه له پيش ټيمه ش و دواي ټيمه ش پيوسته هه مان وه سيله بن که پيغه مبهري خواي پي نيردراوه و پييان گه يشت به غايت و هه ده ف. وه له سرده می ټيمه شدا نه گوراوون و تهنه له هه نديک ټاميرو ټامرازي گه يانندن وه سيله کان نه ک خودی وه سيله کان گوراوون.

به لآم وه سيله يه کی داهيټراو به کار بهيټريت، ټه مه يان نايټ.

(من أحدث في أمرنا هذا ما ليس منه، فهو رد)

هه ندی له وه سيله داهيټراوه کانی ټه م سرده مه:

له مه وپيش زانرا که غايت و هه ده فی بانگه واز کردن له سره ريبازو مه نهه جي پيغه مبهري (صلي الله عليه وسلم) چي يه. وه هه روه ها وه سيله و شيوازي بلا وکردنه وه که ي و گه يشتن به هه ده ف هه که يشي هه زانرا.

وه هه روه ها زانيشمان که هه ده ف و غايتي زور به ي بانگه واز کارانی ريبازو هيزيه کان بريتييه له گه يشتن به سولته و دامه زانندن ده ولته.

وه نه بووني ده ولته به گه وره ترين کيشه داده نين، نه ک بيټاگايي خه لکی له عه قيده و ته و حيدو قورټان و سوننه ت!

وه بو گه يشتن به م غايت و هه ده فه ش، که غايت و هه ده فی گشت هيزيکه ټه گه ر بي دين و کافريش بيټ - که بريتييه له گه يشتن به حوکم و ده سه لات! - ټيسلامييه کان شان به شانی هيزبه نائيسلامييه کان چهن دان وه سيله ي ناشه رعی ده گرنه بهر که به ته قليد

وهرگير او هو هيچ بنچينه يه کي له تيسلامدا نييه، وه نه م وه سيلانه ش به کورتی - بریتي يه له مانه ی خواره وه:

۱- به يعهت وهرگرتن له شوین که وتوانی حيزب، بو به ستنه وه يان به را يوچوونی سه رکړده .

وه شيخ بکر ابو زيد سه بارهت به م به يعهته وتوويه تی:

((... فمن الوسائل التي تهجن الدعوة، وتثير الشغب، وتجعل الأمة شيعاً تلکم البيعة البدعية الممتدة من معين المتصوفة إلى مستحدث بعض الجماعات الإسلامية، وهكذا الأهواء يجر بعضها بعضاً.

وعليه فاعلم أن في الإسلام بيعةً واحدةً في الإمامة العظمى، هي البيعة الجامعة، تنعقد بموافقة أهل الشوكة والخل والعقد في الأمة، سواء حصلت تلك البيعة بطريق محبوب إلى الله ورسوله (صلى الله عليه وسلم) كبيعة الخلفاء الراشدين رضي الله عنهم ، أو بطريق الغلبة، وهذه هي التي يحصل بها للإمام - ولي الأمر المسلمين - مقاصدُ الولاية: القدرة، والسلطان، والشوكة، والمنعة، فيقيم الحكم الإسلام إقامة الحدود، وقسمة الأموال، ونصب الولاية، وجهاد العدو وإقامة الحج والأعياد والجمع والجماعات، وغير ذلك من مقاصد الولاية المحدودة برسم الشرع.

وما زال أمر الأمة على هذا ماضياً لا يعرفون بيعة لمن هو دون مرتبة الإمام الكبرى، ثم خلفت خلفاً، وبانت أمور جرت على الأمة كباكب من البدع والأهواء... فجرت بدعة الطرقيّة... ثم انتقلت بمسلاخ آخر إلى بعض الجماعات الإسلامية المعاصرة، حتى بلغ

الحال الى وجود عدة جماعاتٍ من ورائها عدد من العهود والبيعات في بلد واحد، كل واحدة منها تدعو الى ما هي عليه دون ما عليه الأخرى، فضاءً من بينهم الميثاق النبوي لجماعة المسلمين ((ما أنا عليه وأصحابي)).

وهكذا تقطع جسم الأمة الإسلامية بين بيعاتٍ طُرُقِيَّة في أجوافِ الزوايا، الى بيعاتٍ حزبية في المواجهة، وصار الشباب في حيرةٍ الى أي حزبٍ ينتمي، ولأي رئيسٍ تنظيمٍ يُباع، والبيعة عهدٌ وعقد يقتضي الولاء والبراء، فهل إذا أتم بيعته يذهب الى جماعات الإسلامية يدعوها الى ((مثل ما هو عليه وحزبه))، أم ماذا؟

فإن قيل: لا، الكلُّ إخوة، ولا تقتضي التفريق، سقط مقصود البيعة، وصارت عهداً تقليدياً لا معنى له.

وإن قيل: نعم، صار هذا نهاية تشقيق الأمة، وتفرقتها شيعاً وأحزاباً يضرب بعضهم رقاب بعضٍ، وهذا عين ما نهى الله عنه ورسوله، وتوعدَ فاعله ونص على مَنْ أحدثه. وتفريق الأمة خطة فرعونية، قال الله تعالى:

﴿إِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْأَرْضِ وَجَعَلَ أَهْلَهَا شِيَعًا يَسْتَضِعُّنَّ طَائِفَةَ مِنْهُمْ﴾ (التقص: ٤).

والخلاصة:

إنَّ البيعة في الإسلام واحدةٌ، من ذوي الشوكة (أهل الحل والعقد) لولي أمر المسلمين وسلطانهم، وإنَّ ما دون ذلك من البيعات الطُرُقِيَّة والحزبية في بعض الجماعات الإسلامية المعاصرة كلها بيعات لا أصل لها في الشرع، لا من كتاب الله، ولا سنة رسول الله (صلى الله عليه وسلم)، ولا عمل صحابي، ولا تابعي، فهي بيعات مبتدعة، وكلُّ بدعة ضلالة،

وكلُ بيعةٍ لا أصلَ لها في الشرع، فهي غير لازمة العهد، فلا حرج ولا إثم في تركها ونكثها، بل الإثم في عقدها، لأن التعبدَ بها أمرٌ مُحدثٌ لا أصلَ له، ناهيك عما يترتبُ عليها من تشقيق الأمة، وتفرقتها شيعاً، وإثارة الفتن بينها، واستعداد بعضها على بعض، فهي خارجة عن حد الشرع سواء سُميت بيعة أو عهداً أو عقداً)).

واته: وه لهو وه سائيلانهش كه داهيتراون و ده عوه به زايه ده دهن و تاژاوه ده نيڼه وه و گهل پارچه پارچه ده كهن، تهو به بيعهت دانه داهيتراويه كه له سه رچاوهی سوښيگه رويه وه سه ري هه لداوه و دريژ بووه ته وه تا گه يشتووه ته گروه ئيسلامي به كانش. وه بهم شيويه هه واو بيدهت يه كتری راده كيشن (واته بيدهت ي سوښييه تي بيدهت ي حيزبايه تي راكيشاو دروستي كرد له بواري به بيعه تدان به گه وره كانيان).

وه بهم شيويه ته م ميلله ته پارچه پارچه بووه به هو ي به بيعه تي سوښييه كان (الطريقية) كه له ناو ته كيه كاندا خو يان هه شار داوه و به بيعه تي حيزبييه كانش كه له به ره نكار بوونه وه و پرو به پرودان و به تاشكرا دياره.

وه گه غجان كه وتوونه ته گومان و سه رليشيو او ييه وه تايا په يوه ندي به كام حيزبانه وه بكات و به بيعه ت به كام سه رو ك ته نزيه بدات! له كاتيكدا هه ر حيزبه ي جوړه بانگه وازو شيوازيكي تاييه ت و جياي هه يه له واني تر.

وه به بيعه تيش، په يمان و به ليڼ دانه له خو شه ويستي و دوستايه تي، وه رق ليڼون و دوژمنايه تي.

جا كه به بيعه تي دا به حيزبه كه ي خو ي:

❖ نایا بانگه وازی حیزبه ئیسلامییه کانی تر ده کات بو لای ئه و مهنه جهی
 که خوی و هاوه له حیزبیه کانی له سه رین (ما هو علیه و حزبه) ؟ □
 ❖ یان بو لای چی بانگیان ده کات ؟ □

۱- ته گهر بلیت: نه خیر تیمه هه موومان براین و پیویست ناکات بو لای خوم و حیزبه که م
 بانگیان بکه م و جیا وازی نییه له نیوانماندا، ئه و ئه و کاته به یعه ته که ی بی مانایه و
 دوستایه تی و دوژمنایه تی له سر نه کردو ئه و به لین و په یمانه ی که به یعه ت ده یگریته
 خوی به جیی نه گه یاند.

۲- وه ته گهر بشلیت: به لئ حیزبه ئیسلامییه کانی تر بو لای مهنه جی خوم و ره فیک
 حیزبه کانم بانگ ده که م، ئه و ئه و کاته میلله ت پارچه پارچه ده بی ت و ده که ونه گیانی
 یه کتری و به یه کتره وه خه ریک ده بن، له گه ردن یه کتریش ده دن رژیکی له رژیان (چونکه
 هه موو حیزبیه ک حیزبه که ی خوی پی راسته و خه لکی بو لای حیزبی خوی بانگ
 ده کات، وه دوستایه تی و دوژمنایه تی له سر ده کات، که واته پارچه پارچه ده بن و
 دووبه ره کی و دوژمنایه تی ده که ویتته نیوانیان) وه ئه و دووبه ره کی و جیا جیا یی به ش خوا و
 پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) نه هی و هه ره شه یان لی کردو وه .

وه پارچه پارچه کردنی میلله ت نه خشه یه کی فیرعه ونییه وه ک خوی گه وره ده فهرمویت:
 ﴿ اِنَّ فِرْعَوْنَ عَلَا فِي الْاَرْضِ وَجَعَلَ اَهْلَهَا شِيْعًا ﴾ ، واته: فیرعه ون خو به زل زانینی نواند
 له سر زهوی و خه لکه که ی پارچه پارچه کرد.

وه به پوختی:

به يعهت له ئيسلامدا تنها يهك دانه به يعهته، كه (أهل الحل والعقد) زاناو مشورخوژرانی ئيسلام ته وانهی كه خاوهن راو برپيارن له ناو موسولمانان دهيدهن (ثم به يعهته) به پيشه وای موسولمانان به گشتی (نهك پيشه وای گروپيكي حيزبی). وه غه يری ثم تاكه به يعهته كه ده دريټ به گه وره و پيشه وای موسولمانان هر به يعه تيكي تری ته ريقهت و حيزبايه تي هه مووی بي به لگه و ده ليلن له شه رعدا. وه هيچ به لگه يه كيان له سه ر نی يه، نه له قورثاندا، وه نه له سوننه تدا، وه نه له كرداری سه حابه يهك يان تابعی يهك.

وه ته وانه به يعهتي داهيټراون و بيدعهن، وه هه موو بيدعه يه كيش گومرايي يه. جا كه زانرا ثم به يعهته بچووكانه هيچ به لگه يان له سه ر نی يه و بي شه رعین ته و كاته تيډه گه ين كه: □

به جيگه يان دنی به يعه ته كان له لايهن به يعهت دهره كان واجب نی يه، وه گونا هيش نی يه كه به يعهته كه يان هه لوه شي ننه وه وازی لي بهيټن. به لكو گونا ه لوه دايه كه به رده و ام بن له سه ری و بيهيټلنه وه. چونكه خواپه رستی به م وه سيله داهيټراوه كه به يعهته، هيچ بنچينه و بناغه يه كي له شه رعدا نی يه له به رته وه دروست نی يه. □

جگه له وهش كه ثم وه سيله (به يعهته) ناشه رعی يه چندان زهره ر له موسولمانان ده دات وهك:

❖ پارچه پارچه كردنی موسولمانان و بهش بهش بو نيان. □

❖ وه دروست بوونی ئاژاوه و فیتنه له ناویانداو دوژمنایه تی و کوشتاری یه کتری له ئه نجامدا. □

❖ وه لاواز بوونی موسولمانان و به خووه خهړیک بوونیان و بی ناگا بوونیان له پیلانه کانی دوژمن و دوړان له بهردهم هیرشه کانی. □

وه ئه م به یعه تانه ده رچوون له سنوری شهرع جا هه ر ناویکیان لی بئریت: به ناوی (عهد) یان (عقد) یان (بیعه) بیټ، هه ر بی شهرعی یه. وه بو زیاتر دلنیا بوون پروانه (مجموع الفتاوی: ۱۶/۲۸-۱۷).

۲- حیزبایه تی کردن و ته نزیم ریڅکستن و پؤل پؤل و شانه شانه کردن، (هه ر چه ند که سانیک یه کده گرن له سه ر شیوازو مه به ستيک و حیزیکی ئیسلامی دروست ده که ن و گوره و سه ر کرده یه که بو خویمان داده نیڼ و به یعه تی پی ده دن).

۳- سه رنج راکیشانی جه ماوه رو رازی کردنیان بو لایه نگرتنی حیزب و هاوده نگ بوون له که لیډا، چونکه له که ل بوونی جه ماوه ر ده یانگه یه نیټه لووتکه ی په رله مان و حوکمرانی - کاتی هه لېژاردن و ده نگدان (انتخابات) له هه لېژارنده گشتی یه کاندایان ناوچه یی و شاروچکه یه کاندایان بیت -.

به لآم رای جه ماوه ریان به ده ست ناکه ویت ته گه ر جه ماوه ر رازی نه که ن و به گویره ی داخوازی و داواکاریان هه لسوکه وت نه که ن و بیده نگ نه بن له سه ر هه له و تاوان و شیرک و بیده و خورافیاتی خه لکی. وه زورجار ته نها به بیده نگ بوونیش له سه ر هه له کانیان ناوه ستن به لکو ته ئویلشیان بو ده که ن و پاساویان بو ده هیڼه وه و چه ندان شتی

حەراميشيان لا ئاسان دەکەن و بگره حەلاليشيان دەکەن بەناوی مەسلەحەتی دەعوو و ئاسانکاری (يَسْرُوا وَلَا تَعْسَرُوا) وە بەناوی دڵ ٲاگرتنی خەلکی (تأليف القلوب).

❖ تیکه لاوی ژن و پیاو، لای هەندیك بانگه‌وازکار کاریکی سادەو ئیعتیادییە. وە جیاکردنەوی ژنان لەپیاوان و دانانی پەردە لەنیوانیان کاتی کۆڤو کۆیونەو و دەرس خۆیندن، بە دواکه‌وتویی و نیهت پیسی و توندپه‌ویتی دادەنێن! □

❖ وە نەزەر لایان حەرام نییە ئەگەر نیهت خراپ نەبوو! □

❖ وە گۆرانی و موسیقاو تەمسیلی کردن و ئاههنگ گێرانی بۆنە (مناسبة) داهینراوه‌کان بەوه‌سیله‌ی دەعوە دادەنێن، بۆ سەرئەج ٲاکیشانی جەماوەرو لە خۆٲازیکردنیان، تاوه‌کو دەنگیان بۆ بدەن و بەسەرشان‌ی ئەواندا سەرکەونە سەر حوکم و سولتە! لەکاتی‌کدا کەخەلکیش هاوار بکاتە غەیری خواو قوربان‌ی بۆ غەیری خوا بکات و شیرک و بیدعەو تاوان بکەن و بەرەو غەزەب و دۆزەخ بٲۆن، کیشە نییە بەلای زۆریک لەحیزبییەکانەو ئەمٲۆ. چونکە کاتی نەهاتوو. ئەمٲۆ تەنها کاتی خەلک کۆکردنەوه‌یە بۆ مەملانی کردنی حیزبە نائیسلامییەکان و زال بوون بەسەریاندا بۆ سەر حوکم و دەسەلات! □

٤- وە لە وه‌سیله‌ داهینراوه‌کاندا (انتخابات) کە ده‌یانەویت هەلبژاردنیکی دیموکراسیانە لەلایەن میلیله‌تەو بکەن بەوه‌سیله‌و لەم ٲییه‌و ده‌ولتەتی ئیسلامی دابەمزینن! وەك حسن البنا ووتیەتی: ((نریدها ديمقراطيةً كاملةً شاملهً!)) .

٥- وە لە وه‌سیله‌ داهینراوه‌کانی هەندیکیان:

هه لگه پراننده وهی حوکم (الانقلابات) به کوده تاي عهسکه ری و شوړشی جه ماوهری (الثورات الشعبیة)، وه پاپه رین (الانتفاضة)، وه ته قاننده وه (تفجیرات)، وه دزه کوژی (الإغتیالات)، وه فراندن (الإختطافات).

وه هندی کیشیان خو پیشانان و مانگرتن (الإعتصامات و الإضرابات و المظاهرات).

له کاتیکدا که هیچ کام له مانه ی پی شوو وه سیله ی شهرعی نین بو گپړانه وهی حوکمی ټیسلام^(۲)، وه سه ره پای ته وهش زیان و مه فسه ده شیان زیاتره له سوودیان، وه خه لکیکی بی تاوان تیا یاندا له ناو ده چن و توشی زیان دهن، بی ته وهی هیچ بهر ژه وهندی کهی شهرعی و واقیعیش ده سته بهر بیت بهم وه سیله بیانییه داهیتراوانه. وه له زور و ولاتدا تم وه سیلانه به کاره پیران، به لام تیا چ به ره مه میکی سوود به خشیان بووه؟ پروانه پاکستان، ته فغانستان، فه له ستین...

۶- وه هه روه ها گرنگیدان به روظنامه و گو قاری سیاسی و که نالی ثاسمانی و بهرنامه جیهانییه کان و دهنگوباسی جیهانی تاوه کو (مُثَقَّف) بن. وه له واقیعی حالیان وادیاره

(۲) وه بو دلتیا بوون له ناشهرعی به تی تم وه سیلانه پروانه فه توی زانایان له باره یانه وه، له کتیبی (کیف تُعالج واقعا الالیم) جمع و اعداد أبو انس علي بن حسین أبو لوز. کتیبکی زور به سووده ناموژگاری خو پته ران ده کم بیخو پته وه. بو ته وهی له خو یانه وه ههنگوی هه له و زیان به خش نه نین و بگه پته وه بو لای زانایان بو زیاتر له دین حالی بوون و خزمهت کردنی. وه بو ته وهی فیتنه یه ک بو موسولمانان نه نیته وه که دوی به هه موو نوممهت نه کوژ پته وه و زه ره که یشی هه موان بگریته وه. چونکه فیتنه نانه وه زور ثاسانه و هه موو گه نجیکی حه ماسی بی عیلم له توانا یادیه، به لام کوژاننده وهی و رزگار کردنی موسولمانان لی به نازا وه گپړان ناکریت، به لکو - دوی خوا- پیوستی به زانو دانای زور گه وره هه یه، هه رچه ننده له حاله تی ثاسایی و بی ناگاییدا هه ندی له گه نجبه سه رکه شه بی عیلمه کان حیساییان بو ناکه ن.

که ئەم شتانه یان به لاوه گرنگتره له تفسیر ابن کثیر و صحیح البخاری و صحیح مسلم و العقیده الطحاویة... هتد. وه په ورودرده کردنیکی سیاسی یان به لاوه گرنگتر و له پیشتره له په ورودرده کردن له سهر ته و حیدی خواو شاره زابوون له عه قیده ی ئیسلامی. وه ووریا کردنه وهی خه لکی له جوړه کانی شیرک نهک ههر به پیویستی نازانن، بگره به کاریکی ناحه کیمانه و کۆسپیشی له قه له م دده ن.

بۆیه زۆر به ی هه ره زۆری شوین که وتوانی حیزب بی ئاگان له عیلمی شه رعی، وه شیرک و ته و حید لیك جیانا که نه وه و سوننه ت و بیدعه یان لی ئی که لاو بووه و حه لال و حه رامیش زۆر لایان روون نی یه .

وه ئەگه ر دهرسیش بخوینن، دهرسیکی حیزبی تایبه ت و دیاریکراو که باسی سیاسه ت و واقع و ده و روبه ر ده کات به گویره ی دهنه گوباسی بی باوه رو فاسقان، نهک به گویره ی قورئان و سوننه ت ﴿إِلَّا مَن رَّحِمَ اللَّهُ﴾، ﴿وَقَلِيلٌ مَّا هُمْ﴾.

وه ئەوانه شیان که شتیك شاره زایی یان هه یه ناویرن باسی ته و حیدو شیرک و سوننه ت و بیدعه بکه ن، ئەگینا خه لکی - هه مه رهنه گ و بیرو جوړ- لییان دهره نجین و له حیزب دوور ده که ونه وه، وه له لایه کی تریشه وه نایانه ویت گه نه گان به راستی و به ته واری خه ریکی عیلم خویندن بن، چونکه ئەگه ر ته و او له ئیسلام تی بگه ن ئەوا له داوی ته سکی حیزبایه تی دوور ده که ونه وه و شوین زانایان ده که ون!

کهواته هیشتنه وهی خه لکی به نه فامی و دوور خستنه وهیان له زانایان و قه ناعه ت کردن پینان به گوڤارو رۆژنامه و دهنگو باس و میزدگرده کانی که ناله ئاسمانی یه کان، وه سیله یه کی تری ناشه رعی حیزبی یه کانه.

۷- وه له وه سیله ناشه رعی یه کانایان بۆ گه یشتن به مه به سته کانایان و هه ده فه کانایان په نا بردنه بهر ته کفیر کردنی (به کافر دانانی) حاکمه کان سه گشتی، وه ههروه ها شوین که وتوو ه کانیشیان. وه سوود لهم وه سیله به کافر دانانه و رده گرن که به وه خه لک به ره و خۆیان رابکیشن و له ده وری خۆیان کۆیان بکه نه وه بۆ مملانی کردنی ئه و حاکم و شوین که وتوو انه ی که به کافر حیسایان بۆ ده که ن!

۸- له وه سیله ناشه رعی یه کانایان بۆ کۆکردنه وهی خه لک له ده وری خۆیان و حیزبیان، تۆمه تی نارپه و دانه پال زانایانی ئیسلام و له که دار کردنی عیلم و مه نه هج و عه قیده و سومعه تیان له ناو گه نجان به چه ندان درۆ بو هتان وه ک ده لین: زانایانی ئه هلی سوننه ته نها زانیاریان هه یه به بابه تی (حیض و نفاس)! وه بیئاگان له واقع وه (فقه الواقع) یان نی یه، وه (مورحیئه ن) و پیاوو به کری گه راوی حکومه تن! وه... وه چه ندان بو هتانی تریش بۆ ئه وهی خه لکی له زانایانی ئه هلی سوننه دابرن و قه ناعه تیان پی بکه ن، ئه وکاته به ئاسانی به فیکره ته کفیری و خه واری یه توندره وه حیزبی یه که ی خۆیان و به ره نگار بوونه وهی ده سه لاتدارانیان پی بکه ن.

۹- السریة: واته بانگه وازی ئیسلامی کردن به کاریکی قاچاخی نهینی و شاراره له جه ماوه رو خه لکی، وه ئه مه ش زه ره ریکی زۆری له بانگه واز داوه، چونکه ئیسلام راسته و

ته واره و گشتییه بۆ تیگرای خه لکی نهک ته نها بۆ ئەندامانی حیزبکی ئیسلامی. وه پيوست به وه ناکات له پاش په رده ههولئ بۆ بدریت و ریکخستنئ نهیئنی بۆ دا به زریئریت و له باز نه یه کی تاییه تی دا خوادا بسورپینه وه! وه پيوسته بانگه وازکارو ماموستایانی پیشه واره رابه ر به ئاشکرا بانگه وازی خیری خو یان بکه ن و فه رمان به چاکه و نه هی له خراپه بکه ن و ئاموژگاری خه لکی بکه ن، چونکه ئیسلام هیچ شتیکی تیدا نییه پيوست به شار دنه وه بکات و ته نها کۆمه لئیک بیزانن و به خه لکانیکی تر نه ووتریت.

به نئی حوته م

حوکمی جیهاد به هه موو جوړه کانی یه وه

- * حوکمی جیهاد کردنی هه ریه ک له:
نه نس و شهیتان و کافرو مونا فیان
- * حوکمی جیهاد کردنی هه ریه ک له: دل و زمان و گیان و مال:
- * جیهادی چه کداری (واته به ده ست و لاشه و جهنگان) له بنه رتدا ته نها
- فه رزی کیفائی یه، نه ک فه رزی عهین
- * جیهادی فه رزی کیفایه به چی دیته دی؟
- * له سیّ حاله تدا جیهاد ده بیته فه رزی عهین؟
- * نه گه ر دوژمن هیرشی هینا بو سه ر موسولمانان هه لویستی
موسولمانان ده بیته چون بیت؟
- * نایا ده رچوون له سه ر حاکمی ولاتی ئیسلامی نه مروّ جیهاده و فه رزی
عهینی یه، به به لگهی نه وهی که ولاته که بیان داگیر کراون و ده ستیان
به سه ردا گیراوه له لایه ن حاکمه کانیانه وه، هه روه ک ده رچوون بو به ریه رچ
دانه وهی دوژمنی داگیر که ر و هیرش به ری سه ر ولات، جیهادی فه رزی و
فه رزی عهینی یه؟ وه نایا حاکمی نه م ولاته ئیسلامیانه وه ک دوژمنی
ده روه کی هیرش به ر حیسابیان بو ده کریت له شه ر دا؟
- * له وه حاله تانه ی که جیهاد کردن تیایاندا هه رامه.

حوکمی جيهاد به هه موو جوړه کانی يه وه

دواى شهوى كه بۆمان پروون بووه وه، چۆن پيغه مبهرى خوا (صلى الله عليه وسلم) جيهادى كردووه. وه جوړه كانى جيهاد چين و قوئاغه كانى جيهاد به چهك چۆن بوون، وه زانيمان مملانى كړدى سهر كرده و حاكمه زالمه كان، وه حاكمه كافر ه كانيش - ته گهر له توانادا نه بيت و فيتنه لى دروست بيت - شهرعى نييه و به جيهادى شهرعى دانانريت، به لكو شوړشى خه واريچ و ته كفيرى و توندره وه كانه، وه جهنگان له فيتنه دا له نيوان موسولمانان به جيهاد دانانريت له لايهن شهلى سوننهت به پيچه وانهى موعته زيله كان.

دواى شهوه پيويسته حوكمى جيهادى شهرعى به هه موو جوړه كانى يه وه بزائين له شهر عدا:

حوكمى جيهاد كړدى هه ريه ك له:

نهفس و شهيتان و كافرو مونا فيقان

(حُكْمُ جِهَادِ النَّفْسِ وَ الشَّيْطَانِ وَ الْكُفَّارِ وَ الْمُنَافِقِينَ)

ابن القيم ره همتى خواى لى بيت ده فهرمويت:

((وفرض عليه - أي على العبد - جهاد نفسه في ذات الله، وجهاد شيطانه، فهذا كله فرض عين، لا ينوب فيه أحد عن أحد.))

وأما جهاد الكفار والمنافقين، فقد يُكْتَفَى فيه ببعض الأمة إذا حصل منهم مقصود الجهاد^(١) .واته: پهروهردگار فهزری کردووه لهسهه هه موو بهندههيك جيهادی نهفسی و شهيتان بکات، وه جيهادی تهه دوو لايه نه فهززیکی دياريرکراوه لهسهه هه موو يه کيک لههه موو کاتيکدا، وه هيچ کهس ناتوانيت لهبري کهسی تر بيکات. بهلام جيهادی کافرو مونافيقان له بنههردا ته نهها فهززی کيفائتيه، نهک فهززی عهين، چونکه ههلسانی بهشيکی تهو توممهته پيی کافييه، تهگهه مه بهستيان پيی بهدهست بيت.

حوکمی جيهادکردنی ههريهک له: دل و زمان و گيان و مال:

(حُكْمُ جِهَادٍ بِالْقَلْبِ، وَاللِّسَانِ، وَالنَّفْسِ وَالْيَدِ، وَالْمَالِ:)

وهله (زاد المعاد: ٣/٦٤) دا ده فهرمويت:

((والتحقيق أن جنس الجهاد فرضٌ عينٍ إما بالقلب، وإما باللسان، وإما بالمال، وإما باليد، فعلى كل مسلم أن يُجاهدَ بنوعٍ من هذه الأنواع.

أما الجهاد بالنفسِ ففرض كفاية، وأما الجهادُ بالمال، ففي وجوبه قولان، والصحيح وجوبه لأن الأمر بالجهادِ به وبالنفس في القرآن سواء، كما قال تعالى:

﴿ أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ

تَعْلَمُونَ ﴿ (التوبة: ٤١).

وعلق النجاة من النار به، ومغفرة الذنب، ودخول الجنة، فقال:

(١) زاد المعاد: ٣/١١.

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ تَجْرِيفٍ يُنَجِّبُكُم مِّنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿١٠﴾ تَوَمَّنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَبِالَّذِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ ذَلِكَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١١﴾ يَغْفِرَ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ وَمَسْكَنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٢﴾﴾ (الصف: ١٠-١٢).

واته: جنسی جيهاد فہرزی دیاری کراوه له سہر هہموو یه کیټک، یان به دلّ جيهاد بکات، یان به زمان، یان به مال، یان به دہست. جا له سہر هہموو موسولمانیک پیویسته جيهاد بکات به یه کیټک له م جوړانه.

به لّام جيهاد به دہست (واته به نه فس و لاشه) تنہا فہرزی کیفائی یه، واته ته گہر کؤمه لیټک بن له موسولمانان جيهاد به دہست و لاشه یان بکهن، تهوا له سہر باقی موسولمانانی تر ته م واجبه لاده چیت.

به لّام جيهاد به مال و سامان، تهوه سه بارهت به واجب بوونی دوو را هہ یه، وه رای راست لهو باره یه وه تهوه یه که ده لیټت جيهاد به مال واجبه، چونکه له قورناندا فرمانی جيهاد کردن به مال و به نه فس به یه که وه هاتوون، واته هہروهک چؤن جيهاد به نه فس و لاشه واجبه، به هہمان شیوهش جيهاد به مال به خشین له پیناوی خوا بو بلا و کردنه وهی ئیسلام و پووچهل کردنه وهی شیرک و کوفرو بیدعه و بی شہرعی واجبه. بو نمونه خوی گہوره فہرموویه تی:

﴿ وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾﴾ (التوبة:

من الآية ٤١).

واته: جيهاد بکهن به ههريه که له ماله کانتان و نه فستان (گيانتان) له پيښاوي خوا. وه ههروه ها رزگار بوون له دوزه خ و ليخوشبوون له گونا ه له قورثاندا به ستراوه ته وه به جيهاد به (مال) له گه ل جيهاد به نه فس، وه که ده فهرمويت:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا هَلْ أَذُكُمُ عَلَىٰ تَحَرُّفٍ تُنَحِّجُكُم مِّنْ عَذَابِ ٱلْإِيمِ ﴿١٠﴾ تُوْمَنُونَ بِٱللَّهِ وَرَسُولِهِۦ وَتُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ ٱللَّهِ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنفُسِكُمْ ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١١﴾ يَغْفِرَ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَيُدْخِلْكُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَارُ وَمَسْكَنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ ذَٰلِكَ ٱلْفَوْزُ ٱلْعَظِيمُ ﴿١٢﴾ ﴾ (الصف: ١٠-١٢).

واته: ئه ي پرواداران، بازرگان يه کتان پيشان بدهم که رزگارتان ده کات له سزايه کي به نازار؟ بازرگان يه که ش باوه ره يئانه به خواو پيغه مبه ره که ي (صلي الله عليه وسلم)، وه جيهاد کرده له پيښاوي خوادا به ماله که تان و نه فسه که تان، ئه وه خير تره - ئه و بازرگان يه - ئه گه ر بزنان، چونکه به هزي ئه و بازرگان يه وه خواي په روه ردگار له تاوانه کانتان خوش ده بيت، وه ده تاخاته به هه شتاني که وه که چندين رووبار به ژيرياندا ده روون و جيگا و نيشته جيبي باش له به هه شتي به رده وام و نه پراوه، وه ئه وه ش سه رکه و تني کي روون و تاشکرايه.

به لام حوکمي جيهاد به دل (بالقلب) ئه وه يه که واجبه له هه موو کاتي کدا و ئه وه ي نه يکات دلي مردوه و ئيماني ني ليه، وه که شيخي ئيسلام ئين ته ييه ده فهرمويت:

((فَأَمَّا ٱلْقَلْبُ فَيَجِبُ بِكُلِّ حَالٍ، إِذْ لَاضْرُرٍ فِي فِعْلِهِ، وَمَنْ لَمْ يَفْعَلْهُ فَلَيْسَ هُوَ بِمُؤْمِنٍ، كَمَا قَالَ ٱلنَّبِيُّ (صلى الله عليه وسلم): (وذلك أدنى أو أضعف - الإيمان)، وقال: (ومن

جاهدهم بقلیه فهو مؤمن وليس وراء ذلك من الإيمان حبة خردل). وقيل لابن مسعود:
(مَنْ مَيَّتُ الْأَحْيَاءِ؟ فَقَالَ: الَّذِي لَا يَعْرِفُ مَعْرُوفًا وَلَا يَنْكُرُ مَنكْرًا)^(۲).

واته: جيهاد بهدل له هه موو حاله تیکدا واجبه، چونکه هېچ زهره ریک نییه له کردنی.
بهلام جيهاد به زمان و به ده ست جاری و اهه یه زهره ری زیاتر ده بیټ، بویه نایټ بکړین.
بهلام جيهاد بهدل نزمترین پله ی ټیمانوه و هوه ی به دلش جيهادی خراپه نه کات و رقی
لی نه بیټه وه، هه و ا پروادار نی یه و دلی مردوه.

جيهادی چه کداری (واته به ده ست و لاشه و جهنگان)

له بنه ر هدا ته نها فهرزی کیفائی یه، نه ک فهرزی عهین

پیش هوه ی به لگه ی قورثان و هه دیس، وه رای زانایان باس بکه ین له سه ر هه حوکمه،
که جيهاد به نه فس (واته جيهادی جهنگ و چه کداری) ته نها فهرزی کیفائی یه نه ک فهرزی
عهینی، با بزاین مانای هه دوو فهرزه چی یه:

۱- فهرزی عهین: بریتی یه له و هره که ی که به هه موو یه کیټک سپیږدراوه، واته له سه ر
تاک تاکی موسولمانان واجبه نه ک ته نها له سه ر کومه لیک، چونکه مه به ست له م فهرزی
عهینی یه، تاقیکردنه وه ی شه خسه که یه، ټایا هه لده سیټ به واجبی سه ر شانی یان نا؟ وه ک
نوټوړوړو و هج و زه کات، که ته م هه رکانه فهرزی سه ر شانی هه موو موسولمانیکن،
نه ک ته نها کومه له موسولمانیک.

(۲) مجموع الفتاوی: ۲۸ / ۱۲۷.

۲- فهرزی کیفائی: ئەم فەرزه یان مەبەست تیایدا خودی ئەو شەخسە نییه که پیتی هەڵدەسیت - وەك له فەرزی عەینیدا مەبەست بوو -، بەلکو مەبەست خودی کاره که یه بهبێ مەبەست بوونی کارکەر (بکەرەکهی) که کێیه، بۆ نمونە (نوێژ لەسەر جهنازهو شاردنەوهی مردوو له گۆردا) ئەم دوو کرداره پێویسته ئەنجام بدرین، بەلام بهبێ گوێدان به ئەنجامدەریان کێیه یان کێ نییه، وە ئەگەر یهك تاکه کهس بهم دوو کارانه هەلسا وەکو پێویست، ئەوا فەرزه که بهجی گەیه نراوه و ئەو کهسه کیفایهته لهبری باقی موسولمانانی تر که پیتی هەلنەستاون. بەلام ئەگەر کهس پیتی هەلنەسیت، یان بهتەنها کهسیک نهکرا، ئەوا لهسەر باقی ئەو موسولمانانە ی تر که توانایان ههیه پێویسته ئەم فەرزه ئەنجام بدریت، ئەگینا ئەوانه ی که له توانایاندا بوو گوناھبار دەبن.

وہ مانای فەرزی کیفائی ئەو هیه که ئەگەر هەلساوان پیتی کافر نه بوون، ئەوا هەموو خەلکی - به تواناو به ئاگا لهسەر کردنی - تاوانبار دەبن. وە ئەگەر ئەوانه ی پیتی هەلسان کافی بوون بۆ ئەنجامدانی، ئەوا لهسەر باقی خەلکی لادەچیت.

کهواته فەرمانی فەرزی کیفائی لهسەر تادا هەموو موسولمانان دەرگرتەوه وەك فەرزی عەین، بەلام له وەدا جیا دهنهوه که فەرزی کیفائی به ئەنجامدانی له لایه ن کهسیک لادەچیت لهسەر باقی خەلکی. بەلام فەرزی عەین لاناچیت لهسەر کهس به کردنی له لایه ن کهسانیکی تر.

به لگه ی قورثانی له سره نه و حوکمه

به لگه ی به که م: خوای په روهر دگار فهرموویه تی:

﴿ لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ
الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً ۚ وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ
أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٥٦﴾ دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً ۚ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٩٥-٩٦﴾ .

واته: - والله أعلم - تهو پروادارانهای که دانیشتون، به کسان نین - نایه نه ریزی - پروادارانی مواهید به مال و نه فسیان له پیناوی خوادا، به لکو خوای په روهر دگار فه زلی مواهیدانی داوه به سره دانیشتوان له جیهاد. هه رچهنده که مزده ی به ههشت و پاداشتی خیریش به ههردو ولا دراوه.

که واته ته گهر جیهاد به نه فس، فه رزی عهینی یوایه له سره رشان ی هه موو پرواداریک، تهوا دانیشتوان له م جیهاده مزده ی پاداشت و به ههشتیان پی نه ددرا، به لکو هه رده شه ی سزاو دوزه خیان لی ده کرا. وه له بهرته وه ی وان یییه، که واته ته نها فه رزی کیفائی یییه و هه لسانی کومه لیک ی کافی پیی ته رک و تاوان له سره باقی موسولمانانی تر لاده بات. وه ک زانای موفه سیر ابن کثیر فهرموویه تی:

((قوله: ﴿ وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحَسَنَىٰ ﴾ أي الجنة والجزاء الجزيل، وفيه دليل على أن الجهاد ليس بفرض عين بل هو فرض كفاية))^(٣).

(٣) تفسير القرآن العظيم: ١ / ٥٤١.

وه ههروهها موفه سیری پایه بهرز الإمام الشنقيطي ده فهرمویت:

تنبيه: ((يُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ فِي هَذِهِ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ ﴿وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسْنَی﴾ أَنْ الْجِهَادَ فَرَضَ كِفَايَةً لَا فَرَضَ عَيْنَ، لِأَنَّ الْقَاعِدِينَ لَوْ كَانُوا تَارِكِينَ فَرَضًا لَمَا نَاسَبَ ذَلِكَ وَعَدَّهُ لَهُمُ الصَّادِقُ بِالْحُسْنَى وَهِيَ الْجَنَّةُ وَالثَّوَابُ الْجَزِيلُ))^(٤).

واته: له فهرموده ی خوی گه وره له م نایه ته پیروزه دا ﴿وَكَلَّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسْنَی﴾ حوکمی شه وه ودرده گیریت که جيهاد واجیبکی کیفائییه، نهک واجیبکی عهینی، له بهرته وهی که دانیشتون - له جيهاد - شه گهر ته رکمی واجیبکی عهینیان بکردبایه، شه وه په یمان ی راستی په روه ردگار بزیان به پاداشتی باش و جوان که به ههشت و پی به خشین هره گه وره یه نه ده گونجا.

به لگه ی دووه م: خوی په روه ردگار ده فهرمویت:

﴿وَمَا كَانَتِ الْمُؤْمِنُونَ لِیَنْفِرُوا كَآفَّةً فَلَوْلَا نَفَرْنَا مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِنَنْفَقَهُوا فِي الدِّینِ وَلِنُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ﴾ (التوبة: ١٢٢).

واته: ناییت و گونجاو نییه بو پرواداران که هه موویان ده ریچن بو جهنگانی دوژمنانان (چونکه شه گهر هه مووی هه ر بو غزا رویشته شه وا کی بینیتته وه لای ثافرت و مندال و په ککه وته کان و کی به خیویان بکات و رزق و روژی په یدا بکات و بهرژه وه ندییه کانی تری موسولمانان - غهیری جيهاد - دابین بکات!).

(٤) أضواء البيان: ٣٩٩ / ١.

جا نه گهر زانرا كه پېويست نى يه موسولمانان تېكړا بچن بو غهزا نهوا له ههر فېرقه يه كه تنهها كوومه لېك بچن كه كافى بن بو به جي پېناني مه به ست، بو نه وهى نهو موسولمانانه ده مي ننه وه يه كلابنه وه بو فيربوونى دىنى خواو تېگه يشتن له قورثان و سوننه ت، وه نه گهر كوومه له مواهيده كهش گه رانه وه له غهزا، كوومه لى جى ماو بو عيلم فيربوون، تاموژگاريان بكنه و دىنى خويان زياتر لى حالى بكنه و ووريان بكنه وه تاوه كو خويان زياتر بپاريزن له توورپى و عهزابى خوا، چونكه نهو كوومه لى خهريكى جيهادو جهنگ ده بيت، بوارى عيلم فيربوونى ناييت وه كه سهى بوى ده مي نيته وه، جا بو نه وهى جهنگاوه ره مواهيده كانيش مه حروم و بي بهش نه بن له عيلم و تېگه يشتن له دين، نهوا پېويسته كوومه لېك بمي ننه وه بو فيربوونى عيلم و نه چن بو غهزا، تا بتوانن خويان و جهنگاوه رانيش له دين بگه يه نن.

ثيمامى (القرطبي المُفسر) ده فهرمويت:

((قوله تعالى: ﴿ وَمَا كَانُ الْمُؤْمِنُونَ ... ﴾ وهي أن الجهاد ليس على الأعيان وأنه فرض كفاية كما تقدم؛ إذ لو نفر الكل لضاع من وراءهم من العيال، فليخرج فريق منهم للجهاد وليقم فريق يتفقهون في الدين ويحفظون الحريم، حتى إذا عاد النافرون أعلمهم المقيمون ما تعلموه من أحكام الشرع، وما تجدد نزوله على النبي (صلى الله عليه وسلم)، وهذه الآية ناسخة لقوله تعالى: ﴿ إِلَّا تَنْفِرُوا ... ﴾ (التوبة: ٣٩). وللاية التي قبلها، على قول مجاهد وابن زيد)). وه فهرموويه تى: ((هذه الآية أصل في وجوب طلب العلم... وفي هذا إيجاب التفقه في الكتاب والسنة، وأنه على الكفاية دون الأعيان)).

وه فهرموويه تي: ((ليتفقوا) الضمير في (ليتفقوا وليندروا) للمقيمين مع النبي (صلى الله عليه وسلم)، قاله قتادة ومجاهد. وقال الحسن: هما للفرقة النافرة، واختاره الطبري. قلت: قول مجاهد وقتادة آيين، أي لتتفقه الطائفة المتأخرة مع رسول الله (صلى الله عليه وسلم) عن النفور في السرايا. وهذا يقتضي الحث على طلب العلم والندب إليه...))

كهواته جيهاد به نه فس ته نها فهرزی كيفائيهو ته گهر كومه ليكي كافي پيى هه لسان شهوا شه جرو پاداشتي بو شه وانه. وه دانيشتونيش به بي عوزر به شداری شه شه جرو پاداشته نابن، به لام گونا هباريش نابن به نه چوون بو شه زاو جيهاد كردن.

وه زانای المفسر العلامة الشيخ عبدالرحمن بن ناصر السعدي فهرموويه تي:

((وَمَا كَانَتِ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَآفَّةً ﴾، أي: جميعاً لقتال عدوهم. فإنه يحصل عليهم المشقة بذلك، ويفوت به كثيرٌ من المصالح الأخرى. ﴿ فَلَوْلَا نَفَرَ مِن كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ ﴾، أي: من البلدان، والقبائل، والأفخاذ (طائفة) تحصل بها الكفاية والمقصود، لكان أولى. ثم نبه على أن في إقامة المقيمين منهم، وعدم خروجهم مصالح، لو خرجوا لفاقتهم. فقال: ﴿ لِيَنْفَقَهُوا ﴾، أي: القاعدون ﴿ فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ ﴾، أي: ليتعلموا العلم الشرعي، ويعلموا معانيه ويفقهوا أسراره، وليعلموا غيرهم، وليندروا قومهم إذا رجعوا إليهم.

ففي هذا فضيلة العلم، وخصوصاً الفقه في الدين، وأنه أهم الأمور. وإنَّ مَنْ تَعَلَّمَ عِلْمًا ، فعليه نشره وبثه في العباد، ونصيحتهم فيه، فإن إنتشار العلم عن العالم، من بركته وأجره الذي ينمى. وأما إقتصار العالم على نفسه، وعدم دعوتِهِ إلى سبيل الله، بالحكمة

والموعظة الحسنة، وترك تعليم الجهال ما لا يعلمون، فأبي منفعة حصلت للمسلمين منه؟! وأي نتيجة نتجت من علمه؟ وغايته أن يموت، فيموت علمه وثمره، وهذا غاية الحرمان، لمن آتاه الله علماً، ومنحه فهماً.

وفي هذه الآية أيضاً دليلٌ وأرشادٌ وتنبيهٌ لطيفٌ، لفائدة مهمة. وهي أن المسلمين ينبغي لهم، أن يعدوا لكل مصلحة من مصالحهم العامة من يقوم بها، ويوفر وقتها عليها، ويجتهد فيها، ولا يلتفت إلى غيرها، لتقوم مصالحهم، وتتم منافعهم، وتكون وجهة جميعهم، ونهاية ما يقصدون، قصداً واحداً، وهو قيام مصلحة دينهم ودنياهم، ولو تفرقت الطرق، وتعددت المشارب، فالأعمال متباينة، والقصد واحد. وهذه من الحكمة العامة النافعة، (في جميع الأمور)).

واته: نابيت برواداران هموويان دهر بچن بؤ غهزا، چونکه بهوه نار هه تيبه کي زوريان تووش دهبيت و زوربهی بهرزه وهندي به دينی و دونيايي به کانی تريشيان له دهست دهچيت (واتا نابيت چهندان فهرز وهک تينگه يشتن له دين (طلب العلم) و که سابهت و پاريزگاری ژن و منداډ و پير واز لى بهينريت بؤ تاکه فهرزنيکی کيفائى تر که جيهاده).

که واته بؤچی له ههر شارهو، هوژهو، تيرهيهک، کومه لیک دهرناچن بؤ غهزا که هه لسن به شه نجامدانی مه بهست و پاشماوهی تريش له برواداران میننه وه بؤ شه نجامدانی بهرزه وهندي به پيوسته کانی ترى موسولمانان وهک تينگه يشتن له دين و شاره زابوون له قورثان و سوننهت، وه ههروه ها ناموژگاری کردن و فيرکردنی غه زا کاره کانيش که گه پانه وه لايان.

که واته له م ثابته دا چند فريزه تیک دهرده که ون:

یه که میان: فريزه تی دهرچوونی کومه لیکي کافی بو غه زا.

دووهميشيان: فريزه تی تيگه يشتنی کومه لی ماوه وه له دين و عيلم و فيربوونيان.

سپهه مېش: گه يانندی نه و عيلمه ی فيری دهن به غه زا کاره کان و ووريا کردنه وه و ناموژگاری نه وانیش.

که واته چو ن جيهاد فريزه کیفایيیه و کومه لیکي کافی پی هه لسن به سه، به هه مان شیوه عيلم و فيربوون و تيگه يشتن له دين و قورئان و سوننهت فريزيکی تری کیفایيیه و له جيهاد کردنه که که متر نییه و نه ویش جيهاديکی تره.

که واته پيوسته موسولمانان هه موو فريزه کیفایيیه کان جيبه جی بکن، هه ریه که و کومه لی خوی بو تاماده بکريت و نه نجاميش يه ک تامانج و مه به ست بيت، که بلاو کردنه وه و سه رخستنی دینی خواهیه، وه پروادار چ فريزيکی کیفایي به چاکی پی ده کريت، با نه ويان بکات به ووردی. وه هيچ فريزيک پشت گوی نه خريت بو يه کيکی ترو به رزه وه ندی يه کانی له ده ست نه درين.

به لگه ی سيپه م: خوی په روه ردگار ده فريمويت:

﴿عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ نَجْدٌ ۚ وَآخِرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَلْتَمِعُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ ۚ وَآخِرُونَ يَقْتُلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَأَقْرَعُوا مَا يَسَّرَ مِنْهُ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَأَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَمَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ يَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَأَعْظَمَ أَجْرًا ۚ وَاسْتَغْفِرُوا لِلَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (الزمل: من الآية ٢٠).

ده بينين خوی که وره خه لکی کردو وه ته سی به ش:

۱- خاوهن عوزره کان، وهک نه خوڅش و په ککه و ته کان.

۲- کاسب کاران، ته وانه ی له زه ویدا ده گه پښ بۆ پهیدا کردنی رزق و رۆزی، جا به پیشه سازی (الصناعة) بیټ یان بازرگانی (تجارة) یان کشتوکال (زراعة) یان شوانایه تی (الرعي) یان... وه ته مانه ش هه موو بهر ژه وهندی موسولمانانن، پیویستن و نابیت پشت گوی بخږین.

وه تیمامی (القرطبي) له ته فسیری ته م ئایه ته دا ده فه رمویټ:

((سَوَى اللَّهِ تَعَالَى فِي هَذِهِ الْآيَةِ بَيْنَ دَرَجَةِ الْمُجَاهِدِينَ وَالْمُكْتَسِبِينَ الْمَالَ الْحَلَالَ لِلنَّفَقَةِ عَلَى نَفْسِهِ وَعِيَالِهِ وَالْإِحْسَانَ وَالْإِفْضَالَ، فَكَانَ دَلِيلًا عَلَى أَنَّ كَسْبَ الْمَالِ بِمَنْزِلَةِ الْجِهَادِ لِأَنَّهُ جَمَعَهُ مَعَ الْجِهَادِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ)).

واته: په روه ردگار موجهیدو کاسبکاری به کسان کردوهو به یه که وه باسی کردوون... که واته ته گه ر ته نها جیهاد پیویست و فه رزی عهینی بوایه، تهوا دروست نه ده بوو کهس خه ریکی که سابهت بیټ و ده بوو هه موو بهر ژه وهندی یه کانی تری موسولمانان ئیهمال بکږین.

که واته زۆر هه لایه به ناوی جیهاد کردنه وه واز له خویندنی شه رعی بهیتریت و گرنگی ته وای پی نه دریت، وه به داخه وه به موسولمانانه وه دیار نییه که خه ریکی فیروبونی قورثان و سوننهت و زانستی شه رعی بن له بنه رته دا، وه ته نها تا ته وه نه دازه یه عیلم ده خوینن و ده خویننه وه که خزمهت به حیزب بکات، به لام رۆچوون و تیگه یشتنی باش له (ته فسیری قورثان و شه رعی حه دیس و أصول الفقه و مصطلح الحدیث و نحو و صرف و

عقیده و فقه...) وهکو پيويست ناخويندريڼ، به لکو قه ناعه تيان هه يه به تنها ناميلکوکه و رږژنامه و گزقاري سياسي و له بهرکردني (الأربعون النووية)^(٥) و چند سوره تيکي قورثاني پيرؤزو... والسلام!

تبييني(١):

که دهوتريت (موجاهيد) له شهرعدا، مهبهست له و کهسه يه که له غه زادا يه و خهريکي جهنگه دژي کافرو موشريکان له پيئاوي خوا (الجهاد باليد). به لام تنها دانيشتن و ريکخستني حيزبي پي نوتريت جيهاد، چونکه نه و کومه له ي که دهرده چن نه وکاته موجاهيدن به نه فس و لاشه، به لام که گه رانه وه ماله وه و جهنگ ته و او بوو ناوي موجاهيديان لي نانريت له شهرعدا، چونکه ووشه ي موجاهيد ناويکي به رده و ام و جيگير نيه که بروادار له خزي بنيت به به رده و امي، وه با بروادار چه کيشي پي بيت نه گهر له ماله وه بيت و دهرنه چوو بيت بو جهنگ، پي نوتريت موجاهيد.

وه که سه يري ثايهت و حه ديسه کان بکه ين ده بينين تنها به و برواداران ده و ترا موجاهيد که دهرچو بوون بو غه زا، به لام نه وانه ي که له (مه دينه) ده مانه وه پييان ده و ترا (القاعدون)، نه گهر پيشتريش نه و دانيشتوانه جيهاديان کرديت، چونکه نه مپو دانيشتوان ناوه که يان نه ماوه، وه کو که سيکي به رږژوو وايه، تا کو رږژوو که ي ده شکينيت پي دهوتريت رږژوو ده وان (الصائم). وه خوي گه و ره ده فهرمويت: ﴿لَا يَسْتَوِي

(٥) له گهل به گه و ره دانامان بو نه م کتيبه مه زنه و گشت سوره ته کاني قورثاني پيرؤز، به لام تنها نه و نه ده کافي نيه.

الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ... ﴿٤٠﴾، کهواته
تهنها کاتی کردنی جیهاده که موجهیده، نهک پيش تهوه یان دواى تهوه.

تیبینی (٢):

تهوانه ی که له مالّ دانیشتون (جا مالیان له ههر شوینیک بیّت) و نهچوون بوّ غهزا دژی
کافرو مونافیقان پینان دهوتریت دانیشتوان (القاعدون)، وه دانیشتوانیش شایسته ی
لومه کران و گالته پیکران نین و نابیت به گوناھبار بزانی، چونکه جیهاد له بنه پرتدا
تهنها فهزی کیفائییه، وهک له بهلگه کانداهرکهوت، وه ههلسانی کومه لیکی کافی
پیی، تاوان له سهه تهوانی تر لاده بات، بهلام پلهو پاداشتی دانیشتوان ناگاته پلهو
پاداشتی موجهیدان.

وه موجهیده غهزاکاره کان پاداشتیان زور زیاتره له دانیشتوه کان، بویه باش وایه
مرۆقی بروادار به شداری هه موو جیهادیکی شه رعی بکات و دوانه که ویت به بی عوزر،
تاوه کو تهو پلهو پاداشته زۆره ی دهست بکه ویت.

وه داواکارم له پهروه دگرم به ناوو سیفه ته بهرزو جوانه کانی پلهی موجهیدیمان به نسیب
بکات، وه ههروه ها پلهی شه هاده تمان پیّ ببه خشیت له پیناوی خویدا به راستی، وه به
فیردهوسی بهرزو شادمان بکات. آمین

به لگه کانی سوننهت له سه ره نهوهی

که جیهاد له بنه رهدا ته نهها فهزی کیفائی یه

به لگه ی به که م: أبو هريره (رضي الله عنه) فهرمووی: پیغه مبه ره (صلى الله عليه وسلم) فهرمووی: (مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَأَقَامَ الصَّلَاةَ، وَصَامَ رَمَضَانَ، كَانَ حَقًّا عَلَى اللَّهِ أَنْ يَدْخُلَهُ الْجَنَّةَ، جَاهِدَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، أَوْ جَلَسَ فِي أَرْضِهِ الَّتِي وَلَدَ فِيهَا، فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، أَفَلَا نُبَشِّرُ النَّاسَ؟ قَالَ: إِنَّ فِي الْجَنَّةِ مِائَةَ دَرَجَةٍ أَعَدَّهَا اللَّهُ لِلْمُجَاهِدِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، مَا بَيْنَ الدَّرَجَتَيْنِ كَمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، فَإِذَا سَأَلْتُمُ اللَّهَ فَسَأَلُوهُ الْفَرْدُوسَ فَإِنَّهُ أَوْسَطُ الْجَنَّةِ وَأَعْلَى الْجَنَّةِ. أَرَاهُ قَالَ: وَفَوْقَهُ عَرْشُ الرَّحْمَنِ، وَمِنْهُ تَفَجَّرَ أَنْهَارُ الْجَنَّةِ)^(٦).

واته: هه رکه سیك باوه ر بهیئیت به خوا پیغه مبه ره که ی (صلى الله عليه وسلم)، وه نویتۆ بکات، وه رۆژووی مانگی ره مه زان بگریت، نه وه په ره وردگار دایناوه به حه قیك له سه ره خوئی که بیخاته به هه شته وه. جا جیهادی کردییت له پیناوی خوادا یاخود دانیشتییت له وه زهوی بهی که تیایدا له دایک بووه هیه جرهت و جیهادیشی نه کردییت.

فهرموویان: نهی نیژدراوی خوا موژدهی نه وه نه دهین به خه لکی؟

فهرمووی: له به هه شتدا سه د پله هیه، که په ره وردگار ئامادهی کردوه بو موجاهیدان له پیناوی خوئی. نیوانی هه ره دوو پله یه که وه کو نیوانی نه ره زو ئاسمان وایه...

که واته ئیمان بوون و کردنی واجباته عهینی به کان و دوورکه و تنه وه له (مُحَرَّمَات) شایستهی چوونه به هه شته نه گهر جیهادیشی نه کات.

(٦) صحیح البخاری: ح / ٢٧٩٠.

که واته نه گهر جيهاد فھرزی عهینی بوايه، دواکه تن لېی شايستهی سزا ده بوو.

به لنگه ی دووهم: أبو سعيد الخدري (رضي الله عنه) له پيغهمبهروهه (صلى الله عليه

وسلم) ده گيړيټته وه که فھرموويه تی:

(يا أبا سعيد، مَنْ رضي باللهِ رباً وبالإسلام ديناً وبمحمدٍ نبياً وجيت له الجنة، فعجب لها

أبو سعيد فقال: أعدّها علي يا رسول الله، ففعل ثم قال: وأخرى يرفع بها العبد مائة

درجة في الجنة، ما بين كل درجتين كما بين السماء والأرض، قال: وما هي يا رسول الله؟

قال: الجهاد في سبيل الله، الجهاد في سبيل الله)^(٧).

واته: ټه ی باوکی سه عید هه رکه سيک رازی بيټ ته نها خوا پهروه ردگارو په رستراوی بيټ،

وه ته نها ئيسلام بهرنامه و مهنه جي ژيانی بيټ، وه ته نها موحه مه د (صلى الله عليه

وسلم) به نيړدراوو شايستهی شوين که وتن بزانيټ، ټه و ټه و که سه به هه شتی بو دابین

بووه.

ټه بو سه عید زوری پي څوڅ و سهير بوو بوييه فھرمووی: بوم دووباره بکه ره وه ټه ی

پيغهمبهری خوا (صلى الله عليه وسلم)، ټه ویش دووباره بوی ووته وه. دوايي فھرمووی:

وه شتيکی تر هه يه ټه گهر بهنده بيکات ټه و سه د پله پي بهرز ده بيټته وه، وه نيوان هه ر

دو و پله يه کيش وه نيوان زهوی و ټاسمانه کانه.

ټه بو سه عید فھرمووی: ټه و شته بهرزه چي يه ټه ی پيغهمبهری خوا؟

فھرمووی: جيهاد (غزا) کرده له پي ناوی خوا، جيهاد کرده له پي ناوی خوا.

(٧) صحيح مسلم: ١٥٠١.

که واته موسولمان به بې جيهاد کړدنيش ده بيته شايسته ي چوونه به هه شت، نه گهر پازي بيته به و سې شته ي باس کراون له فهرمووده که دا. جا دياره جيهاد (غهزا) فهرزي سرشاني هه موو موسولمانيك نييه، نه گينا به نه کړدني لومه ده کراو شايسته ي سزا ده بوو.

به لگه ي سي يه م: عيکريمه ي کورې خاليد فهرمووي: پياويک به عبدالله ي کورې عومهر ي فهرموو: ته ري غه زوو ناکه يت؟

عبدالله له وه لامدا فهرمووي: من له پيغه مبه رم (صلي الله عليه وسلم) بيستوه ده ي فهرموو:

(بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ: شَهَادَةِ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَإِقَامِ الصَّلَاةِ، وَأِيتَاءِ الزَّكَاةِ، وَصَوْمِ رَمَضَانَ، وَحَجِّ الْبَيْتِ)^(٨).

ثيمامي النوي له شهرحه که يدا فهرمووي:

((وأما جواب ابن عمر بمحدث بني الإسلام على خمسٍ، فالظاهر أنَّ معناه أنَّ الغزو ليس بلازم على الأعيان، فإنَّ الإسلام بني على خمسٍ ليس الغزو واحداً منها)).

واته: وه لامه که ي عبدالله ي کورې عومهر به و حه ديسه، تييدا ده رده که ويته که جيهاد (غهزوو) فهرز نييه له سهر هه موو يه کيک، چونکه ته وه ي فهرزه کاني ئي اسلاميان له سهر به رپا بوو پينج دانن و غه زوو کړدنيش يه کيک نييه له و پينجه.

(٨) صحيح مسلم.

کهواته مروّف ته گهر پینج بناغهی ئیسلام به جی بگهیه نیت ته وه موسولمانی ته واووه ده چیتته به هه شته وه بی سزا، ته گهر جیهادیش نه کات، به مه رجیک دوور که وتیته وه له گونا هه گه وره کان، وه که له م فرموده یه شدا دهرده که ویت:

به لگهی چواره م: (أَنَّ أَعْرَابِيًّا جَاءَ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ إِذَا عَمَلْتُهُ دَخَلْتُ الْجَنَّةَ، قَالَ: تَعْبُدُ اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا، وَتَقِيمُ الصَّلَاةَ الْمَكْتُوبَةَ، وَتُؤَدِّي الزَّكَاةَ الْمَفْرُوضَةَ، وَتَصُومُ رَمَضَانَ، قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا أَزِيدُ عَلَى هَذَا شَيْئًا وَلَا أَنْقُصُ مِنْهُ، فَلَمَّا وَلِيَ قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظَرَ إِلَى رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَلْيَنْظُرْ إِلَيْهِ هَذَا)^(٩).

واته: عه ره بیکی لادی و ده شته کی هاته لای پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) ووتی: تهی نیردراوی خوا کرده وه یه کم پیشان بده ته گهر کردم بچمه به هه شت.

فهرمووی: ١- خوا به ته نهها دپه رستیت و هیچ شتیک ناکهیت به شه ریک بو ی له په رستندا. ٢- نویژه فهرزه کانیش ده که یته. ٣- وه زه کاتی واجییش ده ده یته. ٤- وه ته نهها په مه زانیش به پرژوو ده بیت.

کابرا ووتی: سویند به وهی نه فسی منی به دهسته هیچ عیباده تیکی تر زیاتر له و چوار فهرزانه ناکه م، وه هیچیشیان لی که م ناکه مه وه.

جا که رویشته پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) فهرمووی: هه رکه سیک پی خو شه سهیری پیاویکی ته هلی به هه شت بکات، با سهیری ته و پیاوه بکات.

(٩) متفق علیه.

سبحان الله! بوو بهئه هلی بههشت بهبی کردنی سوننه ته کان، به لکو بهبی کردنی جیهادیش! جا که جیهاد فه رزی عهینی بووایه له سه ر گشت که سینک، ئه واه و پیاوه به نه کردنی گونا هبار ده بوو. وه ههروه ها ده بوو پیغه مبه ریش (صلی الله علیه وسلم) له گه ل فرزه کان باسی بکرد بایه.

به لگه ی پینجه م: زوراره ی کورپی ئه وفا که قازی به سره بوو و پیاویکی به باوه ر بوو فه رموی: سه عدی کورپی هیشام ویستی جیهاد (غه زوو) بکات له پیناوی خوا، بویه هات بو مه دینه و ویستی پارچه زه وی به که ی بفرۆشیت، بو ئه وه ی چه ک و پیداو یستی به کانی جیهادی پی بکرپیت تا وه کو جیهادی رومه کانی پی بکات تامردن. جا که گه یشته مه دینه به کومه لیک له ها وه لانی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) گه یشت و ئه وانیش ریگه یان نه دا که سه عد ئه و شته بکات، وه ووتیان: کومه لیکیش هه بوو له سه رده می پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ویستیان ئاوا بکه ن و پیغه مبه ریش نه هی لی کردن و فه رموی: (أليس لكم في أسوة) واته: ئایا ده رس له من وه رناگرن و چاو له من ناکه ن!؟

جا که ها وه له کانی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) ئه وه یان به سه عد ووت، سه عد چوو خیزانه که ی گه رانده وه لای خو ی که ته لاقیکی دا بوو بو یه کلابونه وه بو جیهاد^(۱۰). جا که جیهاد فه رزی عهینی بوایه سه عدیان په شیمان نه ده کرده وه.

(۱۰) صحیح مسلم.

رای زانایان له سر نه وهی

که جيهاد له بنه رتدا ته نها فرهزی کیفائی به

زۆربه ی زانایانیش به پيی به لگه کانی پيشوو رایان وایه که جيهاد ته نها فرهزی کیفائی به:

۱- ئیمامی الشافعي رحمه الله فرموویتهی:

((وهذا كل ما كان الفرض فيه مقصوداً به قصد الكفاية فيما ينوب، فإذا قام به من المسلمين من فيه الكفاية خرج من تخلف عنه من المأثم، بل لا أشك إن شاء الله لقوله: **﴿إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾** (۱).

فان قال فما معناها؟ قلتُ الدلالة عليها: أن تخلفهم عن النفير كافة لا يسعهم، ونفير بعضهم إذا كانت في نفيده كفاية يخرج من تخلف من المأثم إن شاء الله، لأنه إذا نفر بعضهم وقع عليهم اسم النفير.

فان قال: ومثل ماذا سوى الجهاد؟ قلتُ: الصلاة على الجنابة ودفنُها؛ لايجلُ تركُها ولا يجبُ على كل من بحضرتها كلهم حضورها ويخرج من تخلف من المأثم من قام بكفائيتها. ولم يزل المسلمون على ما وصفتُ منذُ بعث الله نبيه فيما بلغنا إلى اليوم: يتفقهُ أقلُّهم، ويشهدُ الجنائز بعضهم، ويجاهد ويرد السلام بعضهم، ويتخلف عن ذلك غيرهم، فيعرفون

(۱) التوبة: ۳۹.

الفضل لمن قام بالفقه والجهد وحضور الجنائز ورد السلام ولا يؤثمون من قصر عن ذلك، إذا كان بهذا قائمون بكفائته»^(١٢).

پوخنه‌ی واتای ووته‌که‌ی تیمامی شافیهی ئه‌وه‌یه که: دواکه‌وتنی هه‌موو موسولمانان له جیهاد دروست نییه. وه ده‌رچوونی هه‌ندیکیان بۆ غه‌زا که به‌و هه‌نده کاره‌که پیتک بیته، ئه‌وا تاوان له‌سه‌ر دواکه‌وتوان نامینه‌یت، چونکه ده‌رچوون بۆ غه‌زا کراوه له موسولماناندا، با له‌لایه‌ن کۆمه‌لیکیشه‌وه بیته. گرنه‌گ، بوونی غه‌زایه نه‌ک غه‌زاکار کی‌یه.

وه فهرمووی هه‌ر له رابردوووه له‌سه‌رده‌می پیتغه‌مبه‌ره‌وه (صلی الله علیه وسلم) تا ئه‌مرۆ موسولمانان هه‌ر ئاوا هاتوون:

که کۆمه‌لیکی که‌م خه‌ریکی عیلم خویندن ده‌بن، وه هه‌ندیکیشیان به‌ ئه‌رکی جه‌نازه‌وه هه‌لده‌ستن، وه هه‌ندیکیشیان جیهاد ده‌که‌ن.. وه غه‌یری ئه‌و کۆمه‌لانه‌ش که‌دانیشتوون و به‌م ئه‌رکانه‌وه هه‌لده‌ستاون، فه‌زلی هه‌لساوان به‌م ئه‌رکانه‌وه‌زانن، به‌لام ئه‌وانه‌ش که به‌شداری ئه‌م فه‌رزه‌کیفاتی‌بیانه‌یان نه‌کردوو به‌ گونا‌ه‌بار دانانرین، ئه‌گه‌ر هه‌لساوان پینان کافیی بووبن.

٢- ابن هبیره له‌کتیبه‌ی الإفصاح (٢/٢٧٣) ١٥ فهرموویه‌تی:

((وأتَّفَقُوا عَلَى أَنَّ الْجِهَادَ فَرَضٌ عَلَى الْكُفَّاءِ إِذَا قَامَ بِهِ قَوْمٌ سَقَطَ عَنْ بَاقِيهِمْ وَلَمْ يَأْتُوا بِتَرْكِهِ)).

(١٢) الرسالة: (٣٦٦ - ٣٦٩).

۳- وه له (المغني شرح مختصر الخرقى) لابن قدامة (۳۴۵/۸) هاتووه:

((والجهاد فرض الكفاية إذا قام به قوم سقط عن الباقي)).

وه ابن قدامهش ئهم راپه ي هه ليژاردووه به به لگه ي نايه ته كه ي النساء ﴿ لَا يَسْتَوِي الْقَعْدُونَ... ﴾ وه نايه ته كه ي التوبة ﴿ وَمَا كَانُ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً ﴾ وه به به لگه ي ئه وه ي كه پيغهمبر (صلى الله عليه وسلم) چهند جار تنهها سريه ي دهنارد بو غه زاو خويشى و هاوه لائى ده مانه وه له مه دينه وه نه ده چوون بو غه زا.

۴- وه ابن حزم الأندلسي له المحلى (۲۹۱/۷) فهرموويه تى:

((والجهدُ فرضٌ على المسلمين، فإذا قام به من يدافعُ العدو، ويغزوهم في عقر دارهم، ويحمي ثغور المسلمين، سقط فرضه عن الباقي، وإلا فلا)).

واته: جيهاد فهرزه له سهر موسولمانان كه بكريت (نهك له سهر هه موو يه كيكيان)، جا ئه گهر كو مه ليكي وا پيى هه لسان كه به رپه رچى دوژمن بدهنه وه وه غه زوويان بكن له ناو وولاتى خويان، وه سنورو زهوى موسولمانان بپاريژن، ئه وا فهرزه كه له سهر باقى موسولمانان لاده چيت، ئه گهر نا هه موويان تاوانبار دهن.

۵- وه ابن جزى له القوانين ص: ۱۶۳ دا فهرموويه تى:

((فيه أربع مسائل: المسألة الأولى: في حكمه وهو فرض كفاية عند الجمهور، وقال ابن المسيب: فرض عين، وقال سحنون: صار تطوعاً بعد الفتح، وقال الداودي: هو فرض عين من يلي الكفار)).

۶- وه زاناي پايه بهرز ابن قدامة المقدسي فهرموويه تى:

((معنى فرض الكفاية، الذي إن لم يُقْمَ به من يكفي، أثمَّ الناسُ كلُّهم، وإن قام به من يكفي، سقط عن سائر الناس. فالخطاب في ابتدائه يتناول الجميع، كفرض الأعيان، ثم يختلفان في أن فرض الكفاية يسقطُ بفعلِ بعضِ الناسِ له، وفرض الأعيان لا يسقط عن أحدٍ بفعلٍ غيره.

والجهاد من فروض الكفايات، في قول عامة أهل العلم. وحكي عن سعيد بن المسيب، أنه من فروض الأعيان، لقول الله تعالى: ﴿ أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ﴾. ثم قال: ﴿ إِلَّا تَنْفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴾. وقوله سبحانه: ﴿ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ ﴾.

و روى أبو هريرة (رضي الله عنه) أنَّ النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: (مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ نَفْسَهُ بِالْغَزْوِ، مَاتَ عَلَى شُعْبَةٍ مِنَ النِّفَاقِ) (١٣).

ولنا، قول الله تعالى: ﴿ لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَّ اللَّهُ الْحُسْنَى ﴾. وهذا يدل على أنَّ القاعدين غيرُ آمنين مع جهادٍ غيرهم.

وقال الله تعالى: ﴿ وَمَا كَانِ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِّنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ ﴾

ولأن رسول الله (صلى الله عليه وسلم): كان يبعثُ السرايا، ويُقيِّمُ هو وسائرُ أصحابه.

(١٣) رواه أبو داود، وهو في صحيح الجامع: ٩٥٤٨.

فأما الآية التي احتجوا بها، فقد قال ابن عباسٍ ((نَسَخَهَا قَوْلُهُ تَعَالَى: ﴿وَمَا كَانُ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً﴾^(١٤) .

وَيَحْتَمِلُ أَنَّهُ أَرَادَ حِينَ اسْتَنْفَرَهُمُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى غَزْوَةِ تَبُوكَ، وَكَانَتْ إِجَابَتَهُمْ إِلَى ذَلِكَ وَاجِبَةً عَلَيْهِمْ، وَلِذَلِكَ هَجَرَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَعَبَّ بْنَ مَالِكٍ وَأَصْحَابَهُ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّى تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ بَعْدَ ذَلِكَ، وَكَذَلِكَ يَجِبُ عَلَى مَنْ اسْتَنْفَرَهُ الْإِمَامُ، لِقَوْلِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ﴿إِذَا اسْتَنْفَرْتُمْ فَانْفِرُوا﴾^(١٥) .

معنى الكفاية في الجهاد أَنْ يَنْهَضَ لِلجِهَادِ قَوْمٌ يَكْفُونَ فِي قِتَالِهِمْ، إِمَّا أَنْ يَكُونُوا جُنْدًا لَهُمْ دَوَائِبٌ مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ، أَوْ يَكُونُوا قَدْ أَعْدَوْا أَنْفُسَهُمْ لَهُ تَبْرُعًا مَبِيثًا إِذَا قَصَدَهُمُ الْعَدُوُّ حَصَلَتِ الْمَنْعَةُ مِنْهُمْ، وَيَكُونُ فِي الْعَثُورِ مَنْ يَدْفَعُ الْعَدُوَّ عَنْهَا، وَيُبْعَثُ فِي كُلِّ سَنَةٍ جَيْشٌ يَغِيرُونَ عَلَى الْعَدُوِّ فِي بِلَادِهِمْ))^(١٦) .

٨- الشيخ محمد بن صالح العثيمين (خو بياريزيت) ده فهرمويت:

((أما النوع الثالث: فهو جهاد المبارزين المعاندين المحاربين، وهم الكفار الذين أعلنوا وصرحوا بالكفر، وهذا يكون بالسلاح... وهو فرض الكفاية... إذا قام به من يكفي سقط عن الباقي، وصار في حقهم سنة، وهذا حكمه)).

(١٤) رواه الأثرم و أبو داود (٢٥٠٢) و ابن جرير الطبري (١٢٩٩٤) من طريق آخر (و بالجملة فالحديث حسن بمجموع طرقه والله أعلم).

(١٥) متفق عليه.

(١٦) المغني (١٣ / ٧-٨).

واته: جوړی سیهه‌م جیهادی ئه‌و شه‌رکه‌ره جه‌نگاوه‌ره سه‌رکه‌شانه‌ی که دژی ئیسلام و موسولمانان ده‌جه‌نگن، که ئه‌و کافرانه‌ن ئیعلانی کوفریان کردووه به‌ئاشکرا، جیهادی ئه‌وانه به سیلاح ده‌ییت.

که‌واته شیخ جه‌نگان به چه‌ک دژی ئه‌و پیره کافره به جیهاد داده‌ئیت، نه‌ک وه‌ک کۆمه‌له به‌زیویک که ئیقامه‌و جنسی‌یه‌ی وولاته کافره‌کانیان وه‌رگرتوووه و خویان و مال و مندالیان له‌ناو کافری ئه‌سلیدا به ئیسراحت زیان ده‌به‌نه‌سه‌ر. به‌لام هانی گه‌نجی موسولمانی خوین گه‌رمی هه‌زاری وولاتانی موسولمان ده‌ده‌ن گوشتارو جه‌نگ و شه‌ر له‌ناو وولاته‌کانیان دروست بکه‌ن به‌ناوی جیهاد!

سبحان الله وه‌کو خه‌واریه‌کانی پيشوو (يقتلون اهل الإسلام ويدعون اهل الأوثان)،
واته: موسولمانان ده‌کوژن و وازده‌هینن له‌بت په‌رست و کافرو موشریکان!

به پوختی تیگه‌یشتین له رای زانایان به‌گشتی و رای شیخ (محمد بن العثیمین) یش به‌تایبه‌تی که جیهادکردنی کافران به‌ده‌ست، فه‌رزی کیفائی‌یه‌و ته‌گه‌ر کۆمه‌لیک توانی‌یان پینی هه‌لسن و واجبه‌که به‌مان پیک هات، ئه‌وا له‌سه‌ر باقی موسولمانانی تر پیویست نامی‌ئیت. □

له مه رجه کانی واجب بوونی جيهادی چه کداری

مه رجي يه که م: بوونی هيژو توانای جه نگان

دوای ته وهی که (الشيخ ابن عثيمين) فهرمووی: جيهاد فهرزی کیفائییه نه که فهرزی عهین، بو تهو فهرزی کیفائییه ش باسی مه رجيکی کرد که فهرمووی:

((لأبْدَ فِيهِ مِنْ شَرْطٍ، وَهُوَ أَنْ يَكُونَ عِنْدَ الْمُسْلِمِينَ قُدْرَةٌ وَقُوَّةٌ يَسْتَطِيعُونَ بِهَا الْقِتَالَ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَدَيْهِمْ قُدْرَةٌ فَإِنَّ إِحْقَامَ أَنْفُسِهِمْ فِي الْقِتَالِ إِلْقَاءٌ بِأَنْفُسِهِمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ، وَلِذَا لَمْ يَجِبِ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَلَى الْمُسْلِمِينَ الْقِتَالَ وَهُمْ فِي مَكَّةَ، لِأَنَّهُمْ عَاجِزُونَ ضَعْفَاءُ، فَلَمَّا هَاجَرُوا إِلَى الْمَدِينَةِ وَكَوَّنُوا الدَّوْلَةَ الْإِسْلَامِيَّةَ، وَصَارَ لَهُمْ شَوْكَةٌ أَمَرُوا بِالْقِتَالِ، وَعَلَى هَذَا فَلأَبْدَ مِنْ هَذَا الشَّرْطِ، وَإِلَّا سَقَطَ عَنْهُمْ كَسَائِرُ الْوَاجِبَاتِ، لِأَنَّ جَمِيعَ الْوَاجِبَاتِ يَشْتَرِطُ فِيهَا الْقُدْرَةَ، لِقَوْلِهِ تَعَالَى: ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ (التغابن: ١٦)، وَقَوْلِهِ: ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ (البقرة: ٢٨٦)) (١٧).

واته: بو ته وهی جيهادی کافران به ده ست و لاشه بيته فهرزی کیفائی، مه رجيک پيوسته، ته ویش ته وهی که موسولمانان تواناو هيژيکی وایان هه بيته که بتوانن جه نگانای پي بکه ن (دژ به کافره کان)؛ چونکه ته گهر توانایان نه بوو ته وه خوخته نه ناو کوشتارو خو به هيلاک دانه، بویه په روه ردگار کوشتارو جيهادی چه کدارانهی له سه ر موسولمانان واجب نه کرد له مه که که، چونکه لاوازو بي توانا بوون، وه کاتيک که هيجره تيان کرد بو مه دينه، وه ده ولتهی ئيسلامیيان دامه زرانند، وه هيژو توانایه کيان بو

(١٧) الشرح الممتع على زاد المستقنع.

دروست بوو، ټوکاته فرمانی جهنگيان پيکرا. جا بهم پييه ټم مهرجی دهسه لآت بوونه پيويسته، وه ته گهر توانايان نه بوو ټوا ټهو فهرزه يان له سهر لاده چيټ وهک تيکراي واجبه کاني تر، چونکه گشت واجبه کان توانابون تياياندا به مهرج وهرگراوه، به به لگهي فرموده ي خواي گوره: ﴿ فَأَنْقُوا لِلَّهِ مَا اسْتَطَعْتُمْ ﴾، واته: ته قواي خوا بکهن ټه وهنده ي ده توانن، وه ده فرمويټ: ﴿ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ﴾، واته: په وهردگار هيچ ټرکيک ناخاته سهرشاني هيچ که سيک ټه وه نه بيټ که له توانايدا هه يه. وه پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) فرمويه تي: (من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا فهو في سبيل الله)^(۱۸).

که واته به گوږه ي ټم فرموده يه کاتيک جهنگ بو خوايه وه پيڻاوي ټه وه، که ددو مهرجی تيډا بيټ:

۱- مبهسته ي جهنگا وهره که ته نها به رزکردنه وه ي وشه ي (الله) و سهر به رزي دينه که ي بيټ.

۲- بووني توانا دهسه لاتيکي وها له جهنگا وهره که دا، که به پيي شهرع باي ټه وه بيټ مبهسته که ي پي بيټه دي، خوا يارمه تيدهر بيټ.

به لام ته گهر تواناي به ديهيڼاني مبهسته که ي نه بيټ به هيچ شيويه ک، ټه وه له واقيعدا پيچه وانهي مبهسته که ي ديټه دي به جهنگه که ي، واته وشه ي الله داده به زيت و ديني خوا لاواز ده بيټ و ټه ويش ده بيټه هو ي ټه وه، له بهر ټه وه گونا هباريش ده بيټ هدرچه نده

(۱۸) صحيح البخاري: رقم (۱۲۴).

نيه تيشی باش بووبیت. چونکه خوی گه وره پیغه مبه ره که می بهم دینه وه نارد بو ته وهی سه ری بجات به سهر هه موو دینیکدا، نهک زه لیل و دابه زیوی بکات.

﴿ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴾ (التوبة: ٣٣)، (الصف: ٩).

وه له م باره يه وه دکتور محمد خير هيكل ده لیت^(١٩):

((يفهم من الحديث (من قاتل لتكون كلمة الله هي العليا...) أمران في اعتبار القتال جهاداً في سبيل الله، هما:

١- قصد أن يكون القتال لإعلاء كلمة الله.

٢- ما يستلزم من كون القتال لإعلاء كلمة الله. وهو أن يكون المقاتلون لهم قوة ومنعة إما بالفعل، وإما بضمن إمداد الإمام لهم بالقوة والمنعة حين يخرجون بإذنه، ويحتاجون الى المدد.

ويدون القوة والمنعة من المقاتلين لا يتحقق إعلاء كلمة الله، بل على العكس من ذلك، قد يترتب على قتالهم توهين المسلمين والدين)).

(١٩) الجهاد والقتال في السياسة الشرعية: ١ / ٢٨٣.

مه رجی دووهم : دروست بوونی بنکه یه کی سهر به خوو جیا له موشریکان

وه بناغه یه کی تیمانی و تنهها خواپه رستی پته و له و کومه له سهر به خو یه دا. وه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) تاوه کو هیجره تی نه کرد بو مه دینه و هیرو پشتیوانی یه کی دابین نه کرد، ریگه ی جیهادی پینه درا. وهک پیشه و ابن القیم ده فهرموی: ((أن الله لم يأذن بمكة لهم في القتال، ولا كان لهم شوكة يتمكنون بها من القتال بمكة. وأن سياق الآية^(٢٠) يدل على أن الإذن بعد الهجرة، وإخراجهم من ديارهم، فإنه قال: ﴿الَّذِينَ أَخْرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ بغيرِ حَقِّ إِلَّا أَنْ يَقُولُوا رَبُّنَا اللَّهُ﴾ (الحج: ٤٠). وهؤلاء هم المهاجرون))^(٢١).

وه فهرمويه تی: ((ولا يتمُّ الجهادُ إلاَّ بالهجرة، ولا الهجرة والجهادُ إلاَّ بالإيمان، والراجون رحمة الله هم الذين قاموا بهذه الثلاثة. قال تعالى: ﴿إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَؤْتِيكَ رِجْونَ رَحْمَتِ اللَّهِ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ (البقرة: ٢١٨))^(٢٢).

^(٢٠) يعني بها قوله تعالى: ﴿أذن للذين يقاتلون بأنهم ظلموا وإن الله على نصرهم لقدير﴾ (الحج: ٣٩).

^(٢١) زاد المعاد: (٣/٣٦).

^(٢٢) سهر چاوهی پیشوو: (٣/١٠).

مه‌رجی سی یه‌م: تَمِيزُ الصَّفَوفِ: لَيْكُ جِيَابُونَه‌و‌ه‌ی رِيزِي مَوسُولَمَانَان لَه‌رِيزِي كَافِرَان

چونكه به‌هۆی نه‌توانینی جیابوننه‌وه‌ی موسولمانه بی ده‌سه‌لاته‌کانی مه‌ککه له ریزی موشریکه‌کان، خوای گه‌وره رپه‌گه‌ی به پینغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) نه‌دا بجه‌نگیت له‌و حاله‌ته‌دا دژ به موشریکه‌کانی مه‌ککه ﴿وَلَوْلَا رِجَالٌ مُّؤْمِنُونَ وَنِسَاءٌ مُّؤْمِنَاتٌ لَّمَّ تَعْلَمُوهُمْ أَن تَطَّوَّهُمْ فُضِّيبَكُمْ مِّنْهُمْ مَّعْرَةً بَعِيرٍ عَلِيمٍ لِّدْخَلِ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ مَن يَشَاءُ لَوْ تَزَيَّلُوا لَعَذَّبْنَا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا﴾ (الفتح: من الآیة ۲۵).

واته: ته‌گه‌ر ته‌و پیاوو ئافره‌ته بروادارانه نه‌بوونایه ـ كه له‌ناو شاری مه‌ککه مابوننه‌وه‌و هیشتا بۆیان نه‌ره‌خسابوو تا كوچ بکه‌ن ـ، كه ئیوه‌ش نه‌تان ده‌ناسین و پیشیلتان ده‌کردن و حیسابی موشریکه‌کانتان بۆ ده‌کردن له‌کاتی جه‌نگدا، ته‌وکاته‌ش به‌هۆی ته‌وه‌وه عه‌یب و عارتان تووش ده‌بوو لیبانه‌وه‌و ده‌که‌وتنه به‌ر گله‌یی ته‌وان بی ته‌وه‌ی بزنان، ته‌گه‌ر له‌به‌ر ته‌وه نه‌بوايه مۆله‌تی جه‌نگمان پیده‌دان، ته‌مه‌ش بۆ ته‌وه‌ی په‌روه‌ردگار ته‌و که‌سانه‌ی که‌خۆی مه‌به‌ستیتی و شیاوی ته‌وه‌ن بیاخته‌ ناو ره‌حه‌تی خۆی. خۆ ته‌گه‌ر موسولمانه‌کان له کافره‌کان جیابوننايه‌ته‌وه له مه‌ککه‌دا، ته‌وه بیگومان ئیمه سزایه‌کی توندی بی باوره‌کامان ده‌دا به‌ده‌ستی ئیوه.

که‌واته نابیته له‌ناو وولاتی موسولمانان جه‌نگ و کوشتار بکری؟ چونکه بی باوه‌ران موسولمانانی هه‌ژارو موحتاج و نه‌فام و بی ده‌سه‌لات ده‌که‌نه قه‌لغان و قه‌لاو پاسه‌وان و قوربانی خۆیان و، له ئاکامدا هه‌ر موسولمانان ده‌کوژرین و دوا‌ییش ته‌وانه‌ی که ده‌لین

جيهادمان کرد سهرشور دهميننه وه لای خواش و خه لکيش، وه دهووتریت موسولمانانيان
 کورشت. □

**وه زانای پيشهوا الشيخ مقل الوداعي - رحمه الله - ههرسی مه رجه که ی پيشووی به مه رج
 داناوه و به کورتی فه رموويه تی:**

- ۱- وشرط القدرة على الجهاد أولاً، كما ذكر.
- ۲- وأيضاً بشرط أن يظن ظناً غالباً على أن العاقبة للمسلمين، وأن الدائرة على المشركين.
- ۳- لا أن تكون الحرب بين المسلمين والمسلمين، لقوله تعالى: ﴿وَلَوْلَا رِجَالٌ...﴾.

جيهادی فه رزی کیفائی به چی دیته دی؟

ئیمامی القرطبي المفسر ده فه رمویت:

((وقسمٌ ثانٍ من واجب الجهاد، فرضٌ أيضاً على الإمام إغراء طائفةٍ إلى العدو كل سنةٍ مرةً، يخرجُ معه بنفسه، أو يخرجُ من يثقُ به ليدعوهم إلى الإسلام ويرغبهم، ويكف أذاهم ويظهر دين الله عليهم، حتى يدخلوا في الإسلام أو يعطوا الجزية عن يد)) (۲۳).

واته: جوړی دووهم لهو جيهادهی که واجبه، فه رزه له سه ر پيشه وای موسولمانان
 کومه لیک هه لئیت بو جيهاد کردنی دوژمن، هه موو سالی جاریک، خوړی ده ریچیت له گه ل
 کومه له موجهیده که، یان که سیکی باوه ر پیکراو بنیریت له گه لیان بو ته وهی دوژمن
 بانگ بکه ن بو لای ئیسلام و ره غبه تی موسولمان بوونیان بو په یدابکه ن. وه ته گه ر
 موسولمانیش نه بوون ته وا ده ست دريژيان بوه ستینیت و دینی خوا سه ر بخت به سه ریاندا.

(۲۳) الجامع لأحكام القرآن: (۸ / ۱۳۸).

وه بهرده وام بيت له جيهاد کړدنيان تاوه کو موسولمان دهن، يا خود جيزيه دده دن و به ملکه چی له سهر دينی خوځيان دهميننه وه.

وه شيخ محمد ناصر الدين الألباني ده فرمويت:

((النوع الثاني من الجهاد فرضٌ كفايةً، وهو الجهادُ في سبيل الله نقل الدعوة الإسلامية إلى سائر البلاد، حتى يحكمها الإسلام، فمن استسلم من أهلها فيها، ومن وقف في طريقها قُتل حتى تكون كلمة الله هي العليا)) (٢٤).

واته: جوړی دووهم له جيهاد فهرزی کيفائی يه، که ثم جوړهش جيهاد کړدنه له پيڼاوی گواستننه وهی ده عوهی ئيسلامی بو تيگرای وولاته کان، تاوه کو ئيسلام حوکميان بکات. جا نه وهی ته تسليم بيت به حوکمی خوا نه وا باشه و نه وهش بوهستيت له ريگای ثم ده عوهيه شهری له گه ل ده کريت تاوه کو ته نها ووشه ی (الله) بهرز بيت. □

وقال الحافظ ابن حجر:

((ويتأدى فرض الكفاية بفعله في السنة مرة عند الجمهور، ومن حجتهم أن الجزية تجب بدلاً عنه ولا تجب في السنة أكثر من مرة اتفاقاً فليكن بدلها كذلك، وقيل: يجب كلما أمكن وهو قوي)).

واته: فهرزی کيفائی به وه ديتته جي که له سالي کدا جاريک بکريت، (ته مهش رای جمهوري موسولمانانه) وه له به لگه کانيشيان نه وهيه که جيزيه (سهرانه) له بري جيهاد (جهنگ)

(٢٤) شرح وتعليق على العقيدة الطحاوية: ص: ٧١ - ٧٢.

واجب دهبيت، واته هر قهوميکی کافر کاتيک جيهاد ناکرين و ناکورزين که جيزيه بدن. وه جيزيه سالی جاريک زياتر نييه، که واته له بريه که شی (به ده له که ی که جيزيه) ده بيت سالی هر تنها جاريک واجب بيت.

وه رايه کی تریش هه يه که ده لیت: جيهاد واجبه بکريت چندهی بتوانريت، نه مهش رايه کی پته وه.

وه ابن قدامة ده فهرمويت: ((وأقل ما يفعلُ مرةً في كلِّ عامٍ، لِأَنَّ الحِزْبَةَ تَجِبُ عَلَى أَهْلِ الذِّمَّةِ فِي كُلِّ عَامٍ، وَهِيَ بَدَلٌ عَنِ النِّصْرَةِ، فَكَذَلِكَ مُبْدَلُهَا وَهُوَ الجِهَادُ، فَيَجِبُ فِي كُلِّ عَامٍ مَرَّةً، إِلَّا مِنْ عُدْرٍ، مِثْلَ...))^(٢٥).

واته: نه جيهادهی که فهرزی کيفائيه به لايه نی که مه وه سالی جاريک ده بيت بکريت، چونکه جيزيه واجبه له سهر ته هلی (ذيمه) (ته وانهی که ده يانه ویت له سهر دینی خويان بيمينه وه له به رامبه ردا جيزيه ده دن) سالی تنها يه کجار. وه نه جيزيه يهش له بری جيهاد کردنيانه، که واته له بری دراوه کهش که جيهاده تنها يه کجار واجبه، مه گهر عوزريک هه بيت که نه توانريت نه يه کجارهش بکريت، وه ک... □.

□

□

□

(٢٥) المغني: (١٠/١٣).

ثایا نه و عوزرانه چين که ريگه ددهن به موسولمانان جيهادی چه کداری نه کهن؟

ابن قدامة دواى باسه کهى پيشووى فرموى:

((فيجب في كل عام مرة، إلا من عذر مثل:

- ❖ أن يكون بالمسلمين ضعف في عددٍ أو عدة. □
  - ❖ أو يكون منتظراً عدداً يستعين به. □
  - ❖ أو يكون الطريق إليهم فيها مانعاً أو □
  - ❖ ليس فيها علفٌ أو ماء. □
  - ❖ أو يعلم من عدوه حُسن الرأي في الإسلام، فيقطع في إسلامهم إن أحرقتهم، ونحو ذلك مما يرى المصلحة معه في ترك القتال، فيجوز تركه بهدنة وبغير هدنة، فإن النبي (صلى الله عليه وسلم) قد صالح قريشاً عشر سنين، وأحرقتهم حتى نقضوا عهده، وأحرقت قتال قبائل من العرب بغير هدنة). □
- واته: سالانه غه زاکردن پيوسته، مه گهر عوزريک هه بيت، وهک:

❖ لاوازی موسولمانان له ژماره و هيژياندا. (کهواته که موسولمانان لاوازبون

واجب نييه جيهادی كيفائيش بکريت) ﴿لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ وهک پيشتر

ثماژه مان بو کرد له ووته کهى (ابن تيمية، وابن عثيمين). □

❖ ياخود موسولمانان چاوه رپي پشتيوانى و يارمه تى بن دروسته جيهاد دواجنه. □

❖ ياخود ريگای گه يشتن به دوزمن کوسپ و ريگرىکى لىيه و ناتوانريت ببردريت. □

❖ ياخود خواردن و تاو له ريگا دهست نه که ویت بو خويان و وولاخه کانيان. □

❖ ياخود هيوای بهرهو ئيسلام هاتن دهکات له دوژمن. بويه مهسله حهت له شهړنه کردن له گه ليدا دهينريت جيهاد ناکريت.

نه مانه هموو عوزرن بو نه کردنی جهنگ و غه زاو جيهاد.

که واته دروسته واز له شهرو جهنگ بهينريت؛ جا به هودنه بهستن بيت له گه ل

دوژمن، يان به بن بهستنی هودنه، چونکه پيغهمبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) سولحي کرد له گه ل قوره پيش له سهر شهړ راگرتن بو (۱۰) سال، وه شهړی دواخت و جيهادی نه کردن تاوه کو ته وان په يمانيان شکاند.

وه وازی له زور هوژی عه رب هیناو غه زاو جيهادی نه کردن به بی شهوی هودنه ش له نيوانياندا بوويت.

هوکارو حکمه ته کانی هودنه بهستن له گه ل دوژمن

وه زانايان رایان وایه که دروسته هودنه بکريت له گه ل کافران (واته جهنگ رابگيريت و جيهاد نه کريت) ته گهر مهسله حهت له جيهاد نه کردن و هودنه دا بوو، بو نمونه که موسولمانان لاوازبوون. جا ته گهر شه هودنه يه ش زاهيري ته نازولی موسولمانانی تيدابيت وه هودنه کردن به پاره دان به کافران له بری شه هودنه يه. وه ياخود رازی بوونی موسولمانان به رانه گرتنی هيچ که سيکی هيجهت کردو له کافران بو لای موسولمانان به موسولمانيتی!

هروهك الشيخ محمد بن صالح العثيمين دهفه رموټ:

((الهدنة عقدُ الإمام أو نائبه على ترك القتالِ مدةً معلومةً ولو طالَت بقدر الحاجة... يجوز عقدها للمصلحة حيث جاز تأخير الجهاد لنحو ضعفٍ بالمسلمين. وفي وقتنا هذا، فينا ضعفٌ؛ لذلك تجوز الهدنة... ولو بمالٍ منا ضرورةً، أي ولو كان عقدُ الهدنة بمالٍ (وعقد الهدنة بمالٍ إما أن يكون منهم، وإما أن يكون منا)، ولا ثالث لذلك، ويكون منهم إذا كانوا هم ضعفاء فيضرعون أن تأخذ منهم ضريبةً ماليةً وندع جهادهم، ويكون منا إذا كان الضعفُ فينا، ولهذا قيدها المؤلف بقوله (ولو بمالٍ منا ضرورةً) وهذا إشارة إلى خلافٍ، لأنَّ بعض العلماء يقول لا يجوز أن نعطيهم على الهدنة مالاً أبداً... وأنَّ هذا ذلٌّ للمسلمين أن يبذلوا مالاً لعدوهم، ولكن يقال: بذل المال أهون من القتل إذا كان العدو قوياً، وليس لنا به طاقةٌ إطلاقاً، فإن بذل شيءٍ من أموالنا أهون من أن يسحقنا العدو نحن وأموالنا، فالمسألة كلها تعودُ إلى المصلحةِ ودفع الضرر، ولا يكلفُ الله نفساً إلا وسعها، (ويجوز شرط ردِّ رجلٍ جاءَ منهم مسلماً للحاجة) ... ومن دعاء الحاجةِ إلى ذلك أن يتوقف الصلحُ على هذا الشرط، فإذا توقف الصلحُ على هذا الشرط، وقالوا: لا نصلحكم إلا بهذا الشرط، فإن لنا أن نشترطه. فإن قال قائل: في هذا غضاضة علينا.

قلنا: إنَّ النبي (صلى الله عليه وسلم) فعل ذلك بأمر الله^(٢٦).

واته: هودنه په پیمان به ستنی نیمام، یان جیگره که یه تی له سهر وازهینانی له غهزا کاتیکی دیاریکراو گهرچی دریش بیته وه به پیی پیوستی... دروسته هم ریکه وتننامه یه

(٢٦) الشرح المتع على زاد المستقنع: (٨ / ٥٥ - ٥٦).

جهنګ راگرتنه ببه سترى بؤ مه سلله حه تيک ههروهک چؤن دروسته دواخستنی جيهاد له بهر هؤی لاوازی موسولمانان.

وه له کاتی ته مړماندا کهم تواناييمان تيډايه ، جا له بهرته وه هودنه دروسته ... ته گهر چی به مالى خوښان بيت له حاله تيکی پيويستدا ، واته هه چهنده به ستنی هودنه که له سهر مال بوه ستي و نه نجام بدری ، ده کريت له وانه وه بيت (ته وان بيدهن) کاتيک که ته وان لاوازين ، جا دلخوش دهن که باجيکی ماليان ليوه رگرين و واز له جيهاد کردنيان بينين ، وه ده ستي له ئيمه وه بيت (ئيمه بيدهين) ، کاتيک که لاوازی له ئيمه دا بيت ، هه ره بهر ته مه دانهر (المؤلف) په يوه ستي کردوه ، هودنه که که ده لیت: (ولو مال منا ضروراً) ، ته وه ئاماره يه بؤ بوونی خيلافيک ، له بهرته وه هه نديک له زانايان ده لين دروست نی يه ماليان پي ببه خشين له کاتی هودنه دا به هيچ جوړيک ... ، چونکه ته وه زه لیلی يه که بؤ موسولمانان که مال بدن به دوژمنه که يان ، به لام له وه لامی ته م بؤ چونه دا ده گوتري: **به خشينی مال نه هوه نتره ناسانتره له کوژرانی موسولمانان. کاتيک که دوژمن به هيتر بيت ، وه هيچ توانايه کمان به سه ريډا نه شکيت ، جا به خشينی هه نديک له سامانمان نه هوه نتره (که م زه ره تره) له وهی دوژمن خوښان و ماله که شمان بهار پيت . مه سه له که هه موی ده گه رپته وه سهر دابین کردنی مه سلله حهت و لادانی زه ره رو زیان ، وه خوی گه ورهش داوای کاريک له که سيک ناکات ته نها ته وه نه بيت که له توانايدا بيت .**

(ويجوز شرط رد رجل جاء منهم مسلماً للحاجة)^(۲۷)... وه ته گهر سولحيان نه کرد بهو مهرجه نه بيټ که ته گهر هه رکه سيک له وان موسولمان بوو، وه هاته ناو موسولمانان بيگه پرينينه وه بويان (واته ووتيان: سولحتان له گهل ناکه بين ته نها بهو مهرجه نه بيټ)، ده کري بويي به مهرجي بگريين و رازي بين پيبي، وه دروسته که سولحه که دابمه زريت له سهر تهو مهرجه .

وه ته گهر يه کي گوتي له وه دا زه ليلي هه يه بويي موسولمان.

ده ليين: پينغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) ته مه ي کرد به فهرمانی خوا.

وه ابن القدامة فهرموويه تي:

((وذلك يعني الهدنة جائزٌ، بدليل قول الله تعالى: ﴿بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾، وقال سبحانه وتعالى: ﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا﴾ و روى مروان، ومِسُورُ بنِ مَحْرَمَةَ، أَنَّ النَّبِيَّ (صلى الله عليه وسلم) صَالِحُ سُهَيْلُ بنِ عَمْرِوٍ بِالْحُدَيْبِيَّةِ، عَلَى وَضْعِ الْقِتَالِ عَشْرَ سِنِينَ.

ولأنه قد يكون بالمسلمين ضعفٌ، فنهادهم حتى يقوى المسلمون. ولا يجوز ذلك إلا للنظر للمسلمين؛ إما أن يكون بهم ضعفٌ عن قتالهم، وإما أن يطمع في إسلامهم بهدنتهم، أو في أدائهم الجزية، والتزامهم أحكام الملة، أو غير ذلك من المصالح...

وتجوز مهادنتهم على غير مالٍ، ... ويجوز ذلك على مالٍ يأخذه منهم... وأما إن صالحهم على مالٍ نبذله لهم، فقد أطلق أحمدُ القول بالمنع منه. وهو مذهب الشافعي، لأنَّ فيه

(۲۷) واته: وه دروسته گيرانه وه ي پياويك كه موسولمان بيت له وان - بويان - ته گهر سولحه كه بيان له سهر تهو هه راگرت.

صغاراً للمسلمين. وهذا محمولٌ على غير حال الضرورة، فيما إن دعت إليه ضرورة، وهو أن يخاف على المسلمين الهلاك أو الأسر، فيجوز؛ لأنه يجوز للأسير فداء نفسه بالمال، فكذا هذا، ولأن بذل المال إن كان فيه صغاراً، فإنه يجوز تحمُّله لدفع صغارٍ أعظم منه، وهو القتل، والأسر، وسبِّي الذرية الذين يُفضي سببهم إلى كفرهم... (٢٨).

واته: نهو هودنه يه شتيكي دروسته به به لگه ي فهرموده ي خواي گه وره كه ده فهرمويت: ﴿بِرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾، وه ههروه ها ده فهرمويت: ﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا﴾، وه مهروان و ميسوهري كوري مه خره مه گيپراويانه ته وه، كه پيغه مبه ر (صلى الله عليه وسلم) سولحي كرد له گه ل سوهه يلى كوري عه مردا له حوده يبيه، له سه ر اكرتنى شه ر تا ماوه ي (١٠) سال.

له بهرته وه ي له م حالته دا موسولمانان لاواز بوون، بويه هودنه ي به ست له گه ليان تا موسولمانان هيژيان په يدا كرد، هودنه به ستن شتيك نييه دروست بيت له بهر حالي موسولمانان نه بيت، ده گونجي له بهر كه م توانايي موسولمانان بي له كوشتاري بيباوه ران، ياخود له بهر بوونى ته مه ل و هيوايه ك له موسولمان بوونياندا به هو ي په يمان له گه ل به ستنيان، ياخود هودنه ده كر يت له گه ليان له بهر جيزيه و مالدانيان و پابه ند بوونيان به حوكمه كاني ئيسلامه وه، يان جگه له وه ش له مه سلله حه ته كان...

وه ديسان دروسته هودنه يان له گه ل به ستر يت له سه ر نه داني ماليش، ... وه دروستيشه به ستر يت له سه ر ماليك (سامانيك) كه وه ربگير يت لبيان...، به لام كاتي ك سولح و

(٢٨) المغني: (١٣ / ١٥٤ - ١٥٦).

رېکه و تنيان له گه لدا بکريت، له سهر مالنيک تيمه بيبه خشين پييان، نهوا تيمامي نه حمه
به موتله قی قه دهغه ی کردوه، وه نهوه مه زهه بی شافعيشه، چونکه نهوه زه لیلی و
که ميه تي تيدايه بو موسولمانان، به لام هم بو چونه حاله تيک ده گريته وه که پيوست
نه بيت، خو نه گهر حاله تيکی زه ورو پيوست هاته پيشه وه، وهک نهوه ی که
موسولمانان بترسن له به هيلاک چونيان يان گيران و نه سير بوون، نهوه دروسته، ههروهک
چون دروسته نه سير خوی بکريته وه به مال بو بزگار بوون، جا پاره دانی موسولمانان
له کاتي هودنه دا ههروهک حاله تي نه سيره که وايه، چونکه به خشيني مال له حاله تيکی
وادا گهرچی زه لیلی و بچووکيشی تيداييت، نهوا دروسته ببه خشري بو لابردي
زلیکيه کی گهره تر لهو، که بریتييه له کوشتن و گيران و تالان و داگيرکردنی مندلانيک
که داهاتويان سه رده کيشيت بو کافر بوونيان ... .

له چه حاله تيگدا جيهاد ده بيته فهرزی عهين؟

زانيمان به به لگه قورشان و هديس، وه له ژير روشنایي تيگه يشتني زانايان لييان، که جيهاد له بنه رته دا تنها فهرزی کيفائيه و فهرزی عهين ني يه. به لام ليړه دا باس له و حاله تانه ده که عين که جيهاد تياياندا ده بيته به فهرزی عهين:

حاله تي يه که م:

جيهاد ده بيته فهرزی عهين له سر هه موو ته و که سانه ي که ثيمامي موسولمانان يان سولته ي شهرعي ناوچه که (۲۹) بانگيان بکات بو جيهاد. واته دا وای در چوونيان لي بکات بو جيهاد (الاستنفار): وه به لگه ش له سر ته م فهرزه عهيني يه:

(۲۹) تبيني: مهرج ني يه نه و ثيمامه ي دا وای در چوون ده کات بو جيهاد ثيمامي تيگرای موسولمانان بيت، چونکه نه و ثيمامه زور ده ميکه نه ماوه و هاتنه و هشي ناسان ني يه - مه گهر په روه ر دگار ناساني بکات -، که واته راگرتني جيهاد له سر هاتني نه و ثيمامه گه و ريه کاريکي شهرعي ني يه و زه ريه کي زوريش له موسولمانان ده دات. بويه هه ر که سيک - با عه بد يکي حبه شيش بيت - که بوو به پيشه وای شهرعي ناوچه يه ک يان و ولاتيک، نه و پيوسته موسولماناني ناوچه که گوپرايه لي بکن و به دهنگي يه وه بين. به لام چنه د ثيماميتک و چنه د نه مير يک له يه ک ناوچه دا وه ک حالي حيزيه کاني نه مړو، نه و شهرعي ني يه و گوپرايه لي کردنيان لازم ني يه، چونکه نه م فره حيزيتي و نه مير يتي يه ناوکي و ته فرقه دروست ده کات له ناو موسولمانانداو به ره و فه شل و دؤرانيان ده بات. بويه گوپرايه لي هيچ کام له نه مير و که ي حيزيه کان ناکريت و به فرماني نه و ان جيهاد له سر که س واجب ناييت، تنها نه و نه مير نه بيته که خاوه ني سولته ي شهرعي ناوچه که يان و ولاته که يه و ژيرباري هيچ سولته يه کي ناشهرعي سه رووي خوي ني يه و فرمان و شهر و ناشتي تنها به ده ست خوي تي. پروانه (الشرح المتع على زاد المستنقع) ابن عثيمين (۱۲ / ۸ - ۱۳).

۱- په روږدگار ده فېرموږت: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَنْفَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَّعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّا نَفِرُوا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا وَيَسْتَبَدِلَ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا نَضُرُّوهُ شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٣٩﴾.

واته: ښه ښه وانځه يې پرواتان هېڼاوه ښه وه چېتانه؟ ښه گهر پيټان ووترا درېچن بو غهزا له پيڼاوي خوا، خوټان له زهوي قورس کردو نه جولان بهره و غهزا! ټيا رازين به ښياني دنيا له جياتي دواړوژ؟ خو رابواردن و خوښي ښياني دنيا زور که مه له ناستي خوښي و رابواردني دواړوژ. ښه گهر دهرنه چن (به فېرماني پيشه واتان) په روږدگار سزاتان ده دات به سزايه کي به ټازار. وه قهومي کي تر ده هينيټ له جياتي ښه که جيهاد بکه ن و درېچن بو غهزا.

❖ ښيامي (الجصاص) له ته فسيري ښه ښايه تدا ده فېرموږت:

((اقتضى ظاهر الآية وجوب النفير على من يستنفر))^(٣٠). واته: زاهيري ښه ښايه ته بريټي يه له واجب بووني دهرچوون له سهر ښه که سه ي ښيامي داواي دهرچووني لي بکات.

۲- پيغه مبهري پيشه وا (صلى الله عليه وسلم) فېرموويه تي: (وَإِذَا اسْتُنْفِرْتُمْ مِّنْ فَاغِرُوا)^(٣١). واته: ښه گهر داواي دهرچوونتان ليکرا (بو غهزا) درېچن.

❖ وه ښيامي ابن حجر له شهرحي ښه ښايه تدا فېرمووي:

(٣٠) بروانه (أحكام القرآن للجصاص) (٤ / ٣٠٩).

(٣١) اخرج به البخاري ومسلم

((وفيه، وجوبُ تعيين الخروج في الغزو على مَنْ عَيَّنَهُ الإمامُ))^(۳۲).

واته: له م حده ديسه دا به لگه ی واجب بوونی دهرچوون بو غه زای تبدایه له سهر هه رکه سیک
ئیمام دیاری بکات.

❖ وه ئیمام القرطبي ده فهرمویت:

((الاستدعاء والاستنفارُ يبعدُ أن يكونَ موجِباً شيئاً لم يجب من قبلُ إلا أنَّ الإمامَ إذا
عَيَّنَ قوماً وندبهم إلى الجهاد لم يكن لهم أن يتشاوروا عند التعيين، ويصيرُ بتعيينه فرضاً
مَنْ عَيَّنَهُ لا لمكان الجهاد، ولكن لطاعة الإمام، والله أعلم))^(۳۳).

حاله تی دووهم:

جیهاد ده بیته فه رزی عهین له سهر هه موو ئه و که سانه ی که مه وجودی کات و شوینی
به یه کگه یشتنی هه ردوو لایه نی جهنگ له موسولمانان و دوژمنانیا، کاتی ده ست
پیکردنی جهنگ له نیوانیان. ئه گه رچی له پیش به یه کگه یشتنی دوو ریزه که و ده ست
پیکردنی جهنگیش له سهری فه رز نه بوویت.

به لگه ی حوکمی ئه م حاله ته ش به م شیوه یه یه:

۱- په روه ردگارمان فه رموویه تی:

(۳۲) فتح الباري: (۶ / ۳۹).

(۳۳) الجامع لأحكام القرآن: (۸ / ۱۴۲).

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُؤَلُّوهُمُ ۗ الْأَذْبَارَ ﴿٣٤﴾ وَمَنْ يُؤَلِّهِمْ
يَوْمَئِذٍ دُبُرُهُ إِلَّا مَتَحَرِّفًا لِقِنَالٍ أَوْ مَتَحَرِّزًا إِلَىٰ فِتْنَةٍ ۗ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ
جَهَنَّمُ ۗ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ﴿٣٤﴾ .

واته: - والله أعلم - ئه‌ی ته‌وانه‌ی که پرواتان هی‌ناوه، ته‌گه‌ر گه‌یشتن به‌وانه‌ی کافر بوون، له‌حاله‌تی به‌ره‌و یه‌کخشان، وه له‌یه‌کتری نزیك بوونه‌وه، پشتیان تی‌نه‌کهن و رانه‌کهن و فیرار نه‌کهن، وه هه‌رکه‌سینک پشتیان تی‌ بکات:

أ- به‌ مه‌به‌ستی جی‌گور‌که‌و شوین گواستنه‌وه‌ی جه‌نگ و نه‌خشه‌ گورپینی شه‌ر نه‌بی‌ت.
ب - یان به‌ مه‌به‌ستی پال‌دانه‌ لای کومه‌لیکی تری موسولمانان نه‌بی‌ت، ته‌وه‌ پشتی هه‌ل‌کردوه‌ به‌بی‌ یه‌کینک له‌م دوو مه‌به‌سته، تووشی توره‌بوونی په‌روه‌ردگار بووه‌و به‌و پشت هه‌ل‌کردنه‌ی غه‌زه‌بی خوای بو‌ سه‌ر خو‌ی هی‌ناوه‌و، شوینیشی دوزه‌خه‌و، ته‌و شوینه‌ش خراپترین پاشه‌پرور‌و کوتای‌یه‌. خوا په‌نامان بدات لی‌ی.

٢- پی‌غه‌مبه‌ری پی‌شه‌واشمان (صلی الله علیه وسلم) فه‌رموویه‌تی: (لا تتمنوا لقاء العدو، وسلوا الله العافية، فإذا لقيتموهم فاصبروا، واعلموا أن الجنة تحت ظلال السيوف) (٣٥).

واته: ته‌مه‌ننای به‌یه‌کگه‌یشتن له‌گه‌ل‌ دوژمن مه‌کهن، وه داوای سه‌لامه‌ت و عافیه‌ت و ئاسوده‌یی بکهن له‌ په‌روه‌ردگار. به‌لام ته‌گه‌ر به‌یه‌ک گه‌یشتن له‌گه‌ل‌ دوژمن وه تووشی

(٣٤) الأنفال: ١٥ - ١٦ .

(٣٥) البخاري: ٣٠٢٥، ومسلم: ١٧٤١ .

جھنگ هاتن، ئه وه سهر بگرن و خوړاگرن و رامه کهن، وه بزائن که بههشت له ژير سيپهري شميره کانی جهنگدايه .

که واته له م حديسه دهرده که ویت، که دواي بهيه کگه يشتن له گهل دوزمن، جيهاد دهبيته فهرزي عهين و، سه برو خوړاگري واجب دهبيت .

❖ وه ئيبن قودامه بهو دوو به لگه يه ي پيشوو فهرموويه تي:

((إذا التقى الزحفان، وتقابل الصفان، حرم على من حضر الانصراف، وتعين عليه المقام لقول الله تعالى: فذكر الآية... ثم الحديث...))^(۳۶).

حاله تي سيپه م:

له حالته کانی فهرزبونى جيهاد له سهر هموو پياويک (فرض العين)، ته گهر دوزمن هيرشى هينا بو سهر شارتيک له شارى موسولمانان، جا دهره ي شاره کيان بدات، ياخود بچيته ناو شار، يان به شيكى لي داگير بکات، يان دهست دريژى بکاته سهر شهلى شاره کيان به يه کيک له گرتن يان لي دان يان کوشتن، ئه وه لهو حالته تانه دا جيهاد فهرز دهبيت له سهر هموو ئه و پياوانه ي که عوزريان نييه لهو شاره . وه واجبه له سريان ديفاع بکه ن به گهنج و پيره وه، وه به دهوله مهن دو فقهيره وه، ههريه که ي به گويره ي تواناي خو ي، وه هه رکه سيک لهو پياوانه تواناي ديفاعى هه بيت ناييت دوابکه ویت و گوي نادریت به نارهبزونى دايک و باوک و ئيزنيان لي وهرناگيریت . وه ئه و پياوه ش که تواناي جهنگانی نه بيت هه ر تاماده دهبيت بو زيادکردنى ژماره ي

(۳۶) المعني: (۱۰/۳۶۵-۳۶۶).

موسولمانان و ترس خستنه دلّی دوژمنان. وه ئه و پیاوانه‌ی به‌توانان بویان نییه دوابکه‌ون، ته‌نھا ته‌وانه نه‌بن که ته‌میری موسولمانان مه‌نعیان بکات له ناماده‌بوون. وه ته‌وانه‌ش که ده‌یږلینه‌وه بۆ پاسه‌وانی شوین و مالّ و دواکه‌وتوانه - له ژنان و مندالان و په‌ککه‌وتان -، بۆ سه‌ره‌رشتی کردنیان. وه غه‌یری ته‌وانه که س بۆی نییه دوابکه‌ویت که توانای ده‌رچوون، یان جه‌نگانی هه‌بیّت. هه‌رچه‌نده ده‌رچوون و جه‌نگانه‌که ئاسان بیّت له‌سه‌ریان یان گران. هه‌ر پیویسته له هه‌ردوو حاله‌ته‌کاندا دیفاع بکه‌ن، وه‌ک په‌روه‌ردگار فه‌رمانی کردوه: ﴿ أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا ﴾ (التوبة: ۴۱).

واته: هه‌مووتان ده‌رېچن بۆ جیهاد، جا ئاسان بیّت یان گران.

وه ته‌گه‌ر به‌ته‌نھا به‌ته‌هلی ئه‌و شاره نه‌توانرا به‌ره‌نگاری دوژمن بکریت و به‌ره‌پرچ بدیته‌وه، ته‌وه پیویست (فه‌رز) ده‌بیّت له‌سه‌ر نزیکترین جیرانیان، له گوندو شاری ده‌وربه‌ریان ده‌رېچن بۆ یارمه‌تی دانیان به‌گویره‌ی پیویست؛ تا ئه‌و ته‌ندازه‌یه‌ی که ده‌توانن دوژمن تیک بشکینن و بپه‌تینن، وه ته‌گه‌ر به جیرانی نزیکیان پیویستی‌یان دابین نه‌بوو، ته‌وا پیویسته له‌سه‌ر جیرانی دوورترین بین بۆ یارمه‌تی دانیان، وه به‌م شیویه... تاوه‌کو پیویستی‌یان دابین ده‌بیّت و دوژمنیان پی ده‌شکیتریت.

که‌واته یه‌که‌مجار فه‌رزیه‌تی جیهاد رووده‌کاته ته‌هلی ئه‌و شوینه‌ی دوژمن هه‌رشه‌ی بۆ هه‌یناوه، واته فه‌رزیه‌ عه‌ینییه له‌سه‌ر هه‌موو پیاوانی به‌توانای بی عوزری ته‌م شاره جیهاد بکه‌ن، وه باقی موسولمانان له‌ده‌روه‌ی ئه‌و شوینه هه‌رش بۆ هه‌نراوه جیهاد له‌سه‌ریان فه‌رز نی یه، به‌لام هه‌رکه‌سه‌یک بچیت بۆ یارمه‌تیدانی ته‌هلی ئه‌و شوینه ته‌وه

سوننه ته و خيږی ده گات، به لآم واجب نييه له سهري نه گهر نه هلی ته و شويته خويان به تنها توانای به رپه رچ دانه وهی دوژمنيان هه بيټت، به لآم نه گهر توانايان نه بوو ته و کاته فهرز ده بيټت له سهري نزيکترين شويين ليبيانه وه جيهاديان له گه لدا بکه ن و يارمه تيبان بده ن و، نه گهر به نزيکه کان ليبيانه وه توانايی په يدانه کرا، نه و فهرزه که روو له دووره کانيش ده کات؛ پي به پي و، پله به پله، تاوه کو هه موو موسولمانان ده گريټته وه، چونکه له راستيدا وولاتانی موسولمان هه روه ک يه ک وولات وان.

وه سه باره ت به م روونکر دنه وه يه ی پيشوو زانايان فهرموويانه:

❖ الإمام القرطبي المفسر الفقيه فهرموويه تي:

((قد تكون حالة يجب فيها نفي الكل... وذلك إذا تعيّن الجهاد بغلبة العدو على قطر من الأقطار، أو مجلوله بالعقر، فإذا كان ذلك وجب على جميع أهل تلك الدار أن ينفروا ويخرجوا إليه خفافاً، وثقالاً، شباباً، وشيوخاً، كل على قدر طاقته، من كان له أب بغير أذنه، ومن لا أب له، ولا يتخلف أحد يقدر على الخروج من مقاتل أو مكثراً، فإن عجز أهل تلك البلدة عن القيام بعدوهم كان على من قاربهم، وجاورهم أن يخرجوا على حسب ما لزم أهل تلك البلدة، حتى يعلموا أن فيهم طاقة على القيام، ومدافعتهم...)) (٣٧).

❖ الإمام الخرقى الحنبلي له (المختصر) دا ده فهرمويت:

((و واجب على الناس إذا جاء العدو أن ينفروا، المقل منهم، والمكثراً...)).

(٣٧) الجامع لأحكام القرآن (٨ / ١٥١ - ١٥٢).

❖ و ابن قدامة له شهرحى ووتنه كهى (خرقى) ۱د، فهرموويه تى: □

((ومعناه: أن النفيِر يَعْمُ جميعَ الناسِ، مِمَّن كان مِن أهل القتالِ، حين الحاجةِ إلى نفيِرهم، لُجْيءِ العدوِ إليهم، ولا يجوز لأحدٍ التخلُّفُ إلا من يُحتاجُ إلى تخلُّفه لحفظِ المكانِ والأهلِ والمالِ ومن يمنعهُ الأميرُ من الخروجِ، أو من لا قُدرةَ لهُ على الخروجِ أو القتالِ، وذلك لِقوله تعالى: ﴿ أَنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا ﴾، ولأنهم إذا جاء العدو، صارَ الجهادُ عليهم فرض عينٍ على الجميعِ، فلمَ يُجْزِ لأحدٍ التخلُّفُ عنه)) (الغني: ۱۰ / ۳۸۹).

❖ شيخ الإسلام ابن تيمية ده فهرموويت: □

((إذا دخل العدو بلاد الإسلام فلا ريب أنه يجب دفعه على الأقرب فالأقرب، إذ بلادُ الإسلام كلها بمنزلة البلدة الواحدة)).

نایا نه‌گەر دوژمن هیږشی هینا بو سهر شاریک

پښوېسته موسولمانان له شار دهرېچن بو بهرپه‌رچ دانه‌وهی؟

❖ **تیمامی القرطبي ده‌فرمویت:**

((ولو قارب العدو دار الإسلام، ولم يدخلوها لزمهم أيضاً الخروج إليه، حتى يظهر دينُ الله، وتُحَمَى البيضةُ، وتحفظ الحوزةُ، ويغزى العدو، ولا خلاف في هذا)) (٣٨).

واته: نه‌گەر هیږشی دوژمن نزیك بو‌وه له وولاتی ئیسلاام، به‌لام نه‌هاته ناویه‌وه، نه‌وه پښوېسته له‌سهر موسولمانانی نه‌و وولاته، یان نه‌و شاره، له شار بچنه دهره‌وه بو بهر‌ه‌نگار بو‌ونه‌وه و بهرپه‌رچ دانه‌وهی هیږی دوژمن. تاوه‌کو دینی خوا سه‌رکه‌ویت و وولاتی موسولمانان بیاریزیت و دوژمن سه‌رشوږ بکریت. نه‌م حوکمه‌ش خیلافی تیدانییه.

❖ **به‌لام زانای پښه‌وا ابن‌القیم ده‌فرمویت:**

((لا يجبُ على المسلمين إذا طرقتهم عدوٌّ في ديارهم الخروجُ إليه، بل يجوز لهم أن يلزموا ديارهم، ويقاتلوهم فيها إذا كان ذلك أنصرَ لهم على عدوهم، كما أشار به رسول الله (صلى الله عليه وسلم) يوم أُحُد)) (٣٩).

واته: واجب نییه له‌سهر موسولمانان نه‌گەر دوژمن هاته سه‌ریان دهرېچن به‌ره‌و رووی بو بهر‌ه‌نگاری کردنی له دهره‌وهی شار، به‌لکو دروسته بو‌یان له‌ناو شار بمیننه‌وه له‌ویدا له

(٣٨) الجامع لأحكام القرآن (٨ / ١٥١ - ١٥٢).

(٣٩) زاد المعاد (٣ / ٢١١).

که میندا بن بو لیدانی دوژمن ته گهر بهم شیویه سهرکه وتوانه تر بوو بویان، ههروه کو چون پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) پیی باش بوو له جهنگی ثوحد له ناو شار میننه وه نه ک بچنه دهره وه.

❖ الإمام ابن قدامة ده فهرمویت:

((إن جاء العدو بلداً فلاهله التحصن منهم، وإن كانوا أكثر من نصفهم، ليلحقهم مددٌ، أو قوةٌ، ولا يكون ذلك تولياً، ولا فراراً. إنما التولي بعد لقاء العدو. وإن لقوهم خارج الحصن، فلهم التحيز إلى الحصن، لأنه بمنزلة التحرف للقتال، أو التحيز إلى فئة))^(٤٠).

واته: ته گهر دوژمن هات بهره و ولاتیك، ته وه دروسته ته هلی ته و ولاته بچنه ناو قه لاگانیه وه و له ویدا پاریزگاری له خویمان بکهن (واته پیویست نییه دهرچن بو دهره وه بو بهره نگار بونه وهی دوژمن)، ته گهر ژماره ی موسولمانانیش له نیوهی دوژمن زیاتر بیته! بو ته وهش له قه لاگانیان خویمان تاماده ده کهن و له که میندا دهن تاوه کو یارمه تی و کو مه کیان بو بیته.

وه ته و خو په نادانه یان له ناو قه لاگانیان و دهرنه چوونیان بهره و دوژمن، به راگردن دانانریت و به فیرار حیساب ناکریت، چونکه پشت هه لکردن و راگردن دوا ی به یه که گیشتن له گه ل دوژمن تاوانه و نه هی لی کراوه، به لآم پیش به یه که گیشتن دروسته موسولمانان خو پاریزی بکهن له شهرو بهره و پیری نه چن و تومید خوازی نه بن بو ته وهی زیاتر به هیزبن.

(٤٠) المغني (١٣ / ١٩٠).

وه ته گهر به دوژمن گه‌یشتن له دهره‌وهی قه‌لاکانیان، ته‌وه لیږه‌شدا دروسته بو
موسولمانان بگه‌رپښه‌وه بو ناو قه‌لاکانیان و له دهره‌وه شهر نه‌کهن، چونکه گه‌رانه‌وه‌یان
بو ناو قه‌لاکانیان وهك گواستنه‌وهی جیگای شهر (التحرف للقتال)، یان په‌نادانه پال
کومه‌لیکی تر (التحیژ علی الفتنه) وایه‌وه فیرار کردن نی‌یه.

ته‌گهر دوژمن هیرشی هینا بو سر موسولمانان، ده‌بیټ هه‌لو‌یستی موسولمانان چو‌ن بیټ؟

له وه‌لامی ته‌م پرسیاره‌دا ده‌لیین وهك زانایان فه‌رمو‌ویانه: ته‌م هیرشه‌ی دوژمن چه‌ند
شی‌وه‌یه کی هه‌یه:

۱- ته‌گهر هاتوو هیرشه‌که ته‌نھا خو‌پیشاندانینیکی عه‌سکه‌ری و چاو‌ترساندنیك بوو بو
موسولمانان، یان هاتنه‌ ناو به‌شیک له خاکی موسولمانان و سنوری وولاتیان.
لیږه‌دا پی‌ویسته موسولمانان خو‌یان قه‌لا‌رېزان بکه‌ن و ده‌وری خو‌یان پته‌و بکه‌ن و
که‌مینه‌کانیان بپارېزن له ده‌وری خو‌یان، وه دهرنه‌چن له قه‌لاکانیان بو به‌ره‌نگار
بوونه‌وهی دوژمن و، به‌رپه‌رچ دانه‌وهو لی‌دانی. واته موسولمانان با ده‌ست پی‌که‌ری شهر
نه‌بن و، قه‌لاکانیان شل نه‌کهن و، به‌ره‌و دوژمن دهرنه‌چن. ته‌گهر ژماره‌شیان له نی‌وهی
ژماره‌ی دوژمن زیاتربوو، وه ته‌گهر گومانیشیان وابوو سه‌رکه‌وتوو ده‌بن به‌سه‌ر دوژمن‌دا
که‌ بو‌ی دهریچن. بو‌یه پی‌ویسته په‌له نه‌کهن و دهرنه‌چن، تاوه‌کو هی‌زیکي تریان بو بیټ،
بو یارمه‌تی موسولمانان، یاخود خو‌یان زیاتر پته‌و بکه‌ن و ناماده‌یی زیاتر به‌ده‌ست
به‌ینن. وه ته‌گهر هی‌زو توانای تریشیان بو په‌یدانه‌بوو، هه‌ر نابیټ بچن به‌ره‌و پرووی

دوژمن. وه نهو نه چونهش بو دهرکردنی دوژمن و بهرپهړچ دانهوهی به راکردن له جهنگ (التولي يوم الزحف) دانانريت، چونکه راکردن دواي بهيه کدادان و بهرهنگار بونهوهيه، نهک پيش بهيهک گهيشتن.

وه بويه نابيت دهرېچن بهرهو دوژمن، چونکه دوژمن که بههيزو نامادهي بيه کهوه هيرشي هيناوه، ثوميدده واري نهوهيه موسولمانان بهرهو پرووی بوهستنهوهو شهريان له گهلدا بکهن، بو نهوهی موسولمانان له ناو بهرن. بهلام پيوسته موسولمانان ژيرو دانابن، تا بتوانن شهر له خويان دوور بخه نهوهو، ناگری شهر بکوژيننهوهو، ناواته خوازی شهر نهبن، چونکه له کاتي بههيزی دوژمندا زهرهريکی زور چاوهريی موسولمانان دهکات پهنا بهخوا. وه لهم بارهيه شهوه زانايان فهرموويانه:

❖ الإمام الشافعي فهرموويه تي:

((ولا يضيق على المسلمين) واته: رپگر نييه له موسولمانان و دروسته بويان که) أن يتحصنوا من العدو، في بلاد العدو، وبلاد الإسلام، وإن كانوا قاهرين للعدو، فيما يرون، إذا ظنوا ذلك أزيد في قوتهم، ما لم يكن العدو يتناول من المسلمين، أو أموالهم شيئاً في تحصنهم عنه، فإذا كان واحد من المعنيين ضرراً على المسلمين، ضاق عليهم إن أمكنهم الخروج أن يتخلفوا عنه (واته: دروست نييه بو موسولمانان لهو دوو حاله تهدا، نه گهر بتوانن دهرېچن بو ليدانی دوژمن و بهرپهړچ دانهوهی، دهرنهچن و دوابکهون).

فأما إذا كان العدو قاهرين فلا بأس أن يتحصنوا إلى أن يأتيهم مدد، أو تحدث لهم قوة، وإن وني عليهم (واته: نه گهر يارمه تي و فرياگوزاريان ليدواکهوت و پييان نه گهيشتن)

فلا بأسَ أن يُوكَلوا عن العدوِّ، ما لم يلتقوا هم والعدو، لأنَّ النهيَ إنما هو في التوليةِ بعد اللِّقاءِ)) (٤١).

❖ و الخطيب الشرييني ده فهرمويت :

((لا تتسارع الطوائفُ والآحادُ منا إلى دفع ملكٍ منهم (أي من الكفار) عظيمٍ شوكتُهُ، دخلَ أطرافَ بلادنا، لما فيه من عظيم الخطر)) (٤٢).

٢- به لآم ته گهر هاتوو هیږشه که زیاده روی کرده سهر موسولمانان و لیډانی قه لا کانیان و، کوشتنی موسولمانان، یان دهست گرتن به سهر مال و سامانیان و، زهره ریان دا له موسولمانان، نهوا پیویسته موسولمانانیش به رپه رچیان بده نه وه، به رهن گاریان ببنه وه، به هه موو توانایه کیان و، ده بیت دیفاع بکهن و رانه کهن و پشت هه لنه کهن له دوزمن، ته گهر ژماره ی دوزمن دووقاتیش زیاتر بیت له موسولمانان. به لگه ی ته م حوکمه ش هه لویستی پیغه مبه ره (صلی الله علیه وسلم) له جهنگی خنده قدا که دوزمنانی ئیسلام به هه موو گروپ و حیزبه کانیانه وه هیږشیان هیڼایه سهر موسولمانان له شاری مه دینه و ده وره یان دا به ژماره یه که وه که چه ندجار زیاتر بوو له ژماره ی موسولمانان. وه موسولمانانیش ده وره ی شاری مه دینه یان پته و کرد به و خنده قده ی لییان دابوو به قه لا بو موسولمانان و، له ناویدا دیفاعیان ده کرد، وه پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) به لیژانانه و حه کیمانه خه ریکی هه لوه شاننده وه ی هیژو پیلانه کانیان بوو، وه یه کییتی

(٤١) الأُم (٤ / ١٧١).

(٤٢) مغني المحتاج (٤ / ٢٢٠).

نه هیشتن و کړدنی به دژى یه کترى و، ليک جیابونه وه، به زهره رو زه لیلی و لووت شکاوی کشانه وه دواوه، به بی پروودانی جهنگی گه وړه.

وه ته گهر دوزمنانیش هیرشیان بردبایه و په ریبانه وه له خنده قه که و، گه یشتبانه ناو شار؛ موسولمانان رایان نه ده کړدو پشتمان ه لنه ده کړد - والله أعلم - چونکه پشت هه لکړدنی ته وان و دیفاع نه کړدنیان ده بوو به مایه ی له ناوچوونی ئیسلام و تیگشکانی، چونکه له وکاته دا ئیسلام بریتی بوو له شاری مه دینه.

به لآم ته گهر هاتوو هیرشى کافران بو سهر شاریکی موسولمانان، یان ولاتیکیان بوو، وه له توانای موسولمانانی ئم شاره، یان ئم ولاته دا نه بوو دیفاع بکه ن به هیچ شیوه یه ک، یاخود دیفاع کړدنیان ده بوو به مایه ی زهره ریکی زور گه وړه له موسولمانان، به بی زهره ر گه یان دنی وا له کافران، ئه وا به رژه وه ندی له وه دایه موسولمانان خو یان به هیلاک نه دهن و، سه رو مالیان له ده ست نه دهن، بو یه کشانه وه (انسحاب) ی موسولمانان له رووبه روو بوونه وه ی دوزمن و به جیهیشتنی ئم شاره کاریکی شه رع ی یه، به لآم نه ک به نیه تی ته سلیم کړدنی هه تا هه تایی بو کافران، به لکو به جیهیشتنیکی کاتی، به نیه تی پالدان به کو مه لیکی موسولمانان (التحيزُ إلى فِئَة) له شاریکی تر دا، یان له ولاتیکی تر دا بو خو ئا ماده کړدنی پیویست، بو گه رانه وه بو دوزمن و، ده ر کړدنه وه ی له ولاته که و، گه راندنه وه ی بو ژیر ده سه لاتی موسولمانان.

❖ و ابن قدامة له (المغني) دا ده فهرمویت:

((وأما التحيزُ إلى فِئَةٍ، فهو أن يصيرَ إلى فِئَةٍ من المسلمين، ليكون معهم، فيقوى بهم على عدوه. و سواء بُعدتِ المسافةُ أو قربتِ. قال القاضي: لو كانت الفئَةُ بخراسانَ، والفئَةُ بالحجاز، جاز التحيزُ إليها. ونحوه ذكر أصحاب الشافعي:

١- لأنَّ ابن عمر روى، أنَّ النبي (صلى الله عليه وسلم) قال: (إني فِئَةٌ لكم) وكانوا بمكان بعيدٍ منه.

٢- وقال عمر: أنا فِئَةٌ كلِّ مسلم. وكان بالمدينةِ وجيوشُهُ بمصر والشامِ والعراقِ وخراسانِ. رواهما سعيد^(٤٣)،^(٤٤).

٣- وقال عمر: رحم اللهُ أبا عبيدة، لو كانَ تحيَزَ إليّ، لكنتُ لهُ فِئَةً (وكان أبو عبيدة بالعراق))^(٤٥).

وه حاله تي ناوا كه موسولمانان ناچار بوون (اضطروا) بو ئينسيحاب كردن و به جيپهيشتنى شار بو دوژمنان پرويداوه له ميژووى ئيسلامى، ههروهك له سهردهمى خهليفه راشيديه كان، وهك له فهتخه كاني شام و فارس جارجار پرويداوه.

❖ وه له كتيبي (تاريخ فتوح الشام)^(٤٦) دا رپوايه تيك هاتووه له (محمد بن

عبدالله الّزدى):

^(٤٣) الحديث ضعيف في سنده (يزيد بن أبي زياد) وهو ضعيفٌ، كبر فتغير، صار يتلقن.

^(٤٤) الأثر ضعيفٌ لأنه من طريق مجاهد عن عمر وهو لم يسمع من عمر لأنه ولد قبل موت عمر بستين.

^(٤٥) رواه سعيد والبيهقي. وهو أثر صحيح على شرط مسلم، أنظر الإرواء (١٢٠٥)، المغني (١٣ / ٨٨).

^(٤٦) ص (١٥٩).

((کتابُ عمر بن الخطاب، إلى أبي عبيدة بن الجراح، رضي الله عنهما... أما بعد، فإنه بلغني توجُّهكم من أرض (الحمص) إلى أرض (دمشق)، وترككم بلاداً قد فتحها الله عليكم، وخليتموها لعدوكم، وخرجتم منها طائعين، فكرهتُ هذا من رأيكم وفعلكم، وسألتُ رسولكم عن رأي من جميعكم؟ فزعم أن ذلك كان من خياركم، وأولي النهي منكم وجماعتكم فعلمتُ أن الله عزوجل لم يكن ليجمع رأيكم إلا على توفيقٍ وصواب، ورشد، في العاجلة والعاقبة، فهونَ ذلك عليّ ما كان دخلي من الكراهية قبل ذلك لتحويلكم. وقد سألتني رسولكم المردَ لكم، وأنا مُمدكم قبل أن يقرأ عليكم كتابي هذا...)).

تېيښی^(٤٧): ئايا ته مړو جيهاد فه رزی عه يني يه له سهر هه موو موسولمانان، به به لگه ی ته وهی که ولاته کانیان داگیرکراون و، ده ستیان به سهر دا گیراوه، له لایهن حاکمه کانیانه وه، هه روهک چوڼ جيهاد ده بیته فه رزی عه يني، ته گه ر دوژمنی دهره کی هیرش ی هینایه سهر ولاتی موسولمانان و، ده سته به سهر دا گرت؟
وه ئايا دهرچوون له سهر حاکمانی ولاتانی ئیسلامی ته مړو، جيهاده و فه رزی عه يني يه؟ هه روهک دهرچوون بو به رپه رچ دانه وهی دوژمنی هیرش به ر ی سهر ولات، جيهادی شه رع ی یه و فه رزی عه يني یه؟

(٤٧) زانیمان له حالته ی سیهه مدا که کاتیک دوژمن هیرش ی هینایه سهر موسولمانان، جيهاد ده بیته فه رزی عه يني، به لام با بزاین ئایا حاکمانی ولاته ئیسلامی یه کانیس قیاس ده کرینه سهر دوژمنی دهره کی هیرش هینه ر ی کافر؟

وه نيا حاکماني ټم وولاته ئيسلاميانه وهک دوژمني دهره کي هيږشبهه حيسايان
بو دهره کي له شهرعدا؟

له وه لاسي ټم پرسياره دا دوو راي ليک جيا هه يه :

راي يه که ميان: ټه وه يه که: به لي حاکماني وولاته ئيسلامي يه کاني ټه مړو، وهک
دوژمني دهره کي هيږشبهه وان، بو يه پيوسته وه فهرزي عه يني يه جيهاد له سهر هه موو
پياوani موسولماني ټه وولاتانه. وه ټه مړو که جيهاد ناکه ن دژ به حاکمه کانيان، ټه وه
هه موو موسولمانان تاوانبارن.

راي دووهم: ټه وه يه که: نه خيږ حاکماني ټم وولاتانه قياس ناکرينه سهر دوژمني

دهره کي هيږشبهه بو سهر وولاتي موسولمانان، چونکه دوو جياوازي هه يه له نيوانياندا:
جياوازي يه که م ټه وه يه که: دوژمني دهره کي کافريکي ټه صلي يه وه، کوفره که ي
تاشکرايه وه، به تاشکرا بو له ناوردني ئيسلام هيږشي هيڼاوه. به لام ناتوانريت هه موو
حاکمه کاني وولاته ئيسلامي يه کان به کافر دابنرين، چونکه به کافرداناني حاکم
تاوانيکي گه وره يه به بي به لگه ي راست و روون. وه کاتيک به کافر داده نريت که
کوفريکي تاشکرايي لي بينين و به لگه ي روون و تاشکراش هه بيت له قورثان و
سوننه ت، که ټه کرداره ي کوفره. وه له واقعي شدا هه موو حاکمه کان به تاشکرا کوفر
ناکه ن وهک کافر دهره کي يه دوژمنه هيږشبهه ره کان.

جياوازي دووهميش ټه وه يه که: ههر وولاتيکي موسولمانان ټه مړو هه رچه نده

حاکمه کيشي حوکم به غه يري قورثان و حه ديس بکات، به لام به وه وولاته که

به وولاتيکي داگيرکراو (مُحْتَل) دانانريت و، ناوتریت دوژمن دهستی به سهردا گرتووه و، هيرشی کافران داگيري کردووه. به لکو ههر به وولاتی موسولمانان ده ژمیږدريت و، موسولمانانیش خاوه نیتی ده کهن و، پاريزگاری لیده کهن له هيرشی دوژمنانی دهره کی. به پیچه وانه ی ده وله تیک که کافری دهره کی هاتبیت دهستی به سهردا گرتبیت، چونکه له و حالته دا موسولمانان دهست به سهرده بن و پاريزگاری وولاته که یان له دهست خوین نامینیت و کافره داگيرکهره کان هه لسوکه وتی تیداده کهن.

بو نمونه: فه له ستین هه رچه نده سهرۆکه کهیشی کار به قورئان و حه دیس ناکات؛ به لام جهنگاوه ران و مواهیدان و پاسه وانانی وولات ههر موسولمانن و، دیفاع له وولاتی خوین ده کهن دژ به جوله که ی کافر. وه فه له ستین ههر به وولاتی ئیسلامی داده نريت، با حاکمه کهیشی له شه رع دهرچووبیت. وه فه رزی سهرشانی مواهیدانی فه له ستین جيهاد کرده دژ به جوله که ی هيرشبه ری داگيرکهر، نه ک خوین خه ریک بکه ن به مملانی سهرۆکی وولاتیان، چونکه به جوله که ده وتریت داگيرکهر نه ک به (یاسر عرفات).

وه هیچ موسولمانیک نییه بلیت جيهاد دژ به جوله که ی داگيرکهر فه رز نییه، به لام کام زانا ووتوویه تی هه موو وولاته ئیسلامی یه کانی تهم سهرده مه حوکمیان وه ک فه له ستین وایه و، داگيرکراون له لایه ن حاکمه کانیان و، وه ک فه له ستین جيهادیان له سهر واجبه، بو له ناوبردنی حاکمی داگيرکهر؟!

تهوپه پری دهوتریت ته گهر هاتو حاکم کوفری ناشکرای لی بینراو له سهری مایه وه،
تهوکاته پیویسته له سهر موسولمانان ههولی لابر دنی بدن، ته گهر له توانایاندا
هه بوو (۴۸).

به لأم بوتريت وولاتانی ته مړو داگیرکراون (مُحتل) له لایهن حاکمه کانیانه وه، وه بهم
به لگه یه جيهاد واجب بکهن له سهر موسولمانانی ته م وولاتانه وه، بیکه نه فرهزی عهینی
له سهریان، ته وه حوکمیکه هیچ زانایه کی شوین که وتووی پیشه وایانی پیشوو فه توای وای
نه داوه، پای وای لی نه بیستراوه.

وه دکټور محمد عماره له جهامه تی (الهجرة والتكفير) وه رای یه که ممان بو نه قل
ده کات که ده لاین:

((فَإِنَّ الْعَدُوَّ بِالنِّسْبَةِ لِلْأَقْطَارِ الْإِسْلَامِيَّةِ يَقِيمُ فِي دِيَارِهِمْ، بَلْ أَصْبَحَ هَذَا الْعَدُوُّ يَمْتَلِكُ
زِمَامَ الْأُمُورِ. وَذَلِكَ الْعَدُوُّ هُمْ هَؤُلَاءِ الْحُكَّامُ الَّذِينَ انْتَزَعُوا قِيَادَةَ الْمُسْلِمِينَ. وَمِنْ هُنَا
فَجِهَادُهُمْ فَرَضَ عَيْنٍ، كَالصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ، فَكَمَا قَالَ اللَّهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ
الَّذِي بَيْنَكُمْ﴾، قَالَ فِي أَمْرِ الْقِتَالِ: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ﴾ (۴۹).

(۴۸) قال ابن بطال: ((وقد أجمع الفقهاء على وجوب طاعة السلطان المتغلب، والجهاد معه، وأن طاعته خير من
الخروج عليه، لما في ذلك من حقن الدماء وتسكين الدهماء، وحجتهم هذا الخير، وغيره مما يساعده، ولم يستثنوا
من ذلك إلا إذا وقع من السلطان الكفر الصريح، فلا تجوز طاعته في ذلك، بل تجب مجاهدته لمن قدر عليها)).
(فتح الباري: ۹ / ۱۳).

(۴۹) (الفريضة العائبة: عرض وحوار وتقييم) ص: ۲۷.

وه دکتور محمد خير هيكل ثم بوچوونهی رای یه که می هه لوه شان دووه ته وه و رای دووه می هه لبرار دووه، وه ک فهرموویه تی:

((لم یقل أحدٌ بأن بلاد المسلمين تصبَحُ في حكم المستولى عليها من قبل الكفار، وإنَّ طريقة تحريرها في هذا الاحتلال هو: إعلان الجهاد بوصفه فرضَ عينٍ على كلِّ مسلمٍ في تلك البلاد التي استولى على الحكم فيها رجلٌ بغيرِ ما أنزل اللهُ. بل إنَّ الواقعَ هنا يختلفُ عن الواقعِ في البلاد التي وقعت تحت احتلالِ الأعداءِ المستعمرين، فالبلاد هنا في حال كُفرِ الحاكم لاتزال بلاداً يملكها المسلمون، ويدافع المسلمون عنها ضدَّ العدوِّ الخارجي، وإنَّ حصلتْ مخالفتٌ في أخذِ غير المسلمين لبعض مناصب الحكم، فتلك تجاوزاتٌ لها حُكمها في الشرع على حسبها، ولكنها لا تنقل البلادَ من كونها بلاداً إسلاميةً مستقلةً إلى بلادٍ إسلاميةٍ محتلةٍ أو واقعةٍ تحت حكم الإستعمار. أما البلادُ التي احتلها الأعداءُ فلم تعدْ بلاداً يملكها المسلمون - بحسب الواقع -، ولم يعدْ يدافع عنها المسلمون ضدَّ العدوِّ الخارجي. وإنما تُصبحُ ملكيتها - بحسب الواقع - لأولئك الأعداءِ المحتلين، وهم الذين يتولون الدفاعَ عن احتلالهم لها ضدَّ غيرهم من المسلمين، فهنا يكون القتالُ ضدَّ هؤلاءِ المحتلين قتالاً للكفارِ المستعمرين، وهو نوعٌ من الجهاد في سبيل الله.

وخلصة القول: إنَّ اعتبار البلاد الإسلامية اليوم محتلةً من قبل الأعداء بسبب أنَّ أصحاب السلطة فيها يحكمون بغيرِ ما أنزل اللهُ وبالتالي، فالجهاد واجبٌ على كلِّ فردٍ مسلمٍ احتلَّ العدوُّ أرضه، أقول: إنَّ اعتبار الوضع في البلاد الإسلامية على هذا النحو، هو وصفٌ غيرٌ دقيقٍ للواقع)) (٥٠).

(٥٠) الجهاد والقتال في السياسة الشرعية (١ / ٣١١ - ٣١٢).

ثایا جیهاد کردن له هیچ حاله تیگدا حرام ده بیټ ؟

جیهاد کردن هه رچه نده له بنه رته دا حوکمی واجبی هه یه و فه رزی کیفائی یه، به لام به گویره ی گوړانی بارودوخ و حالئ موسولمانان حوکمی جیهادیش ده گوړیټ له حوکمه بنه رته تی یه که یه وه، که فه رزی کیفائی یه بو حوکمی موناسیب و گونجاو له گه ل حال و وه زعی موسولمانان. وه هه ر حاله ته ی حوکمی تاییه ت به خوی ده بیټ؛ به نیسبه ت تی کرای موسولمانان به گشتی، یا خود به نیسبه ت نه ندامه مواهیده کان به تاییه تی. واته هه ر نه ندامی کی مواهیید که له و حاله ته دا بیټ حوکمی حاله ته که وه رده گریټ، خوی به تاییه تی، هه رچه نده به نیسبه ت باقی موسولمانانی تر جیهاد واجب بیټ. که واته حوکمی جیهاد به نیسبه ت تاك و کومه لئ موسولمانان به گویره ی حالیان ده گوړیټ له واجبه وه بو جوړه کانی تری حوکمی شهرعی که نه مانه ن:

۱- (الاستحباب) ته نها خیرو سونه ت.

۲- (الإباحة) ته نها دروست و جائیز.

۳- (الکراهة) ته نها مه کروهه و نه کردنی چاکتره و خیرتره، به لام کردنی شی گونا ه نی یه.

۴- (الحرام) که گونا هه و کردنی تاوانه و شایسته ی سزادانه له سه ری.

وه ته وه ی که لامان گرنگ بیټ له م چوار حوکمه، حاله تی چواره مه که جیهاد و جه نگان تیایدا حرام ده بیټ سه باره ت به تا که که س یا خود تی کرای موسولمانان.

وه زانایانی ئیسلام چند حاله تیگیان باس کردوه که جیهاد کردن تیایندا حرامه:

حاله‌تی یه‌که‌م: جیهادکردن هه‌رامه له‌سه‌ر که‌سیک دایک و باوکی یان یه‌کیکیانی هه‌بیت و رازی نه‌بیت له‌چوونی بۆ جیهاد، نه‌گه‌ر جیهاده‌که فه‌رزی عه‌ینی نه‌بیت له‌سه‌ری، چونکه گوێرایه‌لی دایک و باوک و چاکه‌کردن له‌گه‌لیاندا فه‌رزی عه‌ینه له‌سه‌ر مندان.

که‌واته فه‌رزی دایک و باوک له‌خۆرازی کردن ده‌خه‌یتته پێش جیهاد که فه‌رزی عه‌ینی نه‌بیت له‌سه‌ر کۆره‌که، وه‌ ته‌گه‌ر هاتوو ته‌و کۆره‌ گوێی نه‌دا به‌ره‌زامه‌ندی دایک و باوکی و، چوو بۆ جیهاد، ته‌وا تاوانیکی زۆر گه‌وره‌ی کردوو، خه‌یری جیهاده‌که‌ی به‌رامبه‌ر زویرکردنی دلی دایک و باوکی ناوه‌ستیه‌وه‌و، به‌ گونا‌ه‌بار حه‌سابه‌ له‌شه‌رعدا. وه‌ پێویست وایه‌ کۆری موسولمان له‌و حاله‌ته‌دا جیهادیک بکات که بره‌یتییه‌ له‌خه‌مه‌ت کردنی دایک و باوکی و، رازی کردنی دلی ته‌وان، چونکه دلخۆش کردنی دایک و باوکی و خه‌مه‌ت کردنیشیان، هه‌ر به‌ جیهاد حه‌سابه‌، وه‌ک له‌ فه‌رمووده‌یه‌کدا^(٥١) عبدالله‌ی کۆری عمر (رضی الله عنهما) ده‌فه‌رموویت:

پیاویک هات بۆ لای پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) وه‌ پو‌خسه‌تی جیهادکردنی لی‌ خواست. پێغه‌مبه‌ریش (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمووی: **أحي والدك؟** واته: **ئایا دایک و باوکت زیندوون؟** ووتی: **به‌لی.**

پێغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فه‌رمووی: **ففيهما فجاهد.**

^(٥١) رواه البخاري في صحيحه.

واته: له خزمهت نه واندا جيهاد بکه، به جيهاد کړدنی نه فسی خوت بو پازی کړدنی نه وان.

که واته که سيک که باوکی موسولمانی، يان دايکی موسولمانی، پازی نه بن له سهه چوونی بو جيهادی کیفائی، نه وه بوی نییه بچیت بو نه و جيهاده، وه چوونی بو جيهاد حه رامه نه گهر فه رزی عه یینی نه بوو له سهه ری.

وه زانایانس نیسلام زوړ به بیان له سهه نه م رایهن:

❖ ئیمامی الصنعانی ده فه رمویت:

((یجرمُ الجهادُ علی الولد إذا منعه الأبوان أو أحدهما بشرطٍ أن یكونا مسلمین، لأنَّ برَّهما فرض عین، والجهادُ فرضٌ کفایةٌ، فإذا تعینَ الجهادُ فلا)) (٥٢).

❖ ئیمامی الشوکانی ده فه رمویت:

((یربب استئذان الأبوين فی الجهاد، وبذلك قال الجمهور. وجزموا بتحريم الجهاد إذا منع منه الأبوان أو أحدهما، لأنَّ برهما فرض عین، والجهادُ فرضٌ کفایةٌ، فإذا تعینَ الجهادُ لا إذن)) (٥٣).

❖ وه ئیمامی ابن قدامة ده فه رمویت:

((إذا كان أبواه مؤمنین لم یجاهد تطوعاً إلا بإذنهما، روي نحو هذا عن عمر وعثمان وبه قال مالک والأوزاعي والثوري والشافعي وسائر أهل العلم)) (٥٤).

(٥٢) سبل السلام (٤ / ٤٢).

(٥٣) نیل الأوطار (٧ / ٢٣١ - ٢٣٣). وانظر (السیل الجرار) للشوکانی (٥١٧٤).

(٥٤) المغنی (٨ / ٣٥٨).

❖ **وه ئيمامی ابن هبيرة ده فهرمويت:**

((واتفقوا على أن من لم يتعين عليه الجهاد فإنه لا يخرج إلا بإذن أبيه إذا كانا حينئذ مسلمين...))^(٥٥).

❖ **وه ئيمام ابن رشد فهرموويه تي:**

((وعامة العلماء متفقون على أن من شرط هذه الفريضة، إذن الأبوين فيها، إلا أن تكون فرض عين عليه، مثل أن لا يكون هناك من يقوم بهذا الفرض إلا بقيام الجميع به))^(٥٦).

❖ **وه له (مغني المحتاج شرح المنهاج) دا هاتووه:**

((ويحرم على رجل جهاداً بسفرٍ، وغيره، إلا بإذن أبيه))^(١٧/٤).

وه دواى شهوى راى زانايانيش زانرا لهم بارديه وه، له وان هيه رځه ځنه گريک رځه ځنه بگريت و بليت: که و ابو کهس ناچيت بو جيهاد چونکه دايک و باوکى هم سرده مه شه ونده له دين شاره زانين و خو شه ويستيان نييه بوى به شه نذازه يه کى وا که ريگه به کورپه کانيان بدن بو جيهاد. وه زوربه ي دايکان و باوکان سه لامه تي کورپه کانيان به لاره گرن گتره له سه رخستنى ئيسلام به جيهاد کردن!

له وه لامى هم شوبه يه ده ئيين:

١- پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) واجبي کردووه ئيزنى دايک و باوک و هريگريت، که واته به به لگه ي عه قلى ناتوانريت فرمانى پيغه مبهري خوا (صلى الله عليه وسلم) رت بگريته وه. هم له لايه ک.

^(٥٥) الإفصاح (٢ / ٢٧٣).

^(٥٦) بداية المجتهد (٢ / ٣٦٨).

۲- وه له‌لایه‌کی تریشه‌وه، له کاتی‌کدا که پیغهمبر (صلی الله علیه وسلم) ثم نيزن وهرگرتنه‌ی واجب کرد، عه‌ربه ده‌شته‌کی‌یه‌کان (الأعراب) ی سهرده‌می خو‌ی زور له دایکان و باوکانی ثم سهرده‌مه دل ره‌فترو بی‌ تاگاتر بوون له دین و سنوره‌کانی خوا، وه‌ک په‌روه‌ردگار ده‌فهرمویت: ﴿الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَفِئَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا يَعْلَمُوا حُدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ﴾ (التوبة: ۹۷).

وه له‌گه‌ل ته‌وه‌شدا که پیغهمبر (صلی الله علیه وسلم) ده‌یزانی ثم ده‌شته‌کی‌یانه ریگه ناده‌ن به کوره‌کانیان بو جیهاد، به‌لام نيزن وهرگرتنی هه‌ر واجب کرد، چونکه گو‌پرایه‌لی دایک و باوک دل راگرتنیان فه‌رزی عه‌ینه‌وه ده‌خریته پیش جیهاد‌کردنه‌وه.

۳- وه له‌لایه‌کی تریشه‌وه ده‌لین: لاوازی ته‌مړزی موسولمانان له که‌می‌یانه‌وه نی‌یه، چونکه سوپاس بو خوا که‌سانی هه‌ز له جیهاد زورن له ریزی گه‌نجان، وه بگره پیرانیش، وه زور له دایکان و باوکان رازین به‌چوونی کوره‌کانیان بو جیهاد. به‌لام له‌گه‌ل زوری موسولمانانیش هه‌ر لاوازین به‌هوی:

- أ- پشت نه‌به‌ستنمان به‌خوا.
- ب- وه تیعتیماد خستنه سهر دوژمنانی خوا.
- ج- به‌هوی پشت گو‌ی خستنی سوننه‌تی پیشه‌وا.
- د- وه به‌هوی پارچه چارچه‌یه‌تی موسولمانان و حیزب حیزبینه‌وه مه‌زه‌ب مه‌زه‌بینه‌یان و به‌یه‌کتره‌وه خه‌ریک بوونیان و خه‌لک له‌خو رازی کردن و بو‌ناو حیزب کیش کردن له‌سهر حیسابی ته‌وحیدو سوننه‌ت.

هـ - وه به هوئی له خوانه ترسان و ته قواي خوا نه کردن.

و- وه به هوئی خوښ ويستنی ژيانی دونياو رق بوونه وه له مردن. وه... وه...

۴- وه چاره ی رپڼگه نه دانی دایکان و باوکان به جيهاد کردنی کورپه کانیان، به وه ناییت که پیچه وانهای فرمانی پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) بکهین، وه بی شه رمانه بلینن
ثیزن لی وهرگرتنیان واجب نی یه!

به لکو چاره به وه ده بییت که زانیان و بانگه وازکاران و کوران تاموژگاری دایکان و باوکان
بکهن بو ریدانیان به جيهاد کردنی کورپه کانیان، وه گوره یی جيهادیان بو روون بکریتته وه،
که چه نده فزل و خیری هه یه بو دایکان و باوکانیش لای په روه ردگار.

وه ته گهر هه موو وه سیله یه کی شه رعیمان به کارهیئا بو تاموژگاری کردنی دایکان و
باوکان، نه وکاته ان شاء الله نه وانیش ده بنه هانده ری کورپه کانیان بو جيهاد کردن به
پشتیوانی خوا.

خوا یارمه تیده رمان بییت بو جيهاد کردنیکس شرعی به سوود له پيئاوی خوئی.

آمین

حاله تی دووم: وه هه روه ها جيهاد کردن حه رام ده بییت له سه ر موسولمانان نه گهر

سه ر بکیشی بو زهره ر گه یاندن به موسولمانان، واته زهره ری زیاتر ییت له قازانج.

(ويحرم القتال علی المسلمین حین یؤدی الی ضرر یلحق بهم)

دینی نیسلام بو نه وه هاتووه سوودو قازانج و خیرو خوښی و به خته وه ری و سه ربه رزی به
موسولمانان ببه خشیت و بزیان به یییت. وه زهره رو زه لیلی و سه رشوپی و ناخوشیان

له‌سهر لابه‌ریت. وه جیهادیش، که واجیبکی ئەم دینه پیرۆزیه هەر بۆ ئەم مه‌به‌سته‌ی پیشوو دانراوه. واته بۆ ئەوه‌ی خپرو خوښی و سه‌ربه‌رزی تووشی موسولمانان بیت و، له ئەمن و ئاسایشدا بژین و، به سه‌ربه‌رزی خوا بپه‌رستن، وه له زه‌لیلی و چه‌وساندنه‌وه و ژیر ده‌سته‌یی کافرو موشریکان رزگاریان بیت و کوفرو شیرک نه‌می‌نیت.

به‌لام ئەگه‌ر هاتوو له حاله‌تی‌کدا یان له زروفین‌کدا جه‌نگان و جیهاد‌کردن ئەو مه‌به‌سته‌ی پێ نه‌هاته‌جی، به‌لکو به پێچه‌وانه‌وه به‌سهر موسولماناندا شکایه‌وه، واته جیهاد‌کردن بوو به‌مایه‌ی زه‌ره‌رو له‌ناوچوونی موسولمانان و زال بوونی دوژمنان. له‌و حاله‌ته‌دا جیهاد‌کردن دروست نییه‌و حوکمه‌که‌ی ده‌گۆرپیت له واجبه‌وه بۆ حه‌رام، واته حه‌رام ده‌بیت له‌سهر موسولمان جیهاد و جه‌نگانی دوژمنانی ئیسلام بکه‌ن له‌و زروفه‌دا، چونکه په‌روه‌ردگار حه‌رامی کردوه له‌سه‌رمان خو‌مان تووشی به‌هیلاک چوون بکه‌ین و ببینه مایه‌ی زه‌ره‌ر لیکه‌وتن:

وه‌ک په‌روه‌ردگار ده‌فه‌رمویت: ﴿ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ﴾ (البقرة: ۱۹۵).

وه له‌هه‌ر ده‌سه‌ی‌کیشدا هاتوه که ماناکه‌ی راسته: (لا ضرر ولا ضرار)^(۵۷).

وه قاعیده‌ی شه‌رعیش ده‌فه‌رمویت: ((درء المضرٍ مقدّمٌ علی جلبِ المنافع))، واته: دوورخستنه‌وه‌ی زه‌ره‌ر له‌پێشتره له هینانی قازانج. که‌واته ئەگه‌ر قازانج و زه‌ره‌رێک به‌رامبه‌ر بوون، ئەوا بۆ ئەوه‌ی زه‌ره‌ره‌که‌ت تووش نه‌بیت، واز له قازانجه‌که‌ش ده‌هینیت. به‌هه‌مان شیوه‌ش جیهاد بۆیه ده‌کریت، تا قازانج و سه‌ربه‌رزی بۆ موسولمانان بیت،

^(۵۷) رواه ابن ماجه والدار قطني مسنداً، ومالك رسلاً، حسنه النووي بطرقه، وضعفه غيره.

به لّام ته گهر ئهم جيهاده بووه هوّی تووش هاتنی زهره ريکی زور له موسولمانان، ئهوا بوّ خاتری دوورکوتنه وه لهم زهره، وازده هينريّت لهو قازانجهش که ههولّی بوّ ده دريّت. که واته ته گهر موسولمانان وا گومانيان برد - به هوّی چهند نيشانه و به لگه يه که وه - که لهو جيهادهيان دده وړپين و تووشی زهره دهن و دوژمن سهرده که ويّت، ئه وه دروست نييه بچن بوّ ئهم جيهاده، وه ته گهر تووشيش هاتبون و واديابوو که به خوږاگری (الثبات) و جهنگان ههر دده وړپين و، دوژمن زالّ ده بيّت، ئهوا باشتر وايه رابکهن و فيرار بکهن و، خوږيان رزگار بکهن لهم زهره گه ورهيه. وه لهو حالته دا فيرار کردنيان به تاوان بوّ نانووسريّت ته گهر هاتوو ژماره ی دوژمن دووقات زياتر بوو، يان دوژمن جوړه چه کی وای پيښوو، که به رهنگاری نه کريّت به هيچ شيّويه ک. وه ئهم خو رزگار کردنه ی موسولمانان به (التوّلي يوم الزّحف) دانانريّت و، گوناهيان ناگاتی، به لکو له سهريان ه خوږيان رزگار بکهن ته مجاره، بوّ ئه وه ی زياتر خوږيان ئاماده بکهن به چه ک و پيداويستی پته وو ژماره ی زياتر له موجهيدان، بوّ ئه وه ی بتوانن به رهنگاری هيّزی دوژمن ببنه وه و به رپه رچی بده نه وه و له ناوی بهرن - انشاء الله - .

وه کاتيک راکردن حه رامه له جهنگ که دوژمنانی ئيسلام دوو ئه وه نده ی موسولمانان زياتر نه بن.

که واته ته گهر راکردن له شهرو، فيرارکردن له جهنگ دروست بيّت له حالته تی لاوازی و بيّ هيّزی موسولمانان؛ جا به هوّی که می ژماره يان بيّت که له نيويه ی دوژمن که متر بيّت، يان به هوّی نه توانی به رهنگاری کردنی چه کی سه ختی دوژمن بيّت. ده ليّم که له کاتی

جهنگاندا دروست بيت موسولمانان فيرار بکهن له حاله تي لاوازياندا؛ که واته پيش چونه ناو جهنگ و بهرامبر بوونه وه له گهل دوزمن دروست ترو، ههروهها پيوستيشه موسولمانان بهرو جهنگ نه چن، که بزنان تيايدا زهره ريکي زور ده کهن، بي ته وهی زال بن به سهر دوزمندا.

وه که بوتريت گهر سهرکه وتيش به دهست نه هينين، شهادهت به دهست دينين!

ده دين جيهاد بو له ناوچووني موسولمانان دانه نراوه، به لکو بو ته وه دانراوه که شيرک و موشريکان نه هيلدريين و، به ندايه تي ته نها بو خوا بيت: ﴿ وَقَالُوا هُمْ حَتَّى لَا تُكُونَ فَتْنَةً وَيَكُونَ الَّذِينَ كُفُّوا لِلَّهِ ﴾.

وه له م باره شه وه راي زانايان به م شيوه يه ي خواره وه يه:

❖ **ئيمامی الشوکاني فهرموويه تي:**

((إذا علموا (أي المسلمون) بالقرائن القوية أن الكفار غالبون لهم، مُستظهرون عليهم فعليهم أن يتنكبوا عن قتالهم، ويستكثروا من المجاهدين، ويستصرخوا أهل الإسلام. وقد استدل على ذلك بقوله عزوجل: ﴿ وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ ﴾ وهي تقتضي ذلك بعموم لفظها، وإن كان السبب خاصاً، فإن سبب نزولها أن الأنصار لما قاموا على زرائعهم، وإصلاح أموالهم، وتركوا الجهاد، أنزل الله في شأنهم هذه الآية، كما أخرج أبو داود والنسائي والترمذي، وصححه، والحاكم أيضاً. وقد تقرر في الأصول أن الاعتبار بعموم اللفظ لا

بخصوص السبب. ومعلومٌ أنّ من أقدم وهو يرى أنه مقتول أو مأسور، أو مغلوبٌ فقد ألقى بيده إلى التهلكة))^(٥٨).

❖ ئيمام ابن جزي فهرموويه تي:

((وإن علم المسلمون أنهم مقتولون فالانصراف أولى، وإن علموا مع ذلك، أنهم لا تأثير لهم في نكايه العدو وجب الفرار. قال أبو المعالي: لا خلاف في ذلك))^(٥٩).

❖ وه له (مغني المحتاج) دا الخطيب الشربيني فهرموويه تي:

((إذا زادت الكفار على الضعف (أي ضعف قوة المسلمين) ورُجِيَ الظفر بأن ظنناه إن ثبتنا استُجب لنا الشبات. وإن غلب على ظننا الهلاكُ بلا نكايه، وجب علينا الفرار؛ لقوله تعالى: ﴿وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ﴾. أو بنكايه فيهم استحب الفرار))^(٦٠).

وه ته گهر هه ندی له دل سوژه ساویلکه کان بلین: تهی چی بکهین؟ هه له ماله وه دابنیشین و دوژمنانیش بمانچه وسیننه وه؟!

له وه لامدا ده لیین: چاک بزانه که دانیشتن له کاتی فیتنه دا، سه لامهت تره بو دینه کهت، له هه لپه هه لپ و هه لچوون و په لاماردان، وهک پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) بو کاتی فیتنه فهرموويه تي: (القاعد فیها خیر من القائم، والقائم فیها خیر من الماشی، والماشی فیها خیر

(٥٨) السیل الجرار: (٤ / ٥٢٩).

(٥٩) القوانين الشرعية: ص ١٦٥ .

(٦٠) مغني المحتاج: (٤ / ٢٢٦).

(من الساعي). وه که قسهی خيټ پي نه بوو؛ ټوه پيوسته بي دنگ بيت (فليقل خيراً أو يصمت)، وه ټه مهت باشتره له قسه کړدنې خراب.

وه بازرگانی ليژان و دانا ټوه که سهيه که ټه گهر بزانيټ له بازرگانی يه کدا قازانچ ناکات ټوه ټوه کرپن و فروشتنه ناکات، چ جای ټوه ی بزانيټ سه ره پای قازانچ نه کړدن، زه ره بيش ده کات! که و ابو ټوش ټه گهر نه توانيت دينی خوا سه برخه يټ، هه ره به مه بوه ستيت چاکتره له وه ی ببیته هوی زه لیلیشی.

وه برای دل سو ز بشزانه که ټه وانه ی به ناوی جيهاد فیتنه نانيټه وه، وه نه بیټ هه ز به جيهادی شه رعی نه کهن، یا خود له مال هوه دانیش توون - وه کو ټو بانگه شه يان بو ده که يټ - وه هيچ خزمه ټيکی ئی سلام ناکهن. ټو واده زانيټ هه رکه سينک لایه نگرې حيزبه که ی ټو نه بیټ ، ټه وه له کومه لي خزمه ټکارو موجه ييدان ده رچووه! چونکه ته نها کاره که ی خوت به جيهاد داده نيټيټ. له کو ټايي دا داوا کارم بو بازار گهرم کړدنې پيشه که ی خوت، موسولمانان تووشی فیتنه وه زه لیلی زیاتر نه که يټ.

به شنی قه شته م

• هۆکارهگانی زهليل بوونی موسولمانان

• سه رکه وتنی موسولمانان

۱- جورهگانی سه رکه وتن .

کۆمه لهی سه رکه وتوو - الطائفة المنصورة-

۲- هۆکار و مه رجه گانی سه رکه وتن

۳- هۆکارهگانی دواکه وتنی سه رکه وتن .

هوکاره کانی زه لیل بوونی موسولمانان

❖ پیغه ممبر (صلی الله علیه وسلم) فہرموویہ تی: □

(إذا تبايعتم بالعينة، وأخذتم بأذناب البقر ورضيتم بالزرع، وتركتم الجهاد في سبيل الله: سلط الله عليكم ذلاً لا ينزعه حتى ترجعوا إلى دينكم)^(۱).

واته:

واته مه شغول بوون
به دونیا وه
زیاده ره ویتان
تیادا کرد.

۱- (پریا له بهرگی کرین و فروشتندا)

له گهر کرین و فروشتنی فیلاوی و پریا (سوو)

له ناوتان بلاو بووه وه.

۲- وه دهستان گرت به کلکی چیل.

(واته مه شغول بوون به ناژه لداری)

۳- وه رازی بوون به زهراعت و کیلگه.

۴- وه وازتان هیئا له جیهاد کردن له پیناوی خوا.

شهوه خوی پوره ردگار زه لیلیه کتان به سهردا زال دهکات له ثاکامی ثم گونا هانه. وه شهو زه لیلیه تان له سهر لانا بات ته نها به یه ک ریگا نه بیئت، که بریتی یه له گه رانه وه تان بو دینه که تان.

(۱) سلسلة الأحاديث الصحيحة: رقم: ۱۱.

گهړانه و هیه کی ته اوو دروست له هموو بواره کانی دینه که تاندا، سهرتا له بواری ته نها خواپه رستی و بیرو باوه ردا، تا ده گات به بواری عیبادهت و مامه له و کرین و فروشتن و ږه وشت و هه لس و که و تان. وه له هموو بواره کانی ژياندا ده ست هه لگرن له بی شه رعی و گونا و تاوان، وه پابه ندبن به ږه زابوونی په روه ردگار. واته هموو قه ده غه کراوه کان (المحرمات والمنهيات) واز لی بهینن و گشت واجب و ټه رکه کانیشی به جی بگه یه نن به گویره ی توانا. تا به م شیوه یه وه ټه کاته په روه ردگارتان زه لیلیتان له سهر لاده دات و عزیزه ت و که رامه ت و سهر به رزیتان پی ده به خشیت و سهرتان ده خات به سهر دوزمنانی خوا. وه ک په روه ردگار فرموویه تی:

﴿ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴾ (النور: ٥٥) □

که واته هه ر یه کی که له نیمه با خو ی بپشکنیت و بزانی ت تا چ ټه ندازه یه که له دین دوور که و توه ته وه و ږو چوه له دنیادا.

وه تا چ ږاده یه که هو کاره کانی زه لیل بوونی تیدایه و، هه ستیش به خو ی ناکات، وه واش ده زانی ت سه رخه ری دینی خوا یه.

﴿ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ ﴾ (الشوری: ٣٠) .

﴿أَوْلَمَّا أَصَبْتَكُمْ مُصِيبَةً قَدِ أَصَبْتُمْ مِثْلَهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ (آل عمران: ۱۶۵)

تیبینس: زانیمان که دوورکه‌وتنه‌وه له دین به‌گشتی و له جیهادیش به‌تایه‌تی هوئی سهره‌کی زه‌لیلی و لاوازی‌یه.

وه گه‌رانه‌وش بو دین هوئی رزگاری و سهر‌فرازی‌یه.

به‌لام ناییت وا تیبگه‌ین که گه‌رانه‌وه‌که ده‌ییت له لووتکه‌وه ده‌ست پی بکه‌ین و له جیهادی چه‌کداری‌یه‌وه ده‌ست به‌کار‌بین.

چونکه گه‌یشتن به‌م لووتکه‌ به‌رزه برینی چه‌نده‌ها پله‌و قوناغی پیویسته.

وه ئه‌م ئه‌رکه پیروزه ساله‌های ساله ئیهمال کراوه و پشت گوئی خراوه، له‌به‌رئه‌وه ناتوانییت به‌م کتوپری‌یه به‌یتریته کایه‌وه.

وه دوژمنانی دین چه‌نده‌ها وه‌سیله‌یان خستوه‌وته کار بو مراندنی روحی جیهاد له دلی موسولماناندا، وه‌ک:

۱- بلاو‌کردنه‌وه‌و ته‌شجیع کردنی مه‌زه‌هب و ریچکه‌ی دوور له ئیسلام به‌ناوی ئیسلام، که تیایاندا جیهاد ناو‌ه‌رؤک و حه‌قیقه‌تی نه‌هیلا‌راه.

۲- وه ناکوکی و ته‌فره‌قه‌و فره‌ حیزبیتی خراوته‌ته ناو موسولمانان بو لاواز کردنیان و نه‌توانینی هه‌لسانیان به‌ئه‌رکی جیهاد.

۳- بلاؤ کړدنه وهی فسادو بهرله لایې و به دره و شتی بو به ستنه وهی که نجان به داوی شه هوهت و تاره زوو بازی و بیرنه کړدنه وهیان له ټهرکی پاریزگاری کړدن له دین و جيهاد کړدن له پيئاوی خوا.

۴- مه شغول کړدنی موسولمانان به جوړه ها یاری و فليم و که نال و گوڅارو رږژنامه و مؤدیلات و... به شیوه یه کی وه ها که نه په رژیته سهر بیر کړدنه وه له حالی خویان و موسولمانان!

۵- ره و اجدان به دینی خورافهت و بیدعه کاری بو داپوشینی جوانی ئیسلام. که واته راست کړدنه وهی بیرو باوهر و تیروانین و هه لسه نگاندنی ته و ټومه ته، وه دواي ته وه په روه رده کړدنی شیان له سهر دینه دیرینه که ی ئیسلام، پیوستی یه کی گرنگه بو ته وهی خه لکی بگنه ته و ناسته ی که هه ست به واجبی جيهاد بکه ن له پيئاوی خوا و دیفاع بکه ن له دینه که ی خوا و موسولمانان.

به لام پیش ته و راست کړدنه وه و په روه رده کړدنه (التصفية والتربية)، هه ستان به جيهاد به ده ست مومکین نی یه، وه ههر هه ولیکیش به و ناوه بدریت سهر که و ټوو نابیت و زهره ری زیاتر ده بیت له قازانچ، وه که به ته جروهش سه لمیندراوه له زوریک له وولاتاندا - والله أعلم -.

۵- ناکوکی و دووبه ره کی له گه ل یه کتری.

خوای گه وره ده فرمویت: ﴿وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَتَزَعُوا فَنَفْسُلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا﴾
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿الأنفال: ٤٦﴾.

واته: گوږپرايه لى خواو پيغه مبه ره کهى (صلى الله عليه وسلم) بکهن و ناکوک مه بن له گه ل يه کترى، نه گينا ده د وړپين و خيرو بيرو هيرو ده سلا ت و ده وله تتان له ده ست ده چي ت. که واته هو يه کى سه ره کى زه ليلى و لاوازى موسولمانان بري تيبه له: ناکوکى و دووبه ره کى له گه ل يه کترى. وه گومانيشى تي دا ني به که هو ي سه ره کى ناکوکى بري تيبه له نه گه پرانه وه بو قورثان و سوننه ت له هه موو بواره کانى ديندا. وه حوکم کر دنه به هه واو ثاره زو وه کانى نه فس و بوچوونه کانى عه قل و پازى بوونى هه رکه سه به پراى خوى. وه فره حيزبیه تيش گه وره ترين هوکارى ناکوکى و دووبه ره کى يه، که نه ميش هوکارى کى گه وره ي زه ليلى موسولمانانه.

که واته پيوسته حوکم به و نايه ته قورثاني به بکهين نه ک به پراو بوچوونى جيا ليى. وه تيگه يشتين له نايه ته که که حيزبايه تى، زه ليلى و نه هامه تى و فه شل تووشى موسولمانان ده کات. نه ک به پيچه وانه وه که حيزبیه کان ده لين بو يه حيزبايه تى ده که ين تا وه کو زه ليلى له سه ر موسولمانان لابه دين.

به پراستى سه يره ده يانه وي ت له شويني ده رمان به دهر د عيلاج بکهن و سه ره و بن و به پيچه وانه وه ليى حالى بوون و واش ده زانن که له سه ر حه قن له و بوچوونه يان! وه پيغه مبه رى خوا (صلى الله عليه وسلم) له فه رمووده يه کى پيرو زدا ئيشاره تى به وه کر دووه که خيلاف و ناکوکى نه خو شيبه و چاره سه ره که شى ته نها وازه ي نانه له خيلاف، به گه پرانه وه بو سه ر ريبازى سه له ف، واته نه و ريبازه ي که پيغه مبه ر (صلى الله عليه

وسلم) و هاوه لانی له سه ربووه. وه به خو پاريزی و دوورکه وتنه وه له گشت بيروړاو ريچکه داهينراوه کان:

(فإنه من يعيش منكم فسيري اختلافاً كثيراً فعليكم بسنتي وسنة الخلفاء الراشدين المهديين.. وإياكم ومحدثات الأمور...)، أخرجه الترمذي (حديث حسن).

٦- موخاله فه کردنی سوننه ت و فه رمانی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم):

وه پیچه وانه ی سوننه ت و سه ریچی کردنی فه رمانی ته ویش ده بیته هوی زه لیلی و سه رشوری و سزای دونیاو قیامت:

﴿ فَيَحْذَرُ الَّذِينَ يَخَالِفُونَ عَنْ أَمْرِهِ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴾^(٢).

واته: با ته وانه ی که سه ریچی ده که ن له فه رمانه کانی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) وریابن له وه ی فیتنه و گومرایی و له دین ده رچوونیان توش بیته، یا سزایه کی به تیش و نازار.

وه بیگومان موخاله فه ی سوننه تی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) هوی به هیلاک چوونی گه لانی پیش تیه بووه، وه که پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فه رموویه تی: (فإنما أهلك الذين من قبلكم كثرة مسائلهم واختلافهم على أنبيائهم)^(٣).

واته: ته وه ی که ته وانه ی پیش تیه وه ی به هیلاک برد، ته نها موخاله فه کردنی پیغه مبه رانیان بوو.

(٢) النور: من الآية ٦٣.

(٣) حديث صحيح أخرجه مسلم: ١٣٣٧.

وه سه بارهت بهم نوممه تهش فرمويه تي (صلي الله عليه وسلم): (وجعل الذلة والصغار على من خالف أمري)^(٤).

واته: خواي پوره دگار زهليلي و ريسوايي و سه رشوري له سره نهو كه سانه داناوه كه سه ريپيچي فرماني من ده كهن.

پروانن تنهها يهك موخاله فهاي فرماني پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) له جهنگي (ثوحد) دا بوو به هوئي شكاني موسولمانان و بريندار كړدني پيغه مبهري خوښه ويستي خوا (صلي الله عليه وسلم). نه ي كه واته نييمه بهو هه موو بيدعه و تاوان و پشت گوي خستني سونه تي پيشه و امان ده مانه و يټ خوا سه رمان بخات به سره دوزماني ئيسلامدا!؟

٧- په له كړدن (العجلة): ﴿من تعجل شيئاً قبل أوانه عوقبَ بحرمانه﴾

هه ركه سيك په له له شتيك بكات پيش نه وه ي كاتي خو ي بيت، عقوبه كه ي نه وه يه كه له ده ستي ده چيټ، وه هه ندي جار له سه ريشي قه رزدار ده بيته وه و قازانج سه ري مايه ده خوات.

له گه وره ترين هوكاره كاني تي كشكاني موسولمانان و تووش بووني به لاو فيتنه و زهليلي بريتيه له په له كړدن له شتيك كه كاتي نه هات بيت، بويه ده بيستين له زوربه ي گه نجه دلسو زو به په روښه كان چهنان پرسيار ده كهن كه په له كړدني پيوه دياره، بو نمونه ده لپن: تا كه ي موسولمانان له و حالته زهليلي و ژير ده سته ي يه دا مي ننه وه!؟

(٤) أخرجه أحمد وصححه ابن رجب.

تا که ی ئیسلام دوور بیټ له ځوکه پراڼی؟!

تا که ی زالم و سته مکارو دوژمنانی دین، موسولمانان بچه وسپینه وه و قه ده غه ی ده عوه ی ئیسلامی بکه ن؟!

بوچی دوژمنانی دین و بی باوه پراڼ تیځوښه ربن له سهر ناحه ق، به لام ئیمه ی موسولمانی خاوه ن حه ق ته نازل بکه ی ن له حه ق؟

وه له م جوړه پرسیارانه زور ده کړی ن له لایه ن که سانیک که عیززه ت و سهر به رزی بیان بو ئیسلام مه به سته، به لام وه سیله ی شه رعی که یشتن به م عیززه ته بیان وون کردوه، که سه برو دان به خوډاگرتن و بانگه وازی به رده وامه بو ته و حیدو ئیمان و عه مه لی صالح، وه ک پیغه مبه رمان (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: (وان النصر مع الصبر، وان الفرج مع الكرب).

واته: سه رکه وتن له گه ل سه برگرتنه و رزگاری و ده ربا زبون له گه ل نارپه حه تی و ته نگانه ی دایه .

وه وه سیله یه ک ده گرنه ده ست به و هیوا یه ی که بیانگه یه نیټ به مه به ست، به لام خودی هم وه سیله یه مانع و رپگره له که یشتن پیی و یارمه تیده ره بو پته و کردنی ده سه لاتی ده سه لاتداران.

وه هم وه سیله یه شیان په له کردن و دان به خوډا نه گرتنه و جی به جی نه کردنی شه رکی سه رشانه له م قوناغه مانداو به رز روانینه بو شتیک که قوناغی نه هاتووه، وه پیگه یشتنیش پیی به ستراوه ته وه به نه نجامدان و هه لسان به شه رکی قوناغی پیش خوی:

((عدم قصر النظر على الحالة الحاضرة التي نحن فيها والتطلع والتشوف إلى أمرٍ نحن دونه الآن، مترتبٌ على الحال التي نصل إليها، ومبنيٌ على المرتبة التي سنقف عليها)).

زانای پایه بهرزو موفه سیری قورئانی پیروز (شيخ عبدالرحمن بن ناصر السعدي) له کتیبی (القواعد الحسان لفهم القرآن) ص ۱۳۶- ۱۳۸ ده فهرمویت: ((وهذه القاعدة

الجليلة دعا إليها القرآن في آياتٍ عديدة، وهي من أعظم ما يدل على حكمة الله، ومن أعظم ما يرقى العالمين إلى كل خيرٍ ديني وديوي:

فإن العامل إذا اشتغل بعمله الذي هو وظيفةٌ وقته، قصرَ فكره وظاهره وباطنه عليه: فينجح ويتم له الأمر بحسب حاله.

وإن تشوقت نفسه إلى أعمالٍ أخرى لم يمن وقتها بعد شغلٍ بها ثم استبعد حصولها، ففترت عزيمته، وانحلت همته، وصار نظره إلى الأعمال الأخرى قليلاً ينقص من إتقان عمله الحاضر وجمع الهمة عليه.

ثم إذا جاءت وظيفة العمل الآخر، جاءه وقد ضعفت همته وقل نشاطه.

وربما كان الثاني متوقفاً على الأول في حصوله أو تكميله، فيفوت الأول والثاني، بخلاف من جمع قلبه وقالبه على كل عملٍ في وقته، فإنه إذا جاء العمل الثاني يأتيه مستعداً له بقوة ونشاطٍ جديدين حصلها من نشاطه وقوته في الأول، فيتلقاه بشوقٍ وعزيمةٍ فيفلح فيه وينجح، وهكذا هو أبداً متجدد القوي.

ومن هذا قوله تعالى مُصْرَحاً بهذا المعنى في سورة النساء: ﴿ أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا

أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُنَب عَلَيْهِمُ الْفُنَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشِيَةِ اللَّهِ أَوْ

أَشَدَّ خَشِيَّةً ﴿۱﴾ فانظر كيف حالهم في الأولى وأمنيئتهم وهم مأمورون بكف الأيدي، فلما لم يقبلوا موعظة الله، ضعفوا، فلما جاءهم العمل الثاني ضعفوا عنه كل الضعف. ونظير هذا... ونظيره...

فإنه أرشد العباد أن يكونوا أبناء وقتهم، وأن يقوموا بالعمل الحاضر ووظيفته، ثم إذا جاء العمل الآخر صار وظيفة ذلك الوقت واجتمعت المهمة والعزيمة الصادقة عليه. وصار القيام بالعمل الأول معيناً على الثاني. وهذا المعنى في القرآن كثير)).

واته هم قاعیده مهزنه له زور نایه تدا قورثانی پیروز بانگه وازی بو لا کردووه، وه هم قاعیده یه ش له گه وره ترین تهو به لگانه یه که حکمهت و دانایی خوا نیشان ده دات. وه له گه وره ترین تهو وه سیلانه یه که جیهان به ره وه همو خیریکی دینی و دونیایی ده بات، ته گهر بیټ و خه لکلی له جیهاندا به پیی تهم قاعیده یه برۆن.

چونکه کارمهند (عامل، کارگر) ته گهر خوئی خه ریک کرد به و ئیش و کاره ی که پیشه و ته رکی تهو کاته یه تی تهوا فیکرو هوش و توانای دهره کی و ناوه کی خوئی ده خاته سه ر تهم کاره و یه کلاده بیته وه بوئی، بویه به چاکی و ته واری و ووردی ته نجامی ده دات به گویره ی لیته اتووی حی خوئی.

به لام ته گهر نه فسی ثاره زوی کاریکی تری کرد که کاتی نه هات بیټ تا ئیستا، تهوا به وه مه شغول ده بیټ و پیوه ی هیلاک و ماندوو ده بیټ و به ته نجامیش ناگات تیایداو سه رکه وتوو نابیت لی، چونکه کاری قوناعی ئیستای نه بووه و کاتی نه هاتووه. وه له

دوايشدا بى هیواو ئوميد دهبيت و هيمهت و عهزيمهت و ههلمهتی دهپوکيتهوهو داده مرکيتهوهو ناشتوانيت لهمهودوا بگهړپيتهوه سهر ئهو کارانهش که کاتيان بوو و ئهرکی سهرشانی بوون، چونکه بى توانا بووهو تاچهتی نهماوه، وه ئهگهر ههولئى نهجمادانیشيان بدات زور بهتيرو تهسلی و ووردی ناييت.

وه ئهگهر کاتی کاری دووهميش هات (ئهو کارهی که پيشتر کاتی نههاتبوو خوئى پى خهريک کردبوو وه تياشيدا سهرکهوتوو نهبوو) ديسان ناتوانيت به گهرم و گورپى و چاکى ههلسيت به نهجمادانى، چونکه تووشی شهکهتی و بيژاری (مهلهل) و ماندووبوون و دابهزين بووه.

وه جاری واش دهبيت که کاری دووهم دهبهستريتهوه به کاری يهکهم و لهسهر ئهو رادهوهستيت، واته تاوهکو يهکهم نهجمام نهدریت دووهميشس نهجمام نادریت ياخود تهواو ناييت، جا چونکه کاری يهکهميشی به چاکى نهجمام نهداوه ئهوا دووهميشی پى نهجمام نادریت وهک پيويست، بهم شیويه ههردووکيانى له دهست دهچيت.

بهلام کهسينک که بپرو هوّش و توانای کوکردهوه لهسهر ئهرکی سهرشانی، ههرکاريک له کاتی خویدا، ئهوا ئهو کهسه ئهرکی يهکهم به چاکى نهجمام دهات چونکه فيکرو توانای پهرتهوازهو بلاؤ نهبووه لهو کاتهدا بوّ کاری کاتيکی تر، بويه نامادهی تهواویشی دهبيت بوّ نهجمادانى کاری دووهميش و چاوهړپى دهکات به چالاکى و تواناو ناردهزوويهکی تهواوو تازهوه.

ههروهک چۆن قوتابی پۆلی یه کهم که به ته نهها ههولئ دهرسه کانی قوناعی یه که می بدات، تیايدا سهرکه وتوو ده بیټ. وه که نه نتیجه سهرکه وتوو که ی قوناعی یه کی به ده دست هینا، چاوه روانی یه کی گهرمی قوناعی دووهم ده کات و به چالاکی یه کی تازه وه پيشوازی لی ده کات. به لام نه گهر له پۆلی یه کهم بهرز بروانیټ و فیکرو توانای خوئی خهريک بکات به وانه کانی پۆلی دووهم (که کاتی نه هاتوو وه ئیستاش له توانای نه ودا نی یه و به ستر او یشه ته وه به ته و او کردنی یه کهم)، نه و قوتابی یه بیر بلا وه که بهرز دهر وانیټ ئیستا سهرکه وتوو بیټ له قوناعی دووهم وه چونکه ناگایشی له یه کهم نه ماوه، بویه له قوناعی یه که همیشه سهرکه وتوو نابیټ و نه گهر دهریش بچیټ زور به لاوازی. وه که چوه قوناعی دووهم همیشه له کاتی خوئی توانای نه ماوه و دهرزو بیزارو ماندوه ، تاره زوی خویندنی نه ماوه له پۆلی یه که ریټه یه کی عیلمی پتهوی دانه مه زران دووه، بویه له دووه همیشه فاشل ده بیټ.

له و ئایه ته قورئانیان هه که نه قاعیده مه زنه پيشان ده دن نه ئایه ته یه له سوره تی النساء: ﴿الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ إِذَا فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ لَوْلَا أَخَّرْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ﴾ (النساء: ٧٧).

شيخ عبدالرحمن السعدي له ته فسیری نه ئایه ته دا خوئی ده فهرمویت:

((كان المسلمون - إذ كانوا بمكة - مأمورين بالصلاة والزكاة، أي مواساة الفقراء، لا الزكاة المعروفة، ذات النصب والشروط، فإنها لم تفرض إلا بالمدينة، ولم يؤمروا بجهاد

الأعداء، لعدة الفوائد: منها: أن من حكمة الباري تعالى، أن يشرع لعباده الشرائع، على وجه لا يشق عليهم، ويبدأ بالأهم، والأسهل فالأسهل،. ومنها: أنه لو فرض عليهم القتال - مع قلة عددهم وعدتهم، وكثرة أعدائهم - لأدّى ذلك إلى اضمحلال الإسلام. فراعى جانب المصلحة العظمى، على ما دونها، ولغير ذلك من الحكم...

وكان بعض المؤمنين يودون أن لو فرض عليهم القتال في تلك الحال، غير اللائق فيها ذلك، وإنما اللائق فيها القيام بما أمروا به في ذلك الوقت، من التوحيد، والصلاة، والزكاة ونحو ذلك... فلما هاجروا إلى المدينة، وقوي الإسلام كُتب عليهم القتال، في الوقت المناسب لذلك. فقال فريق من الذين يستعجلون القتال قبل ذلك، خوفاً من الناس، وضعفاً وخوراً: ﴿ رَبَّنَا لِمَ كَتَبْتَ عَلَيْنَا الْقِتَالَ ﴾. وفي هذا تضجرهم، واعتراضهم على الله وكان الذي ينبغي لهم ضد هذه الحال، التسليم لأمر الله، والصبر على أوامره.

فعمسوا الأمر المطلوب منهم، فقالوا: ﴿ لَوْلَا أَخَّرْنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ ﴾.

أي: هلا أخرت فرض القتال، مدّة متأخرة عن الوقت الحاضر. وهذه الحال، كثيراً ما تعرض لمن هو غير رزين، واستعجل في الأمور قبل وقتها. فالغالب عليه، أنه لا يصبر عليها وقت حلولها، ولا ينوء بمحملها، بل يكون قليل الصبر...

واته: موسولمانان له مه ككه فهرمانيان پي كرابوو به نويژو خيرو چاكه كردن به هه ژاران... وه فهرمانيان پي نه كرابوو به جيهاد كردني دوژمانان (جيهادى جهنگ و چه كدارى) له بهر زور فايده و حيكهت:

❖ لهو حیکمه تانه ی په روهردگار له م فرمان نه کړدنه به جيهاد له م قوئاغه دا ،
 ټهويه که به شپوهيه کی وا شهريعت بو بهنده کاني دابنيت و ټهريکان بخاته سر که له
 تواناياندا بيت و قورس نه بيت له سهریان. وه ههروه ها له گرنگزين ټه رکه وه دهست پي
 بکات که ته نها په رستنی خوايه و نوپژه ، دوايي بچنه سر ټه ريکي تری گرنگ به لام
 که متر له وهی يه که م. وه ههروه ها له ناسانترين ټه رکه وه دهست پي بکه تا رابين وورده
 وورده بتوانن کاره نارچه ته کانش ټه نجام بدن، به لام که له قورسه وه دهست پي بکات
 ټه وا زو و بي توانا ده بيت و ده وه ستيت.

❖ وه يه کيکی تر له حیکمه ته کاني ريگا نه دان به جيهاد له مه که ټهويه که
 ټه گه ر هاتباو جيهاديان له سر دانر ابا، ټه وانيش به م که می ژماره و لاوازی
 ده سه لاته يان، وه دوژمنانيش به م زوری توانايه يان، ټه وا ټيسلام ده پوکايه وه و به ره و
 نه مان ده چو و، چونکه موسولمانان توانای کافرانيان نه بو و له و کاته ياندا.
 به لام هه نديک له موسولمانان له و کاته دا په ليه ان ده کرد له فهرزکردنی جيهاد
 به سهر ياندا و ريگه دران پييان به به ره نگار بوونه وهی دوژمنان به جهنگ، له کاتيکدا ټه م
 به ره نگار بوونه وه و جيهاده گونجاو نه بو و، به لکو گونجاو پيويست بانگه وازی بو ته و حيد و
 نوپژکردن و چاکه و دان به خودا گرتن بو و له سر دهست دريژي دوژمنان و نازاردانيان بو
 موسولمانان.

واته ټه ريکی گونجاوی سهرشانيان له و کاته دا هه لسان به و کارانه بو که به وه فرمانيان
 پي کرابو و.

وه که هیجرهتیان کرد بو مه‌دینه‌و موسولمانان به‌هیزبوون و جهنگانیان له‌سه‌ر دانرا،
ئه‌وکاته‌ی که کاتی مونا‌سیبی خۆی بو، به‌لام ئه‌وانه‌ی که له پیشوو په‌له‌یان ده‌کرد له
رینگاداران به جیهادو جهنگ، ئیستا له مه‌دینه له کاتی واجب بوونی جیهاد، ترسان و
فه‌شهل رووی تیکردن و ووتیان:

ئه‌ی په‌روه‌رگار بۆچی ئیستا وا به‌زوویی جیهادت واجب کرد له‌سه‌رمان؟ ئه‌ری بۆ تا
کاتیکی تر دوات نه‌خست؟

سه‌یرکه‌ن له پیشوودا حالیان چۆن بو، تا شه‌رو جهنگیان نه‌بینیبوو شیر بوون، په‌له‌یان
ده‌کرد له شتیك: که کاتی نه‌هاتبوو و ه گونجاو نه‌بوو و له توانایاندا نه‌بوو و ه فه‌رمانی
جه‌نگانیشیان پی نه‌کراوو. و ه کاتی که کاری دووه‌میش هات - که په‌له‌یان
لیده‌کرد له رابردوودا- به‌جییان نه‌گه‌یاندو ووتیان بۆ ئیستا بیت و دوانه‌خریت!

ئه‌مه‌ حالێ زۆربه‌ی ئه‌و که‌سانه‌یه که په‌له له هه‌نگاوێک ده‌که‌ن که کاتی نه‌هاتبیت، جا
به زۆری ئه‌و که‌سانه ئه‌وانه‌ن که دامه‌زراوو هه‌کیم و لی‌هاتوو و له‌سه‌رخۆ نین، و ه هه‌له‌په
هه‌له‌په‌ ده‌که‌ن و په‌له‌ده‌که‌ن له ئیش و کاریک پیش ئه‌وه‌ی کاتی بیت. جا زۆربه‌ی جار ئه‌و
جۆره که‌سانه سه‌بر ناگرن له‌سه‌ر هه‌مان کار کاتی که کاتی خۆی دیت و له پیشوودا
په‌له‌یان لیده‌کرد، و ه هه‌لناستن به ئه‌نجامدانی کاره‌که‌یان و پاشاکشه‌ی لیده‌که‌ن...

په لکه کړدن و هه لچوون و هماسه تی زیاد له چی یه وه په ییدا ده بیټ؟

له (في ظلال القرآن) هاتوه: ((إِنَّ الْإِنْفَاعَ وَالتَّهْوَرَ وَالحَمَاسَةَ الْفَاتِقَةَ: ١- غالباً ما تكون منبعثةً عن عدم التقدير لحقيقة التكاليف، لا عن شجاعةٍ واحتمالٍ واصرارٍ.. ٢- كما أنها قد تكون منبعثةً عن قلة الإحتمال، قلة احتمال الضيق والأذى والهزيمة، فتدفعهم قلة الإحتمال، إلى طلب الحركة والدفع والانتصار بأي شكلٍ دون تقديرٍ لتكاليف الحركة والدفع والانتصار، حتى إذا وجهوا بهذه التكاليف كانت أثقل مما قدروا وأشق مما تصوروا، فكانوا أول الصفِ جزعاً ونكولاً وانهياراً.. على حين يثبت أولئك الذين كانوا يسكون أنفسهم، ويحتملون الضيق والأذى بعض الوقت، ويعدون للأمر عدته.. والمتهورون المندفعون المتحمسون يحسبونهم إذ ذاك ضعافاً، ولا يعجبهم مهلهم ووزنهم الأمور))^(٥).

واته: سه رکه شی و هماسه ت و هه لچوونی زیاد زوړبه ی جار له نه زانینی ته ندازه ی نه رکه کان دروست ده بیټ، واته کاتیځ که په له ده کات بؤ قوڼاغیځ و هه نځاویځ، نازانیت که ته هه نځاوو قوڼاغه چنده قورسه و ته ندازه ی نه رکه که ی چنده یه. وه زوړ لای ناسانه - به خه یالی خوی - بویه په له ی بؤ ده کات و هه لچووه بوی و هماسه ت گرتوویه تی. وه نه بیټ په له و هماسه ته که ی له نازایه تی و غیره ت و سوربوون و دان به خوډا گرتنیه وه بیټ.

وه هه روه ها په له و هه لچوون و هماسه تی زیاده، له بی سه بری و بی ته حه مولی و دان به خوډا نه گری و خوړانه گری له سه ر نازارو نارحه تی دروست ده بیټ. واته بی نارامی و

(٥) الظلال: ٢ / ٧١٢، (فقه الواقع) علي بن حسن الخليلي: ٧٣-٧٤.

بى سهرى و خوړانه گرى و ايان لى دهکات په له بکهن و بچولین و ههنگاو بنین بو لادانى زولم له سهریان و سهرکه و تنیان به هر شپوهیهک بیت! بهی ته قدیر (ته ندازه) دانان بو ته کالیفی ثم جولوه و ههنگاوو خو سه رختنه. واته بى شهوى حساب بو جولوه که یان بکهن و بزنان که چ تواناو نامادهیه کی دهویت! جا شه کاتمی به ره و پروی ته رکه کانیان ده بنه وه ده بینن زور قورستر بو له وهی که به خه یالیاندا ده هات و دایان نابوو! بو یه حه ماسیه کان یه که م که س دهن که بى تومید دهن و پاشه کشه ده که ن و دهر و خین. له کاتیکدا که شه وانیه زوو دانیان به خودا گرتبو وه سابرو خوړا گربوون له سهر نار هه تی و هه لپه هه لپ و په له یان نه ده کردو هه لچوون و سهرکه شی یان تیدا نه بو و وورده وورده ههنگاویان دناو خو یان ناماده ده کرد، وه ده یان زانی ته رکی جولوه و ههنگاوانان چهنده قورسه، شه مانه به تنها کاتى تین و تهنگانه و جیدییهت خوړاگر دهن و چه سپاو دهن. به لام پیش به ره نگار بوونه وه و جیدییهت حه ماسیه هه لچووه کان سابرو دان به خودا گره کانیان به بى دهسه لات و لاوازو ترسنوک داده ناو حه زیان نه ده کرد به له سه ر خو یی و دان به خودا گرتنیاندا. وه ده یان ووت شه مانه باوه ریان به جيهاد نى یه و (قاعدون)، وه خه لک له جيهاد سارد ده که نه وه! به لام له گوړه پانى ده عوه و بانگه وازیدا ده رده که ویت کى به رده و امه له سهر ده عوه و جيهادى به رده و ام دهکات به ده عوه و دهرس. وه ترساندن و توقانندن و نازاردانى ناحه زانیش کاریان تی ناکات - به پشتیوانی خواى گوره -. وه ده رده که ویت که حه ماسیه کانیش به ره و (فتور) سارد بوونه وه یه کی ژیر سفر دابه زیون و گهر می یان تیدا نه ماوه به شی خو شیان! نه که هه ر ده عوه ناکهن و دهرسیان

نښه، به لکو خوشيان باوږو ئيلتيزاميان کم بووه، هه شيانه به رهو هه نده ران کؤچي کردووه!

که واته په له پهل و هه لچوون و حماسه ت نيشانه ي تازايه تي و دانايي نښه، هه روه ک چؤن رېبازي سه رکه وتنيش نښه، وه پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) له فهرمووده يه کدا فهرمووي: (فما تُعَدُّونَ الصَّرْعَةَ فَيُكْم؟ قال: قلنا: الذي لا يصرعهُ الرجال. قال: ليس بذلك. ولكنه الذي يملك نفسه عند الغضب)^(٦).

واته: پيغه مبهري (صلي الله عليه وسلم) پرسياړي کرد له هاوه لائي، فهرمووي: ئيوه کي به توانا داده نښن؟ فهرموويان: ئه و که سه تازايه له چاوي ئيمه که پياوان پي نهورن و نه توانن بيخه ن. پيغه مبهريش فهرمووي: نه خير تازا له شه رعدا ئه و که سه نښه. به لکو ئه و هيه که کاتي تورهبوون دان به نه فسي خويدا ده گريت و تورهي يه يه که ي خوي ده خواته وه له بهر خوا، وه شوين تورهي يه يه که ي ناکه و پت.

وه به داخه وه هه نديک گه نجی حماسي واده زانن که تازايه تي و عيززه تي ئيسلام له وه دايه که ئه گهر که سيک يان لايه نيک قسه يه کي ناشيريني پي ووتن خيرا پي بلينه وه! وه که به سه يته رهدا رويشتن رايه گرن و به توندي تيپه رن پيايدا! وه که به لاي که سانتيکي جاهيلي تيپه گه يشتو دوور له ديندا رويشتن به گرزي و تورهي يه يه وه خويان ده رخنه و مؤره يان لي بکه ن!

(٦) صحيح مسلم: ٢٦ / ٨.

به لّام نازانن که له سيفه ته جوانه کانی بانگه وازکارانی ئيسلام رڼ خوار دنه وه و دان به خوّداگرتن و ليښورده يي په له نه فاميټي و نازاری نه فامان، وهك خواي گه وړه ده فهرميوت: ﴿وَالْكٰظِمِيْنَ الْغَيْظِ وَالْعَافِيْنَ عَنِ النَّاسِ﴾، وه هه روه ها پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) چيرؤكي پيغه مبهريكي رابردوي بو ها وه لاني گيړايه وه که چؤن قه ومه که ي لييان داوه و برينداريان کردوه و شه ويش خويټي دهم و چاوي ده سړي يه وه و ده يه فرموو: خوايه له قه ومه که م بپوره چونکه نه زانن و نه فامن!

که واته بانگه وازکاری نازاو به توانا شه و په که خؤړاگرو دان به خؤداگرو سا بر بيټ، وه هه روه ها ليښورده و به په رؤش بيټ بو خه لکی و داواي هيدايه تيان بو بکات له خوا. نه که به په له بيټ بو له ناو بردن و توله ليښه نديان و حقه ليوه رگرتيان و لي توره بو نيان به لّام به داخوه بريک به ناو (کاديراني ئيسلام) له جياتي شه و په که په روه رده ي گه نجان بکن له سه ر خؤړاگري و نارامي و له سه رخويټي، که چي به پيچه وانه وه زياتر هاني گه نجان ده دن بو هه لچوون و توره بوون و حماسه تيان زياد ده کهن و ووتاري ناگري نيان بو ده دن و هه ليان ده نيټن بو ملمانئ و به ره و رو بو نه وه و نا واته خوازي شه و جهنگ! که پيغه مبه ر (صلي الله عليه وسلم) نه هي کردوه له و ناوات خوازي رو بو نه وه بوونه وه يه (لا تَتَمَنَوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ).

وه گه نج خؤي له خؤيدا خاوه ن حماس و گهرم و گورپي يه کی زياده، که پيويست به وه ده کات چالاکی و حماسی و گهرم و گورپي يه که ي بو زه بت و ريک و پيک بکريټ و په روه رده بکريټ له سه ر سه برو خؤړاگري و دان به خؤداگري. نه که به پيچه وانه وه بچين

حه ماسهت و عاتيفه کهى بوروژينين و به نه رهى ته کبير هه ليان چوينين و سه رى نه وانيش و موسولمانانيش به فه تاره دا بدهين و دوايش به دوړاوى و دواپراوى دا بمرکينه وه و کپ ببنه وه!

وه به داخه وه به لای گه نجی هه ماسییه وه نه و که سه زاناو پيشه واو نازايه که ووتارى هه ماسی و توندو توره بدات - نه گهر زانیاری دروستيش نه بیټ به عه قیده ی راست و قورثان و سوننهت - وه باشتړين خه تيب لایان توره ترينیانه!

وه نه گهر زانانترين عالم بو نمونه وهك الشيخ عبدالعزیز بن باز یان الشيخ الألبانی - په همه تی خویان لی بیټ - بیټ ووتار بو نه م گه نجی هه ماسی یانه بدات له سه رخو و به هیدی و هه کیمانه نه وا لایان وایه که هه ر خه تيب نییه و هیچ نازانیت!

به داخه وه ته رازو وه که یان هه لگه پراوه ته وه!

جا با له خوا بترسن نه و ووتارییژه بی حکمه تانه ی که چونه سه ر مینبه ر ناگیان له خو یان نامیټ و نازانن چی له ده میان دهرده چیټ! ثایا خواو پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) به و قسه یه رازین؟ یان ته نها گه نجی سه ر که شی هه ماسی پی خوشه؟!

وه ثایا نه م قسه یه پاشه ر ژوژیکى باشی ده بیټ بو موسولمانان، یان موسولمانان تووشی فیتنه یه ک ده کات؟!

وه له لایه کی تره وه با ووریا بن نه م ووتارییژه ناگرینانه که (اخلاص) هه که یان له مه ترسیدایه و رپا و سومعهت و عوجب و شوهرهت و إرضاء الناس زور دهریان ده دات.

سه‌رکه‌وتن

جوړه‌کانی، مه‌رج و هوکاره‌کانی، ریگره‌کانی

خوای په‌روه‌ردگار په‌یانی سه‌رکه‌وتنی به‌ برواداران داوه‌و فه‌رموویه‌تی:

﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهُدُ ﴾^(۷).

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ رُسُلًا إِلَىٰ قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ وَهُمْ بِالْبَيْتِ فَاَنْقَمْنَا مِنَ الَّذِينَ أَجْرُمْ وَأَوَّكْنَا حَقًّا عَلَيْنَا نَصْرُ

الْمُؤْمِنِينَ ﴾^(۸).

واته: ئیمه‌ نیردراوانمان و بروادارانیش سه‌رده‌خه‌ین له‌ ژیانی دنیاو دواړوژیش. وه‌ هه‌روه‌ها په‌روه‌ردگار به‌ فه‌زل و که‌رده‌می خوئی له‌سه‌رخوئی داناوه‌ سه‌رخستنی برواداران. به‌لام‌ نه‌ی بو‌ زورجار وه‌ له‌ زور شوین سه‌رکه‌وتنی به‌رچاو نابینین به‌سه‌ر دوژمنانی خوا؟! له‌ وه‌لامدا ده‌لین بنگومان په‌روه‌ردگار هه‌ر له‌سه‌ر وه‌عدی خوئی ته‌ی به‌لام‌ پیویسته‌ ئیمه‌ بزاین که‌: سه‌رکه‌وتن ته‌نها یه‌ک جوړ نییبه‌.

وه‌ هه‌روه‌ها سه‌رکه‌وتن چه‌ند هوکارو مه‌رجیکى هه‌ن که‌ پیویسته‌ له‌ موسولماناندا بیښه‌دی.

وه‌ چه‌نده‌ها ریگریش (الموانع) هه‌یه‌ له‌ ریی سه‌رکه‌وتن، پیویسته‌ موسولمانان به‌لایان بنین و تیاياندا نه‌بن.

(۷) غافر: ۵۱.

(۸) الروم: ۴۷.

جوره کانی سه رکه وتن

۱- زور کس و گومان ده بن که سه رکه وتن ته نها نهويه دوژمنه کت له ناو بچیت یان بی دهسلات بیّت و توش دهسلات و حوکم و سولته بگریته دهست، به لام نه مه ته نها جوریکه له سه رکه وتن نه ک هه مووی.

۲- پابه ند بوونی موسولمان به دینه کهی، وه به رده وام بوونی له سه ری، وه زال بوونی به سه ر هه واو نه فس و شهیتانیدا گه وره ترین سه رکه وتنه. بۆ نمونه دان به خودا گرتنی ئیبراهیم کاتی فریدانیه ناو ناگر، وه هه روه ها ناخیر خیری نه و موسولمانانه ی که (الأصحاب الأخدود) سوتانیدیان، گه وره ترین سه رکه وتن و سه رفرازی بوو بۆیان بۆ لای خوا.

۳- سه رکه وتنی به رده وامی موسولمانان به به لگه و بورهان به سه ر به لگه ی پووجه لی دوژمنان، بۆ نمونه سه رکه وتنی ئیبراهیم به سه ر قه ومه کهی به هوی عیلم و به لگه کهی:

﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا قَامَ بِالْبَيْتِ يُرِيدُ الصَّلَاةَ قَالَ لَوْ اتَّبَعْتَهُ لَفُضِّلْنَا بِالْحَقِّ لَئِن لَّمْ يَکُنْ بَيْنَ يَدَيْهِ الْعِلْمُ وَبِحُكْمٍ يُرِيدُ أَنْ یَضَعَهُمْ أَوْ لَعُنَ رَبُّکَ الْمُشْرِکِینَ وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَمَّا قَامَ بِالْبَيْتِ يُرِيدُ الصَّلَاةَ قَالَ لَوْ اتَّبَعْتَهُ لَفُضِّلْنَا بِالْحَقِّ لَئِن لَّمْ يَکُنْ بَيْنَ يَدَيْهِ الْعِلْمُ وَبِحُكْمٍ يُرِيدُ أَنْ یَضَعَهُمْ أَوْ لَعُنَ رَبُّکَ الْمُشْرِکِینَ﴾^(۹).

وه هه روه ها سه رکه وتنی موسا به سه ر فرعه ون، وه گشت پیغه مبه ران و پیشه وا شوین که وتوه کانیان به رده وام به به لگه سه رکه وتوو بوون به سه ر دوژمنانیاندا. وه ک په روه ردگار فه رموویه تی:

﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٠﴾ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠١﴾ وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٢﴾ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٣﴾ وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٤﴾ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٥﴾ وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٦﴾ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٧﴾ وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٨﴾ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٠٩﴾ وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ ﴿١١٠﴾ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١١١﴾﴾^(۱).

(۹) الأنعام: ۸۳.

(۱۰) الصافات: ۱۷۱ - ۱۷۳.

ثيمامى ثين جرير ده فهرموى: ((هو أنهم لهم النصر والغلبة بالحجة)).

واته ئه و سدرکه وتنه ئه و هيه که بدرده و ام به به لگه براوه و سدر فزان.

کۆمه لى سدرکه وتوو = الطائفة المنصورة

وه کۆمه لى کى سدرکه وتوو (الطائفة المنصورة) هه ر ده مینن به سه ر دوژمنانى دیندا به

به لگه و بورهان گشت کات، وه به چه ک و شمشیریش هه ندی کات.

وه ک پیغه مبه ری خوا (صلى الله عليه وسلم) ته م موژده يه ی پيداوين که فه رمويه تی:

(لا تزال طائفة من أمتي قائمة بأمر الله، لا يضرهم من خذلهم أو خالفهم، حتى يأتي

أمر الله وهم ظاهرون على الناس) (وفي الرواية: ظاهرين على من ناوأهم) إلى يوم

القيامة) (١).

که واته: به رده و ام کۆمه لى کى ده ست گرتوو به دینی خوا (قائمة بأمر الله) هه ر ده بن، وه

به رده و امیش هه ر ديارو سه ر به رزو سه رکه وتوو ده بن به سه ر ناحه زو دوژمنانیان به

بیروباوه ری راست و ره و شتی جوان و به لگه ی پته وی دینه ته و او ه که یان.

وه هه روه ها ئه و کۆمه له سه رکه وتوو ده شجه نگن له سه ر چه ق به فه رمانی خوا، وه ک له

ریوايه تی کى ترى چه دیسه که دا هاتوو ده: (لا تزال طائفة من أمتي يقاتلون على الحق،

ظاهرين حتى يأتيهم أمر الله عزوجل) (٢).

(١) صحيح مسلم.

(٢) رواه أحمد والدارمي، وأولُه عند مسلم أيضاً.

راست کردنه ووی چهنه

تيگه يشتنيکي هه له له ووشه ي (يقاتلون)

۱- ووشه ي (يقاتلون) ته وه ناگه يه نيټ که بۆ ته وه ي که سيک له و کۆمه له سهرکه وتوو ه بيټ، و ا پيويست بيټ بهرده وام جهنگاوهر و چک بهدهست و فيشهک سوار بيټ، چونکه شهگه ر و ابيټ ته و ا هيچ کهس له و ئومه ته له کۆمه لي سهرکه وتوو و سهرفراز نا بيټ هه تا وه کو پينغه مبهريش (صلي الله عليه وسلم) ، چونکه شه و يش هه موو کات جهنگي نه کردوو ه و چک بهدهست نه بووه. وه بۆ ماوه ي ده سال په يمان ي جهنگ راگرتني بهست له گه ل موشريکه کان، جا نيا له و ماوه يه دا له کۆمه لي سهرکه وتوو نه ما بوو!

۲- ووشه ي (يقاتلون) ته وه ناگه يه نيټ که ههرکه سيک به ناوي دين جهنگا، ته و ا له و کۆمه له سهرفرازه بيټ! شه گه رچي شهريکيش بۆ خوا برپار بدات و هاواريش بکاته غه يري ته وو، يا خود بيدعه چيش (المبتدع) بيټ و گو ي به سوننه ت نه دات!
چونکه کاتيک جهنگاوهر له و کۆمه له ده بيټ که:

أ- دهست گرتوو بيټ به و حقه ي که بريتي يه له قورثان و سوننه ت، وه که له سهره تاي فهرمووده که دا فهرمووي: (قائمة بأمر الله).

ب- وه ته و که سه جهنگاوهره له کۆمه لي رزگار بوو بيټ له ناگر (الفرقة الناجية) به وه ي که له سهر هه مان مه نه هج پروات که سه له في صالح (پينغه مبهه ر (صلي الله عليه وسلم) و هاوه لاني له سهر بووه - ما أنا عليه وأصحابي -)، شه گينا نه که هه ر سهرکه وتوو نا بيټ به لکو رزگاريشي نا بيټ له سزاي خوا و دۆزه خه که ي، چونکه غه يري شو يين که وتوو ان ي

رېبازی سلهف هممو رېبازو گروپه کانی تر بؤ دوزه خن، وهک پيغه مبهه (صلى الله عليه وسلم) فهرمووی:

(افترتت اليهود على إحدى وسبعين فرقة، وافترتت النصرارى على اثنتين وسبعين فرقة، وستفترق هذه الأمة على ثلاث وسبعين فرقة، كلها في النار إلا واحدة).

قالوا: من هي يا رسول الله؟

قال (صلى الله عليه وسلم): ما أنا عليه اليوم وأصحابي^(۱۳).

۳- ووشه ی (یقاتلون) نهوه ناگه یه نیت که تو ناواته خوازی جهنگ بیت و له خه لک کوشتن به په له بیت. چونکه ته مه ناکردنی به رهنگار بوونه وه له گه ل دوژمن پیچه وانهی سوننه ته وه، فیتنه دروست کردن بؤ موسولمانان کاریکی خراپه وه موسولمانانی پی لاواز دهن و له بهرزه وهندی دوژمنانه. وه له هندی کاتدا وهک کاتی لاوازی موسولمانان خوا به جهنگ رازی ناییت ههروهک پی رازی نه بوو بؤ سه رده می مه کهه. □

کهواته ته گهر جهنگ له بهرزه وهندی موسولمانان نه بوو، نه وه به کردنی نهک ته نها ناچیتته ناو کومه لی سه رکه وتوو، به لکو ده بیته ده سته ی دؤراوو کلاو بابردوو.

۴- وه ههروه ها ووشه ی (یقاتلون) نهوه ناگه یه نیت که تو بؤ نه وهی کرداری جهنگ کردنت ده ست بکه ویٹ و به هو ی ته مه وه بیته کومه لی سه رکه وتوو، بچیت زیاده پوهی

---

(۱۳) قال شيخ الإسلام ابن تيمية: الحديث صحيح مشهور في السنن والمسائيد كسنن أبي داود، والترمذي، والنسائي، وغيرهم.

بکهیت له به کافر دانان و به په له بیت له کافر کردنی تاوانبارانی هم نوممه ته موسولمانه، بو ته وهی دواتر خوینیان هه لال بکهیت و جهنگ بهرپا بکهیت.

وه ان شاء الله کومه لی رزگار بو له تاگر (الفرقة الناجية) ته هلی سوننه ت و جماعه تن، شوین که وتوانی سه له فی صالح. وه سهرکه وتوو و سهرفرازا نیش (الطائفة المنصورة) ته نها زاناو پیسه واو تیگوشه رانی سه له فین، وه پیسه وایانی لیکنده وهی مانای هم فهرمووده یه، کومه لی رزگار بو (الطائفة المنصورة) یان بهم شیویه مانا کر دووه (۱۴):

❖ **الإمام أحمد بن حنبل** فهرموویه تی: ته گهر ته هلی حه دیس کومه لی رزگار بو

نه بن، ته وه نازانم کیی تر ته و کومه له بیت!

❖ **الإمام علي بن المدینی** فهرموویه تی: کومه لی رزگار بو (ته هلی حه دیس) ه.

❖ **الإمام البخاري** فهرموویه تی: کومه لی رزگار بو (ته هلی عیلم) ه.

وه که سهیری سه ره تای حه دیسه که بکهین، بو مان دهرده که ویت که کومه لی سهرکه وتوو ته و کومه له ن که خوی پهروه رداگار خیری بو ویستون به وهی که له دین حالی کر دوون: (من یرد الله به خیراً یفقه فی الدین، ولا تزال عصابة من المسلمین یقاتلون علی الحق، ظاهرین علی من ناوهم إلى یوم القیامة) (رواه الإمام مسلم).

که واته که سیك له دینی راسته قینه حالی نه بو بییت، ته وه له کومه لی سهرکه وتوو ش نابیت. وه حالی بووانی راسته قینه ش له دین ته هلی حه دیسن (الأهل الحدیث)، که شوینکه وتوو سوننه ته کانی پیغه مبهرن (صلی الله علیه وسلم).

(۱۴) بروانه: فتح الباری (شرح الحدیث: ۷۳۱۲). و شرح النووي علی مسلم (الحدیث: ۱۹۲۵).

کهواته هر که سيک بيه ویت له کومه لې سهرکه وتوو بیت ته وه پيويسته:

۱- له دين حالي بيت - تا ته و نه دازديهی که پيويسته :- به راسته قينه یی به گویره ی

حالی بوونی پيشينه کانی تم نوممه ته، وه کار به و دینه بکات.

۲- وه جيهاد بکات له پيښاوي خوا جيهاديکی شه رعی: به دهم هموو کاتيک و به

ده ستيش کاتی گونجاو، به و شيوه و مهرجانه ی که زانايانی ته هلی سوننه ت پرونيان

کردو و ته وه و، تيمه ش له م کتيبه ی به رده ستدا خستو و مانه ته به رچاوت.

وه راوه ستان و به ربابوون و سهرکه وتنی دين به م دوو هانگاوه به نده، وه ک شيخ الإسلام

ابن تيمية فرمويه تی:

((أن الله يقول في كتابه: ﴿ لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ

بِالْقِسْطِ وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنْفَعٌ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ مَنْ يَصْرُهُ. وَرَسُولُهُ بِالْغَيْبِ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ عَزِيزٌ ۝

(الحديد: ۲۵). فأخبر أنه أنزل الكتاب والميزان ليقوم الناس بالقسط، وأنه أنزل الحديد كما ذكره، فقوام

الدين بالكتاب الهادي والسيف الناصر ﴿ وَكَفَىٰ بِرَبِّكَ هَادِيًا وَنَصِيرًا ﴾ (الفرقان: ۳۱)) (۱۵).

هوکارو مه رجه کاني سه رکه وتن

۱- نيمان و بيروباوه پړيکي راست و دروست به گوږپړه ي به لگه کاني قورنان و سوننه ت. بيروباوه پړيکي وه ک بيروباوه پړي سه له في صالح (پيغه مبه ر) صلى الله عليه وسلم) و هاوه لانس). نيمان يک که کرده وه ي چاکي موافقي سوننه تي تي داييت.

بووني ثم بيروباوه پړه سه له في يه (العقيدة السلفية) مه رچيکي بنه رته تي يه بو ټه وه ي په روه رداگار هيدا يه تي به رده و امان بدات بو هه موو به خته وه ري و سه ر فرازي يه ک.

وه نه بووني ثم بيروباوه پړه ش نه ک ته نها هه ر پړيگه له سه رکه وتن، به لکو ده بيته هو ي پارچه پارچه بووني موسولمانان و دواتر يش فه شل و به ه يلاک چو نيان له ناوخو. وه ک په روه رداگار ده فرموي ت: ﴿ فَإِنِ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُمْ بِهِ فَقَدِ اهْتَدَوْا وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ فَسَيَكْفِيكَهُمُ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴾ (١٦).

واته: نه گه ر نيمان به يئن به و شيوه يه ي که ټيوه - ټه ي کو مه لي پيشين - نيمان تان ه ي ناوه وه به وينه ي ټه وه، ټه وه ټه وکاته هيدا يه ت دراون بو پړيگاي راست و به خته وه ري. وه نه گه ر پشتيش هه لکه ن له م نيمان ه ي ټيوه هه تانه، ټه وه ټه وان له ناو خو ياندا نا کوک ده بن و له گه ل قورنان و سوننه تيشدا هه ر نا کوک ده بن.

(١٦) البقرة: ١٣٧.

وه نه وانهی که هه لگري بيروباوهری سه له فی بوون و خاوهنی کرده وهی چاک بوون، پهروهردگار په یانی سه رکه و تنی پیداون، سه رکه و تنیک که سی مؤزدهی تیدابوو:

۱- بیانکات به خه لیفه و حوکم گپری سه زهوی و وولات.

۲- وه دینی نیسلا میشیان بو قه رار بگریت له وولاتیانداو حوکمی پی بگریت.

۳- وه ترس و نارچه تیشیان بگورپته وه به ته من و ئاسایش، وه ک فهرموویه تی:

﴿ وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴾ (النور: ۵۵).

وه به واقعیعیش چونکه پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لاتی باوهری ته وایان هیناو کرده وهی چاکیان ده کرد، خوی پهروهردگار هه ر سی په یمانه که ی بو هینایه جی پیش نه وهی که جیهادی چه کداریشیان له سه ر واجب بکات.

کاتیك که (هیرقل) سه رۆکی رۆمه کان له (شام) پرسپاری له أبو سفیان کرد پیش موسولمان بوونی، ووتی تهو (محمد) ه بوچی بانگتان ده کات و فهرمانی چیتان پی ده کات؟ أبو سفیان ووتی: ((يقول: اعبدوا الله وحده ولا تشركوا به شيئا، واتركوا ما يقول آباؤكم، وبأمرنا بالصلاة والصدق والعفاف والصلة))^(۱۷). واته: محمد ده لیت:

۱- خوا بپه رستن به ته نهاو که س مه که ن به شه ریکی له هیچ شتی کدا.

۲- وه ازبه یتن له و دیانه ت و عاده ته جاهیلییه ته ی باوک و باپیرانتان له سه ری بوون.

(۱۷) أخرجه البخاري: ح: ۷.

۳- وه فرمانان پي دهکات به نويژو راست گوځي و داوین پاکی و خزمایه تی. هیرقل ووتی: ((فَإِنْ كَانَ مَا تَقُولُ حَقًّا فَسَيَمْلِكُ مَوْضِعَ قَدَمِيَّ هَاتِيْنِ))، واته: ته گهر بیت و شهوی تو دهیلیت تهی أبو سفیان له بارهی محمد و بانگه وازه که یه وه راست بیت، شهوا شوین دوو پییه کهی منیش دهگریت و دهکه ویتته ژیر دهسه لاتی شهو.

هیرقل به وه زانی که محمد سه رده که ویت، چونکه بانگه وازی خه لک بو لای خوا دهکات و داواکاری له خه لک ته نها په رستنی خوا یه وه، داوین پاکی و راست گوځي و چاکه کاری به له گه ل خزم و که سوکاردا. وه ههر که سیکیش ناوا مه به سستی ره زامه ندی خوا بیت خیرو ره حمت بیت بو خه لکی وه خه لکی بو لای خو ی بانگ نه کات و داوی دونیاو زه عامه تیان لی نه کات شهوا خوا سه ری ده خات.

وه به واقعی شام هاته ژیر دهسه لاتی موسولمانان و له هیرقل سیندرا. که واته نیمان و عه مه لی صالح و بانگه وازی بو شهو دووانه ده بنه هو ی شهوی خوی په روه ردگار وه عده کانی بو به دی بهینیت له ده ولت دامه زانندن و حوکم پرانی کردن به ئیسلام و ناسایش و نارامی.

وه خوی گه وره ده فهرمویت: ﴿ الَّذِينَ إِنْ مَكَنْتَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَلِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ ﴾ (الحج: ۴۱).

واته: شهوانه ی که شه گهر دهسه لاتمان پي به خشین له زه ویدا شهوا زیاتر عیباده تی خوا ده کهن به نويژو زه کات و فرمان به چاکه و نه هی له خراپه. که واته:

أ- دهسلات وهرگرتن و حوکمرانی کردن له زهويدا به شان و بازووی ټيمه ناييت، به لکو له لايهن خواوهيه و دهيدات به وانهی که ټيمان و عه مهلی صالحيان هه يه و ده عوهی بولا ده کهن.

ب - وه بويهش پيمان ده به خشيت تا وه کو موسولمانان زياتر بتوانن خوا بپه رستن و شه ريعه ته که ی جی به جی بکهن و جيهاد بکهن و فه رمان به چاکه بکهن.

که واته ده سلات و حوکمهت بولا وه يه که بتوانن جيهاد به چک بکهن، نه که به پيچه وانه وه بمانه ویت به زهبری چک ده ولت دابمه زرين، بی ته وهی توانا و ده سلات و بنکه و قاعیده و پالپشتيمان هه بیته، وه بی ته وهی جيهادی ده عوه و بانگه وازی کرايیت بولا ته نها په رستن خوا و ورکه و تنه وه له شيرک بولا ټيمان و عه مهلی صالح.

٢- ته قواي خوا و خو پاريزی له گونا ه و تاوان و داواي سه رکه و تنه نها له خوا:

أرسل أمير المؤمنين عمر بن الخطاب (رضي الله عنه) جيشاً بقيادة سعد بن أبي وقاص (رضي الله عنه) لفتح بلاد فارس وكتب إليه عهداً هذا نصه: أما بعد:

❖ فإني آمرك ومن معك من الأجناد بتقوى الله على كل حال، فإن تقوى

الله أفضل العدة على العدو، وأقوى المكيده في الحرب.

واته: من فه رمان ده که م بولا توش و به و سه ربازان هه ش که له گه لتان، به ته قوا و ترسان له سزا و غه زه بی خوا له هه موو حاله تيگدا، به خو پاريزی له هه موو ته و شتانه ی که خوا پيی ناخوشن و ده بنه مایه ی تور په بونی. وه بويه ته و فه رمانه تان پولا ده که م؛ چونکه ته قواي خوا باشترین تفاق و وه سيله ی شه ره بولا سه ر دوژمن، وه باشترین پلان و نه خشه يه له جه نگدا.

❖ وآمرک ومن معک أن تكونوا أشدَّ احتزاساً من المعاصي منكم من عدوکم، فإن ذنوب الجيش أخوف عليهم من عدوهم، وإنما ينصر المسلمون بمعصية عدوهم لله، ولولا ذلك لم تكن بهم قوة، لأن عددنا ليس كعددهم، وعدتنا ليس كعدتهم، فإن استوينا في المعصية كان لهم علينا الفضل في القوة، وإن لم ننصر عليهم بفضلنا لم نغلبهم بقوتنا. □
 اته: وه من فرماتتان پي ده کم که خو پاريزی و ووريانيتان له تاوانه کاتتان زياتر بيت وده له دوژمنتان، چونکه هيژ و زياني گوناوه کانی له شکر ترسناک تره له هيژي دوزمانيان. وه موسولمانان تنهها به وه سرده که ون که دوزمانيان سه ريپچی له فرماني خوا ده کات، وه که تهو هو يه نه بو وايه تهو تو انای تهوانيان نه ده بو، چونکه نه ژماره مان به ته ندازه ي ژماره ي ته وانه، وه نه هيژو تاميژي جهنگيشمان وه کو هي ته وانه، جا که له تاواندا يه کسان بو وين له گهل ته وان، ته وه ته وان بالاده ست دهن به سه رماندا به هيژه که يان، وه که به هو ي هيژي نيمان و کرده وه ي چاکمان به سه رياندا سه رنه که وين، ته وه هه رگيز تنهها به هيژي ژماره و چه که به سه رياندا سه رنا که وين.

و اعلّموا أنّ عليكم في سيركم حفظة من الله يعلمون ما تفعلون، فاستحيوا منهم، ولا تعملوا بمعاصي الله وأنتم في سبيل الله، ولا تقولوا إنّ عدونا شرُّ منا فلن يُسلط علينا وإن أسأنا، فربّ قوم سلطَ عليهم من هو شرُّ منهم كما سلط على بني إسرائيل كفار الجوس لما عملوا بالمعاصي، وكما سلط اليهود على العرب المسلمين).

... وه مه ليين دوزمندان له نيجه تاوانبار تره، که و ابو زال ناکرين به سه رماندا هه رچه نده نيجه خراپيش بين، چونکه قه ومی واهه يه له خو يان خراپتر به سه رياندا زال کراوه، هه روه کو مه جوسه تاگر په رسته کان زال کران به سه ر به ني نيسر ايلي يه کاندا، وه

ههروه کو ته مړوش جوړه که کان زالّ بوون به سهر موسولمانانی فهله ستین، به هوئی دورکه و تنه وهی موسولمانان له دین، وه شانازی کردنیان به عرووبه ت و وه ته نیه ت و حیزیبه ت).

❖ **وَسَلُّوا اللّٰهَ النَّصْرَ عَلٰی اَنْفُسِكُمْ كَمَا تَسْأَلُوْنَهٗ النَّصْرَ عَلٰی عَدُوْكُمْ، وَاَسْأَلُ اللّٰهَ ذٰلِكَ لَنَا وَلَكُمْ** ^(۱۸).

وه داوا له پهروه دگارتان بکه ن سهرتان بجات به سهر ثاره زووه بی شه رعیه کانی نه ستاندا، ههروه کو چوّن داوا ی لیّ ده که ن سهرتان بجات به سهر دوژمنتاندا.

۳- شویڼ کهوتنی سونه نی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) له هه هوو عیباده ت و په وشت و بانگه وازی و جیهاد و تیگوشاندا:

﴿ **الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنزِلَ مَعَهُ، أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ** ^(۱۹) .

واته: ته وانه ی که شویڼی ته م نیردراوه پیغه مبه ره نه خوینده واره (صلی الله علیه وسلم) ده که ون. وه تیمان ده یڼن پیی، وه ریژی شیایو خوی لیّ ده نیڼ و پشتیوانی بیان

(۱۸) ذکرها ابن کثیر في البداية والنهاية.

(۱۹) الأعراف: ۱۵۷.

لی کردووهو شوینی نهو نووره که وتوون که هاوړی له گه لیدا ره وانه کراوه که قورثانه،
 ههر نه وانه سهر فرازو سهر که وتوون.

﴿ قُلْ يَتَّيِّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَآمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴾ (٢٠)

٤- په کبوون له سهر بناغهي به ک خوا په رستني و تنها شوین که وتني پیغه مبه
 (صلى الله عليه وسلم)، وه خو پاريزی له ناکوکی و دوو بهر کس و خيل افس
 حيز بابه تنی:

﴿ وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴾ (آل عمران: ١٠٣).

﴿ شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ ﴾ (الشورى: ١٣).

﴿ وَلَتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْعُرْفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴾ ﴿٥﴾ وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿﴾ (آل عمران: ١٠٤ - ١٠٥).

5- تيگوشانې بهرده وام وه خوښاماده کاري بوې به گوډيرهې توانا له پيښاوي سرخستنې ديني خوا به هموو وه سيله و پيگايه کي شهرعي و گونجاو:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن تَصْرُوا اللَّهَ يَصْرُكُمْ وَمُبَيَّنَاتٌ أقدَامُكُمْ ﴾ ﴿٢١﴾
 ﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَاتَّبِعُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ ﴿٢٢﴾.

وه تينه کوشانيش ده بيته هوې زهيلي، وهک له حهديسي (بيع العينه) دا درکه وت.
 وه سه بارهت به خوښاماده کاريش په روهر دگار فه رمويه تي:

﴿ وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ لَهُمْ قَاعِدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ ﴾ (التوبة: ٤٦).

﴿ وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴾ ﴿﴾ (الأنفال: ٦٠).

(٢١) محمد: (٧).

(٢٢) المائدة: (٣٥).

به لآم پيويسته بزاین که په له کردن و خوډه رځستنيکی زياد له توانای خوټ و قاچ راکيشان زياد له بهرې خوټ، سهرنجی دوژمن راده کيشيت بو ههست کردنی به مه ترسی لیت. وه هه لمهت و هيرشت بو دهه ينيټ و له ناوت ده بات.

ههروهک ده بينين که سانتيک که هيچيکی واشيان له باره دا نيه، به لآم زور له قه باره ی خويان زياتر خويان پيشانی دوژمن دده دن، به گومانی خويان به مه دوژمن ده ترسيڼن و به چوکيدا دهه يڼن! به لآم تم کارانه يان سه ری خويان ده خوات.

٦- وه سه برو دان به خوډاگري و يادو زيکري خواو به رده و امي له سه ر نه م پيگايه :

﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ (٢٣).

﴿ يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوا وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴾ (٢٤).

٧- گرنگيدان به بانگه وازي ده ورو بهرو په ورو ده کردنيان له سه ر عه قيده و ته حکامی ئيسلام بو ناماده کردنيان بو هه لگرتنی رايه تي فيداکاری له پيڻاوي خواو گه يشتن به و پله و ناسته ئيمان ييه ی که بو ئيسلام بژين، نهک پيی بژين.

به لآم به داخوه ته مړو سوننهت و سيره تي پينغه مبه ر (صلي الله عليه وسلم) پشت گوی خراوه و بانگه واز بو ته و حيدو نه هيشتنی شيرک ناکريت زور به که می نه بيت، وه زياتر هه وله کان بو زياد کردنی ريژه ی لايه نگرانه به بي گرنگيدانی ته و او به پاک کردنه وه ی

(٢٣) (آل عمران: ٢٠٠).

(٢٤) (الأنفال: ٤٥).

عه قیده و په روه رده کردنیان له سهر عه مه لی صالح به گوږه دی سونهت و دوور له بیدعهت.

هوکاره کانی دواکه وتنی سهرکه وتنی

أ- جاری وا هه یه هوکاره کانی سهرکه وتنی هه موویان مه وجود نابن له موسولماناندا له بهرته وه سهرناکه ون.

ب - وه جاری واش هه یه هوکاره کان هه ن به لام ریگرو مانع هه یه له سهرکه وتنی به م شیوه یه:

۱- گونا ه و تاوان: بو نمونه وه که له خو بایی بوون به زوری:

﴿ لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ فَلَمْ تُغْنِ عَنكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ ثُمَّ وَلَّيْتُم مُّدْبِرِينَ ﴾ (۲۵).

۲- پینه گه یشتنی نومته تی نیسلامی به و ئاسته ی که وه و ریزه یان لی بنریت و وه نیعمه ته یان پی ببه خشری.

۳- هه ست نه کردن به قه درو قیমে تی سهرکه وتنی: هه ر نومته تیک به زوویی سهرکه وتنی به ده ست به یینیت بی نار هه تی و ماندو بوون و تیځوښانی زور، وه قه دری وه سهرکه وتنه نازانیت، وه له بهرته وه تیځوښانیش ناکات بو پاراستنی وه سهرکه وتنه.

(۲۵) (التوبة: ۲۵).

۴- تهواو دهرنه کهوتنی پووجه لیتتی و ناحه قیتتی دوژمنانی دین: نه گهر تهواو خه لکی
 نه مهی بؤ دهرنه کهوتبیّت، جاری وا ههیه خوی گه وره سهرکه و تن دوا ده خات تاوه کو
 تهواو خه لکی ناحه ق بناسن و بی باوهر بن پیی.

۵- وه جاری وا ههیه خوی گه وره سهرکه و تن دوا ده خات، چونکه ده زانیت که نه م نوممه ته
 سهرکه و تن لایان بووه به ئامانج، وه که سهرکه ون ئامانجه راسته قینه کان له بیره ده کهن، که
 بریتین له زیاتر پهیره و کردنی شه ریععت و بهرده وام بوون له سهر فرمان به چاکه و نه هی
 له خراپه: ﴿ الَّذِينَ إِنْ مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَأَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ
 وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالْأُمُورِ ۝﴾ (۲۶).

وه تووشی غرور و له خو بایی بوون دهن و تووشی زولم و زیاده روهی دهن.

۶- وه یان بؤ نه وهی زیاتر بهنده کانی خوا له تاقیکردنه و هدا بن. وه بهنده راست و
 نارامگرتووه تیگوشه ره کان دهرکه ون له واقیعدا، وه پله و پاداشتیان زیاتر بیّت:

﴿ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخَلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسَّتْهُمُ الْبَأْسَاءُ وَالضَّرَّاءُ
 وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ ۗ أَلَا إِنَّ نَصْرَ اللَّهِ قَرِيبٌ ۝﴾ (۲۷).

﴿ أَحَسِبَ النَّاسُ أَنْ يُتْرَكُوا أَنْ يَقُولُوا ءَامَنُوا وَهُمْ لَا يُفْتَنُونَ ۗ ﴿٥٦﴾ وَلَقَدْ فَتَنَّا الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلَيَعْلَمَنَّ
 اللَّهُ الَّذِينَ صَدَقُوا وَلَيَعْلَمَنَّ الْكٰذِبِينَ ۝﴾ (۲۸).

(۲۶) (الحج: ۴۱).

(۲۷) (البقرة: ۲۱۴).

۷- وه جاری وا ههيه پهروهردگار سهرکهوتنی دینه که ی دوا ده خات بو دوی مردنی هه لگرانی. وهك به سهرهاتی غولامه که ی لای راهیب و ساحیره که، که مردنی ته و غولامه پرواداره بوو به دروازهی هاتنی خه لکه که به کومه ل بو ناو دینی خوا.

که واته بو مان دهر که وت که دوا که وتنی سهرکهوتن له بهر چند هوکارو حکمه تیکه، نه گینا پهروهردگار هر له سهر به لینی خو به تی، به لام زور جار نیمه له سهر په یمانی خو مان نامینین و مهره کانی سهرکهوتن له بیر ده که یین، یا خود ریگر یك یان زیاترمان تیدا هه یه له ریگره کانی سهرکهوتن و به خته وهر بوون به سهرکهوتنی خویب. که واته پیوسته نیمه به خو ماندا بچینه وه و گونا و تاوانه کا مان رهش بکه ینه وه و په یمان له گه ل خوا نوی بکه ینه وه: ﴿وَلْيَنْصُرِكِ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَقَوِيٌّ عَزِيزٌ﴾ (۲۹).

له کو تاید ا:

پیوسته موسولمانان بی نومید نه بن و بی ده سلا ت نه وه ستن و ترس نه که ویتته دل یان، چونکه ده بی دل نیابن که دوا روژ هر بو ئیسلامه و عزیزه ت و سهرکهوتن هر بو موسولمانه چا که کانه و سهر شو پش بو کافرو بی با وهرانه، وه نه مهش وه عدی خوا و پیغه مبه ره (صلی الله علیه وسلم). به لام زور جار هم سهرکهوتن و دوا روژه خو شه دوا ده که ویت و دره نگ ده گات به هو ی گونا و که مته رخه می نیمه له لایه ک و به هو ی حکمه تیکه خو اییش له لایه کی تره وه، که ده یه ویت زیاتر ئیمان داری راست له

(۲۸) (العنکبوت: ۲ - ۳).

(۲۹) (الحج: من الآية ۴۰).

تاقیکردنه ودهدا دهرکه ویت و سهرکه و تنیکی زور گه وره یان به نسیب بیت له داهاتوودا
نه گهر مهرجه کانی سهرکه و تنیان له خویندا هیڼایه دی.

وه بیگومان سهرکه و تنی خوایی بو پیغه مبهه (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لائی به په له
نه هات، به لکو سهرکه و تنیان به سهر دوژمنانی خوا که له وولائی خوین دهریان
کردبوون، دواکهوت تا سالی هه شته می هیجری (کاتی فه تحی مه ککه)، واته دواي بیست
و یهک سال له ده عوه و سه برو دان به خوډاگری و نه شکه نجه و نارېحه تی و تیڳوشان.

*****

*****

*****

له کوتاییدا من داواکارم   له په رستراوو په روه ردگارم
قه بوول بکا لیم ووتنه و په فتارم   شه هید بوونیشم بیته داواکارم
به و روح و فه زله ی که بو ی هه ژارم

والحمد لله رب العالمین